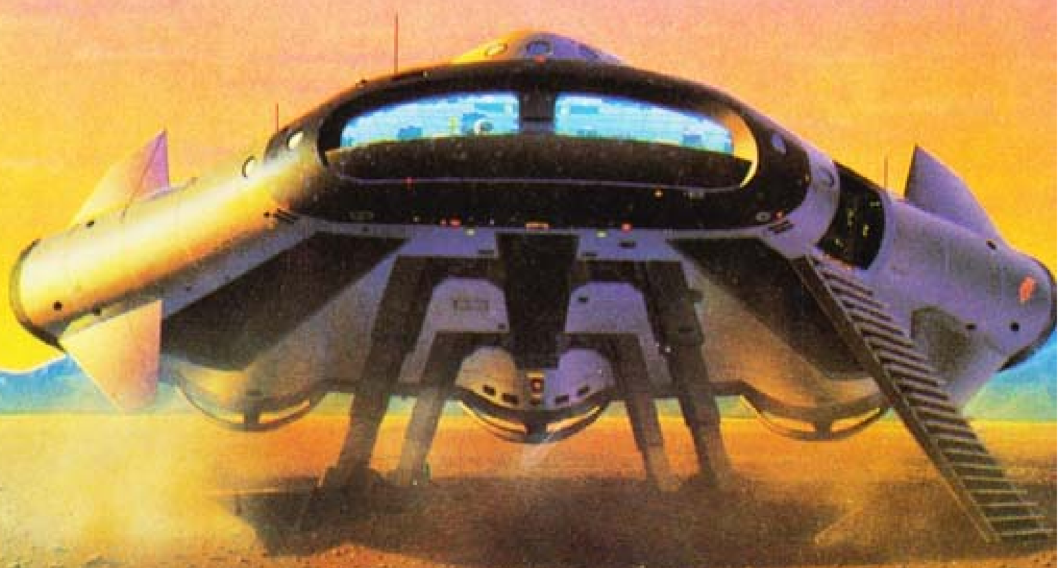
Alef

SCIENCE FICTION MAGAZIN

23

60 DINARA

FARMER ● ŠEPARD ● BREDBERI

Broj 23

Prečnik Alefa iznosi oko dva-tri santimetra, ali kosmički prostor bio je tamo u nesmanjenoj veličini.

H. L. BORHES

S A D R Ž A J

Odgovorni urednik: Milorad Predojević
Urednik: Boban Knežević
Likovni urednik: Dragoljub Stanković

Izdaje: NIŠRO »DNEVNIK«, OOUR IZDAVAČKA DELATNOST
21.000 NOVI SAD, Vojvođanskih brigada 7/XII

REČ UREDNIKA

Upravo dok pišem ove redove, postojanje *Alefa* zaokruženo je na tri godine. Bilo je svega i svačega u tom periodu, čak i redovnog mesečnog ritma. Ako se oduzme skoro polugodišnji prekid postojanja *Alefa*, za 31 mesec ostvarili smo 23 broja, što i nije tako nepovoljno - plan je ispunjen sa 74 procenta. Prosečan vek života američkih SF časopisa je oko trideset brojeva, što nam takođe nije nedostižno. Sve u svemu, i nije tako loše - kako-tako curimo i dalje.

Verujem da se svi sećate Farmerovog romana Idite ka svojim rasutim telima objavljenog u četiri nastavka početkom 1988. godine (*Alef* 5-8). Taj roman je uvodni u jednu od najvećih i najkvalitetnijih megaserija naučne fantastike, a dosta novih podataka u vezi s njom možete pročitati u Farmerovom predgovoru noveli “Rečni svet”. U svakom slučaju, naslovna novela iz ovog *Alefa* je zasebna celina, mada će onima koji su čitali roman biti bliskija.

Kroz ovo naše višegodišnje druženje, zapazili ste da smo vrlo retko objavljivali kratke priče - takozvane “minijature”. Ali takve priče se pišu i dalje, stižu nam i prevodi i autorski radovi i odlučili smo da u okviru ovog broja napravimo svojevrsni izbor kratke SF priče. Nije to nikakav antologijski izbor, jer su zapravo sve čuvene kratke SF priče objavljene kod nas i po deset puta, a kvalitetnih kratkih priča nema toliko mnogo. Posmatrajte to kao naš ustupak ljubiteljima kratke priče -jednom u tri godine možemo sebi to da dopustimo.

Bilo je par vaših primedi na preuzimanje Spinradovog terijskog rada, objavljenog pre dva broja. Uvažavamo sve primedbe i od ovog broja ćemo vam u svakom broju pripremati po jedan potpuno novi originalni rad najpoznatijih svetskih SF teoretičara. Za ovaj put, slučajno je ponovo u pitanju Norman Spinrad i njegovo viđenje političkog SF-a objavljeno pre godinu dana u *Isaac Asimov's magazinu*. Taj članak se neverovatno dopunjuje sa razmišljanjima Ljube Damnjanovića uobličenim u esej “Svemirski brod nad Beogradom” i oba zajedno predstavljaju nezaobilazno štivo koje bi svi sadašnji i budući SF pisci morali detaljno da prouče. Naravno, nikoga ne uslovljavamo da piše o temama koje su uz različitih uglova obrađivali Norman i Ljuba, ali svako bi morao da bude upoznat sa tim stavovima.

Takođe, tu je i intervju sa Andre Norton, autoricom kod nas prilično nepoznatom, ali vrlo popularnom u SAD. Intervju je preuzet iz časopisa Starlog, septembar-oktobar prošle godine. Dotična dama napisala je do sada više od sto SF & F romana i nema nameru da prestane. Uostalom, uverite se i sami.

Kod nas, situacija je drastično drugačija. Krajem septembra pojavio se *Nul effort*, treći roman Predraga Raosa a to je, verovali ili ne, rekord na srpskohrvatskom jezičkom području kada je u pitanju knjiško objavljivanje. U nekom od sledećih brojeva *Alefa* daćemo detaljan prikaz ovog romana i pripremiti intervju sa autorom.

Boban KNEŽEVIĆ

Filip Hoze Farmer

REČNI SVET

Philip José Farmer, RIVERWORLD, 1979.

S engleskog preveo Aleksandar B. Nedeljković

PREDGOVOR AUTORA

Početak serije "Rečni svet" napisan je zapravo 1952. godine. Bio je to roman od 150000 reči, prvobitno pod naslovom Dug za meso. Bio je napisan za mesec dana da bih učestvovao na jednom međunarodnom nagradnom konkursu za fantaziju i SF. Pobedio je, ali zbog okolnosti u koje ovde neću ulaziti, nikada nije publikovan, a meni je isplaćen samo delić novca koji su bili dužni da mi daju. Tada roman nije bio zamišljen kao serija; rukopis je bio kompletna knjiga u kojoj je misterija Rečne planete bila rešena. Kada su se neugodni događaji vezani za to takmičenje okončali, ostao sam vlasnik knjige. U to doba nije postojalo tržište za vrlo duge SF romane čiji je autor neko ko je pre toga prodao samo par priča u časopisima. Stavio sam rukopis u poslovični sanduk i ignorisao njegovo postojanje tokom izvesnog broja godina.

Godine 1964. setio sam ga se ponovo, otresao prašinu sa njega, i u naslovu umesto meso napisao reku. Roman je otišao do nekoliko izdavača; jedan ga je odbacio sa obrazloženjem da je to "samo avanturistička priča". Ovo apsolutno nije bilo istina. Začudo, baš izdavač koji je dao taj komentar publikovao je moju Zelenu Odiseju koja je bila u daleko većoj meri "avanturistička" nego Dug za reku.

U to vreme Fred Pol beše urednik nekoliko magazina okupljenih oko centralog Galaxy. Poslao sam mu rukopis i on ga je vratio sa nekoliko veoma perceptivnih komentara. Izloženi koncept, rekao je Pol, prevelikli je da bi stao čak i u tako dug roman. Predložio je da napišem seriju novela za njega. Njih bi kasnije bilo moguće objaviti u formi knjige, ako to budem želeo. Do tada sam o ustrojstvu rečnog sveta razmišljao u dovoljnoj meri da uvidim da je on u pravu. Planeta na kojoj su vaskrsli skoro svi ljudi koji su živeli od milion godina pre naše ere pa do ranog dvadeset prvog veka i našli se duž reke duge nekoliko desetina miliona kilometara; svet je to preveliki da bi stao u jednu knjigu. A sadržavao je i preveliki broj likova o kojima sam želeo da pišem.

Zato sam napisao "Dan velikog povika", noveletu koja se pojavila u Polovim Svetovima sutrašnjice u broju od januara 1965. Već je bilo prošlo trinaest godina od pisanja prvobitne priče. Po početnoj zamisli, radnja je počela dvadeset godina posle dana kada je trideset pet milijardi ljudi iz svih vremena i mesta na Zemlji dignuto iz mrtvih na način misteriozan ali naučan. "Dan" je, međutim, počinjao čak i pre generalnog vaskrsenja, trenucima kada se glavni junak, Ser Ričard Frensis Barton, slučajno (no, da li je to bilo slučajno?) probudio u pred-vaskrsnoj komori, makar i za kratko.

"Dan" je kasnije nešto proširen i prezentiran u vidu osamnaest poglavlja romana Idite ka svojim rasutim telima, godine 1971.

Nastavak ovog romana, "Samoubistvo-ekspres", pojavio se u istom magazinu marta 1966, zatim je proširen tako da su nastala poglavlja 19-30 romana Idite ka svojim rasutim teiima.

Napisao sam novelu "Rečni svet" ubrzo posle "Samoubistvo-ekspresa", ali ona se pojavila u Svetovima sutrašnjice u januaru iste godine. Tada nisam bio zadovoljan njome, pa sam je malo proširio da bi se pojavila u kolekciji nekih mojih kraćih radova; naslov kolekcije bio je Dole u crnoj bandi. Pa ipak, tada nisam bio uradio ono što je trebalo. Stvar mi je više ličila na skicu nego na potpuno oblikovanu priču.

Zato, evo "Rečnog sveta", sada, proširenog sa 12000 na 33750 reči. Mislim da ću ovom verzijom biti zadovoljan.

Kada bude izašla četvrta knjiga serije o svetu-reci, Magični lavirint (ovaj predgovor je pisan 1979. godine, do tada su bile izašle svega prve tri knjige serije - prim. ured.), biće rešene misterije koje su postavljene u prve tri knjige, pa će serija imati konačni svršetak. Ali, kao što sam rekao u predgovoru trećoj knjizi, Mračni plan, ipak planiram da napišem petu, pa i šestu knjigu o planeti Reke, da bih obradio izvesne stvari za koje nisam imao mesta u prve četiri knjige. Prve četiri knjige nazivam "glavnim tokom" ove serije. Peta i šesta knjiga biće "pritoke".

U njima će biti Tom Miks, ali ova priča, "Rečni svet", neće. Sve priče u petoj knjizi su potpuno nove, nikad ranije štampane.

1

Tom Miks je na Zemlji bežao od razbesnelih supruga, razjarenih bikova, i očajnih kreditora. Bežao je peške, na konju, i automobilima. Ali ovo sada bilo mu je, i na njegovoj rodnoj planeti i na Rečnom svetu, prvo bekstvo čamcem.

Čamac je hitro odmicao niz Reku i niz vetar, i upravo je zaokretao oko jedne okuke, a progonitelj je bio nekih pedeset metara iza njega. Oba plovila, i veliko koje je gonilo i malo koje je bilo progonjeno, bila su katamarani od bambusa. Bila su to plovila dobro izgrađena, iako u sebi nisu imala ništa metalno, ni ekser; čamci sa dva trupa, sa konopcima zategnutim do pramčanih i krmenih delova, i sa velikim trouglastim jedrima načinjenim od bambusovih vlakana.

Suncu je preostajalo još dva sata do zalaska. Narod je bio okupljen oko velikih pečurkasto uobličenih stena koje su bile raspoređene duž obala. Tek kroz neko vreme ovi gral-kamenovi će ispustiti urlik i mlazeve plavog elektriciteta, energiju koja će u cilindrima na vrhu kamenova biti konvertovana u materiju. Naime, u večeru i u alkoholno piće, duvan, marihuanu, i gumu snova. Za sada, ljudi nisu imali šta drugo da rade sem da se vrzmaju unaokolo, pričaju, i da se nadaju da bi se moglo dogoditi nešto uzbudljivo.

Bližilo se ispunjenje ove njihove želje.

Rečna krivina koju je Miksov čamac savladao otkrila je da se Reka, kilometar i po široka, odjednom pretvarala u jezero, četiri i po kilometra široko, ispred njega. U jezeru je bilo na stotine čamaca, i svi su bili ispunjeni ribarima koji su svoje cilindre bili postavili na kamenove a potom zaplovili da svoju redovnu ishranu dopune ribom. Tih čamaca bejaše toliko da je Miks iznenada uvideo da ovde ima čak i manje manevarskog prostora nego u onom uzanijem toku iza sebe.

Tom Miks je držao kormilo. Ispred njega, na palubi, bilo je dvoje drugih begunaca, Bitnija i Ješua. Oni su, oboje, bili Jevreji, spojeni krvlju i religijom iako razdvojeni intervalom od hiljadu i dvesto godina i šezdeset generacija, zbog koga su se mnogo razlikovali. U izvesnom smislu, Bitnija je Miksu bila manje strana nego Ješua; u izvesnom smislu Ješua je bio bliži Miksu nego toj ženi.

U tom momentu, sve troje su imali nešto zajedničko, naime, modrice i uboje koje im je naneo isti čovek, Kramer. On nije lično bio u čamcu koji je pratio njihovu brazdu u vodi, ali njegovi ljudi jesu. Ako bi zarobili ovo troje, njegovi ljudi bi ih vratili u ruke »Čekiću«, kako je Kramer nazivan i na zemlji i ovde. A ako ih ne budu mogli zarobiti, poubijaće ih.

Miks je pogledao iza sebe. Na njihovom dvojarbolnom katamaranu, jedra su bila do poslednjeg milimetra razapeta i iskorišćena. Veće plovilo postepeno se primicalo manjem. Trebalo bi da Miksov čamac, sa daleko lakšom posadom, bude u stanju da zadrži svoju prednost, ali, tokom bekstva, tri koplja su prošla kroz njegovo jedro. Rupe su bile male, ali njihov negativni učinak se tokom gonjenja pokazao. Kroz petnaestak minuta pramac gonioca mogao bi dodirnuti krmu Miksovog čamca. Međutim, nije bilo verovatno da će Kramerovi ljudi pokušati da se iskrcaju na krmu njegovog čamca. Oni će prići sa strane, nabaciće koštane kuke za hvatanje, potezanjem će spojiti dva čamca, a onda će povrveti preko ivice.

Deset ratnika protiv troje ljudi, od kojih je jedno žena a jedno muškarac voljan da beži ali iz principijelnih razloga rešen da se ne bori, i treće čovek koji je bio u mnogo dvoboja i masovnih bitaka, ali koji ne bi dugo odoleo pri takvom brojčanom odnosu.

Ljudi iz jednog ribarskog čamca počeše besno da se dernjaju na Miksa zato što je pojurio katamaranom suviše blizu njih. Miks se isceri i širokim pokretom ruke skide svoj ogromni beli »deset-galonski« kaubojski šešir, načinjen od upletene slame obojene jednim retkim pigmentom. Pozdravio ih je tim šeširom a onda ga opet stavio na glavu. Na sebi je imao dugi beli ogrtač načinjen od peškira spojenih magnetskim pločicama:

beli peškir pričvršćen oko struka; i, kaubojske čizme visokih potpetica od bele kože rečne zmije. Čizme su mu u ovoj situaciji bile nepotreban ukras i, štaviše, bile su mu smetnja. Sad, kad se borba toliko primakla, bila su mu potrebna bosa stopala, da bi čvršće stajao na klizavoj palubi.

On pozva Ješuu da preuzme kormilo. Lica krutog, ne reagujući na Miksov široki osmeh, Ješua pohita ka njernu. Bio je visok sto sedamdeset osam centimetara, tačno koliko i Miks, ali među narodom svoje epohe i svoje oblasti na Zemlji bio je smatran visokim. Kosa mu je bila crna ali je imala neki svoj unutrašnji sloj u svakoj vlasi, tako da je na suncu dobijala crvenkastu nijansu. Kosa je bila skraćena ispod potiljka. Telo mu je bilo mršavo ali žilavo, pokriveno samo crnim platnom oko bedara, prsa mu bejahu gusto pokrivena kovrdžavim crnim dlakama. Lice mu je bilo izduženo i mršavo, asketsko, lice jevrejskog mladića bez brade, đačkog izgleda. Oči su mu bile krupne, tamnosmeđe sa trunčicama zelenog, nasleđene, rekao je, od njegovih nejevrejskih predaka. Narod njegove rodne zemlje, Galileje, bio je veoma pomešan, zato što je Galileja i trgovinska putanja i put za prolaz osvajača već nekoliko hiljada godina.

Ješua je mogao biti Miksov brat blizanac ili dvojnik koji nije jeo ni spavao tako dobro kao Miks. Razlike između njih bile su minimalne. Ješuin nos bio je malčice duži, usne malo tanje, Miks nije imao zelene tačkice u očima niti crveni pod-pigment u kosi. Sličnost je ipak bila tolika da je ljudima trebala nešto vremena da utvrde ko je ko — ako obojica ćute.

Zbog ovoga je Miks dao Ješui nadimak »Lepi«.

Sad se Miks opet iscerio, i rekao: »O-kej, Lepi. Ti je drži dok se ja otarasim ovih.«

Seo je i skinuo čizme, onda je ustao i prešao preko palube da bi ubacio čizme i ogrtač u jednu vreću koja je visila sa pokrivnog platna. Kad je preuzeo kormilo, iscerio se i po treći put.

»Nemoj biti tako sumoran. Zabavićemo se.«

Ješua progovori dubokim baritonom, engleskim jezikom sa jako čudnim izgovorom.

»Zašto ne pređemo na obalu? Daleko smo izvan Kramerove teritorije. Možemo da zatražimo da nam se obezbedi utočište.«

»Tražiti je jedno«, reče Miks otegnuto, baritonom skoro isto tako dubokim. »Dobiti je drugo.«

»Misliš da se ovaj narod toliko plaši Kramera da nam ne bi pružio pribežište?«

»Možda. Možda i ne. Ja bih radije da ne budem prinuđen da to saznam. U svakom slučaju, ako pređemo na obalu, preći će i oni i izbušiće nas pre nego što ovi ovdašnji budu u stanju da se umešaju«.

»Mogli bismo da bežimo u bregove.«

»Ne. Dobro ćemo ih namučiti pre nego što uđemo u takav rizik. Vrati se tamo i pomozi Bitniji sa konopcima.«

Ješua i žena rukovali su jedrom a Miks poče da vodi brod u cik-cak. Pogledi preko ramena kazali su mu da gonilac traži njegovu vodenu brazdu. Gonilac je mogao produžiti pravolinijski, po sredini reke, i tako odmicati brže nego Miksov čamac. Međutim, kapetan gonilačkog brodića plašio se da će se ispostaviti da je neki od tih cikova ili cakova prava linija čiji će se kraj završiti na obali.

Miks izdade naređenje da se jedro malo popusti. Bitnija se usprotivi.

»Uhvatiće nas ranije!«

»To oni misle«, reče Miks. »Uradite kako kažem. Posada se nikad ne raspravlja sa gospodarem, a ja sam ovde kapetan.«

Osmehnuo se i rekao joj šta se nada da izvede. Slegnula je ramenima, nagoveštavajući da ako će im se dogoditi iskrcavanje neprijatelja na palubu, onda nije bitno da li će to biti ranije ili kasnije. Isti pokret kao da je nagoveštavao da je ona i ranije znala da je on malo lud, i da je to sada dvostruko potvrđeno.

Ješua, međutim, reče: »Ja krv neću prolivati.«

»Znam da u borbi ne mogu da računam na tebe«, reče Miks. »Ali ako pomažeš da upravljamo čamcem, indirektno doprinosiš krvoproliću. Nabij to u svoju filozofsku lulu i popuši.«

Iznenadio se videvši kako se Ješuino lice širi u osmeh. Možda to nije bilo tako neočekivano. Ješuu su oduševljavali Miksovi amerikanizmi, a sem toga, voleo je da diskutuje o finesama etike. Ali uskoro će biti toliko zauzet da neće moći da se bavi diskusijama.

Miks se opet osvrte. Lisica — gonič je bio lisica a on zec — mu je bila praktično na repu. Razdvajalo ih je oko sedam metara, a na pramcima dvaju trupova stajahu dvojica ljudi spremnih da hitnu svoja koplja. Međutim, rapidno dizanje i spuštanje paluba ispod njih činilo je da tačno bacanje bude vrlo teško izvodljivo.

Miks je povikao svojoj posadi — kakva posada! — i oštro zaokrenuo krmom. Do tog časa pramac je bio usmeren, pod izvesnim uglom, prema desnoj obali reke. Sad se naglo okrenuo na drugu stranu, čamac se nagnuo, a horizontalna motka jedra zamahnula je brzo. Miks se saže a motka prosvira pored njegove glave. Bitnija i Ješua držali su se za konopce da ne bi bili zbačeni sa palube. Desno korito jedrilice se odiže i ostade u vazduhu nekoliko sekundi.

U jednom trenutku, Miks je pomislio da će se čamac prevrnuti. Onda se čamac vratio u normalan položaj, a Bitnija i Ješua počeše da odmotavaju konopce da bi bili duži. Iza sebe je čuo urlanje, ali nije se osvrtao. Ispred njega začulo se još vike, jer su posade dva mala jednojarbolna ribarska čamca dale oduška svome strahu i ljutnji.

Miksov čamac projuri između ta dva čamca prolazom širokim samo devet metara. On se brzo sužavao jer su se dva čamca međusobno približavala. Njihovi krmanoši su nastojali da ih udalje, ali čamci su ostajali na sudarnoj putanji. U normalnim okolnostima oni bi to ispravili, ali sada je među njima bio stranac koji je svojim pramcima skretao ka levom čamcu.

Miks je video zgrčena lica ljudi i žena na tom čamcu. Oni su se očajno plašili da će se Miksov čamac zariti u njihov desni bok, i to blizu njihovog pramca. Sporo, a činilo se i presporo, okretali su svoj pramac odatle. Onda njihova horizontalna motka jedra, uhvaćena u mrtvu zonu, krete u široki razmah.

Glas neke žene digao se nad svim drugim glasovima, vrišteći skoro nerazumljivim engleskim na Miksa. Jedan čovek hitnu koplje na njega; postupak glup i nekoristan, ali zgodan kao ventil za pražnjenje jednog dela njegovog gneva. Oružje prolete na tridesetak centimetara od Miksove glave i pljusnu u vodu desno od katamarana.

Miks se osvrte. Gonilac je bio upao u klopku. Sad je još samo trebalo da on, Miks, izbegne upadanje u sopstvenu zamku.

Njegovo plovilo kliznu pored čamca koji je plovio na levoj strani, i to tako blizu da je malo nedostojalo pa da dobije udarac horizontalnom motkom tog čamca po svojoj levoj katarci. A onda se katamaran udalji.

Iza njega, vrištanje i urlanje se pojačaše. Tresak drveta o drvo navede Miksa da se osmehne. Brzo je pogledao unazad. Onaj veliki katamaran zario se pramcima u bok ribarskog čamca koji je plovio desno od Miksovog katamarana. Pod tim naletom, ribarski čamac, daleko manji, obrnuo se pod pravim uglom u odnosu na svoj dotadašnji kurs. Posade oba ta plovila popadale su po palubama; pali su i krmanoši. Trojica Kramerovih ljudi pali su sa palube i sad su se koprcali u vodi. Njih je mogao otpisati. Trebalo je savladati još sedmoricu.

2

Zec je postao lisica; napadnuti, napadač. Miks je okrenuo svoj katamaran najbrže što je smeo, i počeo da plovi zakošeno uz vetar, prema mestu sudara. Ovo je potrajalo, ali Kramerov katamaran nije bio u mogućnosti da uzvrati ma kakvim manevrisanjem, jer je

imao provaljeno korito pa je, kao i ribarski čamac, počeo polako da tone. Voda je nadirala kroz korita. Kapetan tog katamarana je gestikulirao a usta su mu bila otvorena, ali njegov glas se izgubio pod glasovima onih na njegovom i na ribarskom čamcu i ljudi sa mnogih drugih čamaca. Ipak, njegovi ljudi kao da su ga čuli, ili bar razumeli njegove besne signale. Podigli su se, dohvatili svoje oružje, i krenuli ka čamcu sa kojim su se sudarili. Miks nije shvatao zašto su pošli da se prebacuju na njegovu palubu. Tako su samo napuštali jedan tonući brod radi drugog, iskakali iz ključalog kotla u vatru. Možda je to bio samo refleks, reakcija bez razmišljanja. Bili su ljuti, pa su navalili da se izbesne na najbližim raspoloživim osobama.

Ako su to hteli, nije im se ostvarilo. Dvojica muškaraca i dve žene sa ribarske brodice skočiše u vodu i počeše da plivaju. Drugi čamac zaplovi ka njima da ih pokupi. Dok se bližio plivačima, njegovo jedro se sroza, a ljudi pružiše ruke, naginjući se preko ivice, da pomognu ovima u vodi. Dvojica Kramerovih ljudi, prešavši na manji brodić, pojuriše na drugu stranu i baciše koplja na plivače.

»Mora biti da su poludeli«, promrmlja Miks. »Napašće ih cela ova oblast.«

Njemu je to odgovaralo. Mogao je da ostavi gonioce na milost i nemilost ovdašnjem stanovništvu. Ali nije nameravao to da učini. Morao je da vrati jedan dug. Za razliku od većine dugova, vraćanje ovog će prijati.

Rekao je Ješui da preuzme kormilo, i izvadio bojni bumerang iz kutije sa oružjem na palubi. Bio je oko šezdeset centimetara dug, izdeljan oštrim kremenom od komada teške bele hrastovine. Jedan od njegovih krajeva bio je zaokrenut pod uglom od trideset stepeni. U rukama veštog bacača bilo je to opako oružje, koje može i sa daljine od stotinu i šezdeset metara slomiti ruku čoveku.

U kutiji za oružje nalazile su se tri sekire sa glavama od kremena (zvanog i chert), još četiri bumeranga, nekoliko kopalja od hrastovine sa kremenim vrhovima, dve kožne praćke i dve vreće kamenova za izbacivanje iz praćke. Miks je, stojeći pored kutije, zauzeo stav sa stopalima razmaknutim i čvrsto uprtim o polubu; sačekao je da njegov čamac dođe naporedo sa levim bokom neprijateljskog, i hitnuo bumerang. Proračunavanje je bilo teško zbog njihanja palube gore-dole. Ali bumerang je poleteo ka svom cilju, odbacujući odseve sunca sa svoje zarotirane blede površine, i udario jednog čoveka u vrat. I pored sve dernjave, Miks je čuo, doduše slabo, zvuk koji je kazivao da se vrat slomio. Čovek pade postrance na palubu, a bumerang kliznu i zastade uz ogradu.

Drugari poginulog povikaše i okrenuše se ka Miksu. Kapetan je pozvao nazad onu četvoricu sa tonućeg ribarskog čamca. Počeše da bacaju motke i koplja, a Miks i njegova posada polegaše po svojoj palubi. Neki od tih projektila su odskakivali od drveta, ili ostajali da se njišu zabodeni u drvo. Najbliži projektil, jedno koplje sa drvenim vrhom očvrsnutim pomoću vatre, tresnulo je dvadesetak centimetara daleko od Ješuinog uva i kliznulo u vodu.

Miks skoči na noge, čvrsto se upre stopalima, i kad se leva strana njegovog čamca u njihaju pomače nadole, baci jedno koplje. Nije dobacilo do cilja, naime, do prsa jednog čoveka, ali mu je probilo stopalo. Čovek vrisnu i iščupa vrh koplja iz palube, ali nije imao dovoljno hrabrosti da izvlači koplje iz svog stopala. Hramao je tamo-amo po palubi, urličući bolno, dok ga ne zgrabiše dvojica. Potegli su koplje i iščupali dršku, ali se glava koplja odlomila i ostala velikim svojim delom zabodena u gornji deo stopala.

U međuvremenu, drugi ribarski čamac, onaj koji je za dlaku izbegao sudar sa Miksovim čamcem, prišao je tonućem ribarskom čamcu. Trojica uskočiše u tonući čamac i počeše da nameštaju konopce, vezujući ga čvrsto za svoj čamac. Nekoliko čamaca na vesla i tri kanua pridoše neoštećenom ribarskom brodiću, a novopridošle posade počeše na njega da prelaze. Evidentno, meštani su bili ljuti zbog napada i nameravali su da reaguju odmah. Miks je smatrao da bi im bilo pametnijega pričekaju da veliki katamaran potone, a onda da kopljima isprobadaju Kramarove ljude dok plivaju. Ali,

napadajući Kramerove ljude, meštani su se jako uplitali u ovaj događaj, što bi moglo značiti početak rata. A u tom slučaju oni koji beže od Kramera bili bi ovde, dobrodošli.

Međutim, katamaran, imajući dva korita, ne tone lako. Ovaj Kramerov katamaran čak bi mogao da pobegne, možda ne do svoje polazne luke, ali bar iz ove oblasti. Meštani nisu želeli da se to dogodi.

Neprijateljski kapetan, videvši šta mu se sprema, dade naređenje svojima da napadnu. On lično je predvodio napad. Prešli su na tonući ribarski brodić, i preko njega, i bacili se na najbližeg ribara. Jedna žena zavitla praćkom iznad glave, pusti jedan kraj, i kamen se zari u kapetanov pleksus. Kapetan pade na leđa, onesvešćen ili mrtav.

Pade još jedan od Kramerovih ratnika, proboden kopljem kroz mišicu ruke. Jedan njegov drug se spotače o njega i sledećeg trenutka se nabode na koplje koje je ribar upravo tada celom svojom težinom gurnuo napred.

Žena koja je izbacila onaj kamen zatetura se unazad. Iz njenih prsa virilo je koplje. Ona se svali u vodu.

Onda su se čamci spojili, i nastao je metež.

Ješua je priveo njihov katamaran uz levi bok Kramerovog, a Bitnija i Miks su spustili jedro i nabacili kuke za hvatanje na protivničku ogradu. Dok su se Bitnija i Ješua preznojavali trudeći se da vežu dva katamarana jedan za drugi, Tom Miks je upotrebljavao svoju praćku. Svojevremeno je sa ovim oružjem vežbao i na kopnu i na vodi, stotinama sati, tako da je sad radio glatko, brzo i veoma prefinjeno. Morao je da čeka da se neki od neprijatelja izdvoji iz gomile, da ne bi slučajno pogodio meštanina. Tri puta je pogodio. Jedan kamen pogodio je protivnika u vrat, s boka. Drugi kamen udario je u donji deo jedne kičme. Treći kamen razbio je čašicu jednog kolena, i dok se pogođeni grčio, meštani su ga ščepali i oborili a jedan kremeni nož mu je presekao žilu kucavicu.

Miks baci i jedno koplje, koje se zabi duboko u butinu jednog čoveka. Onda, stežući u šakama tešku sekiru, preskoči na Kramerov katamaran. Njegova sekira se dvaput diže i dvaput spusti na potiljke.

Dvojica preživelih neprijatelja pokušaše da se bace u vodu. Samo jedan je do vode živ stigao. Miks podiže bumerang sa palube, diže ga sa namerom da ga baci na glavu koja se u talasima kretala gore-dole, onda ga spusti. Bumeranzi se ne nabavljaju tako lako da bi ih čovek traćio na nekoga ko više nije opasan.

Iznenada, nije se čulo više ništa sem jačanja ranjenih i plača jedne žene. Ćutali su čak i posmatrači, koji su sada brzo pristizali ka poprištu bitke. Borci su izgledali bledo i ispražnjeno. Vatra je nestala iz njih.

Miks je voleo da se oblači adekvatno, a u ovom slučaju to je moralo značiti: kao pobednik. Vratio se na svoj brodić, namignuo Ješui i Bitniji, i opet obukao čizme i ogrtač. Njegov »šešir od trideset osam litara« bio mu je ostao na glavi tokom čitave bitke. Vratio se na ribarsku brodicu, skinuo šešir veličanstvenim zamahom ruke, iscerio se, i progovorio.

»Tom Miks, džentlmen, vama na usluzi, dame i gospodo. Iskreno vam zahvaljujem što ste nam pomogli, i izvinjavam se ako smo svojim prisustvom stvorili ikakve nezgode vama.«

Kapetan brodića koji ih je spasao reče: »Tako mi božjih golih kostiju, jedva razumem tvoje zborenje. Ali ipak kao angleski da je.«

Miks vrati šešir na glavu i prevrte očima nagore kao da traži pomoć sa neba.

»Još uvek u sedamnaestom veku! Pa, bar mogu koliko-toliko da razumem šta govorite.«

Nastavio je da govori, ali sporije i pažljivije. »Koja ti je titula, amigo?«

»Titula? Amigo?«

»Tvoje ime, prijatelju. I ko ti je gazda? Želeo bih da se ponudim da budem plaćenik. On mi je potreban, a mislim da ću i ja biti njemu potreban.«

»Džon Vikel Staford je lord-gradonačelnik Novog Albiona«, reče jedna žena. Kao i drugi, i ona je čudno pogledavala čas Miksa, čas Ješuu.

Iscerio se i rekao: »Ne, nije mi brat blizanac, niti ma kakav brat, sem onog srodstva koje se sastoji u tome što smo ljudi. A znaš kako je to tanko. Rođen je nekih hiljadu osamsto osamdeset godina pre mene. U Palestini. A to je prokleto daleko od moje rodne Pensilvanije. To što on toliko liči na mene, to se samo sudbina našalila. U ovom slučaju, srećno po njega, jer da nije tako bilo, možda ne bi izmakao iz omče koju mu je Kramer bio namakao na vrat.«

Činilo se da neki od njegovih slušalaca razumeju ponešto od njegovih reči. Problem zapravo nije bio u rečniku, mada je i tu bilo nekih znatnih razlika, već više u intonaciji i izgovoru. Te dve karakteristike njihovog govora njega su donekle podsećale na govor nekih Australijanaca koje je bio sreo. A sam Bog je znao kako je njima zvučao Miskov govor.

»Da li iko od vas zna esperanto?« reče on.

Kapetan reče: »Čuli smo za taj jezik, gospodine. Njega šire neki pripadnici te nove sekte. Crkve druge šanse, ili sam, bar, ja tako shvatio. Nijedan, međutim, nije još dospeo ovamo.«

»Baš šteta. Pa, snalazićemo se s onim što imamo. Moji prijatelji i ja žestoko smo se namučili poslednjih dana. Umorni smo i gladni. Želeo bih dozvolu da ostanem na vešem zemljištu nekoliko dana, pre nego što nastavimo niz reku. Ili se, možda, pridružimo vama. Smatrate li da bi se vaš gazda, ovaj, gradonačelnik, protivio?«

»Daleko od toga, gospodine«, reče žena. »On dobrodošlicom pozdravlja ratnike i ratnice, u nadi da će oni ostati. I nagrađuje ih dobro. Ali reci nam, ovi ljudi, mora biti da su Kramerovi, zašto su te tako krvožedno gonili? Čak dovde su te jurili, a znali su da im je ovde zabranjen ulazak, pod pretnjom smrtne kazne.«

»To je duga priča, gospođo«, reče Miks.

Osmehnuo se. Njegov osmeh bio je veoma privlačan, i on je toga bio svestan. Ta žena bila je zgodna: prsata, mala blonda. Moglo se nagađati da je u ovom trenutku slobodna ili da planira da bude slobodna. U svakom slučaju, nikakva stidljivost nije se mogla primetiti kod nje.

»Evidentno je da poznajete Kramera Čekića, Kramera Spaljivača. Ovo dvoje, Bitnija i Ješua, bili su mu zarobljenici, zreli za kolac, jer su bili, po njegovom mišljenju, jeretici, a u njegovoj zemlji to je bitno. Sem toga, Jevreji su, čime je stvar bila još pogoršana. Oslobodio sam njih dvoje i gomilu drugih. Samo nas troje smo se dočepali jedrilice. Ostalo znaš.«

Kapetan je zaključio da bi mogao i da se predstavi.

»Ja sam Robert Nikard. Ova žena je Angela Doverton. Nemoj da te prevari njeno nestidljivo ponašanje, gospodine Miks. Ona priča hrabro i bez obaziranja na svoj pol, ne mari za svoje mesto. Moja je supruga, mada se u raju i u paklu brak ne može ni sklapati ni razvrgavati.«

Angela se osmehnu i namignu Miksu. Srećom, to oko u tom času nije bilo dostupno Nikardovom pogledu.

»Što se tiče toga o jereticima, Novi Albion ne mari — bar ne službeno — koje je religije neki muškarac ili žena. Niti da li je, možda, čak i ateist, mada ne vidim kako bi neko mogao da bude ateist ako je dignut iz mrtvih. Dajemo dobrodošlicu svima da budu naši građani, pod uslovom da vredno rade, poštuju svoje dužnosti, da su čisti i relativno trezni. Primamo čak i Jevreje.«

»To mora biti žešća promena u odnosu na ono kad ste bili živi«, reče Miks.

Brzo, pre nego što bi Nikard mogao da uzvrati na to on reče: »Kome da se javimo, gospodine?«

Nikard mu dade uputstvo. Miks reče svojoj posadi da se vrati u čamac. Odvezali su konopce, vratili kuke-hvatalice na mesta, digli jedro, i zaplovili niz Reku. Ne, međutim,

pre nego što je Angela Doverton Tomu još jednom namignula a on to video. Pre toga je već bio odlučio da se drži podalje od nje, mada je bila poželjna. On nije bio sklon da vodi ljubav sa tuđom partnerkom. Opet, kad bi ona šutnula Nikarda, što po svoj prilici i hoće, pa... ne, lepo se vidi da donosi nevolje. Ipak...

Iza njega počeo je posao odvlačenja dva oštećena brodića do obale pre nego što potonu. Jedini preživeli iz Kramerovog odreda izvučen je iz vode i poveden, zavezan, na obalu. Miks se pitao, doduše nezainteresovano, šta će sa tim čovekom biti.

Žena zvana Bitnija krmanila je katamaranom a Ješua se brinuo o konopcima. Tom Miks je stajao na krmi, jednom rukom se oslanjajući na pokrivno platno radi ravnoteže; njegov dugi beli ogrtač lepršao je na vetru. Nesumnjivo je meštanima izgledao kao čudna i dramatična figura. Bar se nadao da je tako. Gde god dospeo. on je, ako bi zaključio da situacija nije dovoljno dramatična, sam stvarao neku dramu.

3

Kao i na skoro svim drugim mestima u ovoj beskrajnoj dolini, sa obe strane Reke bile su ravnice. Obično su se prostirale oko kilometar i po do dva i po kilometra u širinu. Bile su ravne kao kućni pod, ali su se blago uzdizale prema brežuljcima. Ravnice su bile prekrivene kratkom travom koju ni najupornije gaženje nije moglo ubiti. Tu i tamo našlo se pokoje drvo.

Onostran ravnica, brežuljci su počinjali, i to prvo kao humke oko sedam metara visoke i dvadesetak široke. Bliže planinama, humke su postajale šire i više i najzad se sjedinjavale. Bregove je pokrivala gusta šuma. Od svakih stotinu stabala osamdeset je bilo od vrste nazvane »gvozdeno drvo«, bila su to duboko ukorenjena čudovišta čija kora je bila otporna na vatru i na udarce čak i oštrica čeličnih sekira — a takvih je veoma malo bilo na ovoj metalom siromašoj planeti. Pod drvećem su rasli dugačka trava i bambusi — neki visoki samo šezdesetak centimetara, a neki tridesetak metara. Za razliku od svih drugih oblasti u kojima je Tom bivao, ovde nije bilo jasenovog i tisovog drveća, tako da se lukovi i strele nisu mogli često videti. Ve-ćina lukova bila je pravljena od čeljusti jedne ogromne ribe, ali, očigledno, ovdašnji narod nije ni te ribe često hvatao. Čak ni ovdašnji bambusi nisu bili pogodni da se upotrebljavaju kao lukovi.

Iza bregova uzdizale su se planine. Niži delovi bili su izlomljeni, sa malim kanjonima, pukotinama, i malim platoima. Na visini od oko hiljadu i petsto metara planine su se pretvarale u neprekinute litice, glatke poput stakla. Litice su se vertikalno uzdizale još kolometar i po. ali su se čak, blizu vrha, i povijale prema van. Bile su nedostupne za penjanje. Ako bi čovek želeo da dospe u dolinu sa druge njihove strane, morao bi poći niz Reku, a to bi moglo trajati godinama. Dolina ove reke bila je zmija sveta; krivudala je od svojih izvorišta na Severnom polu, stizala sve do Južnog pola, a onda išla drugom hemisferom natrag, nagore, do ušća na Severnom polu.

Tako su bar ljudi pričali. Niko to, još, nije dokazao.

U ovoj zoni, za razliku od drugih gde je bio, Tom je video ogromne lijane koje su se omotavale oko stabla pa čak i oko nekih snopova bambusa. Iz lijana je raslo večno cveće mnogih veličina i oblika, sa bojama koje su obuhvatale svaku nijansu spektra.

Dolina je u nekih petnaestak hiljada kilometara bila tiha, zamrznuta eksplozija boje; onda je. sasvim naglim prelazom, drveće opet dobijalo neukrašenu, asketski zelenu boju; zatim opet cveće, pa opet zeleno, i tako neizmenično. Ovo je bio jedan od bujno šarenih segmenata.

Kilometar i po od poprišta. Miks je naredio Bitniji da krene ka levoj obali. Uskoro je Ješua spustio jedro, a katamaran se nosem navukao na kosinu obale. Njih troje siđoše, a iz gomile se pruži mnogo ruku koje dohvatiše dva korita i izvukoše ih sasvim na oblau. Muškarci i žene okružiše novodošle, postavljajući mnoštvo pitanja. Miks poče da odgovara na pitanje jedne zgodne ženske, ali ga prekide nailazak vojnika. Vojska je

imala oklope i šlemove od stavljene riblje kože ojačane ribljim kostima, oblikovane prema onome što se koristilo u vreme Čarlsa Prvog i Olivera Kromvela. Vojnici su nosili male, okrugle štitove od hrastovine pokrivene stavljenom kožom, i duga koplja sa kamenim ili drvenim vrhovima, kao i teške bojne sekire i močuge. Debele čizme od štavljene riblje kože štitile su im noge do neposredno iznad kolena.

Njihov zastavnik, Alfred Regius Svinford, saslušao je Miksov raport samo do polovine, zato što je tada Miks prekinuo samoga sebe rečima: »Gladni smo. Ne bi li ovo moglo da pričeka dok ne napunimo svoje kofe?

Pokazao je gestom prema najbližem od pečurkastih kamenova, visokom dva metra i približno isto toliko širokom. Dna sivih cilindara nekolicine prisutnih ljudi bila su već ugurana u udubine na gornjoj strani stene.

»Kofe?« reče zastavnik. »Ne, mi ih zovemo korne, stranče. A to je skraćeno od 'kornukopija', rog izobilja. Dajte mi vaše korne. Napunićemo ih za vas, a želuce možete puniti kad lord Staford završi razgovor sa vama. Pobrinuću se da budu valjano označene«.

Miks slegnu ramenima. Nije bio u poziciji da se raspravlja, iako je, kao i svako drugi, osećao nelagodnost na pomisao da će se razdvojiti od svoje »svete kofe«. Njih troje pođoše, okruženi vojnicima, preko ravnice, ka jednom brežuljku. Prošli su pored mnogo jednosobnih bambusovim koliba. Na vrhu brda bio je golem kružni zid od balvana. Prodoše kroz kapiju u ogromno dvorište. Njihovo odredište, zgrada Saveta, bila je izdužena trougaona brvnara u sredini dvorišta. Iza spoljašnjeg zida palisade bila je široka pešačka staza, a uz nju i mnogo osmatračkih kula. U odbrambenom zidu bilo je mnogo prozora i proreza namenjenih da branioci kroz njih bacaju koplja ili sipaju zapaljeno riblje ulje na napadače; duž gornje ivice zida, balvani su bili izdeljeni u šiljkove. Postojali su i drveni kranovi koji su se mogli zaokrenuti tako da ponesu mreže pune teškog kamenja i isprazne ih iznad napadača.

Miks vide deset velikih drvenih rezervoara napunjenih vodom i šupe za koje je pretpostavio da sadrže zalihe sušene ribe, žirovog hleba, i oružja.

Iz jedne šupe, međutim, izlazili su ljudi koji su nosili korpe sa zemljom. Oni su, po svoj prilici, kopali tajni podzemni tunel do prostora izvan utvrđenja, radi bekstva ili napada s leđa na neprijatelja. To nije mogla biti tolika tajna ako su dopuštali strancima da vide dokaze o njenom postojanju. Miksa u jednom trenutku proze osećaj hladnoće. Možda nijednom strancu koji sazna za tunel nije dopušten odlazak.

Miks ne reče ništa. Biće bolje da glumi budalu, iako nije bio ubeđen da bi na zastavnika ostario utisak toliko lošeg posmatrača. Ne. Treba da pokuša nešto, makar i slabo.

»Bunar kopate«, reče on. »Dobra ideja. Ako budete pod opsadom, nećete morati da brinete o vodi.«

»Upravo tako«, reče Svinford. »Trebalo je još odavno da ga iskopamo. Međutim, neko vrerne nismo imali dovoljno radne snage.«

Miks nije smatrao da je uspeo da prevari ovog zastavnika, ali, bar je pokušao. U međuvremenu, sunce se već spustilo do vrhova zapadnog planinskog lanca. Sledećeg trenutka je potonulo, a dolinom se razleže grmljavina praćena erupcijom iz ornukopijskih stena duž obale. Večera je bila spremna.

Staford i njegov štab sedeli su oko okruglog stola od čamovine na jednoj platformi, na udaljenom kraju dvorane. Između tog mesta i ulaza bio je dugi četvrtasti sto okružen mnogobrojnim bambusovim stolicama. Poklopci na plafonu bili su otvoreni da bi propuštali dnevnu svetlost, ali te svetlosti je brzo ponestajalo. Već bejahu zapaljene buktinje od čamovine natopljene ribljim uljem, i postavljene u držače na zidovima, ili u postolja na zemljanom podu. Dim se dizao ka visokim, pocrnelim gredama, a vazduh je zbog smrada ribe postajao teži. Ispod tog smrada osećao se drugi: smrad neopranih ljudskih tela. Miks je pomislio da je za takav prljavluk moglo biti nekog izvinjenja u

Engleskoj sedamaestog veka, ali ovde, opravdanja nije moglo biti. Čovek se mogao sa lakoćom odšetati do reke. Međutim, Miks je znao da su stare navike uporne, mada se, ipak, polako i menjaju. Neprestanim pristizanjem ljudi iz kultura koje su praktikovale često kupanje postepeno se širilo i osećanje za istoću, kao i osećanje da je sramota biti prljav. Kroz deset ili petnaest godina ovi Englezi će se redovno sapunjati u Reci. Ili će bar većina njih to činiti. U svakoj kulturi uvek će postojati osobe koje smatraju da je voda samo za piće.

A zapravo, ako se izuzmu neprijatnost telesnog smrada i estetika čistog tela, nije bilo razloga da se često peru. Na Rečnom svetu zaraznih bolesti nije bilo. Ali bolesti duha bilo je u izobilju.

Zastavnik je stao pred platformom i raportirao Stafordu. Oni ostali za stolom, njih ukupno dvadeset, zurili su u pridošlice. Mnogo su pušili cigarete ili cigare dobijene iz kornukopija, iako u svom vremenu na Zemlji nisu znali za takve stvari jer su sad pušili samo na lulu.

Staford je ustao od stola da pozdravi svoje goste učtivo. Bio je to visok čovek, oko sto osamdeset osam centimetara, širokih pleća, dugoruk, vitak. Lice mu bejaše zduženo i uzano, obrve guste i umršene, oči sive, nos dugačak i šiljat, usne tanke, vilica napred isturena i sa dubokim vertikalnim ulegnućem na vrhu. Smeđkasta kosa visila mu je do ramena i malo duže, na krajevima ukovrdžana.

Prijatnim glasom, sa jakim severnjačkim naglaskom — bio je rođen u Karlajlu, blizu škotske granice — zamolio ih je da sednu za sto. Ponudio im je da biraju između vina, viskija, i likera. Znajući da je snabdevanje ograničeno, Miks je ovu ponudu shvatio kao dobar znak. Staford ne bi bio tako izdašan sa skupim artiklima prema ljudima koje bi smatrao neprijateljima. Miks je omirisao piće, nasmešio se osetivši miris odličnog burbona, i otpio malo. Najradije bi odmah iskapio čašu, ali to bi značilo da bi njegov domaćin morao odmah da mu ponudi sledeću.

Staford zatraži od Toma Miksa da ispriča šta je bilo. Priča je trajala dugo. Za to vreme, u dva velika ognjišta, koja su se nalazila levo i desno od centralnog dela dvorane, naložne su vatre. Miks je primetio da su neki od donosilaca drveta niski, jako crnomanjasti muškarci i žene mongolskog izgleda. Pretpostavio je da su došli sa druge strane Reke, sa teritorije koju su držali Huni. Prema onome što je Tom čuo, bili su rođeni približno u vreme kad je Atila osvajao Evropu, u petom veku hrišćanske ere. Nije mogao znati da li su to robovi ili izbeglice s one strane Reke.

Staford i ostali slušali su Miksa pijući i dodajući tek poneki komentar. Uskoro su im donete njihove »korne«, i svi počeše da jedu. Tom je bio prijatno iznenađen onim što mu je te večeri dato u njegovoj kofi. Hrana je bila meksička: takosi, enčilade, burito, pasulj — salata, a za piće tekila sa kriškom limuna i malo soli. Sad se osetio više kod kuće, osobito kad se pokazalo da je od duvana dobio neke vitke, tamne rigare.

Stafordu kao da se nije dopalo piće koje je dobio. Omirisao ga je, onda pogledao oko sebe. Miks je tačno protumačio taj izraz lica. »Da li biste želeli da se trampite?« reče on.

Gradonačelnik reče: »A šta vi imate?«

Ovo je dovelo do opširnog objašnjavanja. Staford je odživeo svoj život u vreme kad su Englezi tek počinjali da kolonizuju Svernu Ameriku: o njoj je vrlo malo znao. U njegovo doba Meksiko je bi teritorija koju su Španci osvojili, tako da on o Meksiku nije znao praktično ništa. Ali, kad je saslušao Miskovo dugotrajno objašnjenje, dodao mu je svoj pehar.

Tom omirisa pehar i reče: »Pa, ne znam šta je ovo, ali ne bojim ga se. Evo, probajte tekilu.«

Staford je postupio prema preporučenoj proceduri: tekila, pa odmah so i limun.

»Zufff! Kao da mi vatra kulja iz ušiju!«

Uzdahnuvši, Staford je dodao: »Baš čudno. Ali izvanredno prijatno i razgaljujuće. A

vaše?«

Miks otpi malo. »Ah! Ne znam koja je to, kog vraga, vrsta. Ali ukus je odličan, mada pomalo grub. Kakvog god da je porekla, ovo je vino — nekakvo. Možda su ovo cevčili drevni Vavilonci. Možda Egipćani, možda Malajci, ili je to japanski saki, pirinčano vino. Da li su Acteci imali vino? Ne znam, ali ovo je jaka stvar, malo kiselo ali privlačno«.

»A tekila je destilovano alkoholno piće koje se dobija iz središnjeg soka biljke zvane stogodišnja aloja, ili agava. Pa, evo, za međunarodno bratstvo, da ne bude diskriminacije protiv stranog alkohola, i, za vaše dobro zdravlje.«

»Čujmo, čujmo!«

Pošto je dokrajčio svoje piće iz »korne«, Staford naredi da im donesu burence lišajnog likera. To piće bilo je sačinjeno od alkohola destilovanog iz zeleno-plavog lišaja koji je rastao na liticama, od vode, i od sušenog, sprašenog lišća lijana, koje je dodavno radi ukusa. Popivši pola vrča. Staford reče: »Ne znam zašto su Kramerovi ljudi bili toliko željni da vas ubiju da su se usudili da zađu u moje vode.«

Govoreći pažljivo i polako, da bi ga lakše razumeli, Miks poče svoju priču. S vremena na vreme, Staford je klimanjem glave davao znak jednom oficiru da sipa Miksu sledeće piće. Miks je bio svestan da ova izdašnost nije zasnovana samo na gostoljubivosti. Ako Staford dovoljno napije svog gosta, ovaj može, ako je špijun, reći nešto čime bi se odao. Miks je, međutim, bio još daleko od onog stupnja napijenosti kad bi počeo da priča svašta. Sem toga, nije imao šta da krije. Ili, bar, ne mnogo.

»Od kog vremena u prošlosti želite da započnem svoju priču?«

Staford se nasmejao, a njegove lagano zacrvenjene oči izgledale su veselo.

»Za sad, izostavite vaš zemni život. A ono pre vašeg prvog susreta sa Krame-rom ispričajte skraćeno.«

»Dakle, ja sam, još od samog Dana svih duša« — bio je to jedan od naziva za onaj dan kad su stanovnici Zemlje dignuti iz mrtvih — »lutao niz Reku. Iako sam rođen u Americi leta gospodnjeg 1880, a umro 1940, nisam vaskrsao među ljudima iz mog vremena i mašta. Našao sam se u zoni sa Poljacima iz petnaestog veka. S druge strane Reke bili sii nekakvi Indijanci patuljastog rasta, kao Pigmeji. Do tada nisam znao da su takvi postojali, mada Čeroki Indijanci imaju legende o takvima. Ovo znam zato što sam i sam jednim delom Čeroki.«

To je bila laž, jedna od onih laži koje je filmski studio izmislio da bi uvećao slavu Toma Miksa. Ali on je tu laž toliko puta izgovorio, da je napola poverovao u nju. Ništa mu nije moglo škoditi ako lažucne još koji put.

Staford podrignu i reče: »Pomislio sam, kad sam vas prvi put video, da u sebi imate nešto crvenokožačke krvi.«

»Moj deda bio je poglavica Ćerokija«, reče Miks. Nadao se da će mu njegovi preci, Englezi, pensilvanijski Holanđani, i Irci, oprostiti.

»U svakom slučaju, nisam se baš dugo zadržao kod Poljaka. Želeo sam da dospem na neko mesto gde ću moći da razumem jezik. Otresao sam prašinu sa svojih stopala i jurnuo kao prugastoguzi majmun.«

Staford se nasmeja i reče: »Kakve lakrdijaške govorne slike!«

»Brzo sam uvideo da na ovom svetu uopšte nema konja, niti ma kakvih životinja sem ljudi, glista, i riba. Zato sam napravio sebi čamac. Krenuo sam u potragu za ljudima mog vremena, nadajući se da ću naići na one koji me poznaju. Ili na one koji su čuli za mene. Imao sam nešto slave za života; milion ljudi su znali za mene. Ali neću sad o tome.

Računao sam da, ako su ljudi raspoređeni duž Reke u skladu s tim kad su rođeni, bez obzira što ima mnogo izuzetaka poput mene, ljudi dvadesetog veka treba da budu blizu ušća. To, kao što sam posle saznao, nije baš tako. U svakom slučaju, imao sam uz sebe desetak muškaraca i žena, pa smo brodili niz struju i niz vetar nekih, ček' da razmislim, blizu pet godina. S vremena na vreme smo zastajali da se odmorimo ili da

radimo na kopnu.«

»Da radite?«

»Kao plaćenici. Dobijali smo ekstra cigarete, šljoku, dobru hranu. Zauzvrat, pomagali smo ljudima kojima je pomoć bila zaista mnogo potrebna a koji su imali pravdu na svojoj strani. Većina muškaraca bili su veterani zemaljskih ratova, a i neke od žena su to bile. Ja sam diplomirao na Vojnom institutu u Virdžiniji...«

Još jedno filmadžijsko šuć-muć.

»Za Virdžiniju čuh«. reče Staford. »Ali...«

Tom Miks je morao da zastane u svojoj naraciji i da pita koliko Sraford zapravo zna o istoriji posle njegove, Staf'ordove, smrti. Englez mu odgovori da je dobio neke informacije od jednog lutajućeg Albanca koji je umro 1901. i od jednog Persijanca koji je umro 1897. Bar je pretpostavljao da su oni te datume tačno kazali. Obojica su bili muslimani, zbog čega je bilo teško prevesti njihov kalendar na hiršćanski. Sem toga, ni jedan ni drugi nisu mnogo znali o istoriji sveta. Jedan je pomenuo da su američke kolonije stekle nezavisnost posle jednog rata. Staford tada nije znao da li da veruje ili da ne veruje tom čoveku. Tvrdnja je bila toliko apsurdna.

»Kanada je ostala lojalna«, reče Miks. »Vidim da imam mnogo toga da vam kažem. Uglavnom, borio sam se u špansko-američkom ratu. u bokserskom ustanku, u filipinskoj pobuni, i u burskom ratu. Kasnije ću objasniti koji su to događaji bili.«

Ni u jednom od tih sukoba Miks se nije borio, ali, šta mari. U svakom slučaju, borio bi se da je dobio šansu da to učini. Kad je po drugi put bio u sastavu američke konjice, dezertirao je. zato što je želeo da pode na front a prokleta vojna birokratija ga je držala kod kuće.

Nekoliko puta nam se desilo da se iskrcamo na neko mesto koje izgleda prijateljski, pa da nas potom uhvate trgovci robovima. Uspevali smo da pobegnemo, ali došlo je vreme kad sam od prvobitne grupe ostao samo ja. Oni ostali ubijeni su, ili su odustali jer su se zamorili od putovanja. Moja divna mala Egipćanka, kćer faraona... pa, i nju ubiše.«

U stvari, ta Miriam bila je dete jednog kairskog radnika u trgovini, a rođena je negde u osamnaestom veku. Ali Miks je bio kauboj, a kauboji uvek malo ukrase istinu. Možda i malo više. U svakom slučaju ona je, metaforično gojvoreći, stvarno bila od faraonskih predaka. A u ovom svetu, kao i u prethodnom, bilo je važno šta ljudi veruju a ne kakve su činjenice.

On reče: »Možda ću opet naleteti na nju jednog dana. I na ostale. Mogli su biti ponovo vaskrsnuti nizvodno baš kao i uzvodno.«

Zastao je pa rekao: »Smešno je to. Među milionima, možda milijardama faca koje sam video ploveći Rekom, nije se našlo ni jedne osobe koja bi mi bila poznata iz zemnog života.«

Staford reče.- »Sreo sam filozofa koji je izračunao da bi duž Reke moglo biti najmanje trideset pet milijardi ljudi.«

Miks klimnu glavom.

»Da, ne bi me to iznenadilo. Ali čovek bi pomislio da će za pet godina bar jednog... ma, moraće to i da se desi, jednog dana. Dakle, napravio sam taj čamac, moj poslednji, nekih osam hiljada kilometra uzvodno odavde, pre godinu dana. Moja nova posada i ja prilično lepo smo se snalazili sve dok se nismo iskrcali na jedno malo kamenito ostrvo radi obroka. Već neko vreme pre toga nismo koristili svoje kofe zato što smo bili čuli da su ljudi u tom kraju mnogo nezgodni. Ali dojadilo nam je da jedemo ribu i bambusove izdanke i žirni hleb iz naših zaliha. Ponestalo nam je i cigareta, a poslednju šljoku bili smo popili još odavno. Čeznuli smo za dobrim stvarima u životu. Zato smo se kockali sa sudbinom, iskrcali se, i izgubili. Izvedeni smo pred lokalnog visokog drmadžiju lično, pred Kramera, ružnog debeljka iz Nemačke petnaestog veka.

Kao i mnogi luckasti ljudi, a ja se izvinjavam ako među vama ima njemu sličnih, Kramer nije prihvatio činjenicu da ovaj svet nije ni približno ono što je on mislio da će

zagrobni život biti. On je na Zemlji bio drmator, sveštenik, inkvizitor. Spalio je prokleto mnogo muškaraca, žena i dece, pošto ih je prvo mučio za veću slavu božju.«

Ješua, koji je sedeo blizu Miksa, promrmlja nešto. Miks zaćuta za trenutak. Nije bio siguran da nije preterao.

Iako nije primetio znake toga, ipak je bilo moguće da bi Staford i njegovi ljudi mogli biti isto toliko ludi, na svoj način, koliko i Kramer na svoj. Tokom svoje onozemaljske egzistencije, većina ljudi sedamnaestog veka imala je kameno-čvrsta religijska uverenja. Kad su se našli ovde, na ovom čudnom mestu koje nije ni raj ni pakao, pretrpeli su veliki šok. Neki od njih još se nisu bili oporavili.

Bilo je nekih dovoljno prilagodljivih da odbace svoje ranije religije i potraže istinu. Ali bilo je i previše onih koji su, kao Kramer, našli nekakvu racionalizaciju za postojanje ove okoline. Kramer je, na primer, tvrdio da je ovaj svet čistilište. Potreslo ga je to što su prisutni ne samo hrisćani nego i pagani. Insistirao je da su crkvena učenja na Zemlji bila pogrešno shvatana. Prezerntirali su ih, namerno pogrešno, sveštenici Satanom inspirisani. Ali on sada vidi Istinu jasno.

S tim što Istina mora biti pokazana onima koji je ne vide na isti način kao on. Kramerov metod poučavanja sastojao se, kao i na Zemlji, od točka i plamena.

Kad su Miksu to saopštili, on nije diskutovao protiv Kramerove teorije. Naprotiv, ponudio je svoje usluge — i to glumeći oduševljenje. Smrti se nije bojao, jer je znao da bi dvadeset četiri sata kasnije vaskrsnuo negde drugde na Reci. Ali nije že-leo da bude kidan na točku a onda spaljen.

Vrebao je šansu za bežanje.

Jedne večeri Kramer je uhvatio neku grupu ljudi koji su upravo silazili sa čamca. Miks je žalio te zarobljenike, jer je već bio video na koji način Kramer prinuduje ljude da promene mišljenje. Međutim, ništa nije mogao učiniti za njih. Ako su dovoljno glupi da odbiju da glume saglasnost sa Kramerom, moraće da pate.

»Ali ovaj Ješua mi nije davao mira«, reče Miks. »Kao prvo, bio je suviše sličan meni. Gledati njega kako gori, bilo bi kao da gledam samoga sebe na lomači. Sem toga, nije dobio priliku da kaže ni da ni ne. Kramer ga je pitao da li je Jevrejin. Ješua je rekao da je na Zemlji to bio, ali da sad nema religiju.

Kramer je rekao da bi dao Ješui šansu da se preobrati, to jest, da usvoji Kramerova verovanja. I to je bila laž, ali Kramer je slatkorečivi gad koji mora da nade opravdanje za svaku svoju svinjariju. Rekao je da daje i hrišćanima i svim paganima priliku da izbegnu lomaču — svima, samo Jevrejima ne. Oni su razapeli Isusa Krista na krst, i za to treba svi da plate. Sem toga, rekao je, Jevrejinu se ne može verovati. Mogao bi lagati da bi spasao svoju kožu.

Svi iz tog čamca osuđeni su zato što su bili Jevreji. Kramer ih je pitao kuda su se zaputili, a Ješua odgovorio da su tragali za mestom gde niko nikad nije čuo za Jevreje. Kramer je uzvratio da takvog mesta nema; Bog će ih naći kud god da odu. Ješua je izgubio živce i nazvao Kramera hipokritom i antihristom. Kramer se pakleno razgoropadio i saopštio Ješui da neće umreti onako brzo kao ostali.

Tad zamalo da i mene bace u zatvor sa njima. Kramer je primelio koliko smo nas dvojica slični. Pitao me je da li sam legao kad sam mu rekao da nisam Jevrejin. Kako to da ličim na Jevrejina ako nisam Jevrejin? Naravno, on je tad po prvi put pomislio da ja izgledam kao Jevrejin; a inače, ne izgledam. Da sam malo tamniji, mogao bih proći kao jedan od mojih predaka Čerokija.

Zato sam se iscerio na njega, iako je znoj lio sa mene tako brzo da mi je curio niz noge, i rekao mu da je postavio stvar naopako. Ješua izgleda kao ne-Jevrejin, pa zato i liči na mene. Kao argument u svoju korist, upotrebio sam jednu od Kramerovih primedaba: podestio sam ga da je svojevremeno rekao da su Jevrejke poznate kao preljubnice. Znači, možda je Ješua upola ne-Jevrejin, a ne zna to.

Kramer se nasmejao na onaj svoj otužni način, iz trbuha; on kad se smeje, idu mu

bale na usta i pocuri mu pljuvačka niz vilicu. 1 rekao je da sam u pravu. Ipak, znao sam da su mi dani odbrojani. On bi kasnije opet počeo da razmišlja o mom izgledu i zaključio bi da lažem. Pomislio sam: do vraga s tim, ja idem noćas odavde.

Ali nisam mogao da prestanem da mislim na Ješuu. Zaključio sam da ipak neću samo pobeći kao pas podvijena repa. Postići ću da Krameru uspomena na mene bude toliko mučna, da u svom svinjskom trbuhu oseti bol kao od čira kad god pomisli na mene. Te noći, tek što je počela kiša, ubio sam sekirom dnu dvojicu stražara i otvorio kapiju ograđenog dela. Ali neko je bio budan i dao uzbunu. Pojurili smo ka mom čamcu, morali smo borbom da se probijamo do njega, i pobegli smo samo Ješua, Bitnija i ja. Mora biti da je Kramer izdao naređenje da oni koji nas gone ne smeju da se vrate bez naših glava. Nisu nameravali da odustanu.«

Staford reče: »Bog je bio dovoljno dobar da nam pruži večnu mladost u ovom divnom svetu. Slobodni smo od oskudice, gladi, teškog rada, i zaraznih bolesti. Ili bi trebalo da budemo. Ipak, ljudi poput Kramera hoće da pretvore ovaj rajski vrt u pakao. Zašto? Ne znam. Jednog dana on će marširati na nas, kao što je marširao na narod severno od njegove prvobitne teritorije. Ako hoćete da nam pomognete da se borimo protiv njega, dobrodošli ste'«

»Mrzim tog ubilačkog đavola!« reče Miks. »Mogao bih vam ispričati stvari koje... ali valjda znate i sami.«

»Na moju večnu sramotu«, uzvrati Staford, »moram priznati da sam bio sve-dok mnogih surovosti i nepravdi na Zemlji, i ne samo što nisam protestovao, nego sam to čak i podsticao. Smatrao sam da se zakon, red i religija moraju podržati mučenjem i progonima. A ipak, često sam bio zgađen. I zato, kad sam se našao u novom svetu, resio sđm da počnem iz početka. Ono što je na Zemlji bilo opravdano i potrebno, ovde ne mora biti.«

»Izuzetan ste čovek«, reče Miks. »Većina ljudi je nastavila da misli tačno ono što su mislili i na Zemlji. Ali verujem da Rečni svet lagano menja mnoge.«

4

Hranu su iz »korni« preneli u drvene tanjire. Pogledavši ka Ješui, Miks vide da ovaj nije pojeo meso koje je dobio. Bitnija uhvati Miksov pogled i nasmeja se.

»Iako je njegov um odbacio veru njegovih otaca, njegov želudac se još uvek drži Mojsijevih zakona.«

Staford, koji nije razumeo njen engleski sa jako izmenjenim izgovorom, zatraži od Miksa da ovo prevede. Miks mu reče šta je Bitnija rekla.

Staford reče: »Ali zar nije i ona Hebrejka?«

Miks reče da jeste. Bitnija je razumela njihov dijalog. Progovorila je polaganije.

»Jeste, Jevrejka sam. Ali napustila sam svoju religiju a, iskreno govoreći, nikad nisam ni bila baš pobožna. Naravno, na Zemlji nisam glasno izražavala nikakve sumnje. Ubili bi me ili bar prognali. Ali, kad smo lutali kroz pustinju, jela sam sve, čisto ili nečisto, što mi je moglo popuniti stomak. Samo sam pazila da me niko ne vidi. Mislim da su i drugi činili isto. Mnogi bi, međutim, radije umrli od gladi nego da stave u usta hranu nečiste vrste. Neki i jesu umrli od gladi. Budale.«

Podigla je parče šunke sa svog tanjira i ponudila ga Ješui, široko se osmehujući. On, sa izrazom gađenja, okrete glavu na drugu stranu.

Miks reče: »Za ime Hristosa, Ješua. Koliko puta sam ti već rekao da pristajem da ti dam moju šniclu u zamenu za tvoju šunku. Ne volim da te vidim da gladuješ«.

»Ne mogu biti siguran da je krava zaklana i pripravljena korektno«, reče Ješua.

»Ne postavlja se tu pitanje košera. Ove kofe nesumnjivo konvertuju energiju. Stene pečurkastog oblika daju energiju koju transformiše lažno dno kofe. Pošto je svakog dana drugo jelo, znači da je transformator programiran.

Naučnik koji mi je to objasnio rekao je još, priznajući da je to samo njegovo nagađanje, da u kofama verovatno postoje matrice koje sadrže modele za izvesne vrste materije. Te matrice sklapaju šniclu, cigaru, ili šta već hoćeš, od onih atoma i molekula koji su formirani od energije. Prema tome, ne događa se nikakvo klanje, ni na 'košer' ni na 'ne-košer' način.«

»Ali morala je postojati, na početku, stvarna krava koju su ubili«, reče Ješua. »Govedina koja je poslužila kao model za matricu dobijena je od životinje koja je, valjda, živela i umrla na Zemlji. Ali da li je zaklana na propisan način?«

»Možda i jeste«, reče Miks. »Ali to meso koje sam upravo smazao nije bilo od krave. Bila je to reprodukcija, prosto: materija konvertovana iz energije. Precizno govoreći, materija proizvedena mašinski. Ona nije imala nikakve direktne veze sa mesom životinje. Ako je istina ono što mi je naučnik rekao, napravljen je nekakav snimak atomske strukture jednog komada govedine. Objašnjavao sam ti šta su atomi i šta su snimci. U svakom slučaju, meso u našim kofama nije bilo doticano ljudskim rukama, A ni neljudskim, što se toga tiče. Prema tome, kako bi moglo biti verski nečisto?«

»Tim pitanjem rabini bi se mogli baviti mnogo vekova«, reče Ješua. »A i posle olikog vremena verovatno bi se još razilazili u mišljenjima. Ne. Najsigurnije je ne jesti ga.«

»Onda budi vegetarijanac!« reče Miks, uzmahujući šakama uvis. »I budi gladan!«

»Ipak«, reče Ješua, »u moje vreme bio je jedan čovek, koga su smatrali veoma mudrim i koji je, pričalo se, razgovarao sa bogom; taj čovek nije zamerao ako njegovi sledbenici sednu za sto sa prljavim rukama, ukoliko nema vode za pranje ruku ili ako postoje opravdavajuće okolnosti. Zbog ovog su ga ukorili fariseji, ali on je znao da su božji zakoni pravljeni za čoveka a ne čovek za božje zakone.

To mu je bilo razumno tada, a razumno je i sada. Možda je ovaj moj stav prema mesu previše strog, farisejski, više veran slovu zakona nego duhu zakona. Zaista, ne bi trebalo da obraćam nikakvu pažnju na zakon o ritualnoj čistoj i nečistoj hrani. Više u taj zakon ne verujem.

Ali i ako bih odlučio da jedem meso, ne bih mogao da stavim meso svinje u usta ako bih znao šta je. Povratio bih ga. Moj stomak ne raspolaže razumom, ali zna šta mu odgovara. To je hebrejski stomak, vodi poreklo od stotina generacija takvih stomaka. Mojsijeve tablice pritiskaju ga težinom planine.«

»Što ne sprečava Bitniju da jede i svinjsko meso i sklaninu«, reče Miks.

»Ah! Ta žena! Ona je reinkarnacija neke grozne paganke!«

»A ti, ti čak ni u reinkarnaciju ne veruješ«, reče Bitnija i nasmeja se.

Staford je razumeo deo ovog razgovora. On oduševljeno reče: »Znači da ste vi, gospodine Ješua, živeli u vreme našeg Gospoda! Da li ste ga znali?«

»Nikog bolje«, reče Ješua.

Svi prisutni za stolom počeše da ga zasipaju pitanjima. Staford naredi da se donese još lišajnog pića.

Od kad je poznavao Isusa?

Od Isusovog rođenja.

Da li je istina da je Herod masakrirao nevine?

Nije. Herod ne bi imao ni vlast da tako nešto uradi, čak i da je želeo. Svrgli bi ga Rimljani, možda bi čak i izvršili smrtnu kaznu nad njim. Sem toga, takvo delo izazvalo bi žestoku revoluciju. Ne. Ta priča, koju je on, Ješua, čuo po prvi put tek kad je stigao u Rečni svet, nije istinita. Mora biti da je to narodna priča nastala posle smrti Isusa. Ali verovatno je bazirana na jednoj ranijoj priči o Isaku.

A to bi značilo da Isus, Josip, i Marija nisu bežali u Egipat?

Nisu bežali. Zašto bi?

A onaj anđeo koji se pojavio pred Marijom i saopštio da će ona roditi bebu iako je

nevina?

Kako bi to moglo biti kad je Isus imao stariju braću i sestre, kojima je, svima, Josip bio otac a Marija majka? Sem toga, Marija, koju je on, Ješua, dobro poznavao, nikad nije rekla ništa ni o kakvom anđelu.

Primećujući da crvenilo na nekim licima nije izazvano samo pićem, Miks se nagnu bliže Ješui.

»Oprezno«, prošaputa on. »Ovi frajeri su možda zaključili da im je religija bila pogrešna, ali ipak im ne prija da slušaju kako neko govori da nije istina ono što im je celog života utuvljivano u glavu kao da jeste istina. A mnogi od njih su kao Kra-mer. Veruju, iako to neće da kažu, da su u nekoj vrsti čistilišta. I da će ipak stići u raj. Ovo im je kao neka tranzitna stanica.«

Ješua slegnu ramenima i reče: »Pa nek me ubiju. Vaskrsnuću opet negde drugde, na mestu koje neće biti ni bolje ni lošije od ovoga.«

Jedana od savetnika, Nikolas Hajd, poče da treska svojom kamenom kriglom po stolu.

»Ne verujem ti, Jevrejine!« riknu on. »Ako si uopšte Jevrej! Lažeš! Šta to radiš ti, pokušavaš da napraviš razdor među nama, pomoću tih vražjih laži? Ili si ti, možda, đavo?«

Staford položi ruku na Hajdovu mišicu. »Uzdržite se, dragi gospodine. Vaše optužbe nisu razumne. Baš pre neki dan rekoste da Bog nije nigde na ovoj Reci. E pa ako On nije tu, onda nije ni Satana tu. Ili je, možebiti, lakše u Rogatoga verovati, nego u Tvorca? Ovaj čovek nam je gost, i dokle god je to, postupaćemo prema njemu učtivo.«

Okrenuo se Ješui. »Nastavite, molim.«

Pitanja su bila mnogobrojna i stizala su brzo. Najzad Staford reče: »Već je odmaklo vreme. Naši gosti su mnogo pretrpeli danas, a sutra nas čeka veliki posao. Dozvoliću još jedno pitanje.«

Pogledao je ka visokom mladiću dostojanstvenog izgleda koji je bio predstavljen prisutnima kao Vilijam Grej.

»Milorde, da li biste vi želeli da ga postavite?«

Grej ustade, malčice nesigurno.

»Hvala vam, gradonačelnice moj. Dakle, gospodin-Ješua, da li ste bili prisutni kad je Isus Hrist na krst razapet? I da li ste ga videli kako se diže iz mrtvih? Ili pričali sa nekim ko ga je video posle, možda na drumu ka Emausu?«

»To je više od jednog pitanja«, reče Staford. »Ali dozvoliću to.«

Ješua je ćutao jedan trenutak. Kad je progovorio, njegove reći bile su još sporije.

»Da, bejah prisutan kad je raspet Isus, i kad je umro. A što se tiče događaja posle toga, posvedočiću o samoj jednoj stvari. A to je: na Zemlji se on nije digao iz mrtvih. Međutim, potpuno sigurno znam da se ovde, na Rečnom svetu, jeste iz mrtvih digao.«

Nastade jak žamor: Hajdov glas nadjačavao je ostale, zahtevajući da lažljivi Ješua bude šutnut napolje.

Staford ustde i tresnu sudijskim čekićem nekoliko puta po stolu, pa povika: »Molim za tišinu, gospodo! Neće više biti pitanja.«

Zapovedio je naredniku Čaningu da odvede troje gostiju do njihovih kvartira. Onda reče: »Gospodine Miks, razgovaraću sa vama troma sutra. Neka vam Bog da prijatno spavanje.«

Miks, Ješua i Bitnija pođoše za narednikom, koji je držao buktinju iako nije bila potrebna. Noćno nebo, koje je blistalo od ogromnih zvezdanih jata i luminoznih gasovitih oblaka, davalo je jaču svetlost nego Zemlji pun Mesec. Reka je iskričila. Miks zapita vojnika da li se oni mogu okupati pre nego što odu na spavanje. Čaning reče da mogu ako požure. Njih troje uđoše u vodu ne skidajući peškire kojima su bili omotani oko bedara. Kad je bio u društvu ljudi koji se kupaju goli, Miks se takode kupao go. Kad je bio sa stidljivijima, poštovao je njihove običaje.

Koristeći se sapunom koji su dobijali iz kornukopija, sprali su sa sebe prljavštinu i znoj. Miks je posmatrao Bitniju. Bila je mala, mrka, punih dojki, uzanog struka, zgodnih nogu. Međutim, njeni kukovi bili su, za njegov ukus, preširoki, mada je bio voljan da previdi to nesavršenstvo. Naročito sad, pun pića. Imala je dugu, sjajnu, gustu, plavo-crnu kosu, i lice zgodno ako voliš duge noseve, koje je on baš voleo. Njegova četvrta supruga, Viki Fordi, imala je dug nos, a on ju je voleo više nego ijednu drugu ženu. Bitnijine oči bile su ogromne i tamne; čak i za vreme onog bežanja, dobacivale su Miksu neke radoznale poglede. On sad reče sebi da bi Ješua trebalo dobro da pripazi na nju. Zračila je vrelinom ulične mačke u sezoni parenja.

Ješua je bio sasvim drugačiji. Jedina njegova sličnost sa Miksom bila je fizička. Bio je tih i povučen, ako se izuzme onaj jedan izliv osećanja protiv Kcamera, i činilo se da uvek razmišlja o nečemu dalekom. Uprkos njegovoj tišini, davao je utisak velikog autoriteta — tačnije, utisak čoveka koji je svojevremeno imao veliki autoritet ali je to sad hotimice suzbio.

Čaning reče: »Dovoljno ste čisti. Izlazite.«

»Znaš«, reče Miks Ješui, »kratko vreme pre mog dolaska na Kramerovu teritoriju, desilo mi se nešto zbunjujuće. Jedan mali, tamnoput čovek pojurio je ka meni, uzvikujući nešto na nekom stranom jeziku. Pokušao je da me zagrli; plakao je i jecao, i ponavljao jedno ime mnogo puta. Bilo je prokleto teško ubediti ga da je pogre-šio. Možda i nisam uspeo da ga ubedim. Pokušao je da me ubedi da ga povedem sa sobom, ali ja nisam hteo da imam nikakve veze s njim. Tako je zurio u mene da me je to činilo nervoznim.

Tek sad sam ga se ponovo setio. Kladim se da je mislio da sam ja ti. I, zapravo, kad pomislim, izgovorio je baš tvoje ime mnogo puta.«

Ješua se prenuo iz svoje zanesenosti. »Da li je rekao kako se zove?«

»Ne znam. Probao je da se sporazume sa mnom pomoću jedno čet'ri-pet raznih jezika, uključujući engleski, ali ja ni na jednom jeziku nisam mogao da ga razu-mem. Međutim, jednu reč je ponovio više puta, Matithajah. Je 1' ti to išta znači?«

Ješua nije odgovorio. Uzdrhtao je i omotao dugi peškir oko svojih pleća. Miks je znao da je Ješui veoma hladno, ali zbog nečeg unutrašnjeg. Toplota u toku dana, koju su ljudi procenjivali na oko dvadeset sedam stepeni Celzijusa u podne (termometara nije bilo) opadala je uveče sporo. Velika vlažnost u dolini (bar u ovom delu doline) zadržavala je toplotu sve do kiše koja je padala svake noći, bez izuzetka, koji sat iza ponoći. Tad je temperatura brzo padala na procenjenih osamnaest stepeni Celzijusa i tako ostajala do zore.

Čaning ih odvede do njihovih boravišta. Bile su to dve male, četvrtaste, jednosobne kolibe od bambusa, sa krovovima koji su bili načinjeni slaganjem velikih hrpa ogromnog-lišća gvozdenog drveća. U svakoj kolibici nalazio se po jedan sto, nekoliko stolica, i po jedan nizak krevet, sve od bambusa. Postojali su i drveni oslnoci za ostavljanje peškira, i soške za odlaganje kopalja i drugog oružja. U jednom uglu bio je nokšir od pečene gline. Pod se sastojao od bambusove platforme, malo izdignute. Luksuz i po. Većina koliba imala je pod od gole zemlje.

Ješua i Bitnija uđoše u jednu kolibu; Miks, u drugu. Čaning zausti da kaže laku noć, ali ga Miks zapita ima li nešto protiv da još malo popričaju. Da bi podmitio narednika, dade mu jednu cigaru iz svog graala. U zemnom življenju Miks je, neko vreme, pušio, ali je tu naviku napustio da bi sačuvao imidž »čistog i urednog« heroja za svoju publiku sačinjenu od ogromnog broja mladih posetilaca bioskopa. Na ovom svetu, naizmenično je imao periode preteranog pušenja i periode apstinencije. Poslednjih godinu dana živeo je bez duvana. Sad je, međutim, pomislio da bi sa narednikom mogao postići veće drugarstvo ako budu pušili zajedno. Pripalio je jednu cigaretu, zakašljao se, osetio trenutak vrtoglavice. Međutim, ukus duvana bio je nesumnjivo dobar.

Majkah Šepstoun Čening bio je nizak, mišićav ćovek teških kostiju i crvene kose.

Rođen je 1621. u selu Havant, u Hempširu; tu je postao proizvođač pergamenta. Kad je izbio građanski rat, pridružio se protivnicima Carlsa I. Teško ranjen u bitci kod Nejzbija, vratio se kući, nastavio da se bavi ranijim zanatom, oženio se, imao osmoro dece od kojih je četvoro preživelo do odraslih godina, i umro od groznice 1687.

Miks mu je sad postavio niz pitanja. Iako je Miksov interes bio uglavnom u tome da uspostavi prijateljstvo sa narednikom, bio je ispunjen i radoznalošću u vezi s tim čovekom. Miks je, uopšte, voleo ljude.

Nastavio je da priča sa narednikom o drugim temama, o ličnim osobinama važnih ljudi u Novom Albionu, o državnom uređenju Novog Albiona i odnosima sa okolnim državama, a naročito sa Kramerovom državom Deusvolens, što su Albionci izgovarali kao »Dusvolenc«.

Tokom engleskog građanskog rata, Staford je služio pod komandom erla od Mančestera. Pošto mu se zagadila neka rana, izgubio je šaku; otišao je u Saseks, tamo se nastanio i postao pčelar. Vremenom je postao bogat i proširio svoje poslovanje sa meda na trgovanje uopšte. Kasnije se specijalizovao za snabdevanje ratne mornarice. Godine 1679. stradao je na moru, blizu Dovera, u oluji. Bio je, po Čaningovim rečima, dobar čovek, rođeni vođa, veoma tolerantan, od prvog trenutka koristan u uspostavljanju ove države.

»Njegov bejaše predlog da ukinemo plemićke i kraljevske titule i da svoje vođe dovodimo na vlast putem izbora. On sad služi u svom drugom mandatu gradonačelnika« .

»Da li je ženama dozvoljeno da glasaju?« reče Miks.

»U početku nije bilo, ali prošle godine insistirale su da dobiju svoja prava, i posle izvesnih nemira, dobile su ih. Ko bi njih mogao zadržati«, reče Čaning, sa pomalo kiselim izrazom lica. »Žene mogu kad god hoće da se dignu i da odu, jer imovine ovde ima malo, nema dece pa ni brige o deci, a domaćih poslova i kuvanja ima blagos-loveno malo. Postale su one mnogo nezavisne.«

Anglija, država pa južnoj granici Novog Albiona, imala je sličan režim, ali je njen izabrani voda imao titulu »šerifa«. Ormondija, na severu, bila je nastanjena pretežno onim rojalistima koji su tokom perioda nevolja ostali verni Čarlsu 1 i Čarlsu II. Nad njima je vladao Džejms Batler, prvi vojvoda od Ormonda, lord-poručnik Irske pod Čarlsom I i Čarlsom II i kancelar Oksfordskog univerziteta.

»U Ormondiji je: *milorde i vaša milosti*«, reče Čaning. »Čovek da pomisli da je Engleska samo presađena sa stare Zemlje na ovu Reku. Uprkos tome. titule su uglavnom počasne, moglo bi se kazati, jer sve funkcije sem vojvodine jesu izborne, a u državnom savetu sedi više ljudi koji su rođeni siromašni ali postali časni i zaslužni, nego plemića. Štaviše, kad su njihove žene saznale da naše dobijaju pravo glasa, nadigle su i one dreku, pa šta je onda Njegova Milost mogao nego da proguta gorku pilulu i smeška se kako da u tome uživa.«

Iako odnosi dvaju državica nikad nisu bili srdačni, one su bile ujedinjene protiv Kramera. Glavni problem bio«je u tome što se njihove vojne starešine, u zajedničkom vrhovnom štabu, nisu osobito slagale. Vojvodi se nije sviđala pomisao da bi morao da se konsultuje sa lordom-gradonačelnikom ili u ma čemu da mu popušta.

»I što se toga tiče, ni meni se to ne sviđa«, reče Čaning. »U ratu treba imati jednog vrhovnog komandanta. U takvom slučaju, dve glave nisu bolje od jedne«.

U prvim godinama, Huni s one strane Reke zadavali su im mnogo jada, ali već neko vreme odnosi su prijateljski. U stvari, samo je, približno, jedna četvrtina tamošnjeg stanovništva bila hunske nacionalnosti, po Čeningovom mišljenju. Huni su se ovde toliko borili između sebe da su se međusobno poubijali. Kao zamena pojavljivali su se ljudi sa drugih mesta na obalama Reke. U toj državi govorili su neki hunski »pidžin« jezik — do krajnosti osiromašen i uprošćen, i sa približno četvrtinom reci iz raznih drugih jezika. Državom naspram Novog Albiona u ovom času je upravljao jedan Sik, po

imenu Govind Sing, vrlo jak vojni voda.

»Kao što rekoh«, reče Čaning, »s ove strane Reke, u dužini od tristo milja, vas-krsli su uglavnom Britanci iz sedamnaestog veka. Ali ima nekih deonica od po deset milja gde nisu. Nekih trideset milja nizvodno odavde nalaze se Čipangezi iz trinaestog veka, žestoki, mali, žuti, kosooki kopilani. A onamo je Dusvolenc, koji je iz četrnaestog veka i to pola nemački a pola španski«.

Miks mu zahvali za informaciju i onda reče da mora da ide na spavanje. Čaning mu požele laku noć.

5

Miks odmah zaspa. Tokom te noći sanjao je da vodi ljubav sa Viktorijom Fordi, svojom četvrtom suprugom, jedinom ženom koju je još uvek voleo. Probudiše ga bubnjevi i treštanje mnogobrojnih rogova od riblje kosti. On otvori oči. Bilo je još mračno, ali mrak je bio tako razreden da se moglo zaključiti da će se sunce uskoro dići nad planine. Kroz otvoreni prozor mogao je videti nebo koje je sivelo, i brzo-bledeće zvezde i gasne oblake.

Sklopio je oči i povukao preko svoje glave ivicu pokrivača sastavljenog od dva sloja dugačkih peškira. O, spavati još samo malo! Ali disciplina stečena tokom celog jednog zemnog života provedenog na poslovima kauboja, filmske, i cirkuske zvezde, i daljeg plaćeničkog života na ovome svetu, izvuče ga iz postelje. Cepteći od zime, nabacio je oko svojih bedara peškire sastavljene u škotsku suknjicu »kilt«, i isplјuskao lice ledenom vodom iz plitkog umivaonika od pečene gline. Onda je skinuo kilt da opere bedra. Jer, njegova sanjana Viki bila je isto onako dobra u krevetu kao i prava Viki.

Prede šakom preko obraza i vilice. Te navike nikad se nije oslobodio uprkos činjenice da više nije morao, i nikad neće morati, da se brije. Svi muškarci vaskrsnu-ti su kao permanentno ćosavi. Tom nije znao zbog čega. Donosioci takve odluke, ko god da su bili, možda jednostavno nisu voleli dlake na licu. Ako je tako, dlake u preponama i pazuhu evidentno im nisu smetale. Međutim, takode su se pobrinuli da dlake ne rastu u ušima, a da u nosu rastu samo do izvesne dužine.

Oni nepoznati koji su bili odgovorni za Rečni svet takode su izvršili određena podešavanja na licima i telima nekih ljudi. Žene koje su na Zemlji imale ogromne dojke, otkrile su, kad su se ovde probudile iz smrti, da su smanjene dimenzije njihovih mlečnih žlezda. Ženama sa vrlo malim dojkama date su »normalne«. I nijednoj ženi nisu date mlitave dojke.

Nisu sve žene bile oduševljene. Nikako. Bilo je takvih kojima se dopadalo ono što su pre smrti imale. A, naravno, bilo je i društava u kojima su ogromne, oklembešene sise izazivale divljenje, kao i društava u kojima veličina i oblik ženske dojke nisu značili baš ništa u smislu lepote ili seksa. U ovim drugim, sise su služile samo za to da bebe sisaju mleko.

Muškarci koji su na Zemlji imali vrlo male penise, ovde su dobili takve koji neće izazvati podsmeh ili stid. Miks još nijednom nije čuo nikakve žalbe o ovome. Ali jedan drugar koji je na Zemlji tajno čeznuo da bude žena izlio je jednom, pijan, svoje žalbe u Miksovo uvo. Zašto ta misteriozna bića koja su korigovala toliko fizičkih mana nisu dala njemu žensko telo?

»A što im ti nisi rekao šta hoćeš?« rekao mu je tom prilikom Miks i nasmejao se. Naravno da taj kako-se-zvaše nije mogao obavestiti Ko-zna-kogoviće o svojoj želji. Umro je i posle se probudio na obalama Reke, a između ta dva trenutka bio je mrtav.

Tip je tom prilikom raspandrčio Toma pesnicom po oku i napravio mu grandioznu modricu. Da bi izbegao dalje povrede, Tom je bio prinuđen da ga nokautira.

Korigovane su i neke druge deficitarnosti i devijacije od »normale«. Jednom je Tom sreo veoma zgodnog, možda i suviše zgodnog Engleza — iz osamnaestog veka — koji je na Zemlji bio aristokrata i imao telo normalno od prepona nagore, ali noge duge

samo četrdesetak centimetara. Sad je taj bio visok sto osamdeset osam centimetara. Nije se žalio. Međutim njegova groteskna pojava na Zemlji unakazila je, po svemu sudeći, njegov karakter. Iako sada telesno lep, bio je i dalje ogorčen, pun žestokog cinizma, sklon da vreda druge, i uz to, iako veliki »ljubavnik«, ipak ženomrzac.

Tom je i sa tim čovekorn imao okršaj, i slomio dotičnom smotancu nos. Kad su se oporavili od povreda, njih dvojica su se sprijateljili. Začudo, kad mu je lepota bila tako upropašćena iskrivljenim i spljoštenim nosem, ovaj Englez je postao bolji čo-vek. Veliki deo njegove mržnje iščezao je.

U mnogim slučajevima nije bilo lako shvatiti ljudska bića.

Dok se sušio. Tom je razmišljao o stvarima koje su Ko-zna-kogovići učinili ljudima u fizičkom smislu. Sad se omotao ogrtačem načinjenim od dugih peškira međusobno pridržanih magnetnim pločicama umetnutim u tkaninu, i dohvatio rolnu toalet-papira. I to se dobijalo iz kornukopija, mada u nekim društvima nije korišće-no u predviđene svrhe. Izašao je iz kolibe i pošao ka najbližem poljskom klozetu. Bio je to jedan rov iznad koga je bila nameštena dugačka bambusova koliba. Imala je dva ulaza. Iznad svakog ulaza bila je po jedna horizontalna daska, i na obe daske grubo urezana figura muškarca sagledanog s lica. Ženska kakionica bila je dvadesetak metara odatle, i imala je iznad svojih ulaza profile žena, grubo naznačene rezovima u drvetu.

U ovoj zoni običaj svakodnevnog kupanja možda još nije bio raširen, ali su zato druge sanitarne mere bile obavezne. Narednik Čaning informisao je Miksa da nikom nije dopušteno da sere tek tako, gde mu (ili joj) svirne na pamet. (Međutim nije upotrebio izraz koji bi Miksu bio normalan, »*krep*« tj. »*crap*«, jer je u sedamnaestom veku ta reč još bila nepoznata.) Izuzev ako postoje olakšavajuće okolnosti, osoba uhvaćena da vrši nuždu izvan javnih toaleta bivala je izgnana iz Novog Albiona — ali tek pošto bi njegovo ili njeno lice bilo utrljano tim izmetom.

Pišanje na javnom rnestu bilo je, u izvesnim situacijama, dozvoljeno, s tim što je urinator bio obavezan da pazi da bude neprimetan ako su osobe suprotnog pola prisutne.

»Ali taj običaj više dotiču kršenjem nego poštovanjem«, rekao je tada Čaning, i ne znajući da pri tom citira Sekspira. (Čaning nikad nije čuo za barda sa Ejvona.) »U doba divljine i bezakonja neposredno posle vaskrsnuća, narod je postao prilično bestidan. Tad je stidljivosti bilo jako malo, i narod, ako ćeš oprostiti na izrazu, za moral nije davao ni govno. Ha, ha!«

U pravilnim intervalima, naslage iz poljskih klozeta odvlačene su u planine i tamo sručivane u jedan duboki, adekvatno imenovani kanjon.

»Ali jednog dana će gomila biti tako visoka da će vetar doneti smrad dole do nas. Ne znam šta ćemo tad. Valjda ćemo to pobacati u reku da ribe pojedu. To rade oni odvratni Huni na suprotnoj obali.«

»Paaa«, bio je uzvratio Tom tada, otežući reći, »meni se čini da je to najpametnije rešenje. U reci govna ne traju dugo. Ribe to počiste odmah, maltene pre nego što govna pljusnu u vodu.«

»Jeste, ali onda mi hvatamo te ribe i jedemo ih!«

»Što nimalo ne utiče na ukus«, odgovorio mu je Miks. »Čuj, rekao si da si nekoliko godina živeo na farmi, tačno? E pa onda znaš da piladija i svinje jedu konjsku i kravlju balegu ako im se ukaže šansa, a šansa im se ukazuje često. To nije uticalo na njihov ukus kad su bili na stolu, a?«

Tad je Čaning bio napravio grimasu. »Nekako ne izgleda isto. Uostalom, svinje i pilići jedu kravlju balegu, a ona se veoma razlikuje od ljudskog izmeta.«

Miks je na to bio odgovorio: »Pa ne bih znao. Nikad nisam jeo nijedno od ta dva.«

Potom je zastao. »Ej, imam ideju. Znate da velike gliste jedu ljudsko ka-ka. Što vi ljudi ne izvučete te gliste iz tla i ne bacite ih u jamu sa govnima? One bi uklonile govna i još bi bile srećne kao Irac sa besplatnom flašom viskija.«

Čaninga je ovo tada zaprepastilo. »Veličanstvena ideja! Pitam se zašto se niko od nas nije toga setio?«

Potom je pohvalio Miksa za ispoljenu inteligenciju. Miks mu nije rekao da je već bio prošao kroz mnoge zone u kojima je ta »nova« ideja već bila ustaljena praksa.

U takvim zonama nedostajao je, kao i u ovoj zoni, sumpor. Da su imali sumpora, prerađivali bi kristale nitrata iz izmeta i mešali ih sa ćumurom i sumporom te dobijali barut. Taj eksploziv je stavljan u bambusove omotače i upotrebljavan u vidu bombi ili bojevih glava za rakete.

Miks sad uđe u klozetsku šupu i sede na jednu od dvanaest rupa. Kratko se zadržao tamo, a dok je bio unutra, čuo je neka ogovaranja, pretežno o vezi jednog člana Saveta sa ženom nekog majora. Čuo je i jedan nepristojan vic koji nikad ranije nije čuo, mada je do tog časa verovao da je na Zemlji čuo sve takve viceve koji uopšte postoje. Pošto je oprao ruke u valovu priključenom na obližnji potok, požurio je natrag u svoju kolibu. Uzeo je svoj gral i otišao četrdeset koraka do Ješuine kolibe. Nemeravao je da zakuca na vrata i pozove taj par da zajedno sa njim podu do najbliže stene za punjenje. Međutim, na nekoliko koraka od vrata zastao je.

Ješua i Bitnija svađali su se glasno, govoreći engleski iz sedamnaestog veka. Miks se pitao zašto se ne koriste jevrejskim jezikom. Tek kasnije će Tom doznati da je engleski njima dvoma bio jedini zajednički jezik, mada su se mogli vrlo ograničeno sporazumeti i na andaluzijskom španskom iz šesnaestog veka i na gornjonemačkom iz četrnaestog veka. Bitnijin maternji jezik jeste bio hebrejski, ali najmanje hiljadu i dvesta godina stariji od Ješuinog. Gramatika Bitnijinog jezika bila je, sa Ješuine tačke gledišta, arhaična, a rečnik prepun pozajmljenica iz egipatskog jezika i jevrejskih reći koje su ispale iz upotrebe davno pre nego što se Ješua rodio.

Sem toga, iako je rođen u Palestini kao dete roditelja odanih jevrejstvu, Ješuin maternji jezik bio je aramejski. Hebrejski je njemu bio poznat uglavnom kao liturgijsko sredstvo, mada je, uz izvesne teškoće, mogao da čita Torah, prvih pet knjiga Starog zaveta.

U današnjem slučaju Miks je polovinu njihovih reci jedva shvatao. Ne samo što je njihov engleski bio izobličen hebrejskim i aramejskim izgovorom, već je na to uticala i činjenica da su engleski naučili u zoni nastanjenoj narodom iz Jorkšira iz sedamnaestog veka, što je dovelo do daljih deformacija. Ali Miks je uspevao da nadopuni neshvaćene delove. Obično.

»Neću da idem s tobom da živim na planini!« vikala je Bitnija. »Neću da budem sama. Mrzim da budem sama. Moram imati mnogo ljudi oko sebe. Neću da se dim navrh stene i da uz sebe nemam za razgovor nikog sem jednog hodajućeg groba. Neću da idem. Neću da idem!«

»Preteruješ, kao i obično«, reče Ješua jakim glasom, ali ipak mnogo tiše nego Bitnija. »Kao prvo, moraćeš da silaziš do najbliže kornukopijske stene u podnožju, tri puta dnevno. Možeš i da sideš do obale i pričaš kad god poželiš. Sem toga, ja ne planiram da ovde živim sve vreme. S vremena na vreme, silaziću da radim, verovatno kao drvodelja, ali ne...«.

Ostatak Ješuinih reci, izgovoren samo malo tiše, Miks nije uspeo da razume. Međutim lako je razumeo glavninu Bitnijinih reci koje su usledile.

»Ne znam zašto ostajem s tobom. Svakako ne zato što me niko drugi ne bi hteo. Imala sam mnogo ponuda, to ti mogu reći. I bila sam u iskušenju, u velikom iskušenju, da prihvatim neke.

Znam zašto želiš da ja budem u blizini. Svakako ne zbog toga što bi voleo moju inteligenciju ili moje telo. Da je to, oduševljavao bi se njima, više bi pričao sa mnom i daleko češće bi me izvrtao na leđa.

Jedini razlog što ostaješ sa mnom je taj što sam poznavala Aharona i Mošea, i što sam bila sa plemenima kad smo otišli iz Egipta i osvojili Kanaan. Ti od mene hoćeš samo

jedno, a to je da iscediš iz mene sve što znam o tvom velikom i svetom heroju, Mošeu!«

Miks, metaforično rečeno, načulji uši. Znači, tako! Unutra je čovek koji je poznavao Hrista, ili bar tako tvrdi, i taj čovek živi sa ženom koja je poznavala Arona i Mojsija, ili bar tako tvrdi. Međutim, moglo bi biti da ona, ili on, ili oboje, lažu. Lažovčina duž ove Reke ima u preobilju. Bar Tomu je to vrlo jasno. Jednak jednake prepoznaje, mada Tom zapravo nije neki lažov nego samo bezazleno adaptira istinu.

Bitnija poče da vrišti: »Ja da ti kažem, Ješua, Moše je bio jedna vaška. Večito je propovedao protiv preljube i protiv leganja sa paganskim ženama, ali ja slučajno znam šta je stvarno radio. Pa, on se jednom pagankom čak i oženio, jednom Kušijkom iz Midijana! I pokušao je da spreči da njegovog sina obrežu!«

»To sam već mnogo puta čuo«, reče Ješua.

»Ali ne veruješ stvarno da govorim istinu, a? Ne možeš da prihvatiš da je ono u šta si tako pobožno verov'ao celog života samo hrpa laži. Što bih ja lagala? Šta bih time dobila?«

»Voliš da me mučiš, ženo.«

»Ma, za to mi nisu potrebne laži. Ima mnogo drugih načina. U svakom slučaju, istina je da je Moše imao mnogo žena, i ne samo to, nego je uzimao i tuđe žene kad god bi mu se ukazala prilika. Trebalo bi da znam; i ja sam bila jedna od tih. Ali on je bio pravo muško, bik. Ne kao ti. Ti možeš da budeš pravi muškarac samo kad uzmeš gumu snova pa sideš s uma. Kakav je to muškarac, pitam ja tebe?«

»Mir, ženo«, reče Ješua tiho.

»Onda me ne zovi lažljivicom!«

»Nikad to nisam učinio.«

»I ne moraš. Vidim ti u očima, čujem ti u glasu, da mi ne veruješ!«

»Ne. Mada ponekad — zapravo, najčešće — poželim da tvoje priče nikad nisam čuo. Ali istina je veličanstvena, ma koliko bolela.«

Nastavio je na hebrejskom ili aramejskom. Ton njegovog glasa indicirao je da citira nešto.

»Engleskog se drži!« povika Bitnija. »Toliko su mi se zgadili takozvani sveti ljudi koji uvek citiraju moralne poslovice a sve vreme njihovi sopstveni grehovi smrde kao bolesna kamila! Zvučiš kao oni. I čak tvrdiš da si bio sveti čovek. Možda si i bio. Ali ja mislim da te je tvoja pobožnost upropastila. Samo, kako da znam? Nikad mi, zapravo, nisi rekao mnogo o svom životu. Više sam saznala kad si govorio članovima Save ta nego što si ikad kazao meni!«

Ješuin glas, koji je postajao sve tiši, sad se toliko utiša da Miks više nije mogao razumeti nijednu reč. Pogledao je ka istočnim planinama. Još nekoliko minuta i sunce će se vinuti nad vrhove. Onda će pečurke od kamena osloboditi svoju gromku, plamteću energiju. Ako njih troje ne požure, ostaće bez doručka. Sem ako ne odluče da jedu sušenu ribu i hleb od žira, a pomisao na to izazivala je kod Toma blagu mučninu u želucu.

Zakucao je glasno na vrata. Ono dvoje unutra ućutaše. Bitnija otvori vrata silovitim razmahom, ali uspe da se nasmeši Tomu kao da se ništa nije desilo.

»Da, znam. Odmah ćemo ti se pridružiti.«

»Ja neću«, reče Ješua. »Nisam gladan.«

»Dabome!« reče Bitnija jakim glasom. »Pokušaj da mi nabiješ osećanje krivice, okrivi mene za svoj uznemireni želudac. E pa ja jesam gladna, i idem da jedem, a što ćeš ti ovde da sediš i da se inatiš — baš me briga!«

»Šta god ti kazala, ići ću da živim u planinama.«

»Samo napred. Sigurno imaš nešto da kriješ. Ko te goni? Ko si zapravo ti, ako se toliko bojiš susreta sa ljudima? E, ja nemam šta da krijem!«

Bitnija dohvati svoju »kornu« za dršku i izjuri napolje. Miks pođe sa njom, trudeći se da vodi prijatnu konverzaciju. Ali ona je bila suviše ljuta da bi u tome sarađivala. I tek

što stigoše na dogled najbliže pečurkaste stene, koja bejaše smeštena između dva brda, plavi plamenovi poleteše sa vrha a rika nalik na riku nekog lava kolosalnih razmera dopre do njih. Bitnija stade i osu reći na svom maternjem jeziku. Bilo je jasno da psuje. Miks se zadovoljio jednom kratkom rečju. Kad se smirila, ona ga upita: »Imaš duvan?«

»U mojoj kolibi. Ali moraćeš da mi uzvratiš kasnije. Ja moje cigarete obično trampim za piće.«

»Cigarete? To je tebi reč za lulice?«

Klimnuo je glavom, i oni se vratiše do njegove kolibe. Ješue nije bilo na vidiku. Miks namerno ostavi otvorena vrata. Nije imao poverenja ni u Bitniju ni u sebe.

Bitnija pogleda ka vratima.

»Nesumnjivo misliš da sam glupa. U prvoj kolibi do Ješuine!«

Miks se isceri.

»Nikad nisi živela u Holivudu!«

Dade joj cigaretu. Upotrebila je upaljač dobijen iz kornukopije; tanku metalnu kutiju koja je, ako pritisneš bočnu stranicu, pružala jednu belo usijanu žicu.

»Mora biti da si nas čuo«, reče ona. »Oboje smo se dernjali kao budale. On je vrlo težak čovek. Ponekad me uplaši, a ja se ne dam lako uplašiti. Postoji u njemu nešto vrlo duboko — i vrlo različito, možda kao da nije sa ovog sveta ili nije ljudsko biće. Što ne znači da nije plemenit i pun razumevanja za ljude. To jeste, čak i previše.

Ali skoro uvek se drži nekako nadmeno. Ponekad se mnogo smeje, navodi i mene na smeh, jer, ima divan smisao za humor. Ali u drugm prilikama izriče grube ocene, toliko grube da me vredaju jer znam da se odnose i na mene. Dobro, nemam ja nikakvih iluzija o muškarcima i ženama. Znam šta su i šta da očekujem. Ali prihvatam ovo. Ljudi su ljudi, iako se često upinju da izgledaju kao nešto bolje nego što jesu. Međutim, očekuj najgore, kažem ja, pa ćeš s vremena na vreme biti prijatno iznenađen jer nisi dobio najgore.«

»To je, manje-više, i moj stav«, reče Miks. »Čak ni konji nisu predvidljivi, a ljudi su mnogo komplikovaniji. Znači, ne možeš uvek znati šta će konj ili čovek uraditi i šta ga pokreće. U jedno se možeš kladiti. Samome sebi si Broj Jedan, ali susednoj osobi Broj Jedan je on sam ili ona sama. Ako se neka žena ponaša kao da joj je jedan muškarac Broj Jedan, pa se i žrtvuje za njega, to se ona samo zavarava.«

»Zvuči kao da si imao problema sa ženom.«

»Sa mojim suprugama. To je, uzgred rečeno, jedna od stvari koje mi se na ovom svetu uopadaju. Kad se rasturiš od bračnog druga, ne moraš da se vučeš po sudovima niti da plaćaš neku tamo alimentaciju. Samo dohvatiš svoju kofu, peškire i oružje, i pođeš. Nema deobe nekretnina, nema rodbine, ne brineš se zbog dece.«

»Ja sam dvanaestoro izrodila«, reče ona. »Šestoro su umrli pre napunjene druge godine života. Hvala bogu da ovde ne moram da prolazim kroz to.«

»Ko god da nas je sterilisao, znao je šta radi«, reče Miks. »Kad bismo mogli da imamo dece, bili bismo zbijeni u ovoj dolini gusto kao svinje oko valova u vreme hranjenja.«

Prišao joj je bliže i iscerio se.

»Ipak, mi muški i sada imamo svoje pucaljke, pa makar napunjene ćorcima.«

»Možeš da staneš tačno tu dokle si dospeo«, reče ona, iako se još uvek srnešila. »Čak i ako bih ostavila Ješuu, možda ne bih želela tebe. Suviše ličiš na njega.«

»Mogao bih da ti pokažem razliku«, reče on.

Ali odmakao se od nje i uzeo parče suve ribe iz svoje kožne torbe. Između zalogaja, upita je o Mošeu.

»Da li bi se ti naljutio ili me tukao ako ti kažem istinu?« reče ona.

»Ne, zašto bih?«

»Zato što sam naučila da ne pričam o mom zemnom življenju. Prvi put kad sam ispričala o tome, to bejaše manje od godinu dana posle Dana velikog povika, dobila sam

teške batine i bila bačena u Reku. Ljudi koji su to uradili bili su ogorčeni, mada ja ne znam zbog čega. Već im je bilo poznato da je njihova religija lažna. To su morali shvatiti onog trenutka kad su se na ovom svetu digli iz mrtvih. Imala sam bar sreće da me nisu mučili a onda živu spalili.«

»Voleo bih da čujem istinitu priču o egzodusu«, reče on. »Neće mi smetati što se neće podudarati sa onim što su mi govorili u nedeljnoj školi.«

»Obećavaš da nećeš nikom drugom pričati?«

»Preko srca se krstim i daj-bože sa Tonija pao.«

6

Uputila mu je jedan »blanko« pogled.

»To ti je zakletva?«

»Vredi koliko i ma koja druga.«

Pripovedala je: u zemlji Gošen je rođena, a Gošen je u Mizraimu, što će reći, u Egiptu. Njeno pleme, koje se zvalo Levi, došlo je sa drugim eberskim plemenima u Mizraim nekih četiri stotine godina pre toga.

Na taj dolazak naterala ih je glad u njihovoj sopstvenoj zemlji. Sem toga, pozvao ih je *Yosef* — po engleskom izgovoru, Džozef*. On je bio jedan od vezira egipatskog faraona, pa je uspeo da uvede ta plemana u zemlju izobilja u neposrednoj blizini velike delte Nila, i to sa istočne strane.

Miks reče: »Misliš, priča o Josipu je istinita? Njega su braća stvarno prodala u ropstvo a on je posle stvarno uspeo da postane faraonova desna ruka?«

Bitnija se nasmeši i reče: »Moraš imati u vidu da se sve to desilo četiri sto godina pre mog rođenja. Možda je bilo, ili nije bilo, istina, ali tako su ispričali meni«.

»Teško mogu poverovati da bi jedan faraon uzeo nomadskog Jevrejma da mu bude prvi ministar. Što ne bi izabrao nekog Egipćanina, civilizovanog čoveka koji zna sve o komplikovanim problemima administracije u jednoj velikoj naciji?«

»Ne znam. Ali kad su moji preci došli u Egipat, faraon donjeg Egipta nije bio Egipćanin. Bio je stranac, jedan od onih zavojevača iz pustinje; Englezi takve zovu izrazom 'pastiri-kraljevi'. Govorili su jezikom veoma nalik na jevrejski, ih je bar meni tako rečeno. On bi Josipa smatrao za nekakvog srodnika. Ili, bar, za pripadnika vrlo srodnog naroda, za čoveka kome se može pokloniti više poverenja nego rođenom Egipćaninu. Ipak, ne znam da li je ta priča istinita, jer nisam videla Josipa svojim očima, jasna stvar. Međutim, dok je moj narod bio u Gošenu, narod gornjeg Egipta potukao je pastire-kraljeve i doveo jednog čoveka iz svojih redova da bude faraon celog Egipta.«

Tada se, pričala je Bitnija dalje, sudbina sinova Jakoba i Eber počela pogoršavati. U Mizraim su ušli kao slobodni ljudi, koji su radili po ugovoru, a sad su postali robovi, doduše ne po slovu zakona, ali efektivno robovi.

»Ipak, nije bilo tako loše sve dok veliki Ramzes nije postao faraon. Moćan je to ratnik bio, i graditelj utvrđenja mnogih i gradova, a Hebreji behu među mnogim narodima određenim da to grade.«

»Je l' to bi Ramzes Prvi ili Drugi?« upita Miks.

»Ne znam. Faraon pre njega zvao se Seti.«

»Onda će to biti Ramzes Drugi«, reče Miks. »Znači taj je bio faraon-progonitelj Jevreja. A da li ga je nasledio čovek po imenu Merneftah?«

»Izgovaraš to ime na neobičan način, ali, da, tako je.«

----
* Tj. Jozef, Josip, u srpskohrvatskoj varijanti; Jusuf. Jusef. Žozef. Đuzepe, Hose, u drugim varijantama tog imena (Primedba prevodioca.)

»Faraon egzodusa.«

»Da, kretanja napred. Bili smo u prilici da pobegnemo iz svojih okova zato što je Mizraim tada bio u previranju. Dogodila se invazija jednog naroda koji je nama tada, a i Englezima kasnije, bio poznat kao 'narod sa mora'. Ti osvajči su, koliko čujem, naterani u bekstvo, ali dok su nevolje trajale, mi iskoristismo priliku da pobegnemo iz Misira.«

»Mojsije, hoću reći Moše, nije otišao kod faraona i zahtevao da njegovom narodu bude dopušteno da ode slobodan''«

»Ne bi se ni usudio. Mučili bi ga a zatim ubili. A uz to, mnogi od nas bili bi poubijani, za primer.«

»Čula si o kugama koje je bog bacio na Egipćane to jest Misirce zbog Mojsijevih zahteva9 Kako se Nil pretvorio u krv, kako je naišlo nebrojeno mnogo žaba. Kako su poklani najstariji sinovi svih Egipćana ali ragastovi jevrejskih vratiju obeleženi krvlju da bi najstarija muška deca Jevreja bila pošteđena?«

Nasmejala se i rekla. »To sam čula tek kad sam dospela na ovaj svet. Kuga jeste besnela širom zemlje, ali je kosila Jevreje baš kao i Egipćane. Od nje mi umreše dva brata i sestra, ali ja, iako se razboleh od kuge, preživeh.«

Miks ju je ispitivao o religiji tih plemena. Rekla je da su plemena imala mešavinu religlja. Bitnijina majka obožavala je, između ostalih, Ela, glavnog boga koga i doneli sa sobom kad su ulazili u zemlju Gošen. Bitnijin otac više je voleo bogove, naročito Raa. Ali učestvovao je u ceremonijama prinošenja žrtava Elu, doduše retko. Nije imao novca da to čini često.

Mojsija je poznavala još od svog ranog detinjstva. Bio je (po njenim recima) divalj klinac pola Jevrejin a pola Mizraimac. Ta mešavina nije bila neuobičajena. Robinje su često silovane od strane svojih gospodara ili su im se i dobrovoljno podavale da bi dobile više hrane i udobniji život. Ponekad i prosto zato što su volele seksualno opštenje. Čak se i za jednu od Bitinijinih sestara nije baš sigurno znalo da li joj je otac bio huebrejske ili egipatske krvi.

I za Mošeovog oca se nije sasvim sigurno znalo ko je bio.

»Kad je Moše imao deset godina, usvojio ga je jedan egipatski sveštenik kome je kuga odnela dva sina. Zašto bi taj sveštenik usvojio Mošea, a ne nekog egipatskog dečaka, osim ako je bio Mošeu otac? Mošeova majka je neko vreme radila za tog sveštenika.«

Kad je Mojsije imao petnaest godina, vratio se Jevrejima i postao opet rob. Pričalo se da su njegovog poočima kaznili smrtnom kaznom zato što je tajno upražnjavao zabranjenu religiju Atona, koju je osnovao prokleti faraon Akhenaton. Međutim, Bitija je podozrevala da je poočim isterao Mošea iz kuće zato što je posumnjao Da je Moše legao sa jednom od njegovih konkubina.

»Zar nije Mojsije morao kasnije da beži u Midian kad je ubio nekog egipatskog nadzornika robova? Navodno je ubio tog nadzornika kad ga je uhvatio kako maltretira jednog Jevrejina, roba?«

Bitnija se nasmejala.

»Istina je verovatno to da je Egipćanin uhvatio Mošea sa svojom ženom pa je Moše morao ili da ubije ili da bude ubijen Ali u Midian jest pobegao. Ili je bar tako ispričao kad se vratio izvestan broj godina kasnije pod lažnim imenom.«

»Izgleda da je taj Moše bio žešći po pitanju seksa«, reče Miks.

»Jare poraste i postane jarac.«

Kad se vratio sa svojom ženom Midijankom, Moše je saopštio da su sinovi Eber usvojeni od strane jednog boga. Taj bog zvao se Yahveh ili Jehova. Mošeovo saopštenje iznenadilo je Jevreje, koji do tad većinom nisu ni čuli za Jehovu. Ali Jehova je Mošeu progovorio iz zapaljenog žbuna, i Mošeu je data dužnost da izvede svoj narod iz ropstva. Ulivao je inspiraciju, govorio sa velikim autoritetom, i činilo se da uistinu plamti

svetološću Jehove isto onako blistavo kao taj zapaljeni žbun kojeg je opisao.«

»A razmicanje vode Crvenog mora i davljenje faraona i njegovih vojnika kad su gonili vas Hebreje?«

»Oni Hebreji koji su živeli mnogo posle nas, i napisali te knjige o kojima sam čula, bili su lažovi. Ili, možda, nisu bili lažovi nego su prosto poverovali u priče koje su prepričavane mnogo vekova.«

»A zlatno tele?«

»Misliš ona statua boga koju je Mošeov brat Aharon napravio dok je Moše bio na planini i razgovarao sa Jehovom? Bilo je to tele, misirski bog Hapi prikazan kao tele. Ali nije bio napravljen od zlata. Već — od gline. Gde bismo našli zlato u toj pustinji?«

»Mislio sam da ste vi robovi, odlazeći, odneli mnogo plena?«

»Smatrali smo se srećnim što imamo odeću i oružje. Otišli smo žurno, i nismo želeli da budemo natovareni više nego što je neizbežno, za slučaj da vojnici pođu za nama. Srećom, garnizoni u to vreme nisu imali dovoljno ljudstva. Mnogo vojnika bilo je pozvano na obalu radi borbe protiv naroda sa mora.«

»Mojsije jeste napravio kamene table?«

»Jeste. Ali na njima nije napisano deset zapovesti. Bilo je napisano egipatskim hijeroglifima. Ja ih nisam mogla pročitati; tri četvrtine nas to nije moglo: U svakom slučaju, na pločama nije bilo dovoljno mesta da se hijeroglifima ispiše deset zapovesti. Zapisi nisu dugo potrajali. Boja je bila loša, pa su je vreli vetrovi i pesak ubrzo sljuštili.«

7

Miks je želeo još da je ispituje, ali jedan vojnik zakuca po ragastovu vrata. Reče da Staford želi smesta da vidi njih troje. Miks pozva Ješuu da izađe iz svoje kolibe, i njih troje pođoše za vojnikom prema zgradi Saveta. Celim putem niko ni reč nije rekao.

Staford reče »Dobro jutro« i upita ih da li nameravaju da ostanu u Novom Albionu.

Oni rekoše da bi želeli da postanu državljani.

»Vrlo dobro«, reče Staford. »Ali morate da shvatite da građanin ima izvesne dužnosti prema državi, što prihvata u zamenu za zaštitu koju od države dobija. Dužnosti ću nabrojati kasnije. Nego, za koju poziciju u kopnenim ili rečnim snagama ste posebno podobni? I da li ste i za jednu?«

Miks mu je već ranije bio rekao kakvim veštinama raspolaže, ali sad je to ponovio. Gradonačelnik mu reče da će morati da otpočne kao redov, mada bi s obzirom na svoje iskustvo bio kvalifikovan da bude oficir.

»Izvinjavam se zbog ovoga, ali naša je politika da svaki pridošiica mora početi sa najnižim rangom. Ovo sprečava pojavu nezadovoljstva i zavisti među onima koji su tu već dugo. Međutim, pošto imate sopstveno kameno oružje, mogu vas rasporediti u sekiraški odred. Sekiraši se smatraju elitom, nečim specijalnim. Posle nekoliko meseci, ako se dobro pokažete, možete biti unapređeni u narednika, a ja sam siguran da će tako i biti.«

»To mi sasvim odgovara«, reče Tom. »Ali umem i da pravim bumerange i da učim vaše ljude kako se bacaju.«

»Hmm!« reče Staford i zabubnja prstima po svom radnom stolu za trenutak.

»Pošto bi Vas to činilo specijalistom, zaslužili biste da odmah postanete narednik. Ali, dok ste sa sekiraškim odredom, moraćete ipak da primate naređenja od kaplara i narednika. Da vidimo. To je nezgodna situacija... ali mogu urediti da budete neaktivni narednik kad ste u odredu a aktivni narednik kad nastupate kao instruktor za bumerange.«

»Ovo je novo za mene«, reče Miks široko se osmehujući. »O-kej.«

»Šta?« reče Staford.

»'O-kej' znači 'u redu je'. Plan mi je prihvatljiv.«

»A! E pa dobro. Dakle, Ješua, šta biste vi voleli da budete?«

Ješua reče da je na Zemlji bio stolar i da je i ovde mnogo radio taj posao. Sem toga, naučio je i da pravi kamene predmete odlamanjem komadića. Štaviše, ima uz sebe i malu zalihu kremena. Čamac u kome su bežali ima, eto, jednu kožnu torbu punu neobrađenog kamena donetog iz dalekog uzvodnog kraja.

»Dobro!« reče Staford. »Možete početi na taj način što ćete sarađivati sa gosđpodinom Miksom. Možete mu pomagati da pravi bumerange.«

»Žao mi je«, reče Ješua, »ali to ne mogu.«

Stafordove oči se raširiše. »Zašto?«

»Pod zavetom sam da neću proliti krv nijednog ljudskog bića niti učestvovati u ma kakvoj aktivnosti koja bi rezultovala prolivanjem krvi.«

»A kad ste bežali? Zar se niste tada borili?«

»Nisam.«

»Znači, da su vas zarobili, vi se ne biste branili? Jednostavno biste stajali tamo i dozvolili da vas ubiju?«

»Bih.«

Staford opet zabubnja prstima: njegova koža postepeno je dobijala crvenu boju. Onda reče: »Ne znam mnogo o toj Crkvi druge šanse, ali sam čuo neke izveštaje da njeni pripadnici odbijaju da se bore. Jeste li vi jedan od njih?«

Ješua odmahnu glavom.

»Ne, moj zavet je privatni.«

»Nema toga«, reče Staford. »Čim kažete drugima za vaš zavet, on je postao javni. Hteli ste reći da ste se zavetovali svome Bogu.«

»Ne verujem u bogove niti u jednog boga«, reče Ješua glasom tihim ali čvrstim. »Svojevremeno sam verovao, i to vrlo jako. Zapravo, bilo je to nešto više od vere. Bilo je znanje. Ja sam znao. Ali grešio sam.

»Sad verujem samo u sebe. Ne zato što poznajem sebe. Nijedan čovek ne zna ništa stvarno, pa ni sebe, ili bi možda trebalo da kažem da ne zna ništa u velikoj meri. Ali ovo znam: mogu da dam samome sebi zavet koji ću održati.«

Staford čvrsto stisnu ivicu radnog stola kao da proverava da li je sto realan.

»Ako u Boga ne verujete, onda čemu takva zakletva? Šta Vas briga da li ste prosuli krv braneći se? Bilo bi to prirodno, ništa više. A gde nema Boga, nema ni greha. Čovek može da radi šta god mu volja, bez obzira koliko štete time nanosi drugima. i to je ispravno, zato što su svi postupci ispravni, ili su svi neispravni, tamo gde ne postoji viši zakon. Ljudski zakoni nisu od značaja.«

»Taj zavet je jedina istinita stvar na svetu.«

Bitnija se nasmeja i reče: »On je lud. Ništa razumno nećete iz njega izvući. Mislim da odbija ubijanje u samoodbrani zato što želi da bude ubijen. Rado bi umro, ali nema dovoljno petlje da počini samoubistvo. Sem toga, koja je korist od samoubistva. Samo bi bio vaskrsnut negde drugde.«

»Što čini vaš zavet besmislenim«, reče Staford. »Ovde ne možete nikoga stvarno ubiti. Možete zaustaviti disanje neke osobe, i ta osoba tada postaje leš. Ali dvadeset četiri sata kasnije, ta osoba će biti u novom telu, pa makar da je ono prethodno telo isečeno na hiljadu komada.«

Ješua slegnu ramenima. »To nije od značaja. Bar ne meni. Ja sam svoj zavet učinio i kršiti ga neću.«

»Lud!« reče Bitnija.

»Ne nameravaš da startuješ sa nekom novom religijom, a?« reče Miks.

Jošua pogleda Miksa kao da gleda glupaka.

»Upravo sam rekao da ne verujem u Boga.«

Staford uzdahnu. »Nemam vremena da sa vama raspravljam o teologiji ili filozofiji. Međutim, ove teme ćemo se lako osloboditi. Možete napustiti našu državu odmah, a kad to kažem, mislim: ovog minuta. Ili možete ostati ovde ali kao građanin drugog reda. Sada u Novom Albionu živi desetoro takvih. Oni, kao i vi, ne žele da se bore, mada iz drugačijih razloga nego što su vaši. Ali imaju svoje dužnosti i poslove baš kao i svi ostali građani. Međutim, ne dobijaju od države bonuse koji se građanima dele svaka tri meseca, dodatne cigarete, piće, hranu. Od drugorednih se zahteva da prilažu određeni deo iz svojih kornukopija u državnu riznicu. Sem toga, moraju prekoredno da rade na dužnosti čistača klozeta na poljima. A u slučaju rata biće držani u ograđenom prostoru sve dok se rat ne završi. Ovo zato da ne bi smetali vojsci, a i zato što u njihovu lojalnost ne možemo biti sigurni.«

»Pristajem na ovo«, reče Ješua. »Gradiću vam ribarske brodiće, kuće, i sve drugo što bude zahtevano, samo uz uslov da nije direktno povezano sa vođenjem rata.«

»To nije uvek lako razdvojiti«, reče Staford. »Ali nije bitno, možemo vas upotrebni.«

Pošto su otpušteni i izašli napolje, Bitnija zaustavi Ješuu.

Zureći besno, ona reče: »Zbogom, Ješua. Napuštam te. Ne mogu više da nosim tvoje ludilo.«

Ješua je izgledao žalosniji nego pre. »Neću se raspravljati sa tobom. Biće bolje da se razdvojimo. Činio sam te nesrećnom, a nije dobro da čovek nameće nesrećnost drugima.«

»Ne, u tome grešiš«, reče ona. Suze potekoše niz njene obraze. »Ne sme1 da podelim nesrećnost ako mogu pomoći da ona bude ublažena, ako tu mogu i učiniti. Ali tebi ne mogu da pomognem. Pokušala sam, i podbacila, mada za : peh ne okrivljujem sebe.«

Ješua se udalji.

Bitnija reče: »Tome, eno gde odlazi najnesrećniji čovek na svetu. Baš bih želela da znam zašto je tako tužan i usamljen.«

Miks pogleda kao svom maltene-dvojniku, koji se udaljavao brzim koracima kao da ima kuda da pođe, pa reče: »Samo zahvaljujući Božjoj milosti taj što tamo ide nisam ja.«

Opet se zapitao koji je čudnovati susret gena doveo do toga da d rođeni sa vremenskim razmakom od hiljadu osamsto osamdeset godina u zemljamama međusobno udaljenim osam hiljada kilometara, od totalno različitih predaka izgledaju kao blizanci. Koliko se takvih koincidencija dogodilo tokom čovekove egzistencije na Zemlji?

Bitnija ode da se javi u žensku radnu snagu. Miks pronađe izvesnog kapetana Hokinsa i prenese mu Stafordova naređenja. Zatim provede jedan sat komandom, vežbajući sa ostalima iz njegove čete, i potom ostatak jutra vežbajući u glumljenim »borbama« sekirom i štitom, takođe i vežbajući bacanje koplja. Po podne je pokazao nekim zanatlijama kako se prave bumeranzi. Kroz nekoliko dana trebalo bi da počne da daje pouke o veštini bacanja bumeranga.

Nekoliko sati pre mraka dobio je »voljno«. Prvo se okupao u Reci, a onda se vratio u svoju kolibu. Bitnija je bila u svojoj kolibi, ali Ješua bejaše otišao.

»Otišao je u planine«, reče ona. »Rekao je nešto o pročišćavanju sebe i meditiranju.«

Miks reče. »On u svom slobodnom vremenu može da radi šta god hoće. Nego, Bitnija, kako bi bilo da se preseliš kod mene? Dopadaš mi se, a mislim da se i ja tebi dopadam.«

»Bila bih u iskušenju da ne ličiš toliko na Ješuu«, reče ona smešeći se.

»Možda sam njegova slika i prilika, ali nisam sumoran i dosadan. Zabavljali bismo se, a za vođenje ljubavi nije mi potrebna guma snova.«

»Ipak bi me podsećao na njega«, reče ona. Iznenada poče da plače i otrča u svoju kolibu.

Miks slegnu ramenima i ode do najbliže kornukopijske stene da u nju uglavi svoju kornukopiju.

8

Jedući fine stvarčice koje su mu se stvorile u kornukopiji, tj. korni, tj. svetoj kofi, ili čudesnom vedru, graalu, ili već kakogod, on započe razgovor sa jednom zgodnom blondom koja je izgledala usamljeno. Zvala se Delores Rembo, a bila je rođena u Sinsinatiju u saveznoj državi Ohajo 1945. godine. Sve do ovog popodneva živela je u državi sa druge strane Reke. Njen partner sa kojim je živela u istoj kolibi izluđivao ju je nerazumnom ljubomorom, pa, pošto ga je dugo trpela, najzad je pobegla iz kolibe, ali bilo je verovatno da će on pokušati da je ubije.

»Kakav je bio život uz sve te Hune?« reče Miks.

Izgledala je iznenađeno.

»Huni? Ti ljudi nisu Huni. To je onaj narod koji mi zovemo imenom 'Skiti'. Bar ja mislim da je tako. Uglavnom su belci, prilično visoki, kavkaski tip. Na Zemlji su, znaš, bili super konjanici, i pokorili su široku teritoriju u južnoj Rusiji. U sedmom veku pre hrišćanske ere, ako dobro pamtim ono što sam o njima čitala.«

»Ovdašnji narod ih naziva Hunima«, reče on. »Možda je to reč upotrebljena radi vređanja, bez ikakve veze sa rasom i nacionalnošću. Ili već ko zna zašto. U svakom slučaju, drago mi je da si ovde. Nemam partnerku i usamljen sam.«

Nasmejala se i rekla: »Ti to malčice na brzaka, je li? Tom Miks, ma nemoj? Nije valjda da si ti onaj... ?«

»Upravo onaj, jedinstveni«, reče on. »I podjednako lišen konja kao što su, sada, drevni Skiti.«

»Trebalo je da se setim. Kad sam bila devojčica, videla sam dovoljno tvojih slika. Moj otac je bio tvoj veliki obožavalac. Imao je mnogo isečaka iz novina o tebi, fotografiju sa tvojim autogramom, čak i plakat za film. Tom Miks u Arabiji. Rekao je da je to najbolji film koji si ti ikad napravio. Zapravo, rekao je da je to jedan od najboljih filmova koje je ikad video.«

»I meni se, onako, dopao«, reče on smešeći se.

»Da. Međutim, ispalo je prilično tužno. Ovaj, ne mislim na taj jedan film. Mislim na sve tvoje filmove. Snimio si ih... koliko?«

»Dvesta šezdeset — čini mi se.«

»A-uuu! Zar toliko mnogo? U svakom slučaju, moj tata je rekao, ovaj, mnogo gedina kasnije, kad je bio vrlo star, da su svi nestali. U studijima ih više nije bilo, a nekoliko preostalih kopija bilo je u privatnim rukama, gde su brzo bledele.«

Tomovim licem pređe trzaj, i on reče: »*Sic transit gloria mundi*. Al' nalupao sam grdnu lovu i straćkao je sa uživanjem. Prema tome, baš me briga!«

Delores je rođena pet godina posle onog dana kad je Tom Miks zakucao svoj automobil u barikadu blizu Florensa na drumu Takson — Feniks. Putovao je, tada, kao agent-prethodnik za neki cirkus, i nosio je metalni kofer pun novca kojim je trebalo da plaća račune. Kao i obično, kola je terao brzo, u ovom slučaju sto četrdeset pet kilometara na sat. Video je upozoravajući znak da se auto-put opravlja. Ali, takođe po svom običaju, na taj znak nije obratio nikakvu pažnju. U jednoj sekundi, drum je bio čist. U sledećoj... nije bilo načina da izbegne naletanje na barikadu.

»Moj tata je kazao da si poginuo trenutno. Kofer je bio iza tebe, i slomio ti je vrat.«

Tomovim licem opet prede trzaj.

»Oduvek sam imao sreće.«

»On je rekao da je kofer poleteo i otvorio se, i da su novčanice od po hiljadu dolara

letele svuda unaokolo. Bio je pljusak novca. Radnici u prvi mah nisu uopšte obratili pažnju na tebe. Jurcali su okolo kao kokoške kad im ude lisica u kokošarnik, grabili su pare, trpali ih sebi u džepove i u košulje. A teka kasnije su doznali ko si bio. Priređen ti je veliki pogreb, sahranjen si na groblju Forest Lon.«

»Imao sam stila«, reče on. »Mada sam, istina je, poginuo skoro sasvim švorc. Da li je na pogreb došla Viktorija Fordi, moja četvrta supruga?«

»Ne znam. Dakle, stvarno? Ja klopam i pričam sa slavnom filmskom zvezdom!«

Tom se osećao uvređeno što su radnici bili više zainteresovani za hvatanje novčanica koje su se kovitlale kao zeleni sneg nego za utvrđivanje da li je on mrtav ili nije mrtav. Ali ubrzo se nasmešio sam sebi. Da je bio na njihovom mestu možda bi i sam tako postupio. Prizor novčanice od hiljadu dolara koju vetar nosi veoma je izazovan — za one koji ni za deset godina ne zarade ono što je Miks nekada zarađivao za nedelju dana. Ne može se stvarno ljutiti na te šmokljane.

»Podigli su spomenik na mestu nesreće«, reče ona. »Moj otac je stao da ga vidi kad nas je vozio na putovanje po jugozapadu, u vreme raspusta. Nadam se da ti ova saznanja prijaju.«

»Želeo bih da ovi ovde nekako saznaju da sam bio budža na Zemlji«, reč on. »Možda bi mi dali rang viši od naredničkog. Ali oni su za filmove čuli tek kad su dospeli ovde, jakako. i ne mogu čak ni da ih vizuelizuju.«

Dva sata kasnije, Delores je zaključila da su se poznavali dovoljno dugo tako da njegov način više nije prebrz. Prihvatila je poziv da se useli u njegovu kolibu. Tek što su stigli do vrata kolibe, pojavi se Čaning. Bio je poslat da odmah odvede Miksa gradonačelniku.

Staford ga je čekao u zgradi Saveta.

»Gospodine Miks, znate toliko o Krameru i imate tako izvrsnu vojnu spremu da vas odmah priključujem mom štabu. Ne gubite vreme zahvaljujući mi.

Moji špijuni u Kramerovoj zemlji javljaju mi da se on sprema za veliki napad. Njegove suvozemne i plovne snage su kompletno mobilisane, a za odbranu su ostavljene samo male snage. Međutim, ne znaju ko će biti napadnut. Kramer to još nije rekao čak ni svom štabu. Zna da tamo imamo špijune, baš kao što on ima špijune ovde.«

»Nadam se da ni sad ne podozrevate da bih ja mogao biti jedan od njegovih«, reče Miks.

Staford se malo nasmešio.

»Ne. Moji špijuni su javili da je vaša priča istinita. Niste špijun, sem ako ste deo dijabolično lukave zavere da se žrtvuju jedan dobar brodić i nekoliko boraca samo da bih ja poverovao da jeste ono što kažete. Sumnjam da bi moglo biti to, jer Kramer nije čovek koji bi pustio zarobljene Jevreje da odu iz ma kog razloga.«

Miks saznade da je Staford impresioniran kako Miksovim rezultatima u borbi na Reci, tako i izveštajima Miksovih starešina. Sem toga, Staford je porazmislio i o Miksovim vojnim iskustvima na Zemlji. — Čuvši ovo, Tom oseti malčice krivice, ali to brzo prođe. — Sem toga, Miks je dobro poznavao topografiju i odbranu Deusvolensa. A prethodne noći bio je rekao da oni mogu potući Kramera samo ako »tresnu prvi«.

»Fraza malo čudno zvuči, ali značenje je jasno«, rekao je tada Staford.

»Koliko sam ja čuo«, reče Miks, »Kramerov metod ekspanzije sastoji se u tome da preskoči jednu državu, neposredno do sebe, i osvoji onu sledeću. Kad konsoliduje svoju vlast u osvojenoj, onda onu preskočenu državu stisne sa dve strane, pomoću dve armije. Fini metod, ali ne bi uspevao kad bi se druge države ujedinile protiv Kramera. Znaju da će ih on, pre ili kasnije, sve prožderati. Pa ipak, toliko su obuzete podozrenjem, da jedne drugima ne veruju. Možda za nepoverenje imaju dobrih razloga, ne znam. Takode, koliko sam shvatio, nijedna država nije voljna da stavi sebe pod vlast

tuđeg generala. Pretpostavljam da vam je to poznato.

Mislim sledeće: ako bismo mogli zadati jedan osakaćujući udarac, i nekako zarobiti ili ubiti Kramera i njegovog španskog pomagača Don Estebana De Falju, oslabili bismo Deusvolens znatno. Onda bi druge države uletele galopom kao Komarici da bi stvarno smrvile Deusvolens i zgrabile sav mogući plen.

Zato je moja ideja da izvedemo noćni napad, čamcima, naravno, i to masovni napad koji bi uhvatio Kramera sa smaknutim pantalonama. Da spalimo njegovu flotu i navalimo na Kramera i De Falju lično, i da im presečemo grla. Odvali glavu države, i telo će se predati. Njegov narod će se raspasti.«

»Slao sam ja ubice na njega, i svi su podbacili«, reče Staford. »Mnogo bih da pokušam ponovo. Ako izvedemo dovoljno diverzionih napada, oni bi ovog puta mogli uspeti. Međutim, ne vidim kako bismo mogli to izvesti. Plovidba uz Reku je spora, tako da, ako krenemo u suton, ne bismo uspeli da stignemo do Kramerove zemlje dok je još noć. Mnogo pre nego što bismo stigli tamo, primetili bi nas njegovi špijuni, verovatno već čim bismo nagomilali svoje čamce. Kramer bi bio spreman za nas. A to bi po nas bilo kobno. Moramo imati iznenađenje.«

»Jest«, reče Miks. »Ali zaboravljate Hune preko reke. O, uzgred rečeno, upravo sam doznao da nisu Huni, nego drevni Skiti.«

»Znam to«, reče Staford. »U starim danima pogrešno su nazvani Hunima zbog svog divljaštva i neznanja. Terminologija nije važna. Držite se relevantnih tačaka«.

»Pardon. Dakle, Kramer je dosad radio samo na ovoj strani Reke. Hunima nije dodijavao. Ali oni nisu glupi, ako je istina ono što sam upravo čuo.«

»A, da, od one žene, Delores Rembo«, reče Staford.

Tom Miks pokuša da suzbije svoje iznenađenje. »Imate špijune i za špijuniranje sopstvenog naroda.«

»Zvanično, nemamo. Ne moram da dajem ljudima naređenja da špijuniraju svoje sunarodnike. Ima dovoljno dobrovoljaca koji trkom dođu kod mene sa izveštajem o svemu što se desi. To su tračeri, i to dosadni. Ali pokatkad mi kažu nešto važno«.

»Pa, ono što sam mislio kad sam rekao da Huni nisu glupi bilo je, da oni znaju da će ih Kramer napasti kad bude imao pod opasačem dovoljno država sa ove strane Reke. Moraju znati da će on tad krenuti na njih da bi konsolidovao ćelu ovu teritoriju. Znaju da će to biti tek kroz nekoliko godina, ali znaju i da se to bliži. Znači, mogli bi biti prijemčivi za neke ideje koje sam smišljao. Evo šta bismo mogli učiniti.«

Razgovarali su još jedan sat. Na kraju je Staford rekao da će učiniti šta može da razvije Miksov plan. Po njegovom mišljenju, bio je to očajnički plan, poglavito zato što je za njegovo izvođenje preostalo vrlo malo vremena. Trebalo bi ćele noći ostati budan i naporno raditi. Svaki prolazeći minut davao je Kramerovim špijunima nove mogućnosti da otkriju šta se dešava. Ali stvar se morala izvesti. Staford nije nameravao da sedi pasivno i čeka Kramerov napad. Bilo je bolje ići na rizik nego pustiti Kramera da »uzvikuje gađanje« — Staford je počinjao da usvaja neke od Miksovih amerikanizama iz dvadesetog veka.

9

Obaveštajstvo je javljalo da Kramer nije upotrebio ćelu svoju silu. Iako je, teoretski, imao dovoljno vojske da potuče jednovremeno i Novi Albion i Ormondiju, u stvarnosti se plašio da povuče veliki broj vojnika iz pokorenih država. Njegovi garnizoni bili su sastavljeni od deusvolenske manjine i od kolaborantske većine pokupljene iz okupiranih država. Garnizoni su terorisali narod, sazidali zemljane i drvene zidove duž granica, i utvrde duž tih zidova, sa trupama stacioniranim unutra. Kornukopije većine građana bile su smeštene na dobro čuvana mesta i deljene samo u vreme punjenja. Ko god je želeo da beži, morao je ili da ukrade svoju »kornu« ili da se ubije i nanovo digne iz

mrtvih negde drugde na Reci, sa novom »komom«. Ono prvo je bilo skoro nemoguće izvesti, a na drugi postupak odlučivali su se samo najhrabriji ili najočajniji.

Ipak, ako bi suviše oslabio garnizone, Kramer bi imao desetak revolucija istovremeno.

Sudeći po izveštajima Stafordovih špijuna, Kramer je tiho odveo po dvojicu od svakih deset svojih vojnika i brodaraca sa teritorija pokorenih država i doveo ih u Deusvolens i Felipiju, državu na njegovoj severnoj granici. Flotu je postrojio u dugu kolonu duž obale reke. Međutim, vojnici i brodovi mogli bi se okupiti u ma koje doba tokom noći. Naravno, nije se znalo koje noći.

»Kramerovi špijuni znaju da ste vi, Ješua i Bitnija ovde«, reče Staford Miksu. »I vi mislite da će on napasti Novi Albion samo da bi ponovo pohvatao vas troje. Ne verujem ja u to. Zašto biste vas troje bili njemu toliko važni?«

»Bežali su mu i drugi«, reče Miks, »ali nikad tako javno. Priča se raširila, on to zna, i oseća se poniženim. Sem toga, boji se da bi to moglo i drugima pasti na pamet. Međutim, mislim da je odranije planirao da nastavi osvjajanja, i da smo ga mi samo podboli da krene pre nego što je nameravao.

Proći će pored Slobode i Ormondije i napašće nas. Ako uzme Novi Albion, počeće svoju igru stezanja.«

Glasnici su već bili odaslati u Ormondiju, pa se na granici održao susret vojvode i njegovog saveta sa Stafordom i njegovim savetom. Pola noći je utrošeno u pokušajima da se vojvoda privoli da uzme učešće u iznenadnom napadu. Ostatak noći i ćelo jutro potrošili su raspravljajući o tome ko bi trebalo da bude vrhovni komandant. Najzad je Staford pristao da to bude Ormond. Nije mu se to sviđalo, jer je smatrao da vojvoda nije toliko sposoban koliko on, Staford. Ni Novoalbionci neće rado služiti pod Ormondovom komandom. Međutim, Stafordu su Ormondani bili potrebni.

Ne zastajući čak ni radi kratkog sna, Staford je prešao Reku i pregovarao sa vladaocima dvaju »hunskih« država. Njih su njihovi špijuni bili informisali da Kramer sprema novi invaziju. To ih nije mnogo zabrinjavalo, jer Kramer još nikad nije napao preko Reke. Staford ih je najzad ubedio da će Kramer pre ili kasnije uzeti i njih u postupak. Onda su se, međutim, pogađali oko toga kome da pripadne glavnina plena. Staford i vojvodin agent, Robert Aberkrombi, nevoljno pristadoše da pripadne »Hunima«.

Ostatak dana proveden je u pravljenju planova za način kako će se raspolagati »Hunskim« brodićima. Oko ovoga je bilo mnogo nevolja. Vladaoci »Huna«, Hartašeršes i Dervišaviaš, raspravljali su se oko toga ko će u napadu ići ispred koga. Miks je Stafordu sugerisao da bi čamci sa vladaocima trebalo da plove naporedno. Onda bi se ta dvojica mogli iskrcati istovremeno. A od tog trenutka svako bi postupao kako ume i zna.

»Ali sve to može ispasti naopako«, reče Staford Miksu. »Ko zna koliko su Kramerovi špijuni doznali? Možda ih ima čak i u mom štabu, ili među Hunima. Ako i nema, posmatrači sa bregova su nas sigurno videli.«

Vojska Novog Albiona i Ormondije pretraživala je brda, nastojeći da uhvati špijune. Špijuni će zato morati da se kriju i neće smeti da pale signalne vatre niti da šalju relejne signale pomoću bubnjeva. Neki će se provući između lovaca i krenuće, noseći informacije, pešice ili čamcima. Ali to će potrajati.

U međuvremenu, emisari Novog Albiona otputovali su u tri od pet država južno od novoalbionske granice. Namera im je bila da pokušaju da privole te države da daju ljudstvo i plovilice za napad.

Tom je, do kraja te noći, unapređen u kapetana. Trebalo je da obuče prsni oklop i kacigu od stavljene kože sa ojačanjima od riblje kosti, u stilu novoalbionskih vojnika, ali on je insistirao da zadrži svoj kaubojski šešir. Staford je bio suviše umoran da mu se suprotstavi.

Prođoše još dva dana i noći. U tom periodu Miks je uspeo i da uhvati nešto sna. Po podne trećeg dana, zaključio je da bi rado otišao nekud gde nema toliko gužve i galame. Događaja je bilo toliko da on nije mogao naći mirno mesto za spavanje. Zaključio je da treba, ako je moguće, da ode u bregove i nađe tiho mesto za dremež, iako su poterne grupe još uvek bile tamo.

Prvo je svratio do Bitnijine kolibe da vidi kako je Bitniji. Otkrio je da ona sada živi sa jednim čovekom čija je partnerka ubijena tokom one bitke na Reci. Činilo se da je sa njim prilično srećna. Ne, nije viđala »ludog monaha« Ješuu. Miks joj reče da ga ona viđa, povremeno, iz daljine. Ješua je kremenom sekirom obarao neka borova stabla, ali Miks nije znao radi čega.

Na putu prema bregovima naišao je na Delores. Bila je u radnoj grupi koja je vukla trupce džinovskog bambusa do obale. Pobadali su te trupce da bi ojačali drvene zidove kojima je bila zaštićena vodena strana granice Novog Albiona. Izgledala je prljava, umorna i nimalo srećna. Njen besan pogled uperen u Miksa nije bio samo u vezi sa napornim radom. Za sve ovo vreme oni nijednom nisu našli vremena niti energije da vode ljubav.

Tom joj se iscerio i doviknuo joj: »Ne brini, draga! Kad se sve ovo završi, bićemo opet zajedno. I učiniću te najsrećnijom ženom na svetu.«

Delores mu reče šta on može da uradi sa svojim šeširom.

Tom se nasmeja i reče: »Proći će te to.«

Nije odgovorila. Savila je grbaču i navalila da opet tegli, zajedno sa drugim ženama, konopac za čiji drugi kraj je bio vezan trupac. Trebalo je da prevuku taj trupac preko vrha brega.

»Odatle će sve biti nizbrdo«, reče on.

»E za tebe, bogami, neće«, uzvrati mu ona.

Opet se nasmejao, ali, kad se okrenuo na drugu stranu, namrštio se. Nije njegovom krivicom Delores regrutovana u radnu jedinicu. A žalio je koliko i ona, možda i više, što nisu dobili medeni mesec.

Sledeće brdo bilo je puno ljudi, odzvanjale su kamene sekire koje su udarale po gigantskim bambusima, stenjali su sekiraši, a predradnici i predradnice su izvikivali naređenja. Uskoro se Miks nađe na još višem bregu, samo da bi otkrio da ni tamo uslovi za spavanje nisu bili nimalo povoljni. Nastavio je, znajući da, kad stigne do same planine, tamo neće više sretati ljudska bića. Međutim, već su ga obuzimali umor i nestrpljenje.

Zaustavio se blizu vrha poslednjeg brda da bi seo i uhvatio dah. Ovde je zbijeno raslo veličanstveno gvoz-drveće, a između njega visoke trave. Nije video nikoga, ali je nejasno čuo sekire i glasove. Možda bi trebalo da ovde jednostavno legne. Ova trava nije bila meka, štaviše izazivala je svrab, ali on je bio odveć umoran da bi mu to smetalo. Rasprostreće svoj ogrtač, staviće šešir preko lica i preći će brzo u veoma zasluženi san. Ovde nema insekata da puze po njemu ili da ga bockaju, nema neprijatnih mrava, muva, ili komaraca. Neće ga uznemiriti glasni krik nijedne ptice.

Ustao je, skinuo svoj beli ogrtač, i položio ga na travu. Vreli sunčevi zraci padali su između dvagvozd-drveta na njega; visoke trave činile su zid oko njega. Ah!

Možda ga Staford u ovom trenutku traži. Ako je tako, šteta grdna.

Opružio se, onda odlučio i da skine svoje vojne čizme. Stopala su mu bila vrela i oznojena. On se pridiže u sedeći položaj, smače jednu čizmu sa svoje desne noge, poče da skida i čarapu od upletene trave. Zastade. Da li je to čuo neko šuškanje u travi koje nije nastalo zbog vetra?

Njegova oružja ležala su pored njega: kremeni tomahavk, kremeni nož, i jedan bumerang, sve učvršćeno kaiševima za njegov opasač. On izvadi sva tri, položi bumerang na ogrtač, uze tomahavk u desnu a nož u levu ruku.

Šuškanje je prestalo, ali minut kasnije nastavilo se. Digao se obazrivo i pogledao preko vrhova trave. Tamo, na udaljenju od oko sedam metara, prema planini, trava se povijala nadole pa brzo uspravljala. Tokom izvesnog vremena nije mogao da vidi tog prolaznika. Taj ili je bio niži od strukova trava, ili je hodao pognut.

Onda Miks vide kako se jedna glava diže nad zelenilom. Pripadala je nekom muškarcu tamne kože, crne kose, španskih crta lica. To nije bilo važno, jer sličnih je bilo mnogo u ovoj zoni, svi su bili dobri građani, neki su bili begunci iz Deusvolensa i Felipije. Međutim, šunjanje ovog čoveka. nagoveštavalo je da ovoj zoni ne pripada.

To bi mogao biti špijun koji je izmakao poternim grupama.

Neznanac je pogledao ka planini, okrećući profil posmatraču. Miks se saže pre nego što je neznanac okrenuo glavu ka njemu. Čučao je i osluškivao. Šuškanja više nije bilo. Posle nekog vremena ono ponovo poče. Da li je taj čovek svestan da je još neko prisutan, da li pokušava da otkrije Miksa?

Kleknuo je i naslonio uvo na zemlju. Kao i većina stanovnika ove doline, taj drugar verovatno ide bos ili nosi sandale. Ali mogao bi nagaziti na grančicu, mada iz šbunja nije poispadalo mnogo graničica. Ili bi se mogao spotaknuti.

Posle jednog minuta pomnog slušanja, Tom ustade. Sad više nije mogao čuti čak ni zvuk neznančevog kretanja. A ima li kretanja trave koje bi bilo izazvano nečim drugim sem vetror.i? Nema. Ne! — ipak ima! Nepoznati je nastavio kretanje. Njegov potiljak bio je okrenut ka Miksu.

Tom brzo opasa svoj kaiš, prikopča ogrtač oko vrata, i navuče čizmu. Držeći svoj beli šešir u zubima, nož u jednoj i tomahavk u drugoj ruci, pođe za neznancem. Ali polako, povremeno izdižući glavu nad travom. Neizbežno dođe čas kad praćeni i pratilac pogledaše jedan u drugoga istovremeno.

Onaj čovek se istog trena sagnu. Miks nije video zašto bi se saginjao sad kad ga je neznanac primetio. Gledao je travu koja se talasala i odavala šunjača kao što voda odaje nekog ko pliva odmah ispod površine. Miks pođe hitrim koracima tamo, razgrćući travu grudima: ali bio je spreman da se i sam opet prikrije ako zeleni posletalas nestane.

Iznenada glava crnomanjastog čoveka iskoči iznad trave. On, začudo, stavi prst na usta. Miks stade. Šta kog vraga taj radi? Onda čovek pokaza iza Miksa. Tokom jednog sekunda, Miks je odbijao da pogleda. Suviše je ličilo na trik, ali šta bi ovaj dobio takvim trikom? Bio je suviše daleko da bi išta dobio nekim napadom u trenutku kad se Miks osvrće.

Trik ili ne — Mfks je bio suviše radoznao. Osvrnuo se da osmotri teritoriju. I zaista, trava se kretala kao da nevidljiva zmija puzi preko nje.

Miks brzo razmotri situaciju. Da li je ta druga osoba saveznik crnomanjastog, da li se šunja prema Miksu? Ne. Da je to, crnomanjasti ne bi ukazao na tu osobu. Nego — crnomanjasti je Novoalbionac koji je otkrio špijuna. Pratio je tog špijuna a onda se pojavio Miks i pomislio za Novoalbionca da je špijun.

Miks nije imao vremena da razmisli o tome da je mogao ubiti jednoga od svojih. On se spusti i poče da se primiče mestu gde je bila treća osoba — zapravo, malopređašnjem mestu, jer će taj treći čovek verovatno već biti negde drugde kad Tom bude stigao tamo gde je video pokret. Na svakih tri—četiri metra ustajao je da bi proverio dokle je stigao taj treći. Talasanje je odmicalo ka planini, udaljavajući se I od njega i od crnomanjastoga. A crnomanjasti je, koliko se moglo videti po kretanju trave, sada puzio direktno ka mestu gde je Miks maločas bio.

Zamoren od nečujne i spore igre, siguran da će iznenadna solovita akcija iste-rati plen na čistinu, Miks se oglasi ratnim krikom. I, potrča napred najbrže što mu je trava dopuštala.

Ovo poslepodne bilo je, svakako, puno iznenađenja. Dve glave se uzdigoše tamo

gde je on očekivao jednu. Jedna blond, jedna crvenokosa. Žena napred, a muškarac za njom; tako su bili puzili i išli čučeći, i povremeno na kratko dizali glave kao ljudski periskopi, mada Tom nije stvarno bio video ni jedno ni drugo od njih dvoje u tim trenucima kad su osmatrali.

Miks stade. Ako je načinio pogrešku što se tiče identiteta crnomanjastoga, nije li moguće da sad greši i u pogledu ono dvoje?

Povikao je ka njima, kazujući im ko je i šta ovde radi. Crnomanjasti se oglasi tvrdnjom da se zove Raimondo De La Reina i da je državljanin Novog Albiona. Crvenokosi i blonda se onda izjasniše: Erik Simons i Gvindila Tašent, takode državljani iste države.

Miksu je došlo da se nasmeje na ovu komediju zabluda, ali još uvek nije bio siguran. Možda Simons i Tašentova lažu da bi njemu i crnomanjastome popustila pažnja.

Tom ostade na svom mestu. »A šta ste vas dvoje tu radili?« reče on.

»Za ime boga«, reče čovek, »vodili ljubav. Ali molim te nemoj to razglašavati; moja žena je vrlo ljubomorna, a ni Gvindilin muž ne bi bio mnogo zadovoljan kad bi čuo za ovo!«

»Vaša tajna je kod mene bezbedna«, reče Miks.

Okrete se ka De La Reini, koji je hodao ka njemu. »A ti, ortak? Nema razloga da se o ovome ovde priča, a? Naročito zato što je ispalo da smo se izbrukali.«

Postojao je još jedan problem. Dvoje ljubavnika verovatno su klisnuli s posla. Ako bi vlasti saznale za to, stvar bi mogla biti ozbiljna i završiti se pred vojnim sudom. Miks nije imao nameru da prijavi njih dvoje, ali Španac bi mogao imati osećanje da stvar mora biti prijavljena vlastima. Ako bi Španac na tome insistirao, Miks se ne bi mogao raspravljati s njim. Ili bar ne preterano energično.

Miks, Simons, i Tašentova nisu se kretali. De La Reina je nadirao kroz travu ka Miksu. verovatno sa ciljem da sa njim popriča o ovoj situaciji. Ili je možda De La Reina smatrao da tom paru ne treba verovati. Takva sumnja bila bi razumna, pomisli Miks. To bi mogli biti špijuni koji su svoju priču izmislili kad su otkriveni. Ili, još verovatnije, spremili unapred, za slučaj da budu otkriveni.

Ali Miks nije stvarno verovao u ovo.

I već je Španac bio na metar-dva odnjega. Sad je Miks mogao jasno videti njegove crte lica, duge a uzane, orlovske; bilo je to veoma aristokratsko hispansko lice. Tip je bio visok kao Miks. Kroz povijajuću travu Miks je naslućivao zeleni peškir-kilt, kožni opasač sa dva kremena noža, i tomahavk. Jedna ruka bila je iza leđa, druga prazna.

Miks ne bi dozvolio nikome da mu se približi sa jednom rukom iza leđa. »Tu stani, amigo!« reče on.

De La Reina stade. Osmehivao se ali istovremeno izrazom lica pokazivao zbunjenost.

»U čemu je stvar, prijatelju?«

Govorio je engleskim iz sedamnaestog veka sa vrlo jakim stranim izgovorom. i bilo je moguće da ne može lako da razume Miksov američki izgovor dvadesetog veka. Miksu se Španac činio sumnjivim, ali ne u velikoj meri.

Tom poče da govori polako. »Tvoja ruka. Ona iza leđa. Pokaži je. Polako.«

Rizikovao je i pogledao ka paru. Išli su ka njemu, ali polako. Izgledali su uplašeni.

Španac reče: »Naravno, prijatelju.«

I već je De La Reina bio u skoku prema Tomu, sa krikom, a druga ruka se sad videla, i u njoj oštrica od kremena. Samo desetak centimetara oštrice je virilo iz stisnute šake, ali i to je bilo dovoljno da preseče vratnu venu ili grlo. Da je bio pametniji, Španac je mogao sakriti celo to oružje u ruci i pustiti ruku da se njiše prirodno. Ali bio se plašio da tako postupi.

Tom Miks razmahnu tomahavkom. Oštrica tomahavka se zari u Špančevu slepoočnicu, uz krckav zvuk. Španac pade. Nož mu ispade iz ruke.

Tom doviknu onom paru: »Stojte tu gde ste!«

Oni se pogledaše jfca nelagodnošću, ali zastadoše.

»Ruke uvis«, reče on. »Visoko iznad glave!«

Ono dvoje podigoše ruke najviše što je bilo mogućno. Simons, crvenokosi, reče: »Šta se desilo?«

»Odlazite pod ono gvozdrvo!«

Njih dvoje pođoše u naznačenom pravcu. Pod tim drvetom stajaše napuštena koliba oko koje je trava bila nedavno sečena. Izrasla je opet do visine od tridesetak centimetara, ali je Tom ipak mogao, pogledom, da proveri da li imaju ili nemaju oružje.

Saže se da pogleda Španca. Taj drugar je još uvek disao, mada teško. Možda bi se mogao oporaviti, možda ne, a ako bi se oporavio, možda više nikad ne bi bio pri zdravoj svesti. Bilo bi daleko bolje za njega da umre, jer bi ga inače sigurno mučili. Takva je bila sudbina svih špijuna u ovoj zoni koji bi, suočeni sa neizbežnim hvatanjem, propustili da se ubiju. Ovoga bi rastezali na drvenom točku sve dok mu konopci ne bi pokidali zglobove šaka i stopala. Ako ne bi odao nikakve vredne informacije ili ako bi se stekao utisak da laže, okačili bi ga golog iznad slabe vatre i polako pekli.

Mogli bi ga i vezati za ražanj i vrteti iznad vatre, i tokom tog procesa izbiti mu jedno ili oba oka, ili odseći uvo. Ako bi i dalje odbijao da govori, skinuli bi ga i ohladili vodom. Onda bi mu čupali nokte ruku i nogu ili pravili sitne posekotine na polnom organu. Možda bi mu žarili vreli vrh koplja u anus. Možda bi mu odsecali jedan po jedan prst a ranu odmah kauterizovali usijanim kamenom.

Lista mogućih tortura bila je duga i, za bilo koju senzitivnu, imaginativnu osobu, nešto o čemu je nepodnošljivo razmišljati.

Miks nije video nijednog špijuna na saslušanju u rukama Novoalbionaca. Međutim, bio je svedok nekih ispitivanja dok je bio Kramerov zarobljenik, pa je i predobro znao kakvi užasi očekuju ovog Španca.

A šta bi ovaj jadni đavo mogao vredno reći? Baš ništa: Miks je u to bio siguran.

Uspravio se da proveri šta rade Simons i Tašentova. Oni su sad bili pod krošnjom tog drveta. Stajali su blizu kolibe.

Sagnuo se i presekao vratnu venu tom čoveku. Pošto se uverio da je Španac mrtav, i pošto je pokupio dragoceno oružje, pošao je ka drvetu. Tip će biti vaskrsnut u neoštećenom telu negde duž Reke, daleko odavde. Možda će jednog dana Miks opet naići na njega, te će moći da mu priča o svom milosrdnom postupku.

Na pola puta do tog drveta, Tom zastade. Iz visine, sa nekog mesta na planini, do njega je doplovilo hitro tirlitanje bambusove frule.

Ko bi to mogao biti gore i traćiti vreme upravo onda kad se od svih traži da zapnu? Još jedan ljubavni par, i to takav gde neko nekog zabavlja svirkom između dva seksualna odnosa? Ili je to sviruckanje neki špijunski signal? Slabo verovatno, ali Tom je morao uzeti u obzir sve mogućnosti.

Plavuša i crvenokosi tip još uvek su držali ruke nagore. Oboje bejahu goli. Telo te žene nesumnjivo je bilo lepo, a njena gusta čupa međunožnih dlaka imala je tačno onu crveno-zlatnu boju koja je Miksa specijalno uzbuđivala. Ova žena podsetila ga je na jednu starletu sa kojom je išao neposredno posle svog razvoda od Viki.

»Okrenite se«, reče on.

Simons reče: »Zašto?« ali posluša.

»O-kej«, reče Miks. »Sad možete spustiti ruke.«

Nije im kazao da ga je jednom ubo nožem neki zarobljenik, nag, koji je držao nož stisnut između guzova sve dok se nije našao nadohvat svog zarobljivača.

»Dakle, šta je bilo?«

Bilo je manje-više ono što je on i mislio da je bilo. Njih dvoje su zbrisali iz svoje radne ekipe da bi vodili ljubav na travi. Dok su između dve »runde« ležali na travi i spremali se da pripale cigarete, čuli su špijuna koji je prolazio u blizini. Dohvatili su svoje oružje i pošli da ga prate. Bili su sigurni da strančeve namere nisu dobre.

Onda su videli Miksa kako prati De La Reinu, i upravo su se spremali da mu se pridruže, kad ih je Španac ugledao. Pokazao se kao hitri mislilac: odmah je pokušao da uveri Miksa da su špijuni njih dvoje.

»Mogao je i uspeti da nije pokušao da me ubije odmah, nego da je pričekao bolju priliku«, reče Tom. »E, pa, vas dvoje se vratite svojim dužnostima.«

Gvindila reče: »Nećeš nikome pričati o ovome, je l' tako?«

Cereći se, Tom reče: »Možda hoću, možda neću. Zašto?«

»Ako budeš ćutao o ovome, mogla bih te lepo nagraditi.«

Erik Simons zareza: »Gvin! Ne bi valjda?«

Slegnula je ramenima, što je izazvalo zanimljiva talasanja.

»U čemu bi bila šteta? Bilo bi samo sad. Znaš šta će se desiti ako nas izruči. Bi-ćemo nedelju dana na žirovom hlebu i vodi, i javno poniženi, i... pa, znaš kakav je Robert. Mene će tući, tebe će pokušati da ubije.«

»Mogli bismo jednostavno da pobegnemo« reče Simons.

Izgledao je izuzetno gadno. »Ili ti se hoće da obrneš ovoga, droljo!«

Tom se opet nasmeja, i reče: »Da ste uhvaćeni u dezertiranju, bili biste kažnjeni smrtnom kaznom. Ne brinite se. Nisam ucenjivač, nisam razvratni i surovi Rudolf Rasendejl.«

Pogledaše ga prazno. »Rasendejl?« reče Simons.

»Nije bitno. Teško da biste vi to mogli znati. Krenite vas dvoje. Neću nikome reći celu istinu. Samo ću reći da sam bio sam kad sam otkrio Spanca. Nego, recite mi, ko to svira u frulicu tamo gore?«

Rekoše mu da pojma nemaju. Dok su odlazili u travu da uzmu svoje oružje i odeću, svađali su se bučno. Miks je stekao utisak da njihova uzajamna strast neće preživeti ovaj incident.

Kad su njihovi zavađeni glasovi izbledeli u daljini, Tom se okrete planini. Da li da se vrati u ravnicu i prijavi da je ubio jednog špijuna? Ili da krene u planinu da ubije frulaša? Ili da uradi ono radi čega je došao, naime, da spava?

Pobedila je radoznalost. Kod njega je uvek pobeđivala radoznalost.

Govoreći sebi da je trebalo da bude mačor, i to mačor koji je već potrošio jedan od svojih devet života, on poče da se penje. Na planinskoj strani bilo je fisura, pragova, malih platoa, i strmih stazica. Međutim, samo bi divojarac, ili čovek vrlo čvrsto rešen, ili luđak, pošao tim putem u visine. Pametan čovek bi digao ka njima pogled, možda bi se visinama divio, ali bi ostao dole, dokoličio, spavao, ili povaljao neku drčnu žensku po travi. A najbolje bi mu bilo da čini sve troje, a da i ne pominje-mo da bi trebalo da sipa u grlo burbon ili već koje god piće mu je dato u kornukopiji.

Preznojavajući se, iako je bio u senci, on se izvuče preko ivice jednog od malih platoa. Na sredini platoa bila je nekakva kolibica jedva vredna tog imena, sačinjena od međusobno oslonjenih grana. Onostran kolibice bio je mali slap, jedan od mnogih vodopada koji su, dalo bi se pretpostaviti, nastajali topljenjem neviđenih snegova na planinskim vrhovima. Ti slapovi bili su još jedna misterija ove planete, koja nije imala godišnja doba, što bi trebalo da znači da rotira uvek pod uglom od devedeset stepeni u odnosu na ekliptiku. Ako snegovi nemaju period topljenja, onda odakle dolazi voda?

Kraj vodopada bejaše Ješua. Bio je go, duvao je u panovu sviralu i plesao divlje kao jedan od onih kozonogih obožavalaca Velikog Boga. Vrteo se i vrteo. Skakao je visoko, cupkao je, savijao se napred i nazad, ritao se, spuštao se u čučnjeve, vrteo u piruetama, njihao se. Oči su mu bile zatvorene; primicao se opasno blizu ivici platoa.

David je tako plesao posle povratka Božje barke, pomisli Miks. Međutim, Ješua je ovo radio za nevidljivu publiku. I to, sasvim sigurno, bez ikakvog razloga za slavljenje.

Miksu je bilo neprijatno. Osećao se kao zavirivač kroz prozore. Malo je nedostajalo pa da se povuče i prepusti Ješuu onome što ga je obuzelo, ma šta to bilo. Ali pomisao na teškoće penjanja i na utrošeno vreme nateraše Miksa da ipak tako ne postupi.

Pozva ga. Ješua prestade da pleše i zatetura se unazad kao strelom pogođen. Miks mu priđe i vide da je Ješua sav u suzama.

Ješua se okrete, kleknu i ispljuska se ledenom vodom iz jedne barice pokraj vodopada, onda se okrete da se suoči sa Miksom. Suze su prestale ali oči su mu sad bile jako raširene i divlje.

»Nisam plesao zbog sreće niti zbog neke ispunjenosti slavom Božjom«, reče on. »Nekad sam plesao na Zemlji, u pustinji pored Mrtvog mora. Nikog nije bilo sem mene i Oca. Bio sam harfa, a Njegovi prsti su svirali po žicama ekstaze. Bio sam frula, a On je kroz moje telo svirao pesme neba.

Ali toga više nema. Sad plešem zato što, ako ne bih plesao, vrištao bih od očajanja dok mi se grlo ne zapali, ili bih se bacio preko litice i pao u željenu smert. A koja korist od toga? U ovom svetu čovek ne može izvršiti samoubistvo. Ne trajno. Nekoliko sati kasnije mora se opet suočiti sa samim sobom i sa svetom. Srećom, ne mora se opet suočavati sa svojim Bogom. Jer Boga više nema.«

Miks se oseti još nezgodnije.

»Pa ne može biti baš tako loše«, reče on. »Možda ovaj svet nije ispao baš ono što si ti očekivao. Pa šta? Ne možeš sebe optuživati što si pogrešio. Ko je uopšte mogao pogoditi istinu o nesaznatljivom? U svakom slučaju, ovaj svet ima mnoge dobre osobine koje Zemlja nije imala. Uživaj u njima. Istina je da ovde nije uvek piknik, ali zar je na Zemlji uvek bio? Bar ne moraš da se brineš zbog starenja, zgodnih žena ima koliko hoćeš, ne moraš noću da sediš i da se pitaš kako da se domogneš sledećeg obroka ili kako ćeš platiti porez ili alimentaciju. Do vraga, pa iako ovde nema ni konja ni automobila ni bioskopa, prihvatiću ovaj svet u svako doba. Izgubiš jedno, dobiješ drugo.«

»Ne razumeš, prijatelju moj«, reče Ješua. »Samo čovek kao ja, čovek koji vidi kroz veo sačinjen od materije ovog fizičkog univerzuma, čovek koji je video onu realnost iza toga, osetio poplavu unutrašnje Svetlosti...«

Zastao je, zagledao se u visinu, stisnuo pesnice, pustio dugi talasavi krik. Miks je samo jednom u životu bio čuo takav krik — u Africi, kad je jedan burski vojnik padao sa litice. Ne, nije; Miks nikad u životu nije stvarno čuo nikakvog burskog vojnika. Opet on mesa fantaziju sa realnošću. »Miks«, dakle »mešanje«*, baš dobro ime za njega.

»Možda je bolje da pođem«, reče Miks. »Jasno mi je kad negde ne postoji mogućnost da se ma šta učuni. Žao mi je što...«

»Ne želim da budem sam!« reče Ješua. »Ljudsko sam biće; potrebno mi je da pričam i slušam, vidim osmehe i čujem smeh, i da znam ljubav. Ali ne mogu da oprostim sebi što sam bio... ono što sam bio!«

Miks se zapitao o čemu taj dasa priča. Okrenuo se i pošao ka ivici platoa. Ješua pođe za njim.

»Da sam samo ostao tamo sa sinovima Zadoka, sinovima Svetlosti. Ali ne! Mislio sam da sam potreban svetu muškaraca i žena. Stene pustinje odmotavale su se preda monom kao svitak papirusa, i u njima sam čitao šta se dogoditi mora, i to uskoro, zato što mi je Bog pokazivao budućnost. Ostavio sam svoju braću u njihovim pećinam i ćelijama i otišao u gradove zato što je bilo neophodno da tamo moja braća i sestre i tamošnja mala deca doznaju, da bi imali šansu da se spasu.«

----

* Na engleskom. (Prim. prev.)

»Idem ja«, reče Miks. »Žao mi je što te nešto jaše, ali ne mogu da ti pomognem ako ne znam šta je to. A i kad bih znao, sumnjam da bih mogao mnogo da pomognem.«

»Ti si poslat da mi pomogneš. Nije slučajnost to što toliko ličiš na mene i što su se naši putevi ukrstili.«

»Nisam doktor za mozak«, reče Miks. »Zaboravi to. Ne mogu da te izlečim.«

Odjednom Ješua spusti ruku koju je bio pružio ka Miksu, i progovori tiho.

»Šta to govorim? Zar nikad neću naučiti? Naravno da nisi poslat. Ne postoji niko ko bi te poslao. Niko te ne šalje. Radi se o čistoj slučajnosti.«

»Vidimo se kasnije.«

Poče da silazi. Jednom pogleda gore, i vide Ješuino lice, svoje sopstveno lice, kako odozgo zuri u njega. Tad oseti gnev, kao da je trebalo maločas da ostane i da bar pruži neko ohrabrenje tom čoveku. Mogao da sluša sve dok Ješua pričanjem ne dovede sebe u bolje raspoloženje.

Dok je stigao do bregova i počeo da pešači preko njih natrag, njegov stav se promenio. Nije više verovao da bi mogao stvarno pomoći tom jadnom vragu.

Ješua mora da je napola šenuo. Svakako je nedopečen. I to je bilo čudno u ovom svetu i ovom vaskrsenju. Svi drugi ne samo što su se probudili iz mrtvih u telima dvadesetpetogodišnjaka — izuzev, naravno, onih koji su na Zemlji umrli pre dostizanja te starosti — nego su i svi oni koji su na Zemlji bili žrtve mentalnih bolesti probuđeni u stanju duševnog zdravlja.

Međutim, vreme je prolazilo, problemi novog sveta su pritiskali, i mnogi ljudi opet su počeli duševno da oboljevaju. Nije bilo mnogo šizofrenije; ali Tom je iz razgovora sa jednim iz dvadesetog veka saznao da je dokazano da bar tri četvrtine slučajeva šizofrenije nastaje zbog fizičke neravnoteže i to pre svega one genetskog porekla.

Ipak, pet godina života u dolini Reke dovelo je do pojave izvesnog broja ludih, mada ne u onom broju, proporcionalno gledajući, koliko ih je svojevremeno, bilo na Zemlji. Štaviše, vaskrsenje nije uspelo da preobrati većinu takozvanih normalnih ka jednoj novoj tački gledišta, ka novom stavu, u skladu sa realnošću.

Šta god realnost bila.

Kao i na Zemlji, većina čovečanstva često se ponašala neracionalno, mada uz izmišljanje kojekakvih opravdanja, i sasvim odbijala logiku ako bi logika davala rezultate koji nisu prijatni. Miks je oduvek znao da je svet napola lud i ponašao se u skladu s tim, obično u svoju korist.

Ili je, bar, tada tako mislio. A sad, pošto je povremeno imao vremena da razmišlja o svojoj zemaljskoj prošlosti, uvideo je da je ranije bio napola lud, baš kao i većina ostalih. Nadao se, sad, da je svoje lekcije naučio, ali u mnogo prilika nije ni u to bio siguran. U svakom slučaju, oprostio je sebi sve svoje grehe sem nekoliko.

Međutim, nesrećni Ješua nije mogao da oprosti sebi za ono što je na Zemlji bio ili činio, šta god to bilo.

10

Pošto je ispričao Stafordu o De La Reini, otišao je u svoju kolibu i popio svoj poslednji viski, oko sto grama.

Ko je uopšte mogao očekivati da postoji čovek totalno sličan Tomu Miksu, i da je taj čovek, za ime Hristovo, Jevrejin iz antičkih vremena? Živa šteta što Ješua nije rođen kad i Tom Miks; lepu lovu bi obrnuo kao dubler.

Iako se oko kolibe još uvek vrtložila galama, Tom uspe da odspava lepo. Ne, međutim, dugo. Posle samo dva sata, Čaning ga probudi. Tom mu reče da beži odatle. Ćaning produži da ga drma za rame, onda odustade od tog metoda buđenja, i isprazni mešinu vode Tomu na lice. Zakašljavajući se, psujući, i mlatarajući pesnicama, Miks se

diže iz kreveta. Narednik istrča iz kolibe smejući se.

Savet je trajao jedan sat; posle toga Tom se vratio u kolibu da još zaćori. Probudio se u sekundi čim su kornukopijske stene grmnule. Na sreću, bio je obećao nešto cigareta jednom tipu da stavi Tomovu »kornu« u ležište, i zato nije ostao bez večere.

Nešto kasnije, uđe Delores, spusti njihove kornukopie, i pokuša da ga probudi za njihovo prvo, a možda i poslednje, vođenje ljubavi. On joj reče da ode, ali ona učini nešto što bi malo koji muškarac mogao ignorisati. Posle su jeli i popušili po koji pljugić. S obzirom da bi u invaziji mogao poginuti, neće mu škoditi zakucavanje još jednog eksera u njegov mrtvački sanduk. Sem toga Delores nije volela da posle »sondiranja« njenih »dubina« puši sama

Međutim, od cigarete se zakašljao i osetio vrtoglavicu. Opet dade sebi zakletvu da ostavlja pušenje, bez obzira što je ukus cigarete baš bio fini. Trenutak kasnije, zaboravljajući svoju odlučnost, on pripali sledeći pljugos.

Tad po njega dođe jedan kaplar. Tom poljubi Delores. Zaplakala je i rekla da je sigurna da ga nikad više neće videti.

»Cenim tvoja osećanja«, reče Tom. »Ali nisu nešto mnogo uspokojavajuća.«

Obalama Novog Albiona približavale su se flote Anglije i Novog Kornuola, susedne države koja se u poslednjem trenutku odlučila da se priključi invaziji. Tom, obučen u svoj desetogalonac, ogrtač, prsluk, kilt i čizme velingtonke, uđe u admiralski brod. Bio je to najveći bojni brod Novog Albiona, imao je tri katarke i deset katapulta. Iza tog broda zaploviše drugi najveći brodovi, naime, četiri bojna broda. Zatim se otisnu dvadeset fregata; tako su zvali dvojarbolne brodove, mada su slabo ličili na zemaljske fregate. Posle toga, četrdeset krstarica, a to su bili jednojarbolni ratni kanui, načinjeni izdubljivanjem stabala gigantskog bambusa.

Noćno nebo bacalo je blistavi sjaj na Reku prepunu plovila koja su u cik-cak odmicala nasuprot vetru. Bilo je nekoliko neizbežnih sudara, ali malo štete se dogodilo, mada se čulo grdno psovanje i vikanje. Opasnost se povećala kad su zaplovile i »hunske,« to jest skitske flote. Posvuda se videhu signali okruglih lampi sa ribljim uljem. Posmatrača na bregovima to bi moglo podsetiti na ples svitaca na Zemlji. Ali, ako je preostalo išta špijuna, ti se nisu usuđivali ni da pale signalne vatre ni da lupaju u bubnjeve. Posakrivali su se od poternih grupa. Svi neukrcani muškarci čuvali su tvrđave i druge važne tačke. Po bregovima su sada gazile naoružane žene.

Milje su polako ostajale za njima. Onda i ormondska flota isplovi da im se pridruži, vođena vojvodinim admiralskim brodom. Poleteše zraci sa novim signalima.

Neposredno na severu od Ormondije bila je odlučno neutralna država Džejkobija. Staford i Ormond su svojevremeno diskutovali o mogućnosti da pozovu Džejkobiju da im bude saveznik, ali su konačno odlučili da to ne čine. Izgledi da im se ona priključi bili su minimalni, a ako bi se i priključila, ne bi se moglo imati povere-nja u njenu sposobnost čuvanja tajni. Sad, dok je flota zalazila u džejkobijanske vode, plovioci začuše povike stražara. Posade videše paljenje buktinja i gruvanje bubnjeva od šupljih debala i riblje kože. Džejkobijanci, bojeći se invazije, pojuriše iz svojih koliba, sa oružjem u rukama, i počeše da se raspoređuju u formacije.

Gore u bregovima počeše da se pale signalne vatre. Njih su ložili Kramerovi špijuni, kojima je Džejkobija omogućila neometan rad.

Međutim, na nebu su se zgušnjavali oblaci. Petnaest minuta kasnije ispraznili su se i svojom sadržinom udavili vatre, Ako se Stafordovi planovi budu ostvarivali, nikakvi upozoravajući signali neće biti preneti Krameru.

Signalist na vojvodinom brodu sevnu poruku Džejkobijancima. Ona je identifikovala flote i dodala da nemaju loših namera, plove protiv Kramera, a ako Džejkobija želi da im se pridruži, dobrodošla je.

»Neće oni, jakako«, reče Staford. Nasmeja se. »Ali ovo će ih baciti u freneziju. Neće znati šta da rade, i na kraju ništa neće ni uraditi. Ako krenu sa nama u bitku, pa mi, ne daj bože, izgubimo, Kramer će im se osvetiti. Ako mi, uz Božju pomoć, pobedimo, onda ćemo biti ljuti na njih, i mogli bismo ih napasti. I pravedno bi bilo, zaslužili su to, šugavi psi. Ali mi ne želimo da donosimo ovoj zemlji još jada i krvoprolića. Međutim, oni to ne znaju.«

»Drugim rečima«, reče Miks, »neće znati da l’ da kenjaju il' da idu naslepo.«

»Šta? A! Razumem. Moćna fraza ali veoma odvratna. Baš kao izmet koji pominjete.«

Sa grimasom na licu, on se okrete.

Kakve god promene Rečni svet da je izazvao kod Staforda, njegovu netolerantnost prema vulgarnim izrazima nije promenio. Više nije verovao u Boga Starog i Novog zaveta, mada je i dalje pominjao njegovo ime, ali je i ovde reagovao, jednakom jačinom kao na Zemlji, na »prljave« reci. Pola nonkonformiste još uvek je bilo živo u njemu. A to mu je moralo zadavati svakodnevni bol, razmišljao je Miks, jer u ovoj zoni bivši rojalisti i bivši seljaci nisu oklevali da upotrebe prizemni jezik.

Brodovi prodoše to mesto i zaploviše duž države koja se nalazila odmah ispod Deusvolensa, a magla se, baš kad je i bilo očekivano, stvorila na Reci i dovaljala sa bregova. Od tada pa na dalje, osmatrači su, iz svojih košara iznad sivih oblaka, upravljali plovidbom tako što su potezali konopce. Na palubama su stajali drugi koji su držali te konopce i govorili krmanošima kako da okreću krmu i kad da očekuju poprečne razmahe horizontalnih jedrenih greda. Opasna, je to plovidba bila, i Miks dvaput začu tresak brodova u sudaru.

Posle jednog intervala, koji je izgledao kao beskonačnost, dođe signal da je Deusvolens na vidiku. Ili, bar, da ima nade da je ono što se vidi sad Deusvolens. U plovidbi naslepo, gde se ni ravnice ni Reka nisu mogli videti zbog magle, oni nisu mogli biti sigurni.

U praskozorje, dok je nebo bledelo zbog nadolazećeg bleska sunca, osmatrači uočiše glavni »grad« Fides. Jedan od njih side da raportira.

»Tamo su mnoga svetla upaljena. Kretanje je neko, moj gradonačelnice.«

Sledećeg trenutka začuo se povik iz visine.

»Brodovi! Mnogo brodova. Kreću pravo na nas. Čuvajte se, milorde!«

Pokaza se da i Staford, pod velikim pritiskom, ume da psuje kao najžešći psovači.

»Božjih mu rana. Kramerova flota. Bogom prokleta svinja. Krenuo u invaziju. Koje prokleto podudaranje. Dabogda trunuo u đavolovom dupetu zauvek.«

Ispred njih se nadiže ratna graja, urlanje ljudi, sviranje truba, udaranje bubnjeva, onda, ublaženo, zvuk direktnih sudara čeonih velikih borodva, i krici onih koji su padali u vodu ili bili pogođeni kopljem, nožem, motkom, sekirom.

Staford naredi da njegova lađa ignoriše, ako može, Kramerovu flotu, i da krene ka Fidesu. Takođe naredi da njegovi osmatrači pošalju signale drugim albionskim brodovima.

»Neka vojvoda i Kornuolovci i Huni srede neprijatelja na vodi!« reče on. »Jurišaćemo na obalu kao što je planirano!«

Dok se sunce dizalo iznad planina levo od njih, oni videše visoki bedem od zemlje i stejia pojačan na vrhu zidom od uspravnih balvana; bedem se protezao do unedogled. U podnožju bedema, magla je bila vuneni prekrivač, ali osuđen da ubrzo sagori pod sunčevim zracima. Iza zida — hiljade glava pod šlemovima a iznad njih vrhovi hiljada kopalja. Gigantski alarmni bubnjevi i dalje su gruvali, a odjeci stizali od planine iza njih.

Okružen zaglušujućom galamom, admiralski brod, Nepobedivi doplovi do glavne kapije, odmah posle završetka kejova, i odape, jedan po jedan, velike kamenove iz

svojih katapulta. Kamenovi provališe glavne kapije. Dođoše, u indijskom poretku, i drugi brodovi i oslobodiše stene iz svojih katapulta. Neke stene su pogađale prenisko, neke previsoko, ali, ipak, nastade pet novih provala u drvenim zidovima. Pri tome je i pokoji od branilaca smrvljen.

Umesto da se okrenu i upotrebe i katapulte na drugoj svojoj strani, što bi zahtevalo mnogo vremena i manevrisanja, brodovi produžiše duž obale. Morali su da nastave uzvodnu cik-cak plovidbu protiv vetra, da ne bi na njih naleteli ostali iz flote. Kad je admiralski brod otišao toliko daleko da je iza njega ostalo dovoljno prostora za zaustavljanje svih ostalih, on spusti jedra i okrete pramac ka obali. U plićak padoše sidra, stene konopcima vezane. Odmah se sa admiralskog broda otisnuše čamci, a pošto u čamcima nije bilo dovoljno mesta, mnogi od vojnika skočiše u vodu.

U gustim rojevima krenuše na obalu, pod gradom kopalja, motki, kamenica iz praćki, i sekira; dospeše na uzani pojas zemljišta između vode i početka bedema. Potrčaše prema razvaljenoj kapiji; mnogi su nosili visoke merdevine.

Miks je bio među vodećima. Video je kako ljudi padaju ispred njega i sa obe strane njega, ali on izbeže svim projektilima. Minut kasnije, bio je prisiljen da uspori. Do kapije je još trebalo preći oko osam stotina metara; ako bi trčao punom brzinom duž obale, stigao bi tamo isuviše umoran za borbu. Sada se strategija Staforda i Saveta nije više činila tako dobrom. Gubili su suviše ljudi u ovom pokušaju da se okupe u masu koja bi jurnula kroz provaljena mesta. Ipak, da su se planovi ostvarili, mogao je biti postignut uspeh. Trebalo je da druge flote plove takode duž zidova, da na određenim rastojanjima bacaju stene i otvaraju provale uzvodno, i nizvodno od Stafordove flote Na taj način mogao je biti izveden juriš kroz pedeset provala odjednom, pa bi Deusvolensovci morali razvući svoje snage na sva ta mesta.

Samo da se nije, neposredno pre ovog velikog napada, dogodilo isplovljavanje Kramerove flote. Da nije... to je moto generala, a dakako i zlosretnih vojnika koji moraju da plate za razna »da je samo« i »samo da nije«.

Dok je trčao, pogledao je i ka Reci. Magla je uglavnom nestala. Video je da...

Erupcija sile iz kornukopijskih kamenova grmnula je tako jako da Tomu maltene stade srce. Bio je totalno zaboravio njihovo postojanje. Te pečurke ostavljene su unutar bedema, na dnu »bunara« od balvana. Pa, bar neprijatelj neće, ovog puta, imati vremena da doručkuje.

On opet pogleda desno. Na Reci se videlo bar pedeset brodova međusobno zakačenih u parove, pomoću hvataljki; posade su pokušavale da zaposednu protivničke brodove. Mnoge druge lađe još uvek su manevrisale, nastojeći da bočno prođu blizu neprijatelja i odapnu projektile: zapaljive bombe sa ribljim uljem, stene, koplja, motke, kamenčine vezane za drvene drške; to se izbacivalo pomoću katapulta i balista. Baš šteta što nije bilo vremena da se naprave bumeranzi i ljudstvo osposobi za njihovu upotrebu; bili bi vrlo efektni.

Nije mogao zaključiti kako će se okončati bitka na vodi. Dva broda su gorela, ali Tom nije znao jesu li prijateljski ili neprijateljski. Video je kako tone jedan veliki ratni kanu čije je dno bilo provaljeno pogotkom stene izbačene iz katapulta. Jedna fregata je upravo prejahivala preko krme velikog katamarana. Bilo je prerano da se kaže kome se Pobeda smeši. Teška kučka, izdaji sklona, eto šta je Pobeda. Baš kad pomisliš da ne možeš izgubiti, ona ubaci nešto zbog čega moraš očajno da bežiš od malopređašnjih gubitnika a sad osvajača.

Sad su se napadači skupili pred kapijom i pred drugim provaljenim mestima. Tom je morao, kao i većina ostalih, da hvata dah. Međutim, ljudi iz brodova koji su stali bliže provalama već su se uveliko pentrali uz bedem i prolazili kroz provale. Ili su bar pokušavali to da učine. Mnogi mrtvi i ranjeni ležali su na strmini i u prolazima. Iznad

njih, Kramerovci su bacali koplja i kamenje ili sipali zapaljeno riblje ulje iz mešina niz kamene oluke nagnute nadole.

Tom je bacio svoje koplje i imao to zadovoljstvo da vidi kako se zariva u jedno od lica iznad reda zašiljenih vrhova balvana. Tom izvuče iz pojasa svoju tešku sekiru i pojuri dalje.

Broj branilaca koji su mogli stajati na stazi iza vrha bedema bio je, ipak, ograničen, a mnogi su već bili pogođeni kopljima ili velikim, neobrađenim kamenjem pričvršćenim za drvene drške.

Na zemlji, iza zidova, moglo se očekivati mnoštvo vojske, masa daleko veća od ukupnog broja napadača. Ta masa je u početku zaprečavala provale, zatim je odstupala pod pritiskom prvog talasa Albionaca, koji se, međutim, trošio i mrvio; branioci su čekali da ude sledeći talas pa da ga opkole i napadnu sa svih strana.

Jedan major povika naređenje za sledeći juriš. Tom je bio zadovoljan što u tome ne može da učestvuje nikako sem ako oni napred budu toliko uspšeni da baš svako ude.

Staford, koji je stajao blizu Miksa, povika u pravcu majora da taj napad treba zaustaviti. Stizale su dve fregate; one bi mogle odapinjati projektile iz svojih katapulta preko usidrenog brodovlja i preko bedema, u masu branilaca. U silnoj buci, major ga nije ni čuo. A i da ga je čuo, ne bi bio u mogućnosti da stane. Oni iza proguraše ga kroz kapiju. Miks u jednom trenu vide kako major dobija koplje u prsa, pada napred i nestaje sa vidika.

Uskoro su Toma izgurali napred sekiraši koji su bili iza njega. Jednom se spotakao o neki leš i pao; nekoliko puta ga žestoko ritnuše; izborio se da ustane, popeo se uz zemljanu strminu. Onda je prošao kroz kapiju, hodajući po telima, klizajući se, uspostavljajući opet ravnotežu. Našao se u okršaju.

Borio se najbolje što je u takvoj stisci mogao, 'ali, tek što je započeo borbu sa jednim kopljanikom, masa ga odnese dalje, i već se Tom borio protiv nekog drugog, i to protiv jednog niskog mrkog čoveka sa kožnim štitom i sa kopljem. Miks udarcem sekire odvuče čovekov štit u stranu a istovremeno mu obori koplje nadole. Zatim izmahnu sekirom nagore i pogodi protivnika u vilicu. Ovaj se zatetura, ali nešto tresnu Miksa po zglobu šake i sekira mu ispade iz ruke.

Tom hitro levom rukom izvuče tomahavk i, bacivši se na onoga, obori ga. Ob-jahao je protivnika i sjurio mu sekiru među oči; lobanja se rascepi. Tom ustade, zadihan. Jedan Albionac se zatetura unazad i pade preko Toma, sravnjujući ga sa zemljom. Tom se iskobelja i ustade. Brisao je krv sa očiju, ne znajući da li je njegova ili je to krv tog saborca. U svakom slučaju, nije bio svestan nikakve rane na glavi.

Zadihan, besno je zurio okolo. Bitka se odvijala na štetu napadača. Bar četvrtina napadača već je nastradala, a još četvrtini se stradanje brzo bližilo. Bio je čas za strateško povlačenje. Ali između Miksa i kapije stajalo je bar stotinu neprijatelja, koji su bili okrenuti ka unutra, i čekali, ispruženih kopalja. Napadači su se našli u klopci.

Na drugim provaljenim mestima bitka se nastavljala. Međutim, između tih mesta i Toma bilo je toliko Kramerovaca da on nije mogao da razazna detalje.

Uhvati ga za mišicu Staford, okrvavljen, bez šlema jer mu je bio zbačen udarcem, očiju raširenih.

»Moraćemo da formiramo ljude za juriš nazad kroz kapiju!«

Bila je to dobra ideja, ali kako to izvesti?

Iznenada, neobjašnjenom ali i neospornom telepatijom koja postoji među borcima u toku bitke, svi Albionci dođoše do istog zaključka. Okrenuše se i nagrnuše u bekstvo, prema neprijateljima koji su zaprečavali izlaz. Tokom tog trka, gruvali su ih u leđa motkama i sekirama, probadali kopljima, rušili udarcima sa strane. Staford je pokušavao da ih sredi za disciplinovan napad. Nesumnjivo je znao da je prekasno, ali se

ipak junački trudio. Srušiše ga dvojica; on ustade i ponovo pade. Ostade ležeći na leđima, otvorenih usta. Jedno njegovo oko zurilo je ka nebu, drugo je bilo probodeno vrhom koplja.

Polako, vučena težinom drške koplja, Staforodova glava se okrenula, pa je preostalo oko pogledalo pravo u Miksa.

Nešto zveknu Toma u potiljak, i kolena mu popustiše. Bio je mutno svestan da pada, ali nije znao ko je ni gde je, niti je imao vremena da pokuša da to razabere.

11

Tom Miks se probudio i zažalio što se probudio.

Ležao je na leđima, bol mu je pulsirao u potiljku, a u stomaku je osećao uvrtanje. Lice koje je gledalo nadole ka njemu bilo je mutno i udvojeno, u talasima se pojavljivalo i nestajalo. Bilo je to izduženo, usko, sekirasto lice, tamno, crnih očiju, na kome je gorki osmeh pokazivao redove belih zuba među kojima su dva prednja donja nedostajala.

Tom zastenja. To lice pripadalo je De Falji, Kramerovom ovnu-probojcu. A zube mu je izbio Tom lično, kad je bežao upravo iz ovog grada, Fidesa. Sada nije očekivao da će biti reprize.

Španac progovori odličnim engleskim, sa samo malo stranog naglaska.

»Dobrodošao u Deusvolens.«

Miks prinudi sebe na osmeh.

»Verovatno nisam kupio povratnu kartu?«

Da Falja reče: »Šta?«

»Nije bitno«, reče Miks. »Znači, kakve karte se spremaš da mi podeliš?«

»Kakve god da budu, ti ćeš ih primiti«, reče De Falja.

»Ti si u vozačkom sedištu.«

Pridiže se u sedeći položaj i osloni se na jednu ruku. Ni sad nije video bolje, a od pokreta je osetio jaku potrebu za povraćanjem. Na nesreću, njegov poslednji obrok davno je bio svaren. Njegovi napori da se ispovraća završili su se suvo, zbog čega je bol u potiljku postao još gori.

De Falja je izgledao razonođeno. Van svake sumnje, ovo je za njega stvarno i bilo zabavno.

»A sad, prijatelju moj, cipela je, kako to vi Englezi kažete, na drugoj nozi. Iako ti nikakvu obuću nemaš.«

Ovo je bilo tačno. Miksu su uzeli sve. Obazirući se, video je svoj šešir na jednom čoveku u blizini, a na nogama drugoga svoje čizme. Zapravo, video je šešire na dvojici i čizme na drugoj dvojici. Mora biti da je imao potres mozga, i to ne mali. Pa, ništa, trpeo je on i gore povrede i preživeo ih, čak mu je potom bilo i bolje nego ikad. Međutim šanse za dug život nisu se činile baš dobrim.

Svuda na tlu ležala su tela i nijedno se nije micalo niti odavalo ikakav zvuk. Pretpostavljao je da su svi, sem lako ranjenih, oslobođeni daljih muka. Ne zbog milosrđa, nego zbog štednje. Nije bilo razloga da se traci hrana na njih.

Neko je izvukao koplje iz Stafordovog oka.

De Falja reče: »Na Reci se još uvek vodi bitka. Ali sad više nema sumnje ko će pobediti.«

Španac gestom pozva dvojicu vojnika. Oni podigoše Miksa između sebe i počeše da marširaju sa njim preko ravnice, zaobilazeći leševe. Kad su mu noge popustile, počeše da ga vuku, ali De Falja dotrča i reče im da nađu nosila. Miksu nije bilo potrebno da pita zašto prema njemu postupaju na ovaj, relativno dobar, način. Bio je specijalan zarobljenik čuvan za specijalne svrhe. Bio je sada toliko slab i toliko mu je bilo muka da

za te svrhe nije ni mario.

Odneli su ga do mesta gde su kolibe počinjale, pa ulicom pored koliba, do jednog ograđenog prostora sa kapijom od balvana. Taj zatvor bio je vrlo veliki, ali je unutra bilo malo zarobljenika. Otvoriše kapiju i uvedoše ga u manju, unutrašnju palisadu. Unutar nje stajala je kolibica. Miks je dospeo u zatvor unutar zatvora. Dvojica vojnika položiše ga u kolibicu i proveriše koliko vode ima u vrču od pečene gline; to mu je bila zaliha za piće. Pogledaše i u nokšir, i jedan od te dvojice urliknu jedno ime. Utrča jedan mali, mršavi čovek zabrinutog izgleda, i bi izgrđen što ga nije ispraznio. Miks pomisli da je zaista specijalan ako se i na takve detalje gleda.

Očito, prethodnog zatvorenika nisu toliko cenili. Smrad je bio užasan iako je »gromovnica« bila poklopljena.

Prođe sedam dana. Miksu je bilo bolje, snaga mu se vraćala, mada nije dostigla predašnju. Povremeno ga je mučilo vraćanje dvostrukog viđenja predmeta. Vežbao je jedino tako što je hodao u krug oko kolibice, ukrug, ukrug. Jeo je tri puta na dan, ali ne dobro. Identifikovao je svoju kornukopiju koju su pobednici uzeli sa admiralskog broda, ali bila mu je davana samo polovina hrane iz te kornukopije, i nimalo cigareta niti pića. To su njegovi čuvari uzimali za sebe. Iako je tokom poslednje dve godine popušio samo dve cigarete, sad je žarko čeznuo da dobije još.

Danju nije bilo tako loše, ali noću je patio od hladnoće i vlage. Najviše je patio zbog nemogućnosti da razgovara ma sa kim. Za razliku od većine stražara sa kojima se sretao tokom desetak boravaka u zatvorima, ovi su odbijali da mu kažu ma i jednu jedinu reč. Činilo se da su vrlo uzdržani čak i sa mumlanjem.

Osmog dana ujutro vratio se Kramer sa svojim pobedničkim snagama. Prisluškujući razgovore stražara, Tom je zaključio da su Novi Albion, Ormondija i Anglija osvojeni. Biće puno plena i žena za svakog, pa i za one koji nisu učestvovali u invaziji.

Tom je pomišljao da Kramer prerano slavi. Još mu je ostajalo da se obračuna sa Novim Kornuolom i sa Hunima. Ali Tom je pretpostavljao da je poraz njihovih mornarica naveo te dve zemlje da, za neko vreme, uvuku vratove.

Ostale zarobljenike, njih oko pedeset, povukoše sa radova na popravci bedema i vratiše u unutrašnjost palisade. Zvuči proslave stizali su iz prostora oko glavne kapije: udaranje bubnjeva, prodorno pištanje frula, klicanje. Prvi je ušao Kramer — čak i sa ove daljine Miks je prepoznao to debelo telo i svinjolike crte lica — sedeći u velikoj stolici koju su nosila četiri čoveka. Gomila je dernjavom izražavala svoje pozdrave i pokušala da se nagura bliže njemu, ali je potisnuta od strane Kramerove lične garde. Za Kramerom je stupao njegov štab, zatim prvi od vojnika koji su se vraćali; svi su se široko osmehivali.

Stolicu staviše na tlo ispred Kramerove »palate«, ogromne brvnare na vrhu jednog niskog brega. Tad De Falja dođe da ga pozdravi, i obojica održaše govore. Miks je bio predaleko da bi čuo šta govore.

Neke gole zarobljenike doteraše pred vrhovima kopalja, sporim trkom, u zatvor. U toj prljavoj, izmodričenoj, okrvavljenoj gomilici bio je i Ješua. On odmah sede leđima uza zid, a njegova glava klonu kao da je potpuno sumoran. Tom poče da se dernja ka njemu, i najzad ga neki čovek zapita koga traži. Onda taj čovek ode preko zatvorskog dvorišta i obrati se Ješui. U prvi mah, Tomu se učinilo da će ga Ješua ignorisati. Jer, Ješua je samo pogledao ka Tomu, a onda opet sagnuo glavu. Ali posle nekog vremena Ješua ustade, donekle nesigurno, i pođe laganim korakom ka kružnoj unutrašnjoj palisadi. Provirio je kroz pukotinu između balvana, tupim pogle-dom. Videlo se da je bio tučen po licu i telu.

»Gde je Bitnija?« reče Tom.

Ješua opet spusti pogled. Šupljim glasom reče: »Poslednje što sam video u vezi sa

njom bilo je, da su je mnogi ljudi silovali. Mora biti da je umrla dok su to radili. Kad su mene uvodili u brod, njeno vrištanje je prestalo.«

Miks je zurio ka nekim zarobljenim ženama.

»A ove?«

»Kramer je rekao da mu trebaju neke... za spaljivanje.«

Miks huknu, i reče: »Plašio sam se da je to razlog što me nisu ubili. Kramer će se meni osvećivati na specijalan način.«

Nije dodao, mada je to mislio, da će i Ješua biti u toj »privilegovanoj« klasi. Ješui to ionako mora biti jasno.

On reče: »Ako napravimo frku, možda ćemo ih prinuditi da ubiju neke od nas. Uz malo sreće, bićemo među pokojnim neoplakanim.«

Ješua diže glavu. Oči su mu bile ukočene i zurile su izbezumljeno.

»Kad bar čovek ne bi morao ponovo da živi. Kad bi mogao biti prah zauvek, pa da se njegova tuga i agonija u zemlju raspu, crvima pojedeni kao i telo njegovo. Ali ne, bekstva nema. Prinuđen je ponovo da živi. I ponovo. I ponovo. Bog mu oslobođenje ne dopušta.«

»Bog?« reče Tom.

»Samo stilska figura. Stare navike teško odumiru.«

»Sad je opako«, reče Tom, »ali između dva loša perioda stvari i nisu tako loše. Do vraga, pa siguran sam da će jednog dana sve ove borbe prestati. Ili bar glavnina. Sad je doba nevolja. Još uvek se sređujemo, previše je ljudi koji se ponašaju kao na Zemlji. A ovde je druga šema. Ne možeš zadržati čoveka. Ne možeš ga vezati radnim mestom i kućom jer on nosi svoj izvor hrane sa sobom a kuća se može napraviti brzo. Neko vreme možeš ga držati kao roba, ali on će ili pobeći, ili se ubiti, ili naterati svoje porobitelje da ga ubiju, pa će opet biti živ i slobodan i imati novu šansu da dobro živi.

Vidi! Možemo naterati ove pedere da nas poubijaju tako da ne moramo da prođemo kroz sav onaj bol koji Kramer planira za nas. Stražari sad nisu tu. Pomakni rezu na kapiji i pusti me napolje. Kao što možeš videti, ne mogu da dohvatim kroz ovo da to sam učinim. Čim izađem, organizovaću ostale, i mi ćemo pasti u borbi.«

Ješua je oklevao, onda je dohvatio veliku loptastu ručicu na kraju masivne reze i upinjući se jako, povukao rezu. Miks guranjem otvori tešku kapiju i izađe iz svog zatvora u zatvoru.

Iako nije bilo stražara unutar zatvora, bilo ih je mnogo na platformama s one strane zidova i na kulama. Videli su kako Miks izlazi, ali se nisu tome usprotivili, što je, po Tomovom mišljenju, značilo da znaju da bi on ionako bio uskoro pušten iz unutrašnjeg dela zatvora. On je njima jednostavno uštedeo trud da sami otvore tu kapiju.

Nije još mnogo preostalo do trenutka kad će zatvorenici biti isterani iz zatvora.

On pozva druge, oko šezdeset osoba, da se okupe oko njega.

»Slušajte, vi jadna kopiladi. Kramer vas ima u planu za torturu. Napraviće veliki šou, rimski cirkus. Svi ćemo uskoro poželeti da nikad nismo bili rođeni, pretpostavljam da to svi znate. Zato ja kažem da bi trebalo da ih prevarimo. I da uštedimo sebi sav taj bol. Evo šta predlažem.«

Njegov plan njima se činio nerazumnim, i to uglavnom zato što nikad ranije nisu tako nešto čuli. Ali plan im je omogućavao bekstvo nove vrste, naime, izlaz koji se svojevremeno ne bi mogao smatrati bekstvom. Bilo je bolje tako postupiti nego sedeti kao bolesna ovca i čekati klanje. U njihovim umornim očima pojavi se nešto života; njihova iscrpljena i izmaltretirana tela izgubiše smežurani izgled, počeše da bujaju nadom.

Odbio je samo Ješua.

»Ja ljudski život ne mogu uzeti.«

Tom ogorčeno uzviknu: »Pa i nećeš. Ne u smislu koji smo na Zemlji znali. Ti ćeš tvom čoveku davati život. I spašavati ga od mučenja.«

Jedan čovek reče: »Ne mora on ničiji život da uzme. Neka se dobrovoljno javi da bude jedan od onih koji će umreti.«

»Dabome, tako je«, reče Tom. »Je 1' važi, Ješua?«

»Ne. To bi me učinilo saučesnikom u ubistvu, dakle, ubicom, bez obzira što bi ubijeni pojedinac bio ja. Sem toga, to bi bilo i samoubistvo, a ja ne mogu sebe ubiti. Bio bi to takođe i greh protiv...«

On se ugrize za donju usnu.

»Vidi!« reče Tom. »Nemamo vremena da se raspravljamo. Oni stražari tamo' već postaju mnogo radoznali. Dok si trepnuo uleteće ovamo«

»To ti i hoćeš«, reče Ješua.

Tom razljućeno povika: »Ne znam šta si na Zemlji bio ili radio, ali šta god to bilo, nisi se izmenio. Zaista. Slušao sam te kako pričaš da si svoju religiju izgubio, a ipak se ponašaš kao da nisi izgubio ni delić nje. Ne veruješ više u Boga, a ipak samo što nisi izbrbljao nešto o neidenju protiv Boga. Jesi li lud ti čoveče?«

»Mislim da sam bio celog života lud«, reče Ješua. »Ali neke stvari postoje, koje ja počiniti neću. One su protivne mojim principima, čak iako više ne verujem u Princip.«

Kapetan straže je već počeo da se dernja na zarobljenike, zahtevajući da mu se kaže šta to spremaju.

»Zaboravite ludog Ješuu«, reče jedna žena. »Da mi ovo svršimo pre nego što oni dođu.«

»Onda u stroj«, reče Miks.

Svi sem Ješue postrojiše se u dva reda, licem u lice. To im je i odgovaralo jer ih je bio, bez njega, parni broj. Naspram Miksa nađe se jedna žena, neka crnka za koju' se on nejasno sećao da ju je viđao u Novom Albionu. Bila je bleda i uzdrhtala ali voljna da sarađuje.

On podiže nokšir i, držeći ga za rub, reče: »Ti biraj.«

On izmahnu mrkim nokširom uvis, ispusti ga; gledao je kako se noćni sud tumba kroz vazduh. Šezdeset dva para očiju netremice su pratila let nokšira.

»Otvoreni kraj!« povika žena drhtavim ali jakim glasom.

Tumbajući se i dalje, ta posuda pade na tlo. I to dnom; a pri padu se raspuče na dva komada.

»Ne oklevajte!« povika Tom. »Nemamo mnogo vremena, a mogli bismo izgubiti petlju za ovo!«

Žena je sklopila oči, a Tom joj je pristupio i zgrabio je za gušu. Nekoliko sekundi držala je ruke raširene, pod pravim uglom u odnosu na telo. Pokušavala je da se ne opire, da mu olakša posao da bi i za nju bilo pre gotovo. Međutim, volja za životom bila je previše jaka u njoj. Ščepala ga je za šačne zglobove i pokušala da otkloni njegov zahvat. Širom je otvorila oči kao da ga moli. On je još jače steže za grlo. Izvila se i zamahnula nogom, ciljajući da uleti kolenom između njegovih nogu. Izvio se i on ali ne dovoljno brzo, tako da je dobio koleno u trbuh.

»Vraga, neće ovo uspeti!« reče.

Pustio ju je. Lice joj je već bilo plavo. Ona poče da hvata vazduh On je tresnu pesnicom u vilicu tako da se odmah srušila. Pre nego što je mogla da dođe svesti, nastavio je da je davi. U roku od samo nekoliko sekundi njeno disanje je prestalo. Za svaku sigurnost, stiskao je još malo duže.

»Ti si ovde srećna strana, sestro«, reče on i ustade.

Ljudi u njegovom stroju, oni koji su prilikom bacanja dobili — ili izgubili, zavisno od

načina kako se ishod shvati — imali su iste nevolje kao i on. Iako je suprotni stroj unapred pristao da se ne bori protiv davitelja, većina ljudi nije bila u stanju da takvo obećanje održi. Neki su se otrgli i uveliko se boksovali sa svojim nesuđenim ubicama. Neki su bežali a davitelji su se stuštili za njima. Neki su već mrtvi, a neki su pokušavali da uguše svoje gušioce.

On pogleda ka velikoj kapiji koja se otvarala. Iza kapije je bila horda stražara koji su svi bili naoružani kopljima.

»Prestanite!« zaurla on. »Sad je prekasno! Napadaj stražu!«

Ne čekajući da vidi koliko njih ga je čulo, on potrča ka prvom od kopljanika. Povikao je iz sveg glasa da bi ulio sebi hrabrost i izazvao kod stražara paničnu reakciju samoodbrane. Ali zar su se imali čega bojati od nenaoružanog, golog, oslabljenog čoveka?

Pa ipak najbliži stražari digoše koplja.

Vrlo dobro. On će se ispruženih ruku baciti na vrhove kopalja, tako da bude proboden na više mesta i kroz stomak i kroz grudni koš.

Međutim kapetan povika jedno naređenje, i oni preokrenuše svoja oružja. Drške koplja imale su biti upotrebljene kao motke.

On se, ipak, baci napred, i vide tupi kraj onog koplja koje će ga onesvestiti.

12

Kad se probudio, imao je dva bola u glavi, i novi je bio daleko gori od starog. Takođe je opet bio žrtva diplopije. Pridigao se u sedeći položaj i osmotrio mutni prizor oko sebe. Tu i tamo ležali su leševi zatvorenika. Neke su ubili drugi zatvorenici, a druge su čuvari usmrtili batinama. Trojica stražara ležala su na zemlji; jedan je bio mrtav; druga dvojica su krvarila. Očito, neki od zatvorenika oteli su koplja od stražara i uspeli da izvedu neku malu osvetu pre nego što su ubijeni.

Ješua je stajao po strani od ostalih zatvorenika, očiju sklopljenih. Njegove usne su se pomicale. Izgledalo je kao da se moli Bogu, ali Miks je smatrao da ipak ne čini to.

Osvrnuvši se, Miks vide da oko dvadeset kopljanika nastupa kroz zatvorsku kapiju. Ispred njih stupao je Kramer. Miks je gledao kako mu se bliži taj mali, debeli mladić tamnosmede kose i vrlo bledih plavih očiju. Na tom svinjskom licu videlo se zadovoljstvo. Miks pomisli da je Kramer verovatno srećan zbog toga što Miks i Ješua nisu ubijeni.

Kramer zastade nekoliko koraka ispred Miksa. Izgledao je komično, mada po svom mišljenju verovatno veličanstveno. Na glavi je imao krunu od orahovog drveta, sa sedam šiljaka; na svaki šiljak bilo je nabodeno po jedno okruglo dugme napravljeno od ljuštura dagnji. Njegovi gornji očni kapci bili su obojeni plavo. To je bio stil muškaraca u Kramerovoj zemlji, ali Miks je smatrao da je to stil za homoseksualce. Gornji krajevi njegovog crnog peškir-ogrtača bili su mu učvršćeni oko debelog vrata ogromnim brošem načinjenim od bakra, metala izuzetno retkog i skupog. Na jednom debelom prstu bio je prsten od hrastovine u koju je bio umetnut nerezani smaragd, takode velika retkost. Trbušinu je obujmio crnim peškir-kiltom; Kramerove čizme, visoke do kolena, bile su od crne riblje kože. U desnoj ruci držao je dugi pastirski štap na kraju povijen u kuku, simbol da je on zaštitnik svojih ovaca — svog naroda. Štap je takode značio da je Bog baš Kramera naimenovao na tu dužnost.

Iza Kramera bejahu dvojica okrvavljenih, izmodričenih, nagih zarobljenika. Tu dvojicu Miks ranije nije bio video. Bili su to ljudi niskog rasta, tamnog tena, levantinskih crta lica.

Miks žmirnu. Pogrešio je. Ipak je poznavao jednoga od ove dvojice. Bejaše to

Matithaja, onaj čovečuljak koji je za Miksa mislio da je Ješua kad su prvi put bili u zatočeništvu kod Kramera.

Kramer pokaza ka Ješui i progovori engleski.

»Ta li je ofo to čofek?«

Matithaja poče ga govori naglo i mnogo, ali nerazumljivo, ipak se moglo oceniti da je to engleski. Kramer se hitro okrete i udari ga levom pesnicom u vilicu tako da se ovaj zatetura unazad. Kramer zatim reče nešto drugom zarobljeniku. Ovaj odgovori na engleskom sa podjednako iskrivljenja kao kod Kramera samog; ipak, bilo je jasno da maternji jezik tog zarobljenika nije isti kao Kramerov.

Onda on povika: »Ješua! Rabine! Mnogo godina smo te tražili A sad si i ti dospeo ovde.«

Počeo je da plače, raširio ruke i pošao ka Ješui. Jedan od stražara ga udari drškom koplja po leđima, u predelu bubrega, i mali čovek zaječa i pade na kolena, lica iskrvljenog od bola.

Ješua je maločas, posle prvog pogleda na tu dvojicu, zastenjao. Sad je stajao oborenih očiju.

Kramer, mršteći se i mrmljajući, dođe energičnim koracima do Jeušue i dograbi ga za dugu kosu. Trže je, prisiljavajući Ješuu da digne glavu.

»Antihriste! Lutaku!« povika on. »Platićeš sa sfoje plasfemija. Paš kao što će platiti tvoja tva luta prijatelji.«

Ješua sklopi oči. Njegove usne kretale su se bez zvuka. Kramer ga lupi nadlanicom preko usta, tako da se Ješuina glava zaljulja. Krv linu iz desnog ugla Ješuinih usana.

Kramer je vrištao. »Kovori, kate. Ta li ti stfarno tfrdiš ta si ti Isus Hrist?«

Ješua otvori oči i progovori tiho.

»Tvrdim samo da sam čovek po imenu Ješua, samo još jedan sin čoveka. Da je taj tvoj Hrist postojao, pa kad bi sad bio ovde, bio bi užasnut, očajanjem u ludilo oteran, zbog onog što se posle smrti njegove na Zemlji sa učenjem njegovim desilo.«

Kramer, urličući, udari Ješuu po slepoočnici svojim štapom, pljoštimice. Ješua pade na kolena a onda na lice; udar njegove glave o zemlju bio je propracen tupim zvukom. Kramer zari vrh čizme u rebra palog čoveka.

»Otreci se sfoja plasfemija. Pofuci sfoja satanska puncanja. Ako to učiniš, mnoko pola ćeš sepi ušteteti na ofo sfet, a možta i sfoja tuša spasti na ono sfet!«

Ješua pridiže glavu. Međutim, progovorio je tek kad je došao do daha.

»Radi što god hoćeš od mene, nečisti nejevrejine.«

Kramer se prodernja: »Satfori tfoja prljafa usta, poluteli monstrume!«

Ješua zastenja pod novim udarcem čizme u rebra, posle toga je još neko vreme ječao.

Brzim koracima, tako da je crni ogrtač lepršao za njim, Kramer priđe Matithaji i njegovom drugu.

»Ta li fi još ufek tfrtite ta je ofaj lutak plakoslofeni sin požiji?«

Ispod svoje tamne kože njih dvojica su bili bledi, a lica su im izgledala kao napravljena od voska koji se topi. Krameru nisu odgovorili.

»Otkoforite mi, sfinje!« povika on.

Poče da ih tuče pastirskim štapom. Uzmicali su, dižući ruke da se zaštite, ali stražari ih zgrabiše s leda onemogućavajući im odstupanje.

Ješua se pridigao na noge. Jakim glasom on reče: »Tako je divalj zato što se boji da istinu govore!«

Miks reče: »Istinu, kakvu?«

Njegovo udvojeno viđenje predmeta pogoršavalo se, a sem toga osećao se kao da treba da se ispovraća. Počinjao je da gubi interesovanje za sve sem za sebe. Bože, kad

bi samo mogao umreti pre nego što ga vežu za kolac i potpale vatru.

»To sam pitanje i ranije slušao«, reče Ješua.

Miks tokom jednog trenutka nije shvatao Ješuin odgovor. Onda ga osvetli razumevanje. Ješua je bio pomislio da Miks pita »Istina je kakva?«

Kad je Kramer pretukao Matithaju i njegovog prijatelja do besvesti, njih odvukoše kroz kapiju. Vukli su ih za noge, glave su im odskakivale po tlu, a opružene ruke se vukle za glavama. Kramer pođe ka Ješui sa dignutim štapom, kao da namerava i sa Ješuom da postupi isto. Miks se nadao da će tako i biti. Možda će u svom besu Kramer ubiti Ješuu i tako ga spasti kasnije lomače.

Onda bi štos svakako bio na Kramerovu štetu.

Međutim, jedan preznojeni, zadihani čovek utrča kroz kapiju i uzviknu Kramerovo ime. Tek trideset sekundi kasnije dođe do daha. Bio je donosilac zlih vesti.

Koliko se moglo shvatiti, pristizale su dve flote, jedna iz nizvodnih, a druga iz uzvodnih zemalja. Bile su gigantske. Države južno i severno od novoosvojenih teritorija izazvane su da stupe u akciju, a Huni su im se pridružili. Konačno su shvatili da moraju biti saveznici i zajedno napasti Kramera pre nego što on napadne njih.

Kramer poblede i tresnu glasnika štapom po glavi. Ovaj pade bez glasa.

Kramer je bio u rđavoj poziciji. Ona pobeda na reci koštala ga je pola flote, a i broj njegovih vojnika bio je znatno smanjen. On još dugo nije mogao biti spreman za sledeći napad niti dovoljno opremljen za odbijanje tako ogromnih invazionih snaga.

Bio je osuđen na propast, i to je znao.

Miks je, uprkos bola i saznanja o vatri koja ga čeka, uspeo da se osmehne. Ako Kramer bude zarobljen, nesumnjivo će biti mučen a zatim živ spaljen. A i pravedno bi bilo tako. Ako sam oseti užas vatre, možda Kramer, kad ponovo ustane, više neće biti tako željan da spaljuje druge.

Ali Miks u ovo nije bio uveren.

Kramer povika naređenja svojim generalima i admiralima da se pripreme za invaziju. Čim su otišli, okrenuo se, zadihan, ka Ješui. Miks ga pozva.

»Kramer! Ako Ješua jeste ono što su njih dvojica rekli, a oni nemaju razloga da lažu, onda šta je s tobom? Mučio si i ubijao nizašto! I doveo svoju dušu u najveću opasnost!«

Kramer je reagovao onako kako je to Miks i želeo. Pojurio je ka Miksu sa dignutim štapom, vrišteći. Miks vide kako se štap sjuruje ka njemu.

Nesumnjivo, Kramer je tada udario suzdržano; jer Miks se neko vreme kasnije probudio, mada ne sasvim. Bio je uspravan, vezan za veliki bambusov stub. Ispod njega bila je gomila malih bambusovih trupaca i borovih iglica.

Kroz zamućenje je video kako Kramer prinosi buktinju. Nadao se da vetar neće otkloniti dim od njega, Miksa. Ako bi se dim dizao sasvim uspravno, ugušio bi ga, tako da on ne bi osetio čak ni plamen na svojim stopalima.

Drvo zapucketa. Nije bilo sreće. Vetar je baš otklanjao dim od njega. Iznenada Miks poče da kašlje. Pogleda desno i vide, mutno, da je Ješua vezan za drugi kolac, sasvim blizu Miksovog. Uz vetar. Dobro je, pomisli on. Jadni stari Ješua će goreti, ali dim njegove vatre ubiće mene pre nego što ja počnem da gorim.

Njegov kašalj postade veoma žestok. Bolovi u glavi udarali su ga kao pesnice. Njegova moć gledanja potpuno se ugasi Padao je prema zaboravu.

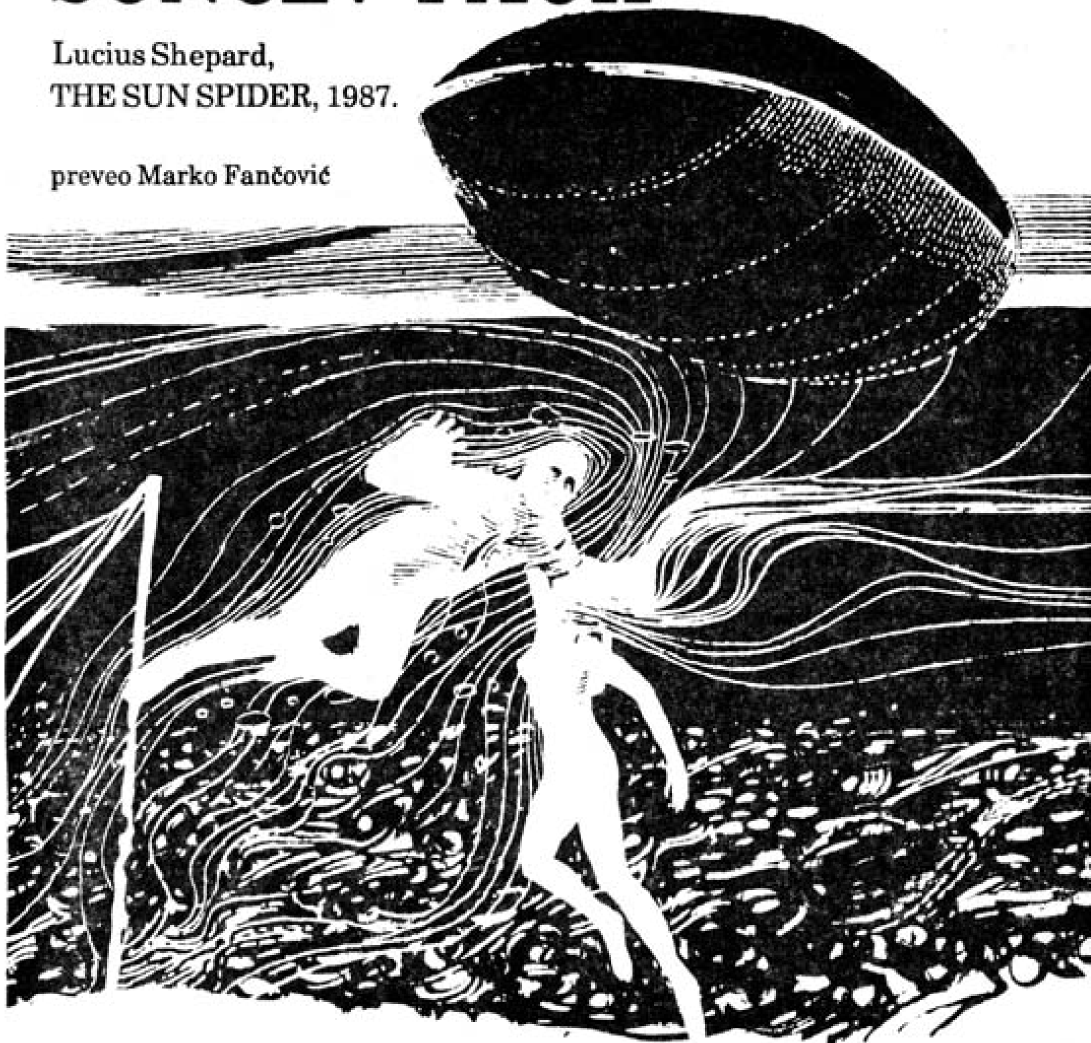
Ali on začu Ješuin glas, iskrivljen, dalek, kao grmljavinu nad udaljenom planinom.

»Oče, ovi *znaju* šta čine!«

LUŠES ŠEPARD
SUNČEV PAUK

Lucius Shepard,
THE SUN SPIDER, 1987.

preveo Marko Fančović

»... U afričkoj Namibijskoj pustinji, jednoj od najsurovijih sredina na površini Zemlje, živi biće poznato kao sunčev pauk. Njegovo telo je pokriveno bledozlatnim dlačicama, boje peska pod kojim rije tražeći žrtve, jedva i pomerajući pokoje zrno peska prolazeći. Pomalja se iz zaklona samo da bi zgrabio plen, i kada biste ga gledali i sa razdaljine od nekoliko centimetara, mogli biste da nikad ne primetite njegovo prisustvo. Priroda je efikasan proces koji teži da ponavlja elegantna rešenja problema preživljavanja na tako užasnim mestima. Tako da ako — kao što tvrdim — čestični život postoji na Suncu, ne bih bio iznenađen da saznam da je prisvojio takav

Iz ***Alhemičarskih dnevnika***
Rejnoldsa Dilambra

1.
Kerolajn

Moj muž Rejnolds i ja smo stigli na Stanicu Helios nakon četiri godine u Namibiju, gde je on porodio svoje Dnevnike, zajedno sa kontroverznim Solarnim jednačinama, i gde sam ja postala stručnjak za upotrebu dosade. Kod prilaznog rukavca nas je dočekao administrator Sekcije za fiziku dr Dejvis Brent, koji nas je otpratio na zabavu što je priređena Rejnoldsu u čast u jednoj od kupola za uživanje kojima je bio posut omotač stanice. Čak i da nisam znala da je Brent jedan od glavnih klevetnika Rejnoldsa, odmah bih u njima dvojici prepoznala protivnike: u manirima i građi, bili su totalno suprotni, kao kobra i mungos. Brent je bio dežmekast, srednje visine, kose koja je opadala, odeven u sivi standardni kombinezon. Rejnolds — sa trideset i sedam, samo dve godine mlađi — izgledao je kao da ima deset godina manje. Bio je visok i vitak, kestenjaste kose koja mu je dopirala do plašta na ramenima, i posedovao je onu isklesanost lica kakva se obično povezuje sa tumačima glavnih uloga kod Šekspira. Obojica su se ponašali najbolje što su mogli, ali su jedva uspevali da budu pristojni, tako da je olakšanje bilo veliko kada smo stigli do kupole i bili ubačeni u gomilu zadivljenih tehničara i naučnika.

Stanica Helios je orbitirala oko južnog pola Sunca i kroz okna mi se pružao pogled na prilazni rukavac gde je bilo usidreno nekoliko kutijastih brodova, kojima se išlo u hronosferu. Ostavljajući Rejnoldsa da mu se dive, zastala sam pored jednog okna i zagledala se prema Zemlji, zamišljajući da slavim Dan Nacije u Abidžanu radije nego da trpim ovaj skup gurača čestica i induktivnih mislilaca, od kojih se većina zablenula u Rejnoldsa, možda se nadajući da će on, u skladu sa svojom reputacijom, izvesti drogirani kolaps ili započeti tuču. Posmatrala sam njega i Brenta kako razgovaraju. Brentov govor tela bio je ulagivački, ponizan, kao kod psa koji pokuša-va da se dodvori; stiskao bi ruke i naginjao glavu u stranu dok bi nešto dokazivao, kao da moli gazdu da ga ne udari. Rejnolds je stajao nepomično, ruku prekrštenih na grudima.

U jednom momentu, Brent je rekao: »Ne vidim kakvu svrhu želite da postignete emitovanjem zraka protona u koronske rupe«, a Rejnolds je, svojim najoholijim tonom, odgovorio da samo čačka štapom po visokoj travi.

Nisam mogla da čjem sledeći deo dijaloga, ali sam onda čula Brenta kako kaže: »Možda je tako, ali mislim da ne razumete otvorenost naše zajednice. Barijere koje ste postavili oko svog istraživanja su protiv tog duha, protiv...«

»Ceo moj prokleti život«, presekao ga je Rejnolds javljajući se teatralnim baritonom, »gnjavili su me mali ljudi. Ljudi koji su sebi izdubili neku udobnu akademsku nišu tako što su pisali fusnote za moj rad i onda ga omalovažavali. Mišoliki mali kopilani kao ti. I zato se staram za svoju tajnost... da mi se miševi ne gnezde u papirima.«

Zakoračio je prema stolu sa osveženjem, ostavivši Brenta koji se smešio svima, pokušavajući da pokaže da nije pogođen uvredom. Jedna vitka brineta se prikrpila Rejnoldsu uvlačeći ga u razgovor. Objašnjavao je svoje tvrdnje upadljivim gestovima, naginjući se nad njom, kao da će je obuhvatiti svojim plaštom, i ubrzo su diskretno napustili zabavu.

U poređenju sa Rejnoldsovim uobičajenim ponašanjem u javnosti, ovo je bila prilično uzdržana manifestacija, ali dovoljna da skup zaboravi na moje prisustvo. Pijuckala sam slušajući žamor, ne osećajući se izdanom. Navikla sam na Rejnoldsova neverstva, čak su me činila jačom. Bila sam zahvalna što je našao svoju brinetu. Iako naš brak nije bio lišen senzualnosti, većina naših susreta bila je ritualnog karaktera, i nakon četiri godine izolacije u pustinji, nedostajala mi je emotivna podrška ljubavnika. Verovala sam da će Helios pružiti dovoljan izbor.

Ubrzo nakon Rejnoldsovog odlaska, Brenet je prišao oknu i, na moje iznenađenje, pokušao da me smota. Bilo je to jedno od najnespretnijih zavođenja čiji sam cilj ikad

bila. Uspevao je da me stalno dodiruje, kao slučajno, i nekoliko puta mi komplimentirao u vezi sa veličinom mojih očiju. Uspela sam da skrenem razgovor u bezopasne vode, i krenuo je na politiku, temu za koju se smatrao stručnjakom.

»Moja osnovna politička filozofija«, rekao je, »izvučena je iz priče jednog od majstora spekulativne literature dvadesetog veka. U priči jedan čovek šalje svoj um u budućnost i nađe se u utopijskoj okolini, na travnjaku okruženom belim zgradama, sa lepim muškarcima i ženama koji šetaju okolo...«

Ne mogu se setiti koliko dugo sam ga slušala, slušala ono za šta je uskoro postalo očigledno da je apsurdna libertarijanska izmišljotina, dok nisam prasnula u smeh. Brent je izgledao zbunjen mojom reakcijom, ali je onda prikrio zbunjenost pridruživši mi se u smehu. »Ah, Kerolajn« rekao je. »Zamalo sam te prešao, zar ne? Mislila si da sam ozbiljan!«

Sažalila sam se na njega. Bio je samo bedni čovečuljak sa naduvanim mišljenjem o sebi; takođe, načula sam da je u opasnosti da izgubi svoj administrativni položaj. Utrošila sam još skoro sat vremena da ga navedem da se oseća važnim; onda sam, sastrugavši ga, krenula u potragu za pogodnijim pratiocem.

Moj prvi ljubavnik na Stanici Helios, mladi čestični fizičar po imenu Tom, pokazao se prepotentnim u svojim naklonostima. Izgleda da ga je zvuk mog imena ushićivao; često bi podigao glavu i rekao »Kerolajn, Kerolajn« kao da bi time mogao da uhvati moju suštinu. Smatrala sam ga apsurdnim, ali sam bila gladna pažnje i mada nisam mogla uzvratiti istom merom, uživala sam da budem objekt njegove koncentrisanosti. Svakog dana bismo se sreli u jednoj od kupola za uživanje, igrali uz drift, pili paradizijake — razvila sam priličnu sklonost ka Amoristesu — i onda se povlačili u privatnu prostoriju da vodimo ljubav i posmatramo Sunčeve brodove kako se vraćaju sa svojih usijanih putovanja. Tomov san bio je da jednog dana dobije mesto na Sunčevom brodu i pevao bi hvalospeve o blaženstvima prisutnim pri obrušavanju kroz slojeve gorućih gasova. Njegova fiksacija na naučne avanture me na kraju navela da raskinem tu vezu. Godine izloženosti Rejnoldsovom radu su mi izgradile oklop prema svakom dobrom mišljenju o nauci, a pri tom nisam želela da me podsećaju na moju približenost Suncu: ponekad sam zamišljala da mogu da ga čujem kako šišti, urla i osetim njegove plamenove kako oblizuju metalne zidove, spremajući se da nas sve reš ispeče jednim jezičkom.

Razotkrivajući do tančina moje neverstvo, ne pokušavam da okarakterišem svoj brak kao lišen ljubavi. Volela sam Rejnoldsa, iako je moja naklonost prema njemu pomalo izbledela. Pre našeg venčanja izjavio je da želi da naša zajednica bude »brak duša«. Ali to nije bio strastven povik, već pre izjava naučne namere. Verovao je u duše, verovao je da su one pravi izraz svakog života, osobina koja prožima svaku česticu materije i uzrokuje slabije izraze, ličnosti i telesnosti. Njegova potraga za čestičnim životom na Suncu je u osnovi bila pokušaj izolacije i komuniciranja sa animom; i »brak duša« je za njega bio logičan cilj fizike dvadeset i prvog veka. Sada mi pada na pamet da je njegova potraga mogla biti njegov jedini način da izrazi svoje najdublje osećaje, i srž našeg problema bila je što sam ja mislila da će me on jednog dana voleti na način koji bi me zadovoljio, dok je on mislio da moje zadovoljstvo može biti garantovano primenom naučnog metoda.

Da bih dublje definisala naš odnos, treba da spomenem da mi je jednom napisao da ga »ravnodušna, blago orijentalna lepota« mog lica podseća na »one spokojne izraze lica koje su koristili da prikažu sunčev kolut na starim pomorskim kartama«. Opet, to nije bila slikovitost strasti; smatrao je tu sličnost talismanom, amajlijom, Bio je magični mislilac, osećajući se bližim alhemičarima nego svojim kolega-ma i, kao i alhemičari, verovao je u moć sličnosti. Kada god bi vodio ljubav sa mnom, prema tome, vodio bi ljubav sa Suncem. Na veliku štetu našeg braka, svaka lepa žena je za njega postala Sunce i time potencijalan alat za upotrebu u njegovim ritualima. Uzevši u obzir njegov divovski ego, ne bi bilo u skladu sa njegovim karak-terom da bude veran i, da se nije

koristio seksom kao ritualom za koncentraciju, si-gurna sam da bi iznašao drugi razlog za neverstva. I, pretpostavljam, ja bih morala da iznađem neko drugo opravdanje za svoja.

Za vreme tih prvih meseci bila sam nekritična u izboru ljubavnika ulazeći u veze i sa tehničarima i sa nekima od Rejnoldsovih kolega. Rejnolds nije bio ništa izbirljiviji i naši životi su se odvijali na različitim kolosecima. Retko bih provela noć u našem apartmanu i nisam uopšte obraćala pažnju na Rejnoldsov rad. Ali jednog po-podneva, dok sam ležala sa svojim najnovijim ljubavnikom u privatnoj prostoriji jedne kupole za uživanje, vrata su se otvorila i ušao je Rejnolds. Moj ljubavnik — tehničar čije mi ime izmiče sećanju — skočio je na noge i počeo da se nespretno oblači, sve vreme se izvinjavajući. Vikala sam na Rejnoldsa, psovala ga. Koje je pravo imao da me ovako ponizi? Ja nisam nikad upadala kod njega i njegovih kurvi, jesam li? Nepokolebljiv, zurio je u mene, i nakon što je tehničar izjurio napolje, nastavio je da zuri, puštajući me da iscrpim svoju ljutnju. Na kraju sam, iscrpljena, sela piljeći u njega, još uvek ljuta, pa ipak osećajući jednu dozu krivice... ne u vezi sa mojom pre-varom, već sa činjenicom da je trudnoća bila rezultat mog poslednjeg susreta sa Rej-noldsom. Godinama smo pokušavali da dobijemo dete. I pored toga što sam znala koliko bi mu dete značilo, odložila sam saopštavanje. Više nisam bila sigurna u njegovu sposobnost da bude otac.

»Žao mi je zbog ovoga«. Zamahnuo je prema krevetu. »Bilo mi je hitno da te vidim i nisam razmišljao.«

Izvinjenje nije bilo karakteristično za njega i moje iznenađenje je uklonilo ta-log besa. »Šta se desilo?« upitala sam.

Protivrečne emocije su mu se smenjivale na licu. »Imam ga«, rekao je.

Znala sam o čemu govori: uvek je personifikovao objekt svoje potrage iako je nedugo zatim počeo da ga zove »Paukom«. Bila sam srećna zbog njegovog uspeha iako me je iz nekog razloga plašio, i nisam znala šta da kažem.

»Hoćeš li da ga vidiš?« Seo je pored mene. »Odražen je u jednom od tankova.«

Klimnula sam.

Bila sam sigurna da će me zagrliti. Mogla sam na njegovom licu videti želju da sruši barijere koje smo podigli i zamislila sam da ćemo sada, kada je njegov posao završen, biti onoliko bliski koliko smo se nekad nadali, da će poštenje i ljubav konačno doći na svoje. Ali taj trenutak je prošao i njegovo lice je otvrdlo. Ustao je i hodao duž prostorije. Onda se obrnuo, udario pesnicom o dlan i, sa svom onom strašću koju nije bio u stanju da usmeri na mene, rekao: »Imam ga!«

»Posmatrao sam ga već nedelju dana, a da to nisam znao: velika oblast niske temperature koja se pomerala po koronalnoj rupi. Pukom slučajnošću sam ga pre-poznao: nehotice sam pomerio kontrole za boju holotanka i doveo u fokus deo oblasti niske temperature, otkrivajući mnogoruki ovoid osnovnih boja, što su se smenjivale, ruku koje su se tanjile i nestajale: posmatrao sam kako neke od tih ruku dostižu deset hiljada milja u dužinu i nemam predstavu kakve su granice njihovog rasta. On se u osnovi sastoji od unutrašnjeg kompleksa ultrahladnih neutrona zatvorenih u intenzivnom magnetnom polju. U poslednje vreme mi je palo na pamet da bi neke od koronalnih rupa mogle biti ništa više od položaja njegovih kretanja. Na stranu tih nekoliko činjenica i nagađanja, on ostaje misterija, i počeo sam da sumnjam da će, ma koliko elemenata njegove prirode bude otkriveno, to uvek i ostati«.

Iz ***Sabranih beležaka***
Rejnoldsa Dilambra

2
Rejnolds

Brentovo lice se postepeno pojavilo na ekranu, crta uobličenih u jedan od onih

ulizičkih osmeha. »Ah, Rejnoldse«, rekao je. »Drago mi je da sam te našao.«

»Zauzet sam« odvratio sam posežući za prekidačem.

»Rejnoldse!«

Njegov očajnički glas je privukao moju pažnju.

»Moram da razgovaram sa tobom«, rekao je. »Prilično je važno.«

Frknuo sam ironično. »Sumnjam u to.«

»O, jeste... za obojicu.«

Nekakav uljasti ton mu se uvukao u glas i izgubio sam strpljenje. »Isključujem, Brante. Hoćeš li da se pozdraviš, ili da te prekinem usred rečenice?«

»Upozoravam te, Rejnoldse!«

»Upozoravaš me? Sav drhtim, Brente. Planiraš li da me napadneš?«

Pocrveneo je u licu. »Muka mi je od tvoje arogancije!« povikao je. »Ko si, do vraga, ti da tako govoriš sa mnom? Ja sam barem produktivan... Ti već nedeljama nisi ništa radio!«

Zaustio sam da ga upitam otkud zna to, ali sam onda shvatio da može da prati moju upotrebu energije preko staničnih kompjutera.

»Misliš da...« počeo je, ali u tom momentu sam ga isključio i ponovo se okrenuo odrazu Pauka što je lebdeo u holotanku dok su mu se ruke preplitale u sporoj igri. Nikad nisam verovao da je više od snova, nejasnih magijskih slika, stari čarobnjak zarobljen u plamenu, u zlatnoj svetlosti, u srcu moći. Nadao sam se, želeo sam da verujem. Ali nisam bio u stanju da ga prihvatim kao stvarnost dok nisam došao na Helios, i dok nisu snovi postali jači. Čak i sada sam se pitao da li je verovanje samo proširenje ludila. Nikad nisam sumnjao u efikasnost ludila: ono je moja konstanta, moja referenca u haosu.

Prvi san je došao kada sam imao... koliko? Jedanaest, dvanaest? Ne više. Moj otac me gonio i potražio sam utočište u pećini zlatne svetlosti, izmaglici pulsirajuće, pomičuće svetlosti, koja je sadržavala glas koji nisam mogao dokraja čuti: bio je pregolem da bi se čuo. Ja sam bio samo reč na vrhu njegovog jezika, a bilo je i drugih reči poređanih oko mene, reći koje je trebalo da razumem ili ću biti izgnan iz svetlosti. Solarne jednačine — koje pre kao da su me posetile nego što su proizašle iz mog razmišljanja — otelotvoravale su pomeranje, misteriozne procese koje sam video u zlatnoj svetlosti, nagoveštavale tajanstvene procese, potencijal za stapanje i rastvaranje koji sam shvatao u svakom snu. Svaki put kada bih ih pogledao, osećao sam drhtaje u svom mesu, svom umu, kao da naznačuju početak duboke promene, i...

Pištanje se ponovo oglasilo, bez sumnje još jedan Brentov poziv, i ignorisao sam ga. Okrenuo sam se rezultatima iz hvatača čestica koje su pratile stanični kompjuteri. Kada sam otkrio da rafali protona, emitovani iz Paukove koronalne rupe, podležu nekom uzoru — šifri, u iskušenju sam da kažem — bio sam ushićen, pogotovo što me proučavanje tih rafala inspirisalo da načinim nekoliko dodataka Jednačinama. Ipak, one su još uvek bile nepotpune i imao sam predstavu da ću se morati više približiti Pauku da bih završio... možda se pridružiti jednom od letova u koronosferu. Moja sledeća reakcija bio je strah. Shvatio sam da je moguće da je Paukova kontrola bila takva da su ti rafali bili žive tvorevine, strukturne komponente, koje su održavale oskudnu vezu sa ostatkom njegovog tela. Ako je tako, onda kompjuteri, cela stanica, mogu biti pod njegovim nadzorom... ako ne njegovom kontrolom. Pokušaji da se dokaže istinitost toga su se završili bez dokaza, ali to odsustvo dokaza je samo po sebi bilo potvrdan odgovor: kompjuteri nisu bili sposobni za vrdanje, a očigledno je bilo da se ovde pojavljuje izvrdavanje.

Pištanje je prestalo i počeo sam da samom sebi postavljam pitanja. Radio sam pod pretpostavkom da me Pauk na neki način pozvao, ali sada se nametao alternativni scenario. Da li sam ja mogao da njega prizovem? Slao sam protone u koronske rupe, zar ne? Da li sam ja mogao nekakvu glupu stvar naučiti nečemu... ili je čak prizvati u život? Jesu li svi moji snovi bili sistem varki nezapamćene kompleksnosti i uticaja, ili sam ja bio

samo ludak koji je slučajno u pravu?

Sva ta moja razmišljanja bi možda mojim kolegama izgledala nevažna, ali kada sam ih posmatrao u odnosu na moj poriv da se više približim pauku, dobila su krajnju ličnu važnost. Kako da verujem takvom porivu? Buljio sam u Pauka, u njegove ruke, koje su mahale u igri koja se protezala na hiljade milja, čije su spore promene konfiguracije podsećale na ples boginje Kali, na mitove još opskurnije. Za moj strah nije preostalo lekova. Prestao sam da radim, drogirao se da sprečim snove, ali ipak nisam mogao da uradim ništa da uklonim svoju glavnu brigu: da će Pauk upotrebiti svoju kontrolu nad kompjuterima (ako ih je zaista kontrolisao) da manipuliše sa mnom.

Isključio sam holotank i izašao u koridor nameravajući da odem na piće. Nisam prešao ni dvadeset metara kada me je Brent oslovio; provukao sam se pored njega, ali je on krenuo ukorak sa mnom. Zračio je lažnom srdačnošću, koja je škripala još više od njegove uobičajene pokornosti.

»Produktivnost« rekao je. »To je naš glavni cilj ovde, Rejnoldse.«

Mrštio sam se na njega.

»Ne možemo priuštiti sebi da se napunimo balastom« nastavio je. »Ako se desilo da imaš problema, možda ti treba novi pristup. Bilo bi mi drago da pogledam...«

Odgurnuo sam ga; zaljuljao se, ali mu to nije promenilo raspoloženje

»Čak i najbolji od nas naleće na neprobojan zid« rekao je. »A u tvom slučaju. pa, koliko je prošlo od tvog poslednjeg značajnijeg dela? Osam godina? Deset? Možeš se držati na svojim mladalačkim uspesima samo...«

Moja nervoza je planula u bes. Zabio sam mu pesnicu u stomak i on se srušio, zevajući kao riba van vode. Krenuo sam da ga udarim, kada su me otpozadi zgrabile u crno obučene ruke stražara iz obezbedenja. Još dvojica čuvara su interven da sam se istrgnuo, psujući Brenta. Jedan od čuvara je pomogao Brentu da ustane zapitao ga šta da rade sa mnom.

»Pustite ga« rekao je trljajući stomak. »Taj čovek nije uračunljiv«.

Zamahnuo sam prema njemu, ali sam odgurnut natrag. »Kopile!« povikao sam. »Ti ulizičko malo govno, kunem se ubiću te ako…«

Stražar me je opet odgurnuo.

»Molim te, Rejnoldse« rekao je Brent pomirljivim tonom. »Ne brini Pobrinuću se da dobiješ priznanje koje ti sleduje.«

Nisam imao pojma o čemu govori, a bio sam suviše ljut da se zapitam. Ispalio sam još nekoliko uvreda dok su ga stražari ispraćali.

Ne više u raspoloženju za javna mesta, vratio sam se u apartman i sedeo žvrljajući besmislene beleške, zureći u odraz Pauka koji je bio projektovan na celom jednom zidu. Bio sam toliko rastresen da nisam primetio da je Kerolajn ušla sve dok nije stala pred mene. Paukove boje su treperile preko nje čineći je usijanom siluetom.

»Šta radiš?« upitala je sedajući na pod.

»Ništa« Odbacio sam beležnicu u stranu.

»Nešto nije u redu.«

»Ne, uopšte... Samo sam umoran.«

Pogledala me je bezizrazno. »U pitanju je Pauk, zar ne?«

Rekao sam joj da jeste, rad mi pravi nevolje, ali nije ozbiljno. Nisam bio siguran da li je želim onoliko mnogo koliko je izgledalo da je žalim, ili sam upotrebio seks da odagnam dalja pitanja. Šta god bilo, spustio sam se pored nje, poljubio je, dotakao joj grudi, i uskoro smo bili u onom toplom tajnom mestu gde — mislio sam — čak ni oči Pauka ne mogu da zavire. Rekao sam joj da je volim, bez daha, na onaj žurni način koji je manje intimna izjava, a više neka vrsta soptanja, oblikovanja udisaja da se prilagodi kretanju. To je bio jedini način na koji sam ikada bio u stanju da joj kažem moje najviše osećanje, i zato što sam se toga stideo, nismo češće vodili ljubav.

Posle toga sam mogao videti da želi da kaže nešto važno: to joj je bilo u izrazu lica. Ali nisam želeo da to čujem, da budem zarobljen u nekom nivou intimnosti. Okrenuo

sam se od nje, ređajući reći koje će ukazati na moju potrebu za osamom, i pogled mi je pao na zid gde je odraz Pauka još igrao... igrao na način koji ranije nikad nisam video. Boje su mu se menjale kroz spektar od crvenih i ljubičastih i ruke su mu se uvijale u ritmu koji je podsećao na ritam seksa; polagani početak, furiozni juriš ka svršetku, kao da nas je posmatrao i sada imitirao taj čin.

Kerolajn je izgovorila moje ime, ali sam ja bio kao prikovan tim prizorom i nisam mogao da odgovorim. Uzdahnula je i nekoliko sekundi kasnije sam je čuo kako prelazi preko sobe i izlazi. Pauk je prestao sa svojom igrom upadajući u svoj uobičajeni način kretanja. Nekako sam ustao, otišao do prekidača i pomerio ga na isključeno. Ali odraz nije izbledeo. Umesto toga, Paukove boje su postale sjajnije, krećući se od vatrenocrvene do zlatne i najzad do bele, tako bleštave, da sam morao da zaštitim oči. Skoro sam mogao da osetim njegovu vrelinu na koži, čujem piskav poljubac njegovog rastaljenog glasa. Bio sam siguran da je u sobi, znao sam da ću izgoreti, biti progutan tom pevajućom toplotom, i zazvao sam Kerolajn ne želeći da ostavim neizrečenim sve one stvari koje sam se suzdržavao da joj kažem. Onda je moj strah dobio takve razmere da sam kolabirao u utonuo u san, ne u noćnu moru kao što se moglo očekivati, već san o ogromnom gradu, u kojem sam iskusio mnoštvo avantura i susreo se sa vedrom sudbom.

»...Da bismo razumeli Dilambra, moramo razmotriti pažljivo njegov odnos sa ocem. Aleks Dilambr bio je muzičar i pesnik, smatran jednim od začetnika drifta: popularnog vida igre uz upotrebu improvizovanih stihova. Bio je blistav, zgodan, amoralan, i te osobine, spojene sa talentom za zavođenje vodile su ga kroz dvadesetpetogodišnji provod u budoarima moćnika, od korporacijskih kula Abidžana do Vrtova Novosibirska i na kraju do plaže u Mozambiku, gde je u četrdeset četvrtoj godini umro strašnom smrću, kao žrtva nervnog otrova, koji je, navodno specijalno za njega, dizajnirala čuvena hemičarka Virdžinija Holend. Za Virdžiniju se pričalo da je Rejnoldsova majka, ali nikad nisu urađeni testovi koji bi to potkrepili. Sve što sigurno znamo je da je jednog jutra Aleks dobio paket u kojem je bila veštačka materica sa embrionom njegovog sina. Prateći dokument je pružao dokaze njegovog očinstva i poruku u kojoj je rečeno da majka ne želi uspomenu koja bi je podsećala na njenu grešku u izboru.

Aleks nije osećao nikakvu odgovornost za dete, ali mu se sviđalo da ima srodnika kojeg može dodati svojoj kliki. Tako se desilo da je Rejnolds proveo svojih prvih četrnaest godina putujući oko sveta, spavajući na podovima, doručkujući ostatke sa sinoćnih zabava, i uopšte bivajući ignorisan, ako ne i odbacivan. Kao odbranu i od tog odbacivanja i od harizmatičnosti svog oca, Rejnolds je naučio da imitira blistavost svoga oca i razvio slično umeće sa rečima. Od jedanaeste godine je redovno nastupao sa očevom grupom, stvarajući popularni niz driftova, kojima je opisivao podvige jednog moćnog čarobnjaka i nevolje onih koji bi zaratili sa njim. Aleks se ponosio tim nastupima: gledao je sebe manje kao oca, više kao starijeg brata, i insistirao da Rejnoldsa upozna sa svetom na bratski način. U tom cilju je i izveo da jedna od nigovih ljubavnica zavede dečaka na dvanaesti rođendan i od tada je Rejnolds imitirao i sveždersku seksualnost svog oca. Izgledali su, zaista, kao braća i kada bi video Aleksa kako prebacuje ruku dečaku preko ramena, površni posmatrač bi mogao pretpostaviti da su i bliskiji. Ali među njima nije bilo jače veze, samo istorija zlostavljanja. Time nije rečeno da na Rejnoldsa nije uticala smrt njegovog oca, događaj kojem je prisustvovao. Gledanje Aleksove agonije ga je ozbiljno traumatizovalo i ulilo mu strah od smrti na granici morbidnog. Kada posmatramo ovaj strah, povezan sa njegovim teškoćama da izrazi ljubav — nasleđe očevog odbijanja — došli smo daleko u razumevanje i njegovih bračnih problema i njegove opsesije besmrtnošću, besmrtnošću u bilo kom obliku, čak i u obliku deteta...«

*Iz **Poslednjeg alhemičara***

3
Kerolajn

Šest meseci nakon implantacije Rejnoldsove kćerke u veštačku matericu, naišla sam na Dejvisa Brenta u kupoli za uživanje u kojoj sam obično provodila popodne uživajući u muzici, pišući sećanja na dane provedene sa Rejnoldsom, ali suzdržavajući se od nevernosti. Dete i moja zabrinutost za Rejnoldsovo mentalno stanje uticali su da postanem konzervativna: trebalo je donositi važne odluke, uznemirujući događaji su se odvijali, i nisam želela da mi išta odvlači pažnju.

Dotična kupola bila je prilično mala, sa zidovima na kojima su bili hologrami u stilu Meksfilda Periša — alabasterski stubovi i kapije sa arabeskama kroz koje su se videle krševite planine okupane u bojama pastelnih sutona; gosti su sedeli za mermernim stolovima, a njihovi sivi kombinezoni su odudarali od dekadencije dekora. Sedeći tu i pišući, osećala sam se poput neke tužne dame okaljanog ugleda iz zaboravljenih vremena, ljubavnim razočarenjem dovedene u jednu situaciju pisanja autobiografije.

Bez najave, Brent je zaseo u klupu nasuprot meni i zabuljio se. Smešak mu se urezao u uglovima usana. Čekala sam da progovori i na kraju ga upitala šta hoće.

»Samo da izrazim svoje čestitke«, rekao je.

»Kojim povodom?«

»Povodom začeća vaše kćerke.«

Implantacija je bila obavljena potpuno privatno, i bila sam besna što je otkrio moju tajnu.

Pre nego što sam uspela da progovorim, počastio me je usrdnim osmehom i rekao »Kao administratoru, malo toga što se ovde dešava ostane mi nepoznato.« Iz džepa svog kombinezona je izvadio kožnu futrolu u kakvima se nose hologrami. »I sam imam kćerku, lepo dete. Poslao sam je na Zemlju pre nekoliko meseci.« Otvorio je futrolu, proučavao njen sadržaj i nastavio rečima opterećenim nekom čudnom napetošću. »Dao sam da kompjuter uradi njen portret« kako će izgledati za nekoliko godina. Želite li da vidite?«

Uzela sam futrolu i ostala bez reči. Prikazana devojčica je imala sedam ili osam godina, i ličila je na mene u tim godinama kao jaje jajetu.

»Nije trebalo da je šaljem«, rekao je Brent. »Izgleda da je materica ubačena u pošiljku, i možda uopšte neću moći da je nađem. Čak su i dokumenta izgubljena. Što se tiče tehničara koji je izvršio impantaciju, on se vratio na brod sa matericom i nestao.«

Skočila sam na noge, ali me je on uhvatio za ruku i naterao da opet sednem. »Proverite ako želite«, rekao je. »Ali to je istina. Ako želite da pomognete da bude nađena, to ćete najbolje postići tako što ćete me saslušati.«

»Gde je ona?« Bolesna hladnoća me obuzela, a srce kao da mi je drhtalo a ne kucalo.

»Ko zna? Sao Paolo, Pariz. Možda jedan od Urbanih Rezervata.«

»Molim«, rekla sam ukočeno. »Vratite je.«

»Ako budemo zajedno radili, siguran sam da je možemo naći.«

»Šta želite, šta biste uopšte mogli želeti od mene?«

Ponovo se nasmešio. »Za početak, hoću kopije ličnih beleški tvog muža. Treba da saznam na čemu radi.«

Nisam se premišljala da li da mu kažem; sva moja briga bila je usredsređena na dete. »Istražuje mogućnost života na Suncu.«

Odgovor ga je obeshrabri;. »To je blesavo.«

»Istina je, našao ga je!«

Zabuljio se u mene.

»Zove se Sunčev Pauk. Velik je... sačinjen od neke vrste plazme.«

Brent se lupio po čelu kao da hoće da se kazni za previd. »Pa naravno! Onaj deo Dnevnika.« Začuđeno je zatresao glavom. »Sve ono metafizičko trtljanje o čestičnom životu... Ne mogu da poverujem da to ima ikakvog osnova u zbilji.«

»Pomoći ću ti«, rekla sam. »Ali, molim te, vrati je!«

Pružio je ruku preko stola i pomilovao me po obrazu. Ukočila sam se, ali nisam ustuknula. »Poslednje što bih hteo je da te povredim, Kerolajn. Veruj mi na reč, sve je pod kontrolom.«

Pod kontrolom.

Sada mi izgleda da je bio u pravu, a to nije bila kontrola nekog čoveka ili bića, već koincidencija mogućnosti i želja kakva mora da je bila odgovorna za iskru koja je prva upalila zvezde.

Za vreme sledeće dve nedelje nekoliko puta sam se susrela sa Brentom, u svakoj prilici mu donoseći neke od Rejnoldsovih beležaka; samo je još jednu trebalo da pribavim, i uveravala sam Brenta da ću je uskoro imati. Kako sam ga mrzela! A ipak smo bili saučesnici. Svaki put kada bismo se susreli u njegovoj laboratoriji, među golim metalnim zidovima i bankama podataka, raspravljali bismo o načinima da skrenemo Rejnoldsovu pažnju da bih ja mogla da ukradem beleške, i jednom prilikom sam ga upitala zašto je odabrao baš Rejnoldsovo delo za piratstvo pošto ga nikad nije cenio.

»O, cenio sam ga«, rekao je. »Prirodno je da prezirem njegov lični stil, podmetanje droge i satirijaze kao naučnog metoda. Ali u njegovu genijalnost nikad nisam sumnjao. Pa, ja sam taj koji je odobrio subvenciju za njegov boravak ovde.«

Mora da mi se neverica pokazala na licu, jer je nastavio: »Istina je. Mnogi su u komisiji naginjali tome da ga odbiju misleći da nije više sposoban za značajan rad. Ali, kada sam video Solarne jednačine, znao sam da sa njim još valja računati. Jesi li ih pogledala?«

»Ne razumem se u matematiku.«

»Iako su nepotpune, zapanjujuće su, elegantne. Ima nešto skoro mistično u njihovoj strukturi. Navode te na pomisao da nema potrebe da ih proučavaš, da će se, ako samo buljiš u njih, uvući u tvoj mozak i izazvati neku promenu.« Isprepleo je prste ispruživši kažiprste. »Nadao sam se da će ih ovde završiti, ali... pa, možda u tim poslednjim beleškama.«

Vratili smo se planiranju odvraćanje Rejnoldsove pažnje. U poslednje vreme je retko napuštao apartman i Brent i ja smo odlučili da bi pravo vreme za akciju bilo za vreme zabave povodom njegovog rođendana iduće nedelje. Bez sumnje će biti veoma drogiran i ja ću moći da se uvučem u zadnju sobu i priđem njegovom kompjuteru. Po završetku diskusije, Brent je stao pred vrata koja su vodila u njegov apartman, otključao ih i pozvao me na piće. Odbila sam, ali on je insistirao i ušla sam ispred njega.

Apartman je bio namešten u zastrašujuće lošem stilu. Njegov nameštaj bio je providna materija koja je svetlucala bolesno plavo-sivo dajući jedinu svetlost. Uramljen pod staklom bio je poster iz dvadesetog veka sa pesmom »Deziderata«, čiji su stihovi bili vrhunac sladunjavog romantizma. Na ostalim zidovima je visilo nešto što je izgledalo kao starinske tapiserije, ali je izbliza postajalo jasno da su to pornografske imitacije, koje prikazuju takve teme kao što su žene koje vode ljubav sa jelenima. U takvom okruženju nalazila sam da je Brentova osuda Rejnoldsovog privatnog života hipokritska. Sipao je vino iz flaše od brušenog stakla i banalno ćaskao, tu i tamo me dodirujući kao i prilikom našeg prvog sastanka. Prisiljavala sam sebe na povremeni smešak i na kraju, misleći da sam u dovoljno dugo ugađala, rekla mu da treba da idem.

»O, ne«, rekao je, obuhvativši me rukom oko struka. »Još nismo gotovi.«

Odgurnula sam njegovu ruku; nije bio snažan.

»Dobro«, dodirnuo je prekidač na zidu i vrata prema hodniku su se otvorila. »Idi.«

Jako belo svetio koje je sijalo kroz vrata pretvorilo ga je u figuru u senci i učinilo da ono što je izrekao zvuči kao pretnja.

»Idi.« Ispio je vino. »Ne mogu te zadržati.«

Bože, mislio je da je lukav! I bio je... lukaviji od mene, a možda i od Rejnoldsa. I iako će naučiti da i lukavost ima svojih ograničenja, pogotovu kad se suoči sa genijalnošću sudbine, zasada mu je bila dovoljna.

»Ostaću«, rekla sam.

»... U igrama Pauka, u njegovim promenama boja, ritmičnom mahanju njegovih užarenih ruku, krila se neka vrsta jezika, jezika koji su Jednačine pokušavale da razjasne, jezika mojih snova. Satima sam sedeo posmatrajući ga; nekoliko sekvenci sam snimio na džepnim hologramima i nosio ih sa sobom u nadi da će ta bliskost razjasniti delove Jednačina koji nedostaju. Malo sam napredovao, ali sam zaključio da je put prema Suncu ona vrsta bliskosti koja mi treba — sumnjao sam da imam hrabrosti da to postignem. Međutim, protiv mog nedostatka hrabrosti stajala je lepota koju sam počeo da primećujem u Paukovoj igri, hipnotički sklad: kao kod igračica sa Balija, posedovao je sličnu zavodljivost. Poverovao sam da ti pokreti označavaju svo znanje, beskrajnu mogućnost. U mojim snovima su počela da se pojavljuju bića koja bih ranije smatrao nemogućim — zmajevi, đavolci, ljudi svetlećih ruku ili svetlećeg celog tela, sve avetinjski, zrnasto belo; sada su ta bića postala ne samo moguća, već i verovatni stanovnici sveta koji je sve više i više dolazio u fokus, sveta koji me je jako privlačio. Ponekad bih ceo dan ležao u postelji nadajući se da ću sanjati još o tom svetu, o čarobnjaku koji ga kontrolise. Može biti da sam koristio te snove da izbegnem suočavanje sa teškim i zastrašujućim izborom. Ali, poslednje vreme sam zaista posumnjao da uopšte mogu da biram.«

Iz ***Sabranih beležaka***
Rejnoldsa Dilambra

4.
Rejnolds

Slabo se sećam zabave, većinom omamljenih pogleda na grudi i bedra, znojevi; tela, sklopljene oči. Sećam se drifta, kojeg je izvodila grupa tehničara. Svirali su Aleksovu muziku kao **hommage**, što me u mislima odvelo natrag, u godine sa starta tvorcem kopiladi, u sećanja na batine, na nailaženje na njega sa ljubavnicama, na slušanje njega kako popuje. I, naravno, prisetio sam se one noći u Mozambiku, kada sam ga gledao kako grebe oči, grebe lice. Pljuvao je krv ne mogavši da vrišti jer je odgrizao jezik. Otrežnjen, ustao sam i oteturao u spavaću sobu, gde je gužva bila manja, ali još uvek prevelika za moje raspoloženje. Zgrabio sam ogrtač, vezao ga pojasem i otključao vrata radne sobe.

Kada sam ušao, Kerolajn je naglo ustala od mog kompjutera. Na ekrani se videlo nešto što je izgledalo kao stranica iz mojih ličnih beleški. Pokušala je da isključi ekran, ali sam je uhvatio za ruku i proverio stranu: nisam se prevario. »Šta to radiš?« povikao sam odgurnuvši je od kompjutera.

»Samo sam bila znatiželjna.« Pokušala je da se iščupa.

Onda sam ugledao mikrokocku spojenu na kompjuter: snimala je. »Šta je to? « upitao sam terajući je da gleda u tom pravcu. »Šta je to? Za koga ti, dovraga radiš? «

Počela je da plače, ali to me nije dirnulo. Jedno drugo smo izdali hiljadu puta, ali nikad u ovoj meri.

»Prokleta bila!« Ošamario sam je. »Ko je to?«

Iz nje je navrla priča o Brentovom planu, o njegovim zahtevima. »Žao mi je«, rekla je jecajući. »Žao mi je.«

Toliko sam toga tada osećao da to ne bih mogao okarakterisati ni kao strah ni bes ni bilo koju emociju. U mislima sam video to dete, tu mrvu moje duše, kako nestaje na nekom zemaljskom đubrištu. Zbacio sam ogrtač, navukao kombinezon.

»Kuda si krenuo?« upitala je Kerolajn, brišući suze.
Zakopčao sam kombinezon.
»Nemoj!« Kerolajn je pokušala da me odvuče od vrata. »Ti ne razumeš!«
Odgurnuo sam je, zaključao vrata za sobom i izjurio kroz zabavu u koridor. Bes me preplavio. Trebalo mi je da povredim Brenta. Rezonovanje mi je bilo toliko zamućeno da, kada sam došao do njegovog apartmana, nisam ništa posumnjao iako su vrata bila otvorena... mada sam kasnije shvatio da mora da je imao špijuna na zabavi da ga upozori na išta nepovoljno. Unutra Brent se zavalio na jednoj od onih glupavih svetlećih fotelja sa samozadovoljnim izrazom na licu i taj izraz me je više od ičega, više i od blagog struganja iza mene, upozorio na opasnost. Okrenuo sam se i ugledao stražara iz obezbeđenja kako nišani laserom na mene. Bacio sam se na njega osetivši toplinu hica pored uveta i zajedno smo pali. Pokušao je da mi iskopa oči, ali sam se izvinuo, upleo obe ruke u njegovu kosu i udario njegovom glavom u zid. Treći put kada je udarila, njegova glava je zazvućala mekše nego prva dva i mogao sam osetiti lobanju kako se miče pod kožom kao polomljeni crepovi u vreći. Otkotrljao sam se sa njega, užasnut, ali ne manje besan. I kada sam video da je Brentova fotelja prazna, kada sam ga čuo kako viče u koridoru, iako sam znao da će njegova vika prizvati druge stražare, bes mi se toliko pojačao da me nije bilo briga za sebe, samo sam želeo da on umre.
Kada sam izašao iz apartmana, on je jurio duž zakrivljenog koridora. Moj laser je spržio deo zida iza njega momenat pre nego što mi je nestao iz vida. Potrčao sam za njim. Nekoliko vratnica duž koridora se otvorilo, glave su izvirile i kada bi me videle, ponovo se uvukle. Pretrčao sam krivinu, ugledao Brenta i ponovo opalio... nekoliko centimetara previsoko. Pre nego što sam mogao da bolje naciljam, pola tuceta stražara je kuljnulo iz pokrajnjeg hodnika i odvuklo ga u zaklon. Njihove zrake su urezale pušeće linije pored mog boka, pred mojim nogama i povukao sam se istovremeno pucajući, lupajući po vratima, misleći kako ću se zabarikadirati u jednoj od soba i pokušati da raskrinkam Brentove laži, da razotkrijem njegovu prevaru preko interkoma. Ali nijedna se vrata nisu otvorila; stanovnike tih Prostorija je očigledno uplašilo moje oružje.
Dva stražara su izvirila, opalila i jedna zraka je pogodila toliko blizu da je zapalila, tkaninu mog kombinezona na kolenu. Udarcem rukom sam ugasio plamenova i potrčao iz sve snage. Povici iza mene, zrake rubinske svetlosti što paraju vazduh nad mojom glavom. Ispred sam ugledao crvena vrata koja su vodila do rukavca za ukrcavanje i, nemajući izbora, otključao sam i krenuo uzanim prolazom. Prva tri sidrišta su bila prazna, ali je na četvrtom svetlost pored ulaza sjala plavo označavajući prisustvo broda. Uvukao sam se unutra, zatvorio vrata i krenuo duž tunela u vazdušnu komoru; zatvorio sam je, a onda brzo krenuo rešetkastim mostićem do kontrolne prostorije, do radija. Samo što nsam ušao, kada sam osetio drhtaj koji je prošao brodom i znao da je lansiran, da kreće ka Suncu.
U panici, upao sam u kontrolnu prostoriju. Stolice pred instrument-tablom su-biie prazne, sama tabla bleštava od svetala; brodom je upravljao kompjuter. Seo sam za komande, pokušavajući da preuzmem upravljanje, ali nikakva taktika nije davala efekta. Onda se iz zvučnika začuo Brentov glas. »Samo si dobio malo vremena, Rejnoidse«, rekao je. »To je sve. Kada se brod vrati, imaćemo te.«
Nasmejao sam se.
Moja je nada bila da je on inicirao ovaj let, ali njegovi komentari su ukazivali da krećem ka suočavanju koje sam se tako dugo trudio da izbegnem, doveden do toga kompjuterom kojeg je kontrolisalo biće za kojim sam tragao čitavog života, biće od plamena. I snova, tvari duše. Znao sam da to neću preživeti. Ali, iako sam se uvek užasavao pomisli na smrt, sada, kada mi se smrt približila, obuzela me je neobična samosvesi i mirnoća... dovoljno mirnoće da pošaljem ovu poruku, da ispitam suženost svog kovčega, čak i da pročitam priručnike koji objašnjavaju njegovo funkcionisanje. Nikad nisam pokušao da saznam kako radi sunčev brod i bilo mi je interesantno da čitam o principima koji utiču na svaki let. Dok se brod približava Suncu, kontroliše

smerove magnetskih polja i odlučuje da li će arhimedovska spirala Sunčevog vetra biti upravljena spolja.

Ukoliko sve bude bilo kako treba, približiće se unutar jedne A. J. i odskočiti od tvoreno-divergentnog magnetnog polja koronalne rupe. Ići će takvom silnom brziom da će njegove kretnje biti poput onih nabijenih čestica uhvaćenih u magnetno olje i, dok se polje bude otvaralo, biće odbačen nagore, prema Heliosu... naime, biće izbačen uvis i napolje ukoliko biće koje se održava u životu lišavajući čestice njihovog naboja ne obitava u dotičnoj rupi. A za to nema mnogo šanse.

Pitam se kakav će osećaj biti skidanje mog naboja. Ne bih želeo da proživim agoniju svog oca.

Što se više približavam Suncu, sve sam mirniji. Moje smrtničke nesavršenosti kao da otpadaju. Osećam se čistim i minimalnim, i imam predstavu da ću uskoro biti još jednostavniji, tek osnovni iver čoveka. U meni je ostalo tako malo želje da mi na pamet pada samo još jedna stvar koju bih da kažem.

Kerolajn, ja...

»... Čovek hoda po polju zlatne trave pod svetlim nebom, hoda postojano, iako bez jasnog cilja, jer se travnjaci prostiru od horizonta, i njegove su misli kristalno iste, i njegovo srce je takođe čisto, jer njegova prošlost je postala deo njegove sadašnjosti, a njegova budućnost — vidljiva kao prostranstvo zlatne trave koje pokriva udaljena brda, iza kojih leži grad blistav kao blesak mogućnosti — tečna je i čista oput njegovih misli, i zna da će njegova budućnost biti oblikovana njegovim hodom, njegovim mislima i moći u njegovim rukama, posebno tom moći, i o svemu ovom on sada želi da priča ženi čiju je ljubav porekao, čije telo poseduje čistotu jasnog, bistrog neba i zlatnih trava koja je uvek bila srce njegovog života čak i u zemlji laži, i ovde u središtu zemlje istine najzad je iskreno voljen...«

Iz ***Odvažnog ljubavnika***
dela Ciklusa Belog Zmaja

5
Kerolajn

Nakon što je Rejnolds ukrao Sunčev brod — što je, kako su me informisali, bilo u pitanju — Brent me je zatvorio u moj apartman i optužio me da sam kovala zaveru sa Rejnoldsom da ga ubijemo. Za Rejnoldsovu smrt sam saznala od stražara iz obezbeđenja koji mi je doneo večeru te prve noći; rekao mi je da je izbočina (zamislila sam je kao plameni pecački mamac) izbila iz Sunca i sagorela brod. Plakala sam nekontrolisano. Čak i nakon što su kompjuteri počeli da prevode šifrovane rafale čestica koji su izbijali iz Paukove koronalne rupe; čak i kada se ispostavilo da su to kompletirane Solarne jednačine, izražene ne samo matematički već i u obliku shvatljivom laicima, još sam plakala. Bila sam previše obuzeta tugom da bih shvatila šta to može predskazati.

Mogla sam da pratim prevode na Rejnoldsovom kompjuteru i kada su se priče iz Ciklusa Belog Zmaja pojavile, razumela sam da je onaj ili ono koji ih je naveo imao upravo nešto da kaže meni. Upravo me je **Odvažni ljubavnik**, prvi u ciklusu, sa vojim brojnim aluzijama na prelepu ženu kojoj je učinjena nepravda, ubedio u to. Stalno sam je čitala i čitajući setila sam se Brentovog opisa osećaja koje je imao dok je proučavao jednačine. Osećala sam se kao u fokusu nekog čarobnog sočiva, osećala sam treperenje u telu, zbrku u mislima... ne zbrku motiva, već misli koje idu novim tokovima, sudarajući se jedna sa drugom poput atoma koje izbacuje poludeli rektor. Izgubila sam predstavu o vremenu, živela sam u prostranstvu zlatne trave, u egzotičnom gradu gde koncepti jedinstva i podeljenog nisu bili suprotstavljeni, gde su zlikovci i heroji i zveri glumili ritualne strasti, gde je ljubav bila kucavica vodilja postojanja.

Jednog dana, Brent me je posetio. Bio je naduven od uobraženosti, od trijumfa.

Ali, iako sam ga mrzela, osećanja nisu imala veze sa mojim ciljem — ciljem kojim je njegova poseta pomogla da se oformi — i reagovala sam na njega mirno gledajući dok se on kretao po sobi, gledajući me i smeškajući se.

»Smirenija si nego što sam očekivao«, rekao je.

Za njega nisam imala reći, samo smirenost. U mojoj glavi, Odvažni Ljubavnik je gledao u kristal Znanja očekujući prispeće moći. Verujem da sam se ja, takode smešila.

»Pa«, rekao je. »Stvari se ne dese uvek onako kako smo planirali. Ali zadovoljan sam rezultatom. Pauk će biti velika Rejnoldsova pobeda... to se ne može izbeći. Ipak sam uspeo da uhvatim ulogu Sanča Panse uz njegovog Don Kihota, razumnog čoveka koji je usmerio ludaka na pravi put.«

Moj osmeh je bio brijač, nož, plamen.

»Sasvim dovoljno«, nastavio je, »da osigura i moj položaj... i možda čak moju besmrtnost.«

Obratila sam mu se nečujnim glasom koji je rekao Smrt.

Njegovo vladanje je postalo nervoznije; micao se po sobi dodirujući stvari. »Šta da radim sa tobom?« rekao je. »Ne bih voleo da ti se sudi. Naše noći zajedno... pa, dosta bi bilo da kažem da bih bio najsrećniji da ostaneš sa mnom. Šta misliš? Da li da svedočim u tvoju korist ili bi više volela period u Urbanim Rezervatima?«

Brent, Brent, Brent. Njegovo ime bilo je neka vrsta izbora.

»Možda želiš vreme da razmisliš?«

Želela sam da je moj dah otrov.

Pomaknuo se prema vratima. »Kada doneseš odluku, samo reci stražaru napolju. Imaš dva meseca do sledećeg broda. Kladim se da ćeš odabrati opstanak.«

Moje oči su mu poslale crni poljubac.

»Stvarno, Kerolajn«, rekao je. »Nikada nisi bila verna supruga. Zar ne misliš da ova poza žalosti ne odgovara tvom karakteru?«

Onda je otišao, i vratila sam se čitanju.

Ljubav.

Koju je ulogu ona igrala u mojoj želji za osvetom, mojoj besnoj mirnoći? Ža-lost je možda imala veću ulogu, ali je i ljubav sigurno bila faktor. Ljubav kakvu je upražnjavao Odvažni Ljubavnik. Priča je prenosila ovu strogu emociju i moja utučenost ju je pretvarala u osvetnički oblik. Moj osećaj nestvarnog, osećaj drhtećeg bivstvovanja, iz dana u dan se pojačavao i jedva sam i doticala, obroke.

Nisam sigurna kada su se Jednačine otelotvorene pričom počele da osvajaju, kada je posejano znanje postajalo moć. Verujem da je bilo skoro dve nedelje nakon Brentove posete. Ali, iako sam osećala svoj potencijal, svoju snagu, nisam odmah stupila u akciju. Uistinu, nisam bila sigurna da mogu stupiti u akciju ili moj smer treba da bude akcija. Bila sam luda na isti način na koji je to bio i Rejnolds: ludilo samozaokupljenosti, koncentracija takvog intenziteta da ništa manje intenzivno nije imalo nikakav značaj.

Jedne noći sam ostavila čitanje, otišla u spavaću sobu i obukla providnu halji-nu, pa se umotala u ogrtač sa kapuljačom. Nisam imala pojma zašto to radim. Za-vodljivi ritmovi priče su mi se vrzmali po glavi i sprečavali da mislim. Otišla sam u prednju sobu i stala naspram vrata. Jaki trzaji su mi protresli telo. Osećala sam se krhkom, nematerijalnom, pa ipak istovremeno u posedu fantastične snage: znala sam da mi ništa ne može odoleti... ni čelik ni meso ni vatra. Inspirisana ovom sigur-nošću, posegnula sam desnom rukom ka vratima. Ruka je sijala bledom belinom, oblik joj je lepršao, prsti su se izduživali i tanjih izgledajući kao da talasaju, kao u elegantnom plesu. Nisam se čudila tome. Sve je bilo kako i treba da bude. I kada mi je ruka kliznula u vrata, u metal, nisam to ni smatrala značajnim. Mogla sam opipati mehanizam brave, i ja — ili pre moji avetinjski prsti — izgleda da sam znala tačnu funkciju svakog parčeta metala, i u momentu je brava zašištala otvarajući se.

Stražar je zavirio unutra, preneražen, i sakrila sam ruku iza sebe. Ustuknula sam,

puštajući da mi se ogrtač rastvori. Zabuljio se, pogledao levo i desno po hodniku i ušao. »Kako si aktivirala bravu?« upitao je.

Nisam ništa rekla.

Stavio je ključ u bravu proveravajući je i zaključao, i nađosmo se sami u sobi. »Huh«, rekao je. »Mora da je kompjuter zabrljao.«

Prišla sam blizu, glave zabačene kao da očekujem poljubac, i on se nasmešio, obgrlio me oko struka. Pritisnuo je usne na moje i moja desna ruka je, skoro sopstvenom voljom, kliznula u njegovo telo i dotakla nešto što je divlje kucalo koju sekundu, a onda se zgrčilo. Odgurnuo me je hvatajući se za grudi, lice mu je potamnelo i srušio se na pod. Bez emocija, prekoračila sam ga i izašla u hodnik hodajući bez žurbe, krijući ruku pod ogrtačem.

Kada sam došla do Brentovog apartmana, pritisnula sam zvonce i momenat kasnije vrata su se otvorila, i on je izvirio izgledajući pospan i iznenađen. »Kerolajn!« rekao je. »Kako si izašla?«

»Rekla sam stražaru da planiram da ostanem sa tobom«, rekla sam i, kao što sam uradila i sa stražarom, raskopčala ogrtač.

Oči su mu se spustile na moje grudi. »Uđi«, rekao je, zamućenog glasa.

Čim sam ušla, odbacila sam ogrtač, krijući ruku iza sebe. Bila sam toliko puna mržnje, razum mi je bio težak i gladak poput kamena. Brent je sipao neko vino, ali sam odbila čašu. Glas mi je zvučao mrtvo i on me je ispitivački pogledao i zapitao osećam li se dobro. »Odlično«, rekla sam mu.

Odložio je vino i prišao mi, ali sam se odmaknula.

»Prvo«, rekla sam, »želim da saznam šta je s mojom kćerkom.«

To ga je zaustavilo u mestu. »Ti nemaš kćerku«, rekao je posle male pauze. »To je sve bila prevara.«

»Ne verujem ti.«

»Kunem se da je istina«, rekao je. »Kada si otišla na ispitivanje, izveo sam da te jedan tehničar informiše da si trudna. Ali nisi bila. A kada si došla radi implantacije, dao ti je anesteziju i jednostavno stajao pored tebe dok se nisi probudila.«

Bilo bi u skladu sa njegovim karakterom da uradi tako nešto, shvatila sam. Ipak, bio je dovoljno lukav da izmisli priču i tako stekne moć nada mnom, o čemu me je mogao obavestiti ako se pokažem tvrdoglavom.

»Ali možeš imati dete«, rekao je oprezno mi se približavajući. »Naše dete, Kerolajn. To bih voleo, to bih jako voleo.« Izgleda da je imao teškoća sa izgovaranjem sledećih reči, ali na kraju su izašle: »Volim te.«

Kakav izobličeni vid, zapitala sam se, ljubav poprima u njegovom mozgu?

»Stvarno?« rekla sam.

»Znam, da je u to teško poverovati«, rekao je. »Nikako ne možeš razumeti pritiske pod kojima sam bio, zahteve koji su me prisilili da tako postupam. Ali kunem ti se, Kerolajn, oduvek mi je bilo stalo do tebe. Znao sam koliko te Rejnolds ugnjetava. Zar ne vidiš? U izvesnoj meri sam delao u tvoju korist. Hteo sam da te oslobodim.«

Sve ovo je rekao cvilećim tonom, stalno se približavajući, približivši se toliko da sam mogla osetiti njegov gorki dah. Stavio mi je ruku na dojku, podigao je... Možda me je na svoj način voleo, jer je to ličilo na brižan dodir. Ali moj nije bio. Položila sam mu svoju bledo sjajeću ruku na potiljak. Zavrištao je, ukočio se, i oh, kakve je osećaje taj vrisak izazvao u meni! Bio je kao muzika, njegov bol. Zateturao se unatrag, prevrnuo se preko jedne od svetlećih fotelja i ležao uvijajući se, hvatajući se za vrat.

»Gde je ona?« upitala sam kleknuvši pored njega.

Pljuvačka mu je curila između stisnutih zuba. »Ja... naći ću je, dovesti je... oh!«

Uvidela sam da mu nikad neću moći verovati. Očajan, rekao je bilo šta. Mogao bi mi dovesti tuđe dete. Dodirnula sam mu stomak ušavši u meso do prvog zgloba prstiju, i onda ih prodrmala. Ponovo je zavrištao. Krv je zamrljala prednji deo njegovog kombinezona.

»Gde je ona?« Više nisam mislila na dete: ono je izgubljeno, i samo sam ga mučila.

Nije mogao da govori pokušao je da se izmakne. Pokazala sam mu svoju ruku, dok je sijala, i iskolačio je oči.

»Da li me još voliš?« upitala sam ga dodirnuvši mu prepone, zgrčivši prste i povukavši nekakvo vlakno.

Agonija mu je zagrgoljila u grlu i skupio se oko svog bola stiskajući se.

Nisam mogla prestati da ga dodirujem. Orkestrirala sam njegove krike izazi-vajući kratke, dugačke, one koji su bili napregnut promukao ton. Moja mržnja bila je udaljena emocija. Nisam osećala bes, ni ushićenje. Bila sam samo zanatlija koji radi na tome da mu produži umiranje. Ružičasta koprena mu je pokrila beonjače, zubi su mu se umrljali crveno i konačno je ležao mirno.

Sedela sam pored njega onoliko koliko mi je izgledalo dovoljno dugo. Onda sam nabacila ogrtač i otišla natrag u svoj apartman. Nakon što sam se uverila da nikoga nema u hodniku, izvukla sam mrtvog stražara iz prednje sobe i naslonila ga na zid hodnika. Ponovo sam namestila bravu, ušla unutra i vrata su se zatvorila za mnom. Nisam osećala ništa. Uzela sam **Odlučnog Ljubavnika**, ali čak i moje interesovanje za njega je opalo. Zurila sam u zidove beslovesno, sećajućl se samo da sam bila negde, da sam vinovnik nekog nasilja; zbunjivala me je moja svetleća ruka. Ali uskoro sam zaspala i, kada su me stražari probudili otključavajući vrata, ustanovila sam da se ruka vratila u normalno stanje.

»Jesi li čula nešto napolju?« jedan od stražara je upitao.

»Ne« rekla sam. »Šta se desilo?«.

On mi je ispričao krvave detalje, o mrtvom stražaru i Brentu. Kao i svi ostali na stanici Helios, i on je izgledao više zbunjen tim neshvatljivim smrtima nego fantastičnim rođenjem koje im je prethodilo.

»Zidovi stanice su presvučeni zlatom, hodnici su krcati turistima, studentima koji dolaze da proučavaju nauke nagoveštene u Jednačinama, nauke koje daleko prevazilaze čudesnu transformaciju moje ruke. Prodavnice suvenira prodaju holograme Pauka, snimke Ciklusa Belog Zmaja (koji se sada upotrebljava da se deca prilagode osnovama Jednačina), i autorizovane istorije žalosnih događaja, koji su okruživali Paukovo pomaljanje. Kupole za uživanje odjekuju od driftova Aleksa Dilambra i u slušaonici, posebno konstruisanoj u tu svrhu, Rejnoldsov klon svakodnevno drži predavanja o zamršenim okolnostima njegove smrti i trijumfa. Mesto je pola zabavni park, pola svetilište. Ipak, najveći spomenik Rejnoldsovom radu nije ovde, nalazi se iza Plutonove orbite i sastoji se od ogromne promenljive strukture od zlatnog svetla gde obitavaju oni studenti koji su ovladali naukama i prevazišli granice telesnog. Oni su obuzeti, kako kažu, nedokučivim radom koji je možda inspirisan Rejnoldsovim metafizičkim uzletima mašte ili — a mnogi se drže tog mišljenja — možda oličava Paukov plan, njegovu želju da se otarasi ljudskih smetala postavljajući nas na nov evolucioni pravac. Nakon Brentove smrti, pomišljala sam da se pridružim tom radu. Ali moj um nije bio prilagođen naukama; svu veštinu za koju sam bila sposobna pokazala sam u obračunavanju sa Brentom.

Odlučila sam da nastavim potragu za svojom kćerkom. Može biti — kako je Brent tvrdio — da ona ne postoji, ali to je sve što mi je ostalo i shodno tome sam donela odluku. Ipak, još nisam uspela da napustim stanicu, jer me privlači Rejnoldsov klon. Uvek iznova se nalazim u pozadini slušaonice, odakle ga gledam kako šeta podijumom, deklamujući u svom najuzbudljivijem maniru. Žudim da mu se približim, da naučim koliko je zaista nalik Rejnoldsu. Sigurna sam da me je primetio u nekoliko prilika, i pitam se šta misli, kako bi bilo razgovarati s njim, dodirnuti ga. Možda je to perverzno s moje strane, ali ne mogu a da se ne pitam...«

Iz ***Dana na Suncu***
Kerolajn Dilambr

6
Kerolajn Rejnolds

Želeo sam da razgovaram sa njom od... pa, od onda kada je počeo ovaj čudan ži-vot. Zašto? Između ostalog, voleo sam je. Ali izgleda da je postojao i razlog koji je bio još prisilniji, i kojeg nisam mogao rečima izraziti. Privremeno sam potisnuo poriv, ne želeći da je povredim; ali, kada sam video da je počela da se pojavljuje na predavanjima, konačno sam odlučio da joj priđem.

Običavala je da zalazi u kupolu za uživanje nazvanu Paukova. Njeni zidovi su bili holografske prezentacije Pauka, i bili su povezani zlatnim mrežama koje su izgledale rastopljene naspram crne pozadine, kao šavovi od nezemaljske vatre. U toj zlatnoj tami, lica gostiju su sijala poput duhova, i sjaj kao da je bio naglašen nasilnošću muzike. To nije bilo mesto po mom ukusu, niti — pretpostavljam — po njenom. Možda je njeno zalaženje bilo jedna vrsta hrabrosti, suočavanja sa bićem koje joj je uzrokovalo toliko bola. Zatekao sam je kako sedi u ćošku pozadi, pijući Amoristes i, kada sam se primakao njenom stolu, nije na mene obratila pažnju. Niko joj ni-kad nije prilazio; bila je isto toliko spomenik kao i sama stanica i, iako je još bila lepa žena, tretirali su je kao suprugu sveca. Sigurno je mislila da sam samo zastao pored stola, tražeći nekog. Ali, kada sam seo naspram nje, digla je pogled i vilica joj se opustila.

»Nemoj se plašiti«, rekao sam.

»Zašto bih se plašila?«

»Mislio sam da ti moje prisustvo može... biti nelagodno.«

Pogledala me je u oči ne odvrativši pogled. »Pretpostavljam da sam i ja to mislila.«

»Ali...?«

»Nije bitno.«

Tišina se podigla između nas.

Nosila je haljinu od svile boje zlata, krojenu da otkrije gornju krivulju njenih grudi, a kosa joj je bila skupljena pozadi, otkrivajući glatke smirene crte lepote njenog lica, lepote koja mi je nekad budila strasti, koja ih je i sad budila.

»Čuj«, rekao sam. »Iz nekog razloga podstaknut sam da razgovaram sa tobom, osećam da moram...«

»I ja to osećam.« Ovo je rekla sa jakim osećanjem nužnosti, ali je onda pokušala da to sakrije. »O čemu ćemo razgovarati?«

»Nisam siguran.«

Kucnula je prstom čašu. »Zašto ne bismo prošetali?«

Svi su gledali dok smo odlazili, i nekoliko ljudi nas je ispratilo u hodnik, okolnost koja me je navela da predložim da razgovaramo u mom apartmanu. Oklevala je, a onda naznačila pristanak vrlo laganim klimanjem glave. Brzo smo se kretali kroz gužvu, uspevajući da izmaknemo progoniteljima, i smirili se šetajući lagano. Nekoliko puta sam je uhvatio kako bulji u mene, i zapitao da li nešto nije u redu.

»Nije u redu?« Izgledalo je da kuša te reči, isprobava ih. »Ne«, rekla je. »Ništa više nego inače.«

Mislila sam da ću, kada budem razgovarala sa njim ustanoviti da je on samo falsifikat, da neće uopšte biti kao Rejnolds, sem na najpovršniji način. Ali to nije bio slučaj. Šetajući duž tog zlatnog hodnika, mešajući se sa veseljacima od kojih je vrvelo između trgovina i barova, osećala sam prema njemu isto ono što i onog dana kada smo se sreli na ulicama Abidžana: snažno privučena, ranjiva, i uzbuđena. A ipak sam osećala razliku u njemu. Dok je Rejnoldsovo držanje bilo i dominantno i intenzivno, u tom intenzitetu bilo je krhkosti, osećaja da bi se njegov dijamantski sjaj lako mogao polomiti. Međutim, kod ovog Rejnoldsa nije bilo takve nepostojanosti. Njegovo držanje — iako puno moći — bilo je glatko, prirodno, i bez mana.

Kuda god smo prolazili, nailazili smo na plodove Jednačina: transmitere materije; salone za ponovno rođenje, gde se mogla iskusiti transformacija i tela i duše; i sveprisutne studente, od kojih su neki napola zašli u nadtelesno stanje, obmotani ogrtačima da prikriju tu činjenicu, ali manifestujući je očima koje su gledale prema unutra. Sa Rejnoldsom pored mene, sve to je izgledalo razumljivo, a ne — kao ranije — karneval besmislenih nemogućnosti. Zapitala sam šta on oseća kad vidi rezultate svog rada, a on je odgovorio, »Zaista nisam obuzet tim.«

»Čime si obuzet?«

»Tobom, Kerolajn«, rekao je.

Odgovor me je i zadovoljio i pozvao na oprez. »Sigurno imaš i prečih briga rekla sam.

»Sve što sam uradio bilo je za tebe.« Zbunjeni izraz mu se pojavio na licu

»Sa mnom se nemoj pretvarati!« odbrusila sam, naljutivši se. »Ovo nije pedstava, ovo nije slušaonica.«

Otvorio je usta, ali je progutao ono što je zaustio da kaže, i nastavili smo šetamo.

»Oprosti mi«, rekla sam, shvativši kolika mora da je njegova zbunjenost. »Ja...«

»Nema potrebe za opraštanjem.« rekao je. »Svi naši neuspesi su sada iza nas. «

Ne znam odakle su te reći dolazile. Bile su to moje reci, ali kao izgovorene iz kog mesta duboko u meni, mesta čije je postojanje bilo skriveno do sada, i nisam mogao da ih zadržavam. Došli smo do gornjih nivoa stanice, gde je boravila stalna posada i, kada smo obišli jednu krivinu hodnika, skoro smo neleteli na studenta koji je stajao nepomično, zureći u zid: bledi mladić crne kose, tankih usana, u sivom plaštu. Oči su mu izgledale mrtvo, a glas mu je bio groban. »Iščekuje«, rekao je.

Toliko su zadubljeni u samoposmatranje, ti studenti, da je verovatno da će reći bilo šta. Neki ih smatraju prorocima, ali ja ne: njihove mi reći izgledaju nasumične, iskre sa ogoljene žice.

»Šta iščekuje?« upitao sam, zabavljen.

»Život... grad.«

»Ah«, rekao sam. »I kako da dođem do tamo?«

»Ti...« zurio je otvorenih usta.

Kerolajn me povukla i krenuli smo dalje. Hteo sam da se našalim povodom tog susreta ali, videvši njen uznemireni izraz, suzdržao sam se.

Kada smo ušli u moj apartman, zastala je nasred dnevne sobe, pogleda prikovanog za zidove. Postavio sam ih da pokazuju ambijent iz početka Odlučnog Ljubavnika: beskrajnu ravnicu zlatne trave, sa bleskom na horizontu koji može biti od neke svetle kule.

»Da li ti ovo smeta?« upitao sam, pokazujući zidove.

»Ne, samo su me zaprepastili, to je sve.« Hodala je duž njih, zavirujući u travu kao da se nada da će ugledati nekoga. Onda se okrenula, i ja ponovo progovorim iz onog dubokog skrivenog mesta, mesta koje se sada — reagujuci na prizor njenog lika pred tim zlatnim poljima — raširilo skroz po meni.

»Kerolajn, volim te«, rekao sam... i ovaj put sam znao ko to govori.

Skinuo je ogrtač, i telo mu je svetlucalo, uronjeno u onaj bledi sjaj koji je jednom od moje desne ruke napravio oružje. Ustuknula sam, užasnuta. Pa ipak, usred psovke mi je palo na pamet da nisam užasnuta onoliko koliko bi trebalo da budem, nisam počela da vrištim, da bežim.

»To sam ja, Kerolajn«, rekao je.

»Ne«, rekla sam ja, odmičući se još više.

»Ne znam zašto bi mi verovala«. Pogledao je svoju trepereću ruku. »Ni sam nisam razumeo do sada.«

»Ko si ti« upitala sam, procenjujući udaljenost do vrata.

»Znaš«, rekao je. »Pauk... on je svuda u stanici. U kompjuteru, laboratorijama, čak i u rezervoarima gde su odgajene moje ćelije. On nas je ponovo spojio.«

Pokušao je da me dodirne, i ja sam se izmakla u stranu.

»Neću te povrediti«, rekao je.

»Videla sam šta dodir može da uradi.«

»Ne moj dodir, Kerolajn.«

Sumnjala sam da mogu stići do vrata, ali sam se spremala da pokušam. »Slušaj me, Kerolajn«, rekao je. »Sve što smo u početku želeli, svi snovi i maštanja ljubavi, sve to može biti naše.«

»Nikada to nisam želela«,rekla sam. »Ti si to želeo! Ja sam samo htela normalnost, ne neku... «

»Svi ljubavnici žele isto«, rekao je. »Gubitak iluzija ih navodi da se pretvaraju da žele manje«. Ispružio je ruke prema meni. »Sve nas čeka, sve je spremno. Kako je do ovog došlo, ne mogu da objasnim. Sem da je na neki čudan način razumno da krajnji rezultat nauke bude neshvatljiva magija.«

Još uvek sam se plašila, ali moj strah se smanjivao, uspavan ritmom njegovih reči, i, iako sam ga videla kao smrt, isto tako sam jasno videla da je on bio Rejnolds, Rejnolds isceljen.

»Ovo je bilo neizbežno«, rekao je. »Oboje smo znali da se nešto čudesno može dogoditi... zato smo ostali zajedno, i pored svega. Ne plaši se. Ne bih te mogao povrediti više nego što već jesam.«

»Šta je neizbežno?« upitala sam. Bio mi je preblizu da pomišljam na bekstvo, i mislila sam da mogu odugovlačiti, odvraćati ga pitanjima.

»Možeš li osetiti to?« Sada je bio toliko blizu da sam osećala njegovu toplotu. »Ne mogu ti reći šta je to, Kerolajn, samo da to jeste, da je to život... novi život.«

»Pauk«, rekla sam. »Ne razumem, ja...«

»Nema više pitanja«, rekao je i smakao mi ogrtač sa ramena.

Njegov dodir bio je topliji nego što je prirodno, učinio je da mi se očni kapci sklope, ali ne uzrokujući bol. Povukao me dole na pod, i u trenutku je bio u meni, bili smo srce uz srce, krećući se skupa, obavijeni tim bledim treperavim sjajem, i usred užitka koji sam osećala, bilo je bola, ali toliko malo da nije bio važan...

...i ja sam, takođe, bio uplašen, uplašen da nisam onaj koji mislim da jesam, da će nas plamenovi i ništavilo izbrisati, ali time što sam je opet imao, ispunjenjem moje duge želje, moje sumnje su se smanjile...

...i više nisam mogla odrediti da li su mi oči otvorene ili zatvorene, jer, ponekad, kada sam mislila da su zatvorene, mogla sam ga videti, lica malaksalog od užitka, glave zabačene unutrag...

...i kada sam mislio da su otvorene na momenat bih ugledao neko drugo mesto gde je ona stajala pored mene, u prvi mah suviše kratko da to učvrstim u umu...

...i sve se vrtelo, menjalo, moje telo, moj duh, sve u protoku, i smrt — ako je ovo bila smrt — bila je dugo spuštanje, prostranstvo zlatnog sjaja, i iza sebe sam mogla videti prošlost svedenu na ravnicu i brda pokrivena zlatnom travom...

...i oko mene zlatne kule, trepereći, postajući stabilnije i dobijajući oblik iz trena u tren, i ljudi zaogrnuti u zlatnu maglu su postajali sve stvarniji, dobijajući likove i prnje i finu odeću, noseći korpe i vreće...

...i ovo nije bio raj, nije bio mirni raj, jer dok smo se kretali pod tim trošnim kulama od žutog kamena, videla sam vojnike sa kopljima čudnog oblika na bedemima, i vreva oko nas bila je sačinjena od muškaraca i žena tvrdog izgleda sa bodežima za pasom, i starica presavijenih pod teretom vreća, i mlađih žena koje su izgledale zloupotrebljene i

koje su se naginjale sa vrata i prozora kuća pocrnelih od dima i izvikivale svoju cenu...

... i sunce nad glavom kao da se micalo, izbacujući izbočine koje su se trzale i uvijale kao u plesu, i isijavalo zraku svetla da obasja najvišu kulu, onu koju smo tražili svih ovih godina, onu čiju misteriju moramo odgonetnuti...

...i neproziran lik starca u žutoj odori lebdeo je nad vrevom, sa zenicama koje kao da su se micale, izbacivale plamene niti kao i sunce, i on nam je držao govore, izazivao nas da prodremo u njegovu kulu, da prođemo kroz njegove mreže i ukrademo tajne vremena...

... i nakon što smo lutali ceo dan, našli smo sobu u krčmi ni pola milje od čarobnjakove kule, skromno mesto zamašćenih zidova i puna šuškanja po ćoškovima, sa slamaricom koja je krckala kada bismo legli na nju. Ali to je bilo tako mnogo više nego što smo imali već dugo, dugo, bili smo očarani, i, kada je pala noć, sa mesečinom koja je sijala u sobu i čarobnjakovom kulom vidljivom kroz prozor, nasuprot dubokog plavetnila neba, soba je izgledala poput palate. Vodili smo ljubav do dobrano posle ponoći, ljubav kakvu nikad ranije nismo iskusili: punu poverenja, neometanu inhibicijama. I posle dok smo još uvek bili spojeni, slušajući povike i muziku grada, najednom sam se setio svog života u onom drugom svetu, Pauka, Stanice Helios, svega, i po napetom izrazu na Kerolajninom licu po njenim sledećim recima, znao sam da se i ona, takode, setila.

»Tamo na Heliosu«, rekla je, »vodili smo ljubav, ležali isto ovako, i...« Prekinula je, čela namrštenog borom brige. »Šta ako je sve ovo san, trenutak između umiranja i smrti?«

»Zašto bi to pomislila?«

»Pauk... ne znam. Samo sam osetila da je to istina.«

»Razumnije je pretpostaviti da je sve način prelaska između apartmana i ove sobe. Uostalom, zašto bi Pauk želeo tvoju smrt?

»Zašto je uradio išta od ovog? Ne znamo čak ni šta je on... demon, bog.«

»Ili nešto moje«, rekao sam.

»Da, to... ili smrt.«

Pomilovao sam je po kosi, i kapci su joj se sklopili.

»Bojim se da zaspim«, rekla je.

»Ne brini«, rekao sam. »Mislim da u ovom ima još nešto sem smrti«.

»Kako znaš«?

»Jer smo ovakvi.

»Zato i mislim da ovo jeste smrt«, rekla je. »Jer je suviše dobro da bi trajalo«.

»Čak i ako je smrt«, rekao sam joj, »na ovom mestu smrt može potrajati duže od naših starih života«.

Naravno da sam i sam u jako malo toga bio siguran, ali sam uspeo da je smirim, i uskoro je zaspala. Kroz prozor, čarobnjakova kula — ako je to zaista bila — sjala je i treperila, puna moći, preteča u svom sjaju. Ali strah je ostao iza mene. Čak i oči u oči sa nečim toliko neshvatljivim kao što je biće koje je prisvojilo san čoveka čiji su ga snovi možda prizvali u stvarnost, i stvorili time ili život ili smrt, čak i u svetu pitanja na koja se ne može odgovoriti, kada je ljubav sigurna — ljubav, jedino pitanje koje je samo sebi odgovor — sve postaje sasvim jednostavno, i na kraju, pitanje prihvatanja.

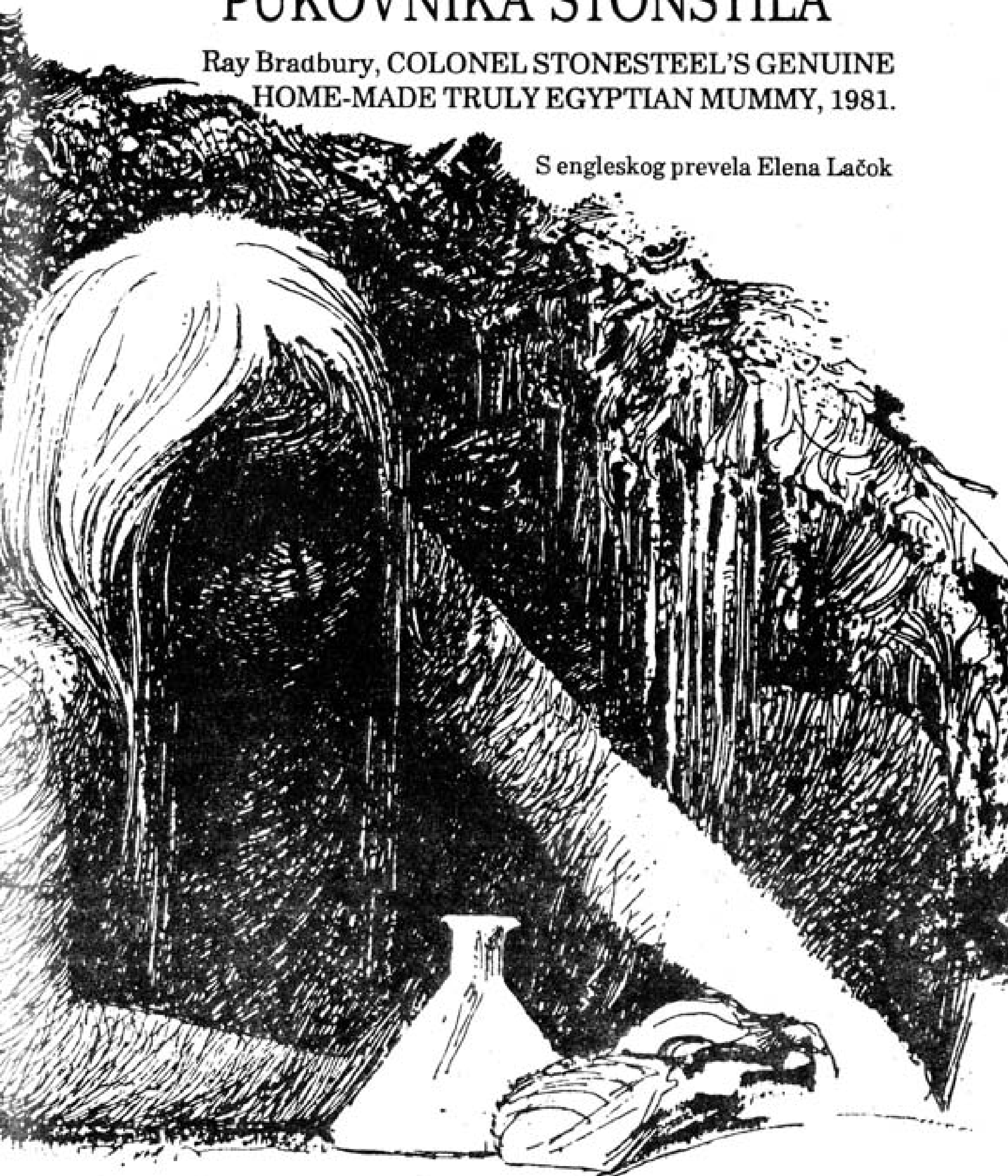
»Živimo u starom haosu sunca«
Valas Stivens

Rej Bredberi

PRAVA PRAVCATA, RUKOM RAĐENA EGIPATSKA MUMIJA PUKOVNIKA STONSTILA

Ray Bradbury, COLONEL STONESTEEL'S GENUINE HOME-MADE TRULY EGYPTIAN MUMMY, 1981.

S engleskog prevela Elena Lačok

Bila je jesen kada su pronašli pravu egipatsku mumiju u polju kod jezera Lun.

Kako je mumija tamo dospela, i koliko dugo se nalazila tamo, niko nije znao. Ali bila je tamo, sva umotana u svoje krpe natopljene kreozotom, pomalo načeta zubom vremena, i samo je čekala da je neko pronađe.

Prethodni dan bio je tek još jedan jesenji dan sa drvećem koje plamti preplanulim lišćem koje opada, kada je Čarli Flegstaf, star dvanaest godina, zakoračio na sredinu jedne prilično prazne ulice, buljio u nebo, horizont, ceo celcati svet, i uzviknuo.

»U redu! Čekam. Kreni!«

Ništa se nije desilo. Tako je Čarli šutirao lišće po gradu, sve dok nije došao do najviše kuće u najvećoj ulici, kuće gde je svako iz Grintauna dolazio sa svojim nevoljama. Čarli se namršti, zatvori oči i viknu na prozore velike kuće:

»Pukovniče Stonstile!«

Ulazna vrata se širom otvoriše, kao da je starac čekao tamo, baš kao i Čarli, da se nešto neverovatno desi u Grintaunu, u Ilinoisu.

»Čarli«, pukovnik Stonstil viknu. »Dovoljno si veliki da kucaš. Šta to tera dečake da se dernjaju oko kuće?«

Vrata se uz tresak zatvoriše.

Čarli uzdahnu, odšeta do vrata i pokuca tiho.

»Gle, Čarli Flegstaf, jesi li to ti?« Vrata se malčice otvoriše i pukovnik proviri. »Blagi bože, vidi kakvo je vreme!«

Starac krupnim koracima izađe da bi svoj nos nalik na indijansku sekiru naoštrio na reskom vazduhu. »Pa zar ti ne voliš jesen, sinko? Samo pomiriši taj vazduh.«

Setio se da pogleda dečakovo bledo lice.

»Pa, sinko, izgledaš kao da ti se poslednji prijatelj udavio, a tvoj pas uginuo. Šta nije u redu? Škola počinje sledeće nedelje? Povrh svega, noć veštica se ne približava dovoljno brzo?«

»Još dugih osam nedelja. Moglo bi svejedno da bude i deset godina«, dečko uzdahnu, netremice gledajući u jesenji grad. »Da li si ikada prlmetio, pukovniče, da se ovde nikad ništa bitno ne događa?«

»Pa, do đavola, sinko, sutra je praznik rada, velika parada, sedam skoro sasvim novih automobila, gradonačelnik u svom skoro najboljem odelu, vatromet, možda — pa...«

Pukovnik zastade, ne baš dirnut svojim sopstvenim spiskom stvari za kupovinu. »Koliko imaš godina, Čarli?«

»Trinaest. Skoro.«

»Stvari imaju sklonost da krenu nagore kada se napuni trinaest godina. U međuvremenu, Čarli, šta da radimo da preživimo do sutra u podne?«

»Ako iko zna, to ste vi, pukovniče.«

»Čarli...«

Starac ustuknu pred dečakovim bistrookim pogledom. »Ja mogu da pokrenem političare velike kao svinje koje se tove za takmičenje, da prodrmam drvenu konstrukciju sudnice, da učinim da lokomotive idu unazad uz breg. Ali mali dečaci za vreme dugih, sušnih jesenjih vikenda, što pate od teških napada očajne praznine? Pa...«

Pukovnik Stonstil ugleda budućnost u oblacima.

»Čarli«, najzad reče, »ja sam uzbuđen i dirnut okolnostima kada ti ležiš tamo na prokletim šinama da naiđe voz smrti koji nikada neće doći. Stoga, slušaj, kladim se u šest Bejbi Rut slatkiša da će Grintaun, u gornjem Ilinoisu, sa pet hiljada i šezdeset dva stanovnika, jednom hiljadom pasa, biti izmenjen zauvek, izmenjen nabolje, tako mi Boga, za negde otprilike sledeća dvadeset i četiri čudesna časa! Prihvataš li opkladu?«

»Prihvatam!«

Čarli zgrabi i prodrma starčevu ruku snažno, kao da pumpa vodu. »Pukovniče, znao

sam da vi to možete da učinite.«

»Nije još učinjeno, ali gledaj. Ovaj grad je Crveno more. Ja s ovim naređujem da se podeli Prolaz!«

Pukovnik je umarširao, (Čarli utrčao) u kuću, gde je pukovnik nanjušio jedna ogromna vrata što vode na ogroman tavan od isušenog drveta. »Oslušni, Čarli. Čuj. Tavanske oluje.«

Pukovnik uz trzaj širom otvori vrata dok je jesen šaputala, daleki vetrovi, uhvaćeni, drhte u gredama. »Šta kažu?«

Baš tada nalet vetra zavitla pukovnika kao usitnjenu plevu uz mračne stepenice. On je filozofirao usput: »Vreme, kaže, uglavnom. Starost. Sećanje. Prašina. Bol. Slušaj ove grede. Kada drvena konstrukcija krova škripi zbog vremena u toku lepog, sunčanog dana, ti zbilja tada čuješ govor vremena, bombajski burmut, cveće na groblju koje se povampirilo...«

»Au, pukovniče«, Čarli jedva dođe do vazduha penjući se. »Vi treba da pišete za Top Noć magazin!«

»Jesam jednom. Odbili su me. Evo nas!«

I zbilja, tamo su bili, na mestu gde nema kalendara, nema dana, nema meseci, nema godina, jedino ogromne senke paukova i odsjaji sa razbijenih kandelabra što leže unaokolo kao prolivene suze u prašini.

»Au!« Čarli uzviknu, uplašen i zadovoljan time.

»Čarli«, pukovnik upita, »jesi li spreman da ti stvorim jednu pravu, zbilja stvarnu, polumrtvu, misteriju koja će te tu na licu mesta oboriti s nogu.«

»Spreman!«

»Sad!«

Pukovnik rukom zbrisa sa stola karte, mape, klikere od ahata, staklene oči i prašinu, zatim zasuka rukave.

»Sjajna stvar u vezi porađanja misterija je da tada ne morate da prokuvavate vodu i da se perete. Dodaj mi onaj svitak papirusa, dečko, i onu iglu za krpljenje čarapa odmah iza njega, crtež rikše sa zida, kudeljni čep ispaljenog topovskog đuleta sa poda. Trk!«

»Trčim.« Čarli odjuri i zgrabi, zgrabi i dojuri.

»Ovde, ovde i ovde! Tamo, tamo i tamo!«

Na sve strane su leteli naramci suvih grančica, pregršti rakite, rogoza. Pukovnikovih šesnaest ruku je divljalo po vazduhu, svetlucalo šesnaest blistavih igala za šivenje, povijale su se vlati livadske trave, treptalo sovino perje, sjajile su se svetložute lisice.

»Evo, tako mi Boga. Pola završeno!«

Pukovnik pokaza kriškom svog nosa.

»Oguli jedno oko, sinko. Na šta to počinje da liči?«

Čarli obiđe sto, razrogačenih očiju i otvorenih ustiju.

»Pa... pa«, frfljao je, a zatim:

»Mumija! Nemoguće!«

»Jeste, sinko! Jeste!«

Šaka zarivenih u svoje delo, pukovnik je slušao njegove trske i čičkove i šaputanje sasušenog cveća mumije.

»E, zašto ja pravim ovu mumiju? Ti, ti si me nadahnuo, Čarli. Idi pogledaj kroz prozor na tavanu.«

Čarli pijunu na prašnjavo prozorsko okno, obrisa jedno mesto i proviri.

»Šta vidiš tamo, u tom prokletom gradu?« pukovnik upita. »Da li su se odigrala neka ubistva?«

»Do đavola, ne...«

»Da li neko pada sa vrha crkvenog tornja ili ga je oborio neki ludak kosačicom travom.«

»Jok.«

»Da li neki **Monitor** ili **Merimak**[1] plovi suvim jezerom, ili neki dirižabl pada na masonski hram i gnječi šest hiljada masona?«

»Do đavola, u Grintaunu ima samo pet hiljada ljudi.«

»Nemoj me zamajavati činjenicama. Gledaj, dečko. Špijuniraj. Izveštavaj!«

»Nema dirižabla.«

Čarli je buljio. »Nema zgnječenih masonskih hramova.«

»U pravu si, dečko.«

Pukovnik dotrča da se pridruži Čarliju osmatrajući zlokobnu teritoriju. On pokaza svojim velikim nosom nalik psećem.

»U celom Grintaunu celog tvog života nijedno ubistvo, nijedan požar u domu za siročad, nijedan ludi zlotvor da urezuje svoje inicijale u drvene noge bibliotekarki. Suoči se s time, sinko. Grintaun u gornjem Ilinoisu je najobičniji neugledni, osrednji, jednostavan stari davež od groblja u večitoj istoriji rimskih, grčkih, ruskih, angloameričkih imperija. Da se Napoleon ovde rodio, izvršio bi harakiri do svoje devete godine. Dosada. Da su Cezara ovde odgajali, on bi odjurio do foruma u desetoj godini, zabivši samom sebi sopstveni nož...«

»Dosada«, reče Carli.

»Ta-očno!« pukovnik Stonstil nastavi da mlati, gura i puni čudni, nezgrapni predmet na stolu koji je škripao.

»Dosada na funte i tone. Dosada po jardi sudnjeg dana i pogrebnoj milji. Travnjaci, domovi, krzno psa, muške frizure, jeftina odela u tamnim izlozima radnji, sve isečeno od istog materijala...«

»Dosada«, reče Carli kao na dati znak.

»I šta ti radiš kada ti je dosadno, sinko?«

»Pa... razbijem prozor na kući u kojoj borave duhovi?«

»Mi nemamo kuće u kojima borave duhovi u Grintaunu! Shvataš šta hoću da kažem?! Šta još treba da pokušamo? Brzo!«

»Izvršimo pokolj?«

»Nema ovde pokolja već od Bog te pita kada. Čak i naš šef policije je pošten. Gradonačelnik? Nije potkupljen. Da poludiš! Ceo prokleti grad suočen sa smtnom dosadom i tišinom. Poslednja šansa, Čarli. Šta je naš spas?«

Čarli se nasmeši. »Da napravimo mumiju?«

»Sto mu muka! Da! Pruži mi ruku! Pomozi mi da završim, sinko!«

Dok je starac torokao i šio i kidisao, Čarli se pružao i hvatao i grabio i dizao nekoliko repova guštera, stare, žute zavoje preostale nakon nesreće pri skijanju koja je sredila pukovnikovo koleno i prekinula romansu 1895, neki deo unutrašnje cevi Kiselkara iz 1922, nekoliko izgorelih prskalica iz poslednjeg mirnog leta 1913. i jednu zbirku poljskih noćnih leptira i buba koji su nekada imali natpise, a sada su leteli bez imena, dok su Čarli i starac mesili i tkali, išli tamo-amo i lupkali i oblikovali nešto oštro, nalik na korpu od pruća.

»**Voilá**, Čarli! Gotovo. Urađeno.«

»O, pukovniče!« Dečko je buljio i prošapta s ljubavlju: »Mogu li da mu napravim krunu?«

»Napravi mu krunu, sinko.«

----

1 Merrimack i Monitor su prva dva oklopna broda u američkoj mornarici, koji su se sukobili u okršaju za vreme građanskog rata. Ovde je njihovo ime upotrebljeno kao simbol avetinjskog broda (prim. prev.)

Sunce je zalazilo kad su pukovnik, Čarli i njihov prijatelj Egipćanin sišli niz polumračne stepenice sa zadnje strane starčeve kuće. Dvojica su išli teško, treći je lepršao lako, kao bačena kukuruzna pahuljica na septembarskom vetru.

»Pukovniče!« Čarli se pitao naglas. »Šta ćemo da radimo sa ovim faraonom, sada kad ga imamo? Nije da može da priča puno ili trčkara unaokolo radeći svašta...«

»Nema potrebe. Neka narod priča, neka narod trči. Proviri.«

Oni su odškrinuli vrata i pogledali na grad ugušen mirom i uništen besposlicom.

»U redu, sinko. Sad si se oporavio od svog skoro fatalnog napada očajničke praznine. Ali svi ovi prokleti stanovnici dole tamo leže do laktova u turobnosti i oča ju, plašeći se da se probude svakog jutra i otkriju da je uvek i zauvek nedelja. Ko će ih spasti, sinko?«

»Amon Bubastis Ramzes Ra Treći, tek stigao vozom u četiri?«

»Bog blagoslovio tvoj britki jezik, Čarls. Ono što mi imamo ovde je jedno džinovsko seme. Seme ne vredi sve dok ga mi ne...«

»**Zasejemo?**« Čarls upita.

»Zasejemo. Zatim gledamo kako raste. Zatim šta? Vreme žetve. Žetva! Hajmo sinko. Pa... povedi svog prijatelja.«

Pukovnik se iskrao u prvi sumrak.

Mumija je ubrzo došla za njim uz pomoć Čarlija.

Praznik rada, tačno u podne. Oziris Bubastis Amon Ra Tut stigao je iz zemlje mrtvih.

Jesenji vetar pokretao je zemlju i širom otvarao vrata, ne uz zvuk koji je označavao uobičajenu paradu za vreme praznika rada, sedam kola za obilazak grada, korpus sa frulama i dobošima i gradonačelnika, već je tu bila jedna gomila što se povećavala dok je tekla niz ulice i spajala se u plimu da bi preplavila travnjak ispred kuće pukovnika Stonstila. Pukovnik i Čarli su sedeli na tremu; tamo su sedeli neko vreme, čekajući da dođe do histerije, da se dogodi osvajanje Bastilje. Sad, dok psi besne i ujedaju dečake za noge, a dečaci poigravaju oko gomile, pukovnik netremice gleda na Delo (njegovo i Čarlijevo) i smeši se krišom.

»Pa, Čarli. Da li sam dobio opkladu?«

»Svakako jesi, pukovniče!«

»Hajdmo.«

Telefoni su zvonili po celom gradu, a ručkovi su zagorevali na šporetima, dok je pukovnik krupnim koracima išao da bi godišnjoj paradi za praznik rada dao svoj papski blagoslov.

Usred gomile bila je zaprega. Gore na kolima, širom otvorenih očiju, sedeo je Tom Tupen, vlasnik jedne polunapuštene farme odmah iza grada. Tom je blebetao i gomila je blebetala, jer u zadnjem delu zaprege se nalazila specijalna žetva, stara četiri hiljade izgubljenih godina.

»Pa, preplavi Nil i pošumi Deltu.« Pukovnik je zinuo, razrogačenih očiju. »Je li to ili nije jedna prava, stara egipatska mumija što leži tamo umotana u svoj originalni ogrtač od papirusa i katrana?«

»Svakako jeste«, Čarli uzviknu.

»Svakako jeste«, svi su viknuli.

»Orao sam ovo polje jutros«, reče Tom Tupen. »Orao i orao, kad — beng! Plug je ovo iskopao, baš preda mnom. Samo što me nije šlog strefio. Zamislite! Egipćani mora da su marširali kroz Ilinois pre tri hiljade godina, a niko nije znao. Otkrovenjem ja to nazivam! S puta, deco! Nosim ovo otkriće do hola pošte. Postavljaju ga za izložbu. Đ, sada, đi!«

Konj, zaprega, mumija, gužva su krenuli dalje, ostavljajući pukovnika za sobom, očiju razrogačenih kao da se zbilja čudi, otvorenih usta.

»Sto mu muka«, pukovnik prošaputa, »uspeli smo, Čarli. Ova vika, blebetanje,

priča i histerično ogovaranje će trajati ili hiljadu dana ili do Armagedona, šta već prvo stigne.«

»Da, gospodine, pukovniče!«

»Mikelanđelo nije mogao da učini bolje. Mališa David je brodolomnik, izgubljeno i zaboravljeno čudo u poređenju sa našim egipatskim iznenađenjem i...«

Pukovnik je stao pošto je gradonačelnik projurio kraj njih.

»Pukovniče, Čarli, ćao! Upravo zvao Čikago. Novinari ovde sutra posle doručka. Ljudi iz muzeja posle ručka! Aleluja za Trgovačku komoru Grintauna!«

Gradonačelnik je otrčao za gomilom.

Jedan jesenji oblak je prešao preko pukovnikovog lica i smestio se oko njegovih usta.

»Kraj prvog čina, Čarli. Počni brzo da misliš. Stiže drugi čin. Mi želimo da ova gungula traje zauvek, zar ne?««

»Da, gospodine«

»Mućni glavom, sinko. Care, care, kol'ko ima sati?«

»Car kaže — ovaj — dva skoka unazad« ?

»Dajte dečku pet plus, zlatnu zvezdu i čokoladni kolač! Bog daje i Bog uzima, ha?«

Čarli pogleda u starčevo lice i vide tamo nagoveštaj gneva Božjeg.

»Da, gospodine.«

Pukovnik je posmatrao kako se gomila tiska oko zgrade pošte, dva bloka dalje. Korpus sa frulama i dobošima stigao je i svirao neku melodiju što je neodređeno podsećala na Egipćane.

»Zalazak sunca, Čarli«, pukovnik je promrmljao zatvorenih očiju. »Sada je na redu poslednji potez.«

Kakav je to bio dan! Godinama nakon toga ljudi su govorili: »To je bio dan!« Gradonačelnik je otišao kući, obukao se, vratio se i održao tri govora i organizovao dve parade, jednu što ide glavnom ulicom tramvajske pruge, drugu iz suprotnog smera, a Oziris Bubastis Amon Ra Tut bio je u centru obeju, smešeći se sad nadesno, kako je sila teže pomerala njegovu lomnu težinu, a zatim nalevo, kada su zašli za ugao, korpus sa frulama i dobošima, sada veoma povećan nagomilanim limenim instrumentima, proveo je jedan sat pijući pivo i učeći trijumfalni marš iz Aide, i ovo su svirali toliko puno puta da su majke svoje rasplakane bebe unosile u kuće, a muškarci su se povlačili u barove da smire živce. Bilo je govora i o trećoj paradi i četvrtom go-voru, ali zalazak sunca ih je zatekao nespremne, i svako, uključujući Čarlija, otišao je kući na večeru, kada se većinom pričalo, a malo jelo.

Do osam sati Čarli i pukovnik su se vozili u finom mraku duž litica prekrivenih lišćem, luftirajući se u starčevom munu iz 1924. kolima koja bi počinjala da drhte kada je pukovnik prestajao.

»Kuda idemo, pukovniče?«

»Pa« , pukovnik je razmišljao polako i lepo vozeći deset filozofskih milja na sat. »Svako, uključujući i naše ukućane baš sada je na Grosetovoj livadi, je l' tako? Poslednji govori na praznik rada. Neko će zapaliti gradonačelnika gnjavatora i on će se vinuti u vazduh oko četrdeset stopa, ta-očno? Protivpožarno odeljenje će ispaljivati velike signalne rakete, što znači da će pošta, plus mumija, plus šerif što sedi sa njom biti napušteni i izloženi. Onda će se čudo dogoditi, Čarli. Mora. Sad, pitaj me, zašto će da se desi čudo.«

»Zašto?«

»Drago mi je da si pitao. Pa, sinko, narod iz Čikaga će sutra iskakati sa stepenica voza, vreo i svež kao palačinke, sa radoznalim nosevima, zacakljenim očima i mikro-skopima. Ova njuškala iz muzeja, plus Asošieted Pres, preturiće po našem egipatskom faraonu skroz naskroz i ima da im riknu osigurači. Pošto je tako, Čarli...

»Mi smo na putu da zabrljamo sa dokazom.«

»To si rekao neprecizno, sinko, ali u suštini to je istina. Gledaj to ovako, dete. Život je čarobna predstava, ili bi **trebalo** da bude, da ljudi ne idu da spavaju. Uvek ostavi narodu malo tajanstvenosti, sinko. Sad, pre nego što se ljudi naviknu na ovog drevnog prijatelja. Pre nego što upotrebi pogrešan peškir, kao neki otmeni gost za vikend, on bi trebalo da zgrabi sledeću kamilu po voznom redu za zapad i otpraši iz grada. Eto!«

Zgrada pošte je stajala prazna, jedno svetio je sijalo u holu. Kroz veliki prozor mogli su da vide šerifa kako stoji kraj izložene mumije, nijedno od njih nije govorilo, nakon što ih je napustila radoznala gomila što se razišla po večerama i vatrometu.

Pukovnik je izvukao jednu smeđu tašnu u kojoj je klokotala neka tajanstvena tečnost.

»Daj mi trideset pet minuta da obradim šerifa, Čarli, onda se ti ušunjaj, slušaj, prati moje tajne znake i učinićeš da se desi čudo. Dolazi jedno veliko ništa.«

I pukovnik se iskrao.

Izvan grada, gradonačelnik je seo i vatromet je počeo.

Čarli je stajao na vrhu muna i posmatrao ga pola sata. Zatim, shvatajući da je prošlo vreme tiskanja, on prokaska preko ulice i sakri se u senci zgrade pošte.

»Pa, sad«, govorio je pukovnik, smešten između egipatskog faraona i šerifa, »Zašto jednostavno ne dokrajčite tu flašu, gospodine?«

»Gotova je«, reče šerif, izvršavajući naredbu bez oklevanja.

Pukovnik se nagnu napred u polusvetlu i zagleda se u zlatnu amajliju na prsima mumije.

»Vi verujete u te stare izreke?«

»Kakve stare izreke?« šerif upita.

»Ako čitate te hijeroglife naglas, mumija oživi i šeta.«

»Gluposti«, reče šerif.

»Samo pogledajte ove gizdave egipatske simbole«, pukovnik je i dalje navaljivao.

»Neko mi je ukrao naočari«, šerif se izlanu. »Pročitajte mi to. Naterajte glupu imiju da ide.«

Čarli je ovo shvatio kao znak za pokret i on brzo nestade u senkama, približivši se egipatskom kralju.

»Evo.« Pukovnik se saže još bliže prema faraonovoj amajliji, dok je šerifove naočare neprimetno i hitro stavljao u svoj džep. »Prvi simbol ovde je jedan soko, drugi je šakal. Treći je sova. Četvrti je jedno žuto lisičje oko...«

»Nastavite«, šerif je komandovao.

Pukovnik je tako i učinio, i njegov glas se pojačavao i stišavao, a šerif je klimao glavom i sve drevne egipatske slike i reči su tekle i dodirivale mumiju, sve dok na kraju pukovnik nije duboko uzdahnuo i pokazao prstom. »Zaboga, šerife, pogledajte!«

Šerif je zatreptao i širom otvorio oči. »Mumija«, rekao je pukovnik, »ona ide u nju!«

»Nemoguće!« šerif je viknuo. »Nemoguće!«

»Moguće«, rekao je neki glas odnekud, možda faraon, tiho.

I mumija se podiže, lebdeći u vazduhu i polako se uputi ka vratima.

»Pa«, šerif je predložio sa suzama u očima, »mislim da bi mogla i da leti!«

»**Bolje bi bilo da idem za njom i da je vratim**« rekao je pukovnik.

»Učinite to«, ponovi šerif.

Mumija je nestala. Pukovnik je potrčao, vrata su se zalupila.

»O, Bože«, šerif je podigao bocu i protresao je. »Prazna.«

Vozili su se kroz avenije jesenjeg lišća što su odjednom bile hramovi prašnjavog Egipta i stubovi vremena sa ljiljanima. Čarli je pustio da mu motor bruji u duši dok se iza njegovih ramena, na zadnjem sedištu, udišući drevni vazduh, uživajući u toploj reci

vetra, mumija naginjala na ovu stranu i onu, dok su kola išla iz krivine u krivinu.

»Reci to, pukovniče«, Čarli kaza na kraju.

»Šta?« upita starac.

»Volim da slušam kad govoriš. Reci ono što ja želim da čujem. O mumiji. Šta je ona u stvari. Od čega je zbilja napravljena. Odakle dolazi...«

»Pa, sinko. Bio si tamo. Pomogao si mi da napravim. Video si...«

Ali dečak ga je netremice gledao svetlim očima boje jeseni. Mumija, njihovo starovremsko remek-delo sa dna reke Nila, sasušeno kao duvan iz neke drevne žetve, nagnulo se na vetru koji je duvao preko njihovih ramena, očekujući, isto koliko i dečak, da počne priča.

»Ti želiš da znaš ko je on zbilja bio, nekada davno?«

Pukovnik prikupi punu šaku prašine u svoja pluća i lagano je izduva pre nego što je odgovorio.

»On je bio svako, niko, neko. Ti. Ja.«

»Nastavi.« Čarli prošaputa.

Nastavi, reče lazurni odsjaj u mumijinim očima.

»On je bio, on je«, pukovnik promrmlja, »jedan svežanj starih subotnjih stripova, natrpanih na tavanu da se sami od sebe zapale od svih onih zaboravljenih misli i stvari. Ona je nevolja od papirusa, ostavljena u nekom jesenjem polju još davno pre Mojsija, papirno testo trave doduvano iz davnina, ovim putem davno prošlog sumraka, onim putem nove zore... karta Sijama, izvor Plavog Nila, vreli pustinjski vihor, svi konfeti od izbušenih tranvajskih karata, isušeni, žuti znakovi poluzatrpani u peščanim dinama... suvo, izlomljeno cveće iz albuma sa venčanja, pogrebni venci... trake sa telegrafskih aparata razvučene od zauvek nestalih parada do Far Rokveja... izgubljeni svici iz velike, izgorele biblioteke u Aleksandriji... osećaš li miris kao da nešto gori? Njegov grudni koš, pokriven čime!? Posteri odlepljeni sa ambara u Nordstormu u Ohaju, što se kotrljaju južno prema Fulfilmentuju Teksas... potvrde iz napuštenih rudnika zlata, najave venčanja i rođenja... sve stvari koje su nam nekada bile potrebne, nada, san... prvi novčić u džepu, dolar na zidu, požutela pisma, umotana i vezana trakom, koja su pisali nemoćni starci, žena koju je vreme uništilo, te govori Sutra i Sutra... biće jedan brod u luci, konj na putu, kucanje na vratima... On je... telegrami koje se bojiš da otvoriš, pesme koje si napisao i bacio... sve neme, strane senke koje si ikada nosio u sebi, sinko, ili koje sam ja ikada zapisao u svojoj glavi u tri sata noću, izgužvane, nabijene i sada oblikovane u jedan oblik pod našim rukama i ovde, u našem pogledu. To, to, to je ono što Stari Kralj Faraon sedme Dinastije Svete Prašine jeste.«

»Au«, Carli uzdahnu.

Pošto su se dovezli i parkirali ispred njegove kuće, pukovnik Stonstil izviri oprezno.

»Da li tvoji ikada idu na tavan, sinko?«

»Isuviše je mali. Oni šalju mene da tražim po njemu.«

»Dobro. Podigni našeg starog egipatskog prijatelja tamo sa zadnjeg sedišta. Nije težak. Najviše dvadeset dve funte. Ti si ga odneo, Čarli. Oh, to je bio prizor. Ti trčiš iz zgrade pošte, i tako mumija šeta. Trebalo je da vidiš šerifovo lice!«

»Nadam se da neću zapasti u nevolje zbog ovoga.«

»O, on će udariti glavu i izmisliti lepu priču. Ne može baš tako priznati da je video da mumija ide u šetnju, zar ne? On će smisliti nešto — organizovaće poteru. Videćeš. Ali, baš sada, sinko, našeg drevnog prijatelja smesti ovde gore, dobro ga sakrij, posećuj ga svake nedelje. Hrani ga večernjom pričom, zatim, posle trideset, četrdeset godina...«

»Šta?« Čarli upita.

»Za vreme loše godine, toliko preplavljene dosadom da ti ona kaplje sa ušiju, kada grad bude davno zaboravio ovaj prvi dolazak i odlazak jednog jutra, kažem, kad ležiš u postelji i ne želiš da ustaneš, ne želiš čak ni da namigneš okom ili trepneš, toliko ti je užasno dosadno. Pa, tog jutra, Čarli, ti se, jednostavno, popni do svog tavana za

preturanje i prodaju i prodrmaj ovu mumiju iz postelje, baci je u kukuruzno polje i posmatraj prokletu rulju kako se otkačila. Život počinje tog časa, tog dana, za tebe, za mene, za grad, svakog. Sad je zgrabi i sakrij, sinko! Skokni!.

»Mrzim što će ova noć proći«, Čarli reče veoma tiho. »Zar ne možemo da obiđemo kolima još nekoliko ulica i onda sve okončamo sa limunadom na tvom tremu i s njim, takođe?«

»Limunada!« pukovnik Stonstil lupi potpeticom o pod kola. Kola grunuše i podigoše se. »Za Izgubljenog i Pronađenog Kralja i faraonovog sina iz Ilinoisa!«

Bilo je kasno uveče na praznik rada. Njih dvojica ponovo su sedeli na tremu, ljuljajući se na lepom povetarcu sa limunadom u ruci, ledom u ustima, usisavajući slatki ukus noćnih neverovatnih avantura. Vetar je duvao. Mumija iza Čarlijeve stolice za ljuljanje, naslonjena na zid trema, izgledalo je kao da sluša.

»Au!« Čarli uzviknu. »Mogu da vidim sutrašnje naslove u Klarionu DRAGOCENA MUMIJA KIDNAPOVANA. RAMZES-TUT NESTAO. VELIKI NALAZ NESTAO. NAGRADA PONUĐENA. ŠERIF ZBUNJEN. OČEKUJE SE UCENA.«

»Nastavi da pričaš, sinko, kao što sam te učio.«

Poslednji vatromet povodom dana rada je umirao na nebu. Njegovo svetio je bledelo u lazurnim očima dečaka, čoveka i njihovog sasušenog prijatelja dok su svi netremice gledali u senku.

»Pukovniče!« Čarli je buljio u budućnost. »Šta, ako, kada budem i star, ako mi nikada ne zatreba moja sopstvena, posebna mumija?«

»A?«

»Šta ako budem imao ispunjen život, nikada mi ne bude dosadno, otkrijem šta želim da radim, radim to, učinim da svaki dan vredi, svako veče bude sjajno, spavam čvrsto, probudim se veselo uzviknuvši, puno se smejem, ostarim, još uvek trčeći brzo, šta **onda**, pukovniče!?«

»Pa onda, sinko, bićeš jedan od najsrećnijih ljudi na Zemlji.«

»Jer, znate, pukovniče«, Čarli reče, gledajući ga netremice iskrenim, okruglim očima. »Ja sam odlučio. Biću najveći pisac koji je ikada živeo.«

Pukovnik prestade da se ljulja i potraži nevinu vatru na tom malom licu.

»Bože, ja to **vidim**. Da. **Bićeš**. Pa onda, Čarli, kada budeš veoma star, moraćeš da nađeš nekog dečka, ne toliko srećnog kao što si ti, da mu daš Oziris Ra. Tvoj život će, možda, biti ispunjen, ali drugima, izgubljenima na putu, biće potreban naš prijatelj Egipćanin. Dogovoreno? Dogovoreno.«

Poslednja svetleća raketa se vinula, pala, poslednji vatreni cvetovi su zaplovili među nežne zvezde. Kola i ljudi su išli kući, neke majke i očevii su nosili svoju umornu, već zaspalu decu. Dok je tiha parada prolazila kraj trema pukovnika Stonstila, neki su ih pogledali i mahnuli starcu, dečaku i visokom slugi u polumraku, koji je stajao između njih. Noć je prošla zauvek.

Čarli reče: »Reci još nešto, pukovniče.«

»Ne, ja sam zaćutao. Slušaj šta on ima da kaže sada. Neka on kaže tvoju budućnost. Čarli. Neka on započne tvoje priče. Spreman?«

Vetar se digao, duvao u sivi papirus i prosejavao drevne omote, drhtale su čudne ruke i meko se trzale usne njihovog drevnog/novog četiri hiljade godina starog noćnog posetioca, šapućući.

»Šta kaže, Čarls?«

Čarli je zatvorio oči, čekao, slušao, klimao glavom, pustio da jedna jedina suza sklizne niz njegov obraz i na kraju rekao: »Sve... Sve što sam oduvek želeo da čujem.«

KELLY

12 KRATKIH SF PRIČA

Nema nijednog čoveka koji nije pronalazač. Prvo počinje da otkriva gorak ili slan ukus, otkriva da je nešto ulubljeno, glatko ili hrapavo, svih sedam duginih boja i sva slova abecede; zatim otkriva lica, karte, životinje i nebeska tela; na kraju otkriva sumnju i veru i skoro potpuno ubeđenje u sopstveno neznanje.

Horhe Luis Borhes

Neil Vilgus
SUDAR U VREMENU

Tempis, Florida (Agencija LEAK). — Dva vremeplova sudarila su se u 13. veku danas, uzrokujući pogibiju 843 osobe čija tela su se rasula kroz nekoliko vekova. Ovaj hrono-sudar, najgori u istoriji, dogodio se blizu godine 1293. naše ere, kada se vremeplov kompanije Pan-tem na liniji 997 u kome je bilo 640 putnika i koji je bio na putu ka vremenima Rimske imperije našao u vremenskoj putanji Tempotursovog Specijala koji se vraćao iz trojanskog rata. U TT Specijalu bilo je 203 osobe, uključujući pilota, posadu i 190 pripadnika Trojanskog oslobodilačkog fronta.

Pan-temov putnički vremeplov srušio se u Mediteran u rano proleće 1293. godine, a TT Specijal na planinu Ararat na dan 31. decembra iste godine. Oba vremeplova su nedavno pregledana i data im je dozvola za upotrebu, mada je, prema nedavnim izveštajima u »Hronološkom Tajmsu«, ova Pan-temova letilica već imala nekoliko slučajeva zamalo izbegnutih sudara i nepropisno bliskih mimoilaženja. Ovoga puta, preživelih nije bilo.

Tim Trevler, hronologičar zaposlen u Temporalnom servisu za izvlačenje olupina (TSIO), izjavio je da je poslato šest ekipa paramedikusa sa zadatkom da prikupljaju tela koja suse rasula u oba smera od mesta sudara. Neka od tih tela nađena su čak od godine 1899. naše ere pa sve do 1100. godine pre naše ere—»...ili obrnuto, zavisi kako vam se sviđa da gledate«, dodao je Trevler.

Trevler je procenio da će biti prikupljeno samo oko osamdeset odsto tih tela, što je približni prosek koji se postiže kod intervencija temporalnih paramedikusa. »Zapravo, većina će dislokacija nastati zbog onih dvadeset odsto nepronađenih tela«, nastavio je Trevler, »zato što će neka od njih neizbežno ostati u godini gde su zapala i tamo biti dovoljno dugo da budu ugrađena u strukturu istorije nepovratno«. Činjenica da će se u vremenskim linijama našeg sveta morati naći mesta za blizu 200 leševa mogla bi imati značajno dejstvo — »ali ipak marginalno«, tvrdi Trevler.

Objašnjavajući ovu tvrdnju Trevler je istakao da će neki od hrono-leševa imati i pozitivan efekat na istoriju »možda umanjujući one druge, religio-histerične efekte«. Neka od tih tela, dodao je, upotrebiće tj. već je upotrebio Galen, jedan od prvih anatoma, a slično su učinili tj. učiniće i Paracelsus, Vilijam Harvi, zatim izvesni slikari, skulptori, čak i Pikaso u nekim od svojih neobičnijih trenutaka. »Čak se pojavljuju i nagađanja, ponavljam samo nagađanja, da su delovi tela nekih žrtava iz onog sudara

upotrebljeni pri sklapanju prvog Frankenštajnovog čudovišta, i da su bitno doprineli efikasnijem funkcionisanju tog bića.«

Najgora temporalna tragedija pre ove bio je čeoni sudar u godini 10.000 pre naše ere, kad su se dva vremeplova sudarila iznad Južnog pola. Tada je poginulo 799 ljudi. Drugi slučaj po težini bio je takozvani »mikronezijski masakr« u godini 3087. naše ere, kad je poginulo 755 putnika kroz vreme. Predstavnik TSIO, Trevler, odbacio je sugestije da bi trojanski oslobodioci ili komandosi Erisa mogli biti umešani u Pan-tem — TT sudar, i rekao: »Nema apsolutno nikakvih dokaza o nečem takvom, ali ima mnogo više dokaza da je Pan-tem 997 izgubio orijentaciju i zalutao na putanju nailazećeg TT Specijala.«

Ova najnovija temporalna tragedija prešla je graničnu crtu određenu zakonom o hrono-limitacijama iz godine 4127. koji precizira da ako poginulih ima 800 ili više, intervencione ekipe TSlO-a moraju krenuti u misiju sprečavanja odlaska takvih vremeplova. »Naša intencija je prevencija, to nam je egzistencija«, rekao je Trevler, šarmantno gomilajući reči koje se završavaju na »-encija«. Po njegovom mišljenju »baš je zgodno što će ovaj sudar na taj način biti izbegnut tj. nije se ni dogodio, i baš je šteta što visoka cena ovakvih intervencija sprečava da se one preduzimaju kad se radi o manjem broju od 800.«

Trevler je precizirao da će tela koja su već ugrađena u vremenske linije tj. u istoriju našeg sveta ostati tamo, i ti putnici će ostati mrtvi, bez obzira što ni jedan ni drugi vremeplov neće nastradati tj. nije nastradao. »To vam je jedan od tih paradoksića u našem poslu sa vremenom«, rekao je Trevler, »ali jedan od onih koje moraju da rešavaju advokati i sudije u saradnji sa osiguravajućim društvima. TSIO je samo agencija za odbranu integriteta istorije, i mi branimo.« Poslednje Trevlerove reči za novinare bile su: »Nemam više vremena.«.

Džejms Stivens

SLAVLJENIK

Nikada nisam sreo klinca koji bi želeo brže da poraste nego što je to želeo Stju Kaningem. Nikad taj nije bio zadovoljan svojim brojem godina; uvek je gledao ka onoj sledećoj godini. Spadao je u onu vrstu dečaka koji, kad ih pitaš koliko imaju godina, odgovore: »još malo pa šest«. Nije važno ni ako je juče napunio pet godina, danas je već »još malo pa šest«.

To me dovodi do Stjuovog šestog rođendana, koji nikada neću zaboraviti. U to vreme ja sam imao pet i po godina i još uvek sam živeo na američkom Srednjem zapadu, u gradiću Sampejn, u saveznoj državi Ilinoi.

Bio sam jedan od petnaest ili šesnaest klinaca u tom bloku zgrada; naša starost se kretala od tri do sedam godina. Svuda okolo su bile porodice sa mnogo dece, a ja — jedinac. I taj Stju bio je jedinac, što je možda i navelo njegove roditelje da mu popuštaju više nego većina roditelja, ali je mogao biti i razlog što smo se on i ja izuzetno dobro slagali.

Možda su Stjuovi roditelji bili tako popustljivi i zato što su izgubili svog drugog sina — to se desilo pre nego što sam ja rođen, ali sam za to saznao tek mnogo kasnije, kad sam već odrastao — imali su, dakle, jednog dečaka pre Stjua, dali su mu ime Tad (po njegovom dedi) ali je u petoj godini života umro od leukemije. Pretpostavljam da su zato imali takav, specijalan, stav prema Stjuu; plašili su se da bi mogli i njega izgubiti.

I zato su, valjda, odlučili da priredu tako ogromnu zabavu za njegov šesti

rođendan, posle koga će on imati »još malo pa sedam«. Mislim, imali smo rođendanske zabave i mi ostali klinci u tom bloku, ali one nisu bile ništa neuobičajeno. Poneki šešir za zabavu, koji počne da popušta čim ga prvi put navučeš na glavu; torta, i izvesna količina sladoleda, nedovoljno očvrsnutog; malo se poigramo »okači-rep-na-magarca«; i tako, ništa neobično.

Za Stjua su priredili čitav banket, a hranu i ostalo nisu spremali sami, nego je Stjuov bogati tata, koga su njegovi kolege advokati zvali »Veliki Stju«, angažovao jednu snabdevačku firmu da sve donese, pripremi i posluži.

Došao je veliki dan, o kome je Stju pričao svima nama, klincima, tokom poslednje tri nedelje, i to svakog dana iz početka. Izuzetno lepo vreme je bilo; u aprilu, a naročito u kasnom aprilu, na Srednjem zapadu SAD često nailaze oluje, pljuskovi, oblačimo kaljače i kišne ogrtače. Međutim, za Stjuov rođendan svanuo je najvedriji dan, sa najčistijim plavim nebom koje bi ste mogli poželeti, dan kao sveže odštampana dolarska novčanica, kao da je i sama sudbina sklopila ugovor da sarađuje sa tom snabdevačkom firmom. A bila je i subota tako da niko od starijih klinaca nije morao u školu. Majke su nas izuzetno dobro oprale, oribale, i obukle, i onda nam dale skupe poklone koje ćemo njemu uručiti; jer, treba se dobro »isprsiti« na rođendanskoj zabavi jednog Stjuarta Kaningema juniora. Tate su tužno stezali novčanike; morali su dati pare. Mali Džo Stilz od prekoputa spremio je poklon od preko sedamdeset dolara, model aviona braće Rajt. Ja sam spremio komplet hemijske opreme, sa epruvetama, hemikalijama, lakmusom, retortama i Bunzenovim gorionikom, za 39 dolara i 95 centi (pojeftinilo, prvobitna cena je bila 49,95).

Prirodna je stvar, posle tolikih priprema, da je nama bilo malo i krivo zbog svega toga, i da smo se u potaji nadali da će ta zabava biti najgori fijasko posle pada linije Mažino, pa da onda doživotno zafrkavamo Stjua.

A kad smo ušli... unutra je bio jedan veliki novi sto samo za hranu. Na njemu, šest gigantskih torti, svaka drugog ukusa, po jedna za svaku od Stjuovih šest godina. Čokoladna torta; pa ona sa ukusom »eindžel fud«; pa torta, »breskva-karamel«; onda »limun-šifon«; pa »orindž dilajt«; pa torta sa rumom i suvim grožđem; ta poslednja je bila najomiljenija tog dana, iako je umesto pravog ruma u njoj bio samo ukus ruma, bez alkohola. Tu razliku mi deca nismo ni primetili.

A koji blistavi šeširi i ukrasi! Pa slatkiši! Peperminti; ušećerene jabuke; karamel štapići; »bičevi« od likorisa tj. gospinog bilja; gumi-bombone obložene šećerom; karamel mrvice; čokoladni »poljupčići«; i moje najomiljenije slatke štangle »Dobri Džo«. Jedan poseban prazan sto služio je samo za to da na njega stavljamo svoje poklone slavljeniku, i taj je uskoro škriputao od tereta svega što smo stavili. Jeli smo, igrali se, glumili da smo pijani kao naše tate posle njihovih zabava, pamtili smo sve radi kasnijeg detaljnog referisanja kod kuće, a Suzi Krejmer se prejela torte pa je sat vremena povraćala u kupatilu. A kroz sve to, Stju je skakao i pravio se važan, sijao očima, saopštavao svima ono o »još malo pa sedam«, i gramzivo osmatrao sto za po-klone na kome je ležalo bogatstvo dovoljno od otkupiš Džingis Kana iz zarobljeništva: gomila paketa zamotanih u sjajnu, skupu ukrasnu hartiju, sa trakama i mašnama koje su raskošno polegale na sve strane tako da pare samo što nisu curile iz njih. Zauzvrat je svako od nas dobio po jednu kovertu u kojoj je bila štedna obveznica od dvadeset pet dolara; oni mlađi od nas su mislili da su to samo lažne pare, za igru, a stariji su znali da je obveznica prava ali da tu prokletu stvar ne možeš da naplatiš dok ne istekne deset godina — a tad ćemo biti odveć stari da uživamo u trošenju.

Tad je Stjuova mama dala znak dvojici ravnodušnih ljudi iz snabdevačke firme, i oni su u sobu uneli nešto zapanjujuće. Ne znam samo kako je to nabavila! Bio je to presto,

maleni carski presto sa ivicama koje su izgledale kao od zlata. Ideja je bila da Stju sedne na presto, a mi da uzmemo svoje poklone u ruke pa da mu jedan po jedan donosimo pred taj presto, kao da je on naš mali princ od Velsa.

Moram reći da se mali Stju u tom času ipak poneo kao čovek. Herojski se opirao toj ideji svoje majke. Bilo mu je neugodno, a stideo se da tako nešto glumi. Ona ga je povela u stranu. Dobrih tri minuta izdržavao je navaljivanje koje je brzo prešlo putanju od molbi i ubeđivanja, preko obećanja da će biti zatvoren i fizički kažnjavan, do pretnje da će svi njegovi pokloni biti bačeni, čak i onaj tajni poklon od njegovog tate, u garaži. Stjuova majka je govorila vrlo tiho; ali, napeto šaputanje kroz stisnute zube i kroz lažni osmeh čuje se savršeno dobro u sobi gde gomila dece čeka u samrtnoj tišini. Najzad se sagnula i pomenula da će njegov ljubimac, pas Kajzer, biti »poslat da ga uspavaju« to jest ubijen. Stju je užasnuto prevrnuo očima i brzo pošao da sedne na presto.

I tako je bilo: Stju sedi na tronu, a mi, dečaci i devojčice, prilazimo jedno po jedno, svako mu uruči poklon, Stju mora svaki poklon odmah da otvori, onda svi moraju da se dive i uzvikuju »uuu!« i »aaa!« (devojčice »uuu« a dečaci »aaa«). Kad se završilo cepanje i čerupanje ukrasnog papira i sa poslednjeg poklona, i kad je uteran i onaj poklon iz garaže — mali karting auto sa pravim jednocilindričnim motorom i brzinom do trideset kilometara na sat — javila se njegova majka i rekla da će mu dati, unapred, i jedan poklon za onaj sledeći, sedmi rođendan. Tako je i učinila. Dobio je sat, ne onaj sa nasmešenim Mikijem Mausom čije su ruke kazaljke, niti ma šta slično, nego blistavi pravi sat kao za odrasle, pljosnat a vrlo težak, zlatan, i sa zlatnim kaišem.

Tad se desilo nešto veoma čudno. U sobu je ušla jedna devojčica koja je izgledala kao Suzi Krejmer ali oko dve godine starija, strpala mu još jedan poklon u krilo, i povikala: »A ovo ti je za osmi rođendan, Stju!«

Još se nismo ni snašli, kad, eto novih posetilaca. Došle su desetine njih, deca i odrasli; uleteli su kao jata skakavaca, svako sa po jednim poklonom, uzvikujući:

— Za tvoj deveti rođendan!

— Srećan ti deseti rođendan, Stju!

— Srećan ti dvanaesti rođendan!

Toliko je sveta došlo da nas izguraše iz sobe, čak u dvorište. Sa travnjaka smo gledali kako se kuća puni poklonima. Pitali smo se nije li i to neka dosetka Stjuove mame. Iznutra su se čule rečenice, maltene kao neka recitacija:

— Srećan ti šesnaesti rođendan! — Evo, za tebe, za tvoj dvadeset drugi rođen dan! — Srećan rođendan, Stju, kako se osećaš kao čovek od trideset godina?

Progurao sam se do prozora i video kako jedna žena, koja je izgledala onako kako bi naša Suzi Krejmer mogla izgledati sa trideset pet godina, donosi poklon i govori: »Od tvoje supruge, koja te voli, Stju!«

Onda sam video neku dečicu koja su se gurala ka njemu vičući. — Danas je tati četrdeset, četrdeset, srećan ti četrdeseti rođendan, tata!

Posle je došao neko ko je ličio na mog oca, ali i na mene, i rekao mu. — Srećan ti pedeset treći, Stju. Pa, pomisli samo, od danas si »još malo pa pedeset četiri«!

Jedino Stjua nisam mogao da vidim. Bio je izgubljen među gomilom nepoznatog sveta, i živ zatrpan darovima.

Ta rođendanska kantata se pojačavala, stigla je do šezdeset prve, pa do šezdeset sedme, pa do sedamdeset treće godine života; pa mu poželeše »srećan sedamdeset peti«, pa sedamdeset osmi, pa osamdeset četvrti... Onda se začuo jedan užasan vrisak, jedno dugo, otegnuto »Neeeee...!« koje je zazvučalo kao da dolazi iz velike dubine.Gosti začas nestadoše, nisam ih video da se okreću i odlaze, već, jednostavno, više nisu bili tu.

U sobi su ostale čitave gomile tih poklon-paketa, strmine od paketa, uzbrdice od paketa. Na samom vrhu stajao je Stjuov mali, pozlaćeni kraljevski presto.

A na prestolu, jedan starac vrlo sitnog rasta, klonuo, nepomičan, kose bele poput kosti, ruku čvornovatih i lomnih, lica pergamentnog i belog kao smrt; čovečuljak star, star — najstariji čovek koga sam ikada video.

Vladimir Todorović

NLO NE POSTOJI

Vruć, letnji dan harao je zapadnom obalom SAD. Ipak, to kao da nije mnogo smetalo onižem, proćelavom muškarcu koji je sa svojom ženom i dvoje dece udobno lenstvovao, u hladu suncobrana, na terasi restorana u Montereju. Dok je lagano ispijao burbon sa sodom s puno kockica leda koje su prijatno zveckale u čaši, njegova supruga je čitala neki ženski časopis koji je bio toliko »žut«, da je on maštao da se nađe u skladištu ovog lista sa svojim bacačem plamena kojim je čuda počinio u Vijetnamu. Njihova devetogodišnja kćerka se zanimala hladnom koka-kolom i video-igrom, a balavac koji je bio njen brat, i imao samo šest godina upravo je prilazio stolu gde je stajala nedovršena kupa kristalnih čaša...

Zvuk stakla koje se lomi naterao je prisutne goste da se okrenu ka izvoru buke i prekinu čaroliju koju je, udruženim snagama, stvaralo poslepodnevno sunce i vetrić što je nestašno mrsio kose. Osim prikaza dejstva sila entropije na čaše u simetričnom poretku, ništa se nije moglo videti. Kelneri brzo pritrčaše, srču skloniše, a ostale čaše složiše u kupu. Doduše, nešto manju nego prethodnu.

Otac našeg đavolka iznervirano ustade od stola i poče da se spušta strmim stepenicama na plažu jer to je bilo jedino mesto na koje je njegov sinčić mogao neopaženo stići posle ršuma u restoranu. Bio je u pravu. Dečko je sedeo na steni uzdignutoj desetak metara iznad mora. Posle kraćeg uspešnog planinarenja i delimično izgrebanog levog kolena, otac se pridruži sinu.

— Mladiću, ovoga puta si stvarno preterao. Nije ti dosta što si napravio štetu koju bi ja trebalo da platim, nego me još teraš da te ganjam po plaži — zadihano progovori otac spuštajući se da sedne pored svog sina.

— Nije, tata, nisam pobegao — poče dečak spremno. — Gledam leteći tanjir, eno ga gore! — dečakova ruka je pokazivala srebrnasti objekat, tanjirastog oblika, koji je, kao okačen, visio iznad susednog ostrva i okretao se oko svoje ose lagano, baš kao pile na ražnju.

Onda se leteći tanjir nenajavljeno pokrenu, kliznuviš malo u stranu. Zatim je počeo da povećava visinu, ubrzavši ujedno i okretanje oko svoje ose. A onda poče ludnica. Leteći tanjir je besomučno leteo svuda unaokolo menjajući visinu i boju takvom brzinom da ga je okom bilo teško pratiti. Nekoliko minuta kasnije, tanjir prestade sa svojom igrom i poče da se udaljava od posmatrača. Ubrzo ga nestade.

— Tata, — progovori sin, — jel' da da smo videli NLO?

Otac je tek sada dolazio sebi. Ono što je do malopre gledao na nebu nije moglo naći mesta u njegovom koliko-toliko sređenom svetu verovanja i ubeđenja. Doduše, da je ovo video u Vijetnamu ne bi ni trepnuo, ali ovde...

— Ne, sine, nismo videli NLO. NLO ne postoji.

Pošto je za posmatrače na Zemlji srebrnasti tanjir nestao u moru oblačića, negde iza Portlenda, uputio se, ne baš velikom brzinom, stalno se uzdižući, prema istočnoj obali SAD.

U brodu, za komandnom tablom, sedela su tri humanoida, održavajući željenu visinu i pravac tanjiru. Sa velikom napetošću su pogledavali na razne ekrane koji su im davali najrazličitije podatke, potrebne za siguran let, i u određenim vremenskim razmacima pritiskali raznobojnu, svetleću dugmad.

Pošto su dostigli određenu visinu, humanoid koji je sedeo u sredini pritisnu dugme, uključivši time automatskog pilota, a onda se okrenu ka osobi koja je sedela levo od njega.

— Pa, Volođa, nadam se da ti se stražnjica nije zalepila za stolicu. Nemamo više čega da se bojimo. Još samo da obiđemo nekoliko mesta usput i kod kuće smo!

— Kapetane Sergeje Ivanoviču — progovori lepi, plavokosi momak, na čijem se licu lako mogao pročitati jedva prikriveni strah, — lako je vama... Vi ste ovako stotinama puta, a ja...

— Ma ništa se ti ne boj. Znaš, Volođa, kako kažu: »Na mlađima svet ostaje!« — progovori kapetan uz smeh. — Veruj ti meni na reč, ni meni se nije prvi put svidelo da me neko voza k'o vreću krompira gore-dole. Ali, veruj ti meni, gore će biti njima nego tebi, to da ti bude jasno.

— Kako to, druže kapetane? — upita letač Volođa Hačiturijan dopuštajući svom telu da se konačno opusti u sada ne tako udobnoj kao na početku leta, specijalnoj letačkoj stolici SLS 2.

— Kako bi se ti osećao da ti nešto deset minuta leti iznad glave na najluđi mogući način, a ti nit' znaš šta je to, niti odakle to tu. Amerikanci su opterećeni, i to kao nacija, ne samo letećim tanjirima, već i svim mogućim izmišljotinama. Ovo možeš shvatiti kao deo psihološkog ratovanja u okviru sveprisutnog hladnog rata.

— Druže kapetane, pa zar hladni rat, psihološki rat i sve ovo zbog samo dva Amerikanca? Zar ne bi bilo bolje da smo u brišućem letu protutnjali kroz Čikago ili Njujork.

— Jeste, pa posle da nam oni istom merom odvrate i prošišaju preko Moskve. Kada bismo mi sada napravili takvu glupost, znaj da bi nas, lično, predsednik države obesio za onu stvar. Ako tako budeš razmišljao, znaj da nećeš daleko dogurati.

— Izvinite, druže kapetane, nisam izgleda dovoljno razmislio o svemu tome — zvaničnim glasom reče Voloda, ispravljajući se u stolici. Počeka jedan trenutak, a onda dodade: — Nije mi baš prijao ovaj prvi let.

— Ma hajde, nije to ništa. Šta misliš, kako je bilo leteti u prvim tanjirima, kada nisi znao da li ćeš propasti kroz pod u more, ili će ti neki ludi američki farmer sasuti masu olovnih kuglica u neki osetljiv deo broda. Tek kada su pedesetih godina doneli zakon...

— Kapetane Ivanoviču — prekide priču treći čovek, koji se do sada nije uključivao u razgovor. Bio je to vezista, major Vasilj Vasiljevič Miškin, — ispričajte vi njemu kako je ovo sve počelo. To njih nisu učili...

— Da, dobro kažeš, Vasilj. Pa, Volođa, zvanično ovo jeste proizvod ruku naših trudbenika, ali ovo mi nismo izmislili. Ovo smo zarobili od Nemaca u Čehoslovačkoj, i na nekoliko drugih mesta, još za vreme Drugog svetskog rata. Ovo je delo nemačkih naučnika u kome su oni još 1944. izveli svoj prvi let u Češkoj. Tada su postigli dve hiljade kilometara na čas, a ubrzo je i prvi model pao nama u ruke. Doduše, nešto je dopalo i Amerikancima, i eto tako...

Pištav zvuk prekide kapetanov mirni glas. Sva trojica se slediše u trenutku, a onda, kao po komandi, okrenuše ka radaru. Leteća tačkica, koja se sada nalazila jako blizu njihovog broda, pravila je takve skokove da je kapetan Ivanovič prvo pomislio da je radar pokvaren.

— Kapetane — progovori drhtavim glasom Vasilj, — instrumenti kao da su podivljali.

Kao da je čekao baš taj trenutak i radar prestade sa radom. Volođin pogled je sa

mrtvog radara skliznuo na kapetana.

— Druže kapetane, Amerikanci?

Sergej Ivanovič je jedini u tim trenucima izgledao pribrano.

— Nemoguće, na ovom polju oni nisu ispred nas...

— Onda je ovo NLO — zaključi Vasilj.

— Ne, Volođa, to jednostavno ne postoji — uzvrati kapetan.

A onda sve vibracije letelice nestadoše i zavlada apsolutna tišina, čim su motori prestali da rade.

Dva broda su naporedo letela jedno vreme, a onda veći brod jednostavno priđe i proguta manji, kao što veća riba guta malu, i zatim se strelovito uputi uzlaznom putanjom ka svemiru. Brod je sačekao da se dobrano udalji od Zemlje, a onda jednostavno nestade. Ušao je u nadsvetlosnu brzinu.

Unutar broda, velika skupina čudnovatih stvorova se okupljala oko skladišnog prostora u kome je bila letelica koju su tako uspešno pokupili u atmosferi Zemlje. Već su se obavljala razna merenja omotača broda, kao i skaniranje. Roboti su prolazili pored broda i pričvršćivali različite naprave po njegovoj oplati.

U kontrolnoj sobi broda ostalo je samo još petoro dežurnih, koji su proveravali sisteme broda posle ulaska u nadsvetlosnu brzinu, kontrolišući podatke koji su dolazili od zarobljenog broda. Odjedanput, ekrani počeše da se gase, a kontrolne lampe da trepere kao lajt-šou u nekoj diskoteci. Njihova zgranuta lica odjedanput zaledi avetinjsko-plava svetlost koja je probijala oplatu broda. Dolazila je od vatrene lopte koja je skroz okružila brod.

Posle izvesnog vremena, brod zarobljen u kugli potonu u nove dimenzije vremena i prostora, noseći sa sobom posadu obavijenu plavom svetlošću, dok su im lica izražavala krajnju začuđenost i nevericu.

Plamena kugla je plovila svojim svemirom. Odjedanput, prostor oko nje se poče kriviti i uvijati, izobličavajući plamenu kuglu. A onda, kugla nestade.

Ivan D. Nešić

LIJTE, SUZE MOJE

Imala je prekrasne oči, boje plavih mora što natapaju peščane obale na jugu i uvlače se u skrivene fjordove na severu.

Sada su počivale na njegovom dlanu. Usamljene i otrgnute. Naslađivao se njihovim nepomućenim sjajem, baš kao što se do malopre naslađivao njenim telom. Podigao je pogled prema njoj.

Sedela je na mekom, filcanom jastuku kraj njegovih nogu, nemo podignute glave. Duga plava kosa, razdeljena po sredini, uokvirivala joj je asketsko lice snežnog tena. Vrhovi uvojaka dodirivali su joj dojke.

Bila je veoma mlada, negde na granici hormonskog preobražaja iz deteta u ženu. Do jutros, njeni laki i neusiljeni pokreti pripadali su veseloj devojčici, ali sada je njeno telo izvajanih oblina odavalo ženu.

Telo joj pretrese jecaj, a Namesnikov dlan postade sablasno vlažan, kao da su ga natopile nevidljive suze.

Otkucavši šifru na jedinici, dozvolio je da je odvedu.

Vratiće je nazad, u memljivu straćaru ispod brega, sa tužnim očima drugog bića. Stajaće dugo ispred iskrivljenog ogledala, okačenog o trošni zid zemljane kolibe i

plakaće. Plakaće tu, setno posmatrajući odraz svoga izmenjenog lika i okolni svet. Negde u mislima, gde neuronska granica odvaja polja sna i jave, stopiće se sa njihovim vlasnikom, deleći odurnu sudbinu što ih zadesi. Za nju, izlazak sunca više nikada neće biti isti.

Transplantacija okulusa je protekla normalno, uostalom, nije mu bilo prvi put.

Nebeska izmaglica što ga je okruživala, pomešala se sa plesom beline svetlosti sa stropa. Uspavali su ga razdragani tonovi Skarlatijeva madrigala. Na krilima pesme, došli su mu mir i san.

Godinama već, ni sam nije znao koliko dugo, nije usnio nikakav san. Ali sada je sanjao dugo, veoma dugo. Usnio je ljude iz Cvetne doline; njegove podanike.

Pristizali su u grupama od ranoga jutra, navirući preko zelenog polja na kome su rasle biljke čudnog izgleda. Tiskali su se okolo kanala sa rastopljenim olovom želeći da budu bliže. Njihov miris, na sveže pokošeno seno i staju, prolazio je kroz filtere u nozdrvama.

Kada se spustio veliki drveni most obešen o dva titanijumska lanca, mirno su kročili unutra i poređali se u dugu gomilu. On je sedeo u prestolu od bazaltnog kamena ukrašenog gorskim kristalom, u centru dvorišta. Jedan po jedan, išli su u mimohodu prinoseći mu darove. Spuštali su ih pred njegove noge.

Davali su onoliko koliko su mogli i imali.

Neki su prinosili svoje ruke, oni koji ih nisu imali polagali su kvrgave noge. Imućniji su mu darivali oči, pa čak i glave koje su nosila obezglavljena trupla. Oni najponizniji i najodaniji, a takvih je bilo mnogo ali samo u snu, parali su dugim noževima svoju utrobu i vadili organe. Drhtava, krvava srca, tako bolno živa, skakutala su po brdu mesa. Otkinute glave kezile su mu se sa gomile.

Kolona je i dalje bila dugačka, a gomila organa nesmetano je rasla dok ga potpuno nije zatrpala.

Zavrištao je u znoju, dahćući naporno i isprekidano. Proročnički san ispunio je svaki kutak njegovog uma.

Dani i noći su se nizali kao na pokretnoj traci, stizali su sa severa nošeni hladnoćom i vetrom. Drveće je oborilo grane i svuklo zelenu odoru.

Sve manje ljudi vrzmalo se dolinom. Šćućurili su se pokraj ognjišta, moleći se da zima ne bude duga i jaka. Ono malo zaliha što nisu odneli Namesnikovi ljudi, nije im garantovalo bezbrižan život. Mnogi će proleće dočekati nepopravljivo osakaćeni, a mnogi ga neće ni dočekati.

Sunčevi zraci bili su suviše slabi da bi ga zagrejali. Uključio je grejne kalemove ispod plašta. Toplota nije mogla da odmrzne strah.

Zamišljen i zagledan u pustu dolinu, kojom su carovali vetrovi stvoreni mašinama za turbulenciju, nije primetio kada se robopaž uvukao u dvoranu.

— Veliki Vladar želi da vas vidi sutra u svojim odajama!

Hodnik što se protezao kroz samo srce zamka vodio ga je najkraćim putem do centralne odaje. Pod je bio sačinjen od penaste materije, iskričavo žute sa simetrično utisnutim simbolima Velikog Vladara. Na zidovima su se nalazili hologrami najvećih umetnika IV perioda.

Osetio je plimu zavisti.

Vladar je ležao na samooblikujućem hidrostatičkom jastuku. Namesnik se spustio kraj njega.

Robošlužitelji su izneli hranu. Prepelicu u vinu i pohovan veprov mozak. Tekućinu u bokalu nije uspeo da prepozna. Imala je osvežavajuću aromu tropskog voća, protkanu ukusom destilata.

— Noć je sve duža — izusti Vladar — budi moj gost.

Bleštavo svetio pretvorilo se u grimizno sunce. Namesnikove oči sijale su kao nikada pre.

Stražari su mu pomogli da nađe put do vrata, dok je Veliki Vladar sa obožavanjem gledao u dlan.

Imao je tako divne oči.

Vilijem Nolan

KNJIGA JE NAJBOLJI PRIJATELJ

— Mrzim knjižare — reče Dejvid.

— Još si dete — reče mu njegov Čuvar. — Kad budeš odrastao, uvidećeš vrednost knjiga.

Dejvid je imao jedanaest godina. Dopustio je da bude odveden u jednu knjižaru. Jedanaestogodišnjak ništa ne postiže ako se svađa sa Čuvarom.

— Mogu li vam pomoći? — sa osmehom im je rekao visoki starac u dugoj sivoj odeždi Učenosti.

— Ovo je Dejvid — reče Čuvar. — Došao je da iznajmi knjigu.

Stari klimnu glavom.

— A šta si izabrao, Dejvide?

— Ništa — reče Dejvid. — Neka Čuvar odluči.

— Pa, dobro, ako je tako... — Knjižar se opet nasmešio. — Da li bi da predložim neke naslove?

— Da, molim vas — reče Čuvar.

Starac je skupio usne. — Pa... recimo **Mobi Dik**? Divna avantura na moru, prožeta simboličnom filozofijom.

— Mrzim kitove — reče Dejvid. — Morske stvari su mi odvratne.

— Hmmm. Onda ću izostaviti Melvila i Žil Verna. Da pređemo na Dilana Tomasa i njegovo produhovljeno delo **Pod mlečnom šumom**.

— Da čujemo jedno parče — reče Dejvid.

Starac je pritisnuo dugme na zidu, i jedna se vrata otvoriše. U sobu stupi čovek u izgužvanom odelu. Nos mu je bio crven, otečen; kosa, silno raščupana. Krenuo je ka njima, govoreći gromkim glasom. Pričao je o jednom gradiću u noći, i to u noći bez zvezda, u noći crnoj kao Biblija, i o šumi koja »hramlje nevidljiva nadole ka sporocrnom, sporom, crnom, vranasto-crnom, ribarskim-čamcima-uzgoredoljenom moru«.

— Ne sviđa mi se — reče Dejvid ravno. — Vratite ga.

— To će biti sve, gospodine Tomas — reče knjižar.

Izgužvani tip se okrete i nestade iza vrata.

— Hoću neku lovačku priču iz starinskih vremena — reče Dejvid. — Imate li neku?

— Naravno. Imamo ih mnogo. Recimo, **Velika šuma**?

— Ko je to napisao? — upita Dejvid.

— Gospodin Fokner. Dopašće ti se, siguran sam.

Dejvid je slegnuo ramenima, a knjižar pritisnuo drugo dugme. Pred njih iskoči visoki čovek tužnih očiju i četkastih brkova. Progovorio je, razvlačeći reči na način američkih južnjaka i kauboja, o šumama i rekama i plodnoj zemlji, i o »bogatom dubokom crnom aluvijalnom tlu iz koga pamuk može da izraste do iznad glave konjanika.«

— Uzećemo ga — reče Dejvid.
— Uistinu hoćemo — reče Čuvar.
— Izvrsno — reče knjižar.

Vilijem Fokner je strpljivo čekao dok su oni popunjavali i potpisivali ugovor o iznajmljivanju, a onda izašao sa njima iz knjižare.

— Ima u ovoj knjizi jedna priča kojoj sam dao naslov »Medved« — reče on Dejvidu. — Želiš li da je čuješ?

— Dabome. Hoću da čujem celu knjigu ako je cela o lovu.

— Ovaj dečko ima čudnu fascinaciju temom smrti — reče Čuvar Fokneru.

— Onda da ja počnem od prve strane — otegnuto reče visoki pisac dok su prelazili tračnice elektrokolske mreže.

Dižući pogled ka tužnim očima Vilijema Foknera, Dejvid je prevideo munjeviti nailazak elektrokola koja su hujala ka njima. Čuvar je vrisnuo i zgrabio dečaka za kaput pokušavajući da ga odvuče u stranu, ali taj pokušaj nije uspeo. Kola udariše Dejvida i ubiše ga na mestu.

— Da li ću sad biti vraćen? — upita Fokner.

Noel Putnik
TRKAČ

Oko njega su lebdela blistava svetla Grada. Delovala su nestvarno, beskonačno daleko, a opet, bila su veoma blizu, gotovo na rukohvatu. Osećao je svetla. Osećao je kako ga svako od njih neumoljivo probada. Bila su uperena u njega, dok su promicala i nestajala u pozadini. Crni put, koji kao da je gutao zrake, u daljini je presecao svetla, oštro i neumitno, poput kakvog noža.

Svetla su činila da se i on oseća nestvarnim, nepostojećim. Međutim, ta mutna i nejasna strepnja koju su u njemu budili zraci hiljada i miliona svetionika nije bila daleko od listine: on nije postojao. Predstavljao je ništavilo, pa čak ni to. Čak i da je hteo da se oseća stvarnim, ne bi mu dozvolili. Čak i da mu dozvole, ne bi umeo da se oseća stvarnim. On nije postojao.

Postojala je igračka. Igračka Mašine. Svi su oni bili igračke Mašine, stvoreni sa jednim jedinim ciljem: da Mašinu zabavljaju svojim beskonačnim igrama, da ne dopuste da joj bude dosadno. Svaka igračka imala je svoju sopstvenu namenu, često jednokratnu.

On je bio *Trkač*. Celog svog nepostojećeg života on je trčao crnim putem, okružen neizbežnim svetlima Grada, trčao kako bi zadovoljio nastrane i neljudske želje i strasti Mašine, kako bi, makar delimično, utolio njenu neiscrpnu žeđ za ružnim i zlim.

Stvoren je da bi trčao, a trčao je radi Mašine,koja je stvorila Grad, svetla i robote, koji su stvorili njega. Ali on nije bio robot.

Bio je igračka.

Ukoliko bi postala nezadovoljna svojim igračkama, Mašina bi ih slala u Reduktor duša koji bi stavljao tačku na njihovo nepostojanje. Trkač je bio srećan. Dugo vremena je trčao uporno izbegavajući Redaktor Duša. Uspevao je da zabavi Mašinu, koja nije bila nezahvalna, već ga je štedela. Uprkos svemu, znao je da će joj i on jednog dana dosaditi. Za razliku od njega, taj dan je bio *stvaran*, i primicao se, nošen tokom vremena. A tada će se i on priključiti dugoj koloni igrački koje su čekale na potvrđivanje svog nepostojanja.

Međutim, jednim neizmerno malim delom svog nestvarnog JA, on je sebe osećao. Osećao je da postoji još mnogo toga osim Grada, svetla, Mašine, igrački, robota i crnog puta. Tu se, međutim, gubio svaki smisao, jer, ako nije imao koga da uveri u svoje

postojanje, onda nije postojao.

Tokom izuzetno retkih i kratkih časova odmora, kada je Mašina bila zabavljena rešavanjem drugih problema, smeštali su ga u kontejnere okružene robotima, zajedno sa ostalim igračkama. U tim retkim zajedničkim trenucima vladao je muk. Igračke nisu znale da govore.

Opet je trčao. Svetla grada promicala su pored njega, tvoreči blistave, beskrajne trake raznobojne svetlosti Noge su se ritmički i nečujno spuštale na glatku, crnu podlogu crnog puta. Bio je nešto. Bio je trkač. I imao je noge. Pa, da li je onda postojao?

Obično je trčao do jedne tačke, jarko crvenog, pulsirajćeg svetla metalnog tornja, posle čega je zaokretao i vraćao se nazad. Nije mu bilo dozvoljeno da ide dalje. Mašini nije odgovaralo. Da li se nešto nalazilo iza crvenog svetla?

Da li se Grad i tamo prostirao, da li se prostirao u beskonačnost, kako je Mašina govorila?

Nastavio je dalje. U zabranjenu zonu. Dizao je noge sa lakoćom, okružen zaslepljujućim svetlima. Osećao se izuzetno lagano, gotovo se stopio i postao deo okolnog prostora i zraka. Osećao se dobro. Bio je srećan.

JEDINKA CQ 673892006. PREŠLA DOZVOLJENU GRANICU.
GRANICA NE SME BITI POVREĐENA. OČEKUJEM POVRATAK

Nije mogao da odredi odakle dolazi glas. Možda nije ni postojao, već je odjeknuo samo u njegovoj glavi Možda su svetla govorila. Glas ga, međutim, nije uznemiravao. Nešto drugo skretalo mu je pažnju.

CQ 673892006. VRATI SE. NAREĐUJEM TI.

Već se nalazio na periferiji Grada. A ako je postojala periferija, onda je morao postojati i kraj Grada. Ali... šta je ono?

POSLEDNJA OPOMENA. VRATI SE.

Gospode! Onaj deo... manje svetla... nepravilan oblik... Grad nije stvorila Mašina! Grad sigurno nije stvorila mašina.

ZA TAČNO 0.05 REGULARNIH VREMENSKIH INTERVALA POČINJE
ZASIPANJE CQ 673892006 RENTGENSKIM ZRACIMA

Nećeš me imati, prokleta mašino! Još malo, i Grada će nestati Svetla već počinju da jenjavaju. A kada nestane Grada, ponovo ću biti čovek, zauvek van domašaja tvojih mizernih, mehaničkih ruku!

MAKSIMALAN INTENZITET.

Količina zračenja koja je zasula trkača bila je dovoljna da uništi i samu Mašinu. Trkač je, međutim, nastavljao da trči, ne obraćajući pažnju na smrtonosno bombardovanje. Uostalom, kako se može ubiti neko ko ne postoji? Kako ničemu može zasmetati zračenje? Sve dok se bude osećao nepostojećim, ništa mu neće moći naškoditi Dovoljno je bilo da nastavi da glumi igračku.

Svetla Grada ostala su daleko za njim. Trčao je beskonačnim crnim putem, prvi put u svom nepostojećem životu vlastitom voljom. Više nije bio rob Grada i Mašine. Istina, njegova sloboda neće dugo trajati. Jer, čim se, daleko od Grada, prvi put oseti čovekom, biće mrtav usled čudovišno jakog rentgenskog zračenja. Međutim, za taj trenutak slobode i vaskrsnuća vredelo je dati život koji nije ni postojao.

I trkač postade čovek.

Žil Murat
PRIVATNA KOLEKCIJA

Ovaj.. Halo!... Je li to emisija o privatnim kolekcijama? Sad je red na mene?... Da... Pa, evo, zovem se Bernar Dišman, stanujem blizu Sen Satirnena u oblasti Ero... Da, dobar dan!... Evo i ja pravim kolekciju, ali radi se o kolekciji kolekcionara... Da, dobro ste čuli... Pa imam ih već popriličnо... Da, da! Kolekcionara. Zašto?... Oh, slučajno... pretražujući neki tavan otkrio sam jednog kolekcionara lula... Da, sa čitavom kolekcijom... Iz osamnaestog veka... Tačno tako, i eto kako mi je ta misao pala napamet... O, da, imam lepe primerke, kao na primer jednog kopocefila... to vam je skupljač držača za ključeve!... Sa alkom koja mu je bila ugrađena u glavu... Okačio sam ga u svom salonu pored reprodukcije dečaka skitnice sa Monmartra, efekat je sjajan.

Imam i jednog kolekcionara crepova sa, e sad se drž'te dobro, sa crepom zabijenim u glavu... Da, u dobrom stanju!... Ali najlepši dragulj je jedan Robespjer... O, da! Taj vam puno vredi... Njega sam okačio u dnevnu sobu, iznad kamina, vrlo je dekorativan!... Pre svega zbog Dantonove glave oblivene krvlju koju drži pod rukom... Kako da ne, kako da ne, imam potvrdu da potiče iz tog vremena!

Koristim ovu emisiju da uputim poziv jer bih hteo da razmenim jednog Napoleona sa kolekcijom bitaka, potpunom kolekcijom, za jedan komad koji je, koliko mi jepoznato, veoma redak, ali u isto vreme i veoma tražen, želeo bih da nabavim jednog Hitlera, koji je sakupljao sva moguća zverstva, koja se samo mogu zamisliti...

Žak Sternberg
PITANJE

Pošto je stvorio ništavilo, prazninu, nebo, zvezde, zemlju, mora i čitav svet, Bog se zapitao, pomalo zbunjen, zašto je do đavola stvorio sve to. Tada je stvorio čoveka.

Pobrinuo se da čovek bude dubokouman i sklon razmišljanju, uobražen i uporan, radoznao i sitničav u najvećoj meri.

“Možda će ova budala naći odgovor na moje pitanje”, pomislio je Bog smejući se veselo.

Žerar Kuasne
IMPRESIJA

Prešao je preko ulice i ušao u staru, prašnjavu knjižaru Martina Edelmana. Među brojnim delima koja su tu bila poređana u desetinama gomila koje samo što se nisu srušile, penjući se u susret istrošenim policama koje su isto tako već bile pretrpane starim knjigama, jedno delo je privuklo njegovu pažnju i on ga je nasumice otvorio. Pročitao je sledeću rečenicu:...*prešao je preko ulice i ušao u staru, prašnjavu knjižaru Martina Edelmana. Među brojnim delima koja su tu bila poredana u desetinama gomila koje samo što se nisu srušile, penjući se u susret istrošenim policama koje su isto tako već bile pretrpane starim knjigama, jedno delo je privuklo njegovu pažnju i on ga je nasumice otvorio. Pročitao je sledeću rečenicu*:... prešao je...

Frederik Serva
CRVENI PAUK

Veliki žuti pauk kružio je nebeskim svodom skučenog sobička u kom sam spavao. Nošen sećanjima koja su navirala, napuštao bi ponekad svoje oblake i dodirivao moje nepomično lice.

Sa beskrajnim oprezom, moje ruke bi se tada podizale i spajale pred mojim očima, a zatim bi se razdvajale i kao da poseduju sopstveni život, počinjale ludu igru uz zvuke neke već zaboravljene muzike.

Mogao sam da čujem tu muziku.

Zvuk doboša me pomalo plašio, to je sigurno, ali pauk bi se vraćao u svoje skrovište i jedino je to bilo važno.

Dugo me tako posećivao.

Svake noći sam osećao njegovo prisustvo koje me je sve više uznemiravalo, ali nikada nisam uspeo da ga vidim. Najzad je jedne večeri nestao. Možda je bio mrtav ili se jednostavno umorio.

Kada sam se sutradan probudio, ugledao sam ga kako leži na belom jastuku. Pauk više nije bio žut, već crven. Crven kao krv. Ona krv koja je kapala sa mog beživotnog tela.

Andre Frankua Riaud
THE HAND

ŽELJA

14. MART - Vonik je došao jutros do mene i ja sam opet napravio grešku: proklete ruke, zar ne možete da mirujete, zašto se stalno krećete, zašto težite prijateljstvu? Kada sam napravio nejasan pokret u želji da pomilujem Vonika po zatiljku, ovaj je odskočio kao da ga je udarila struja. Bacio je na mene pogled pun zaprepašćenja i prekinuo svoju posetu, bežeći kao ispred policije! Smetenjak!

REČI

- Ali, zašto se tako ponašaš, hoću da kažem da mora postojati neko racionalno objašnjenje?
- Mael, veruj mi, ne činim to namerno...
- Verujem ti! Baš si čudan: tvoje ponašanje je nerazumljivo, a povrh toga tvrdiš da ne možeš sebe u tome da sprečiš! Valjda shvataš da je naše društvo tako ustrojeno, tvoji pokreti možda potiču iz najboljih namera ali... ali to je zabranjeno!
- Zašto kažeš samo da postoji zabrana? Reci mi zašto je to zabranjeno. Zar su moji pokreti tako opasni?
- Ma ne, ne radi se o tome, znaš i sam... ne znam kako da ti objasnim, ti tvoji pokreti... oni su naprosto nepristojni! Mislim da razumeš šta hoću da kažem...
- Ti ne shvataš...
- Ne dodiruj me!

POKRET

Riđokosi mladić nešto govori osmehujući se, njegov sagovornik zabrinuto vrti glavom, lice mu poprima bolan izraz, riđokosi mladić zastaje, njegov crnokosi drug se takođe zaustavlja, riđokosi pokušava nešto da mu objasni, njegov osmeh je ustupio mesto ozbiljnijem izrazu, crnokosi opet vrti glavom, sleže ramenima, pravi pokret kao da će dodirnuti riđokosog, ovaj odskače razljućen.

ŽELJA (drugi put)

27. mart -I sama činjenica da zapisujem u beležnicu misli koje mi prolaze kroz glavu predstavlja protivdruštvenu radnju... Mora da su naši svetovi paralelni!

REČI (drugi put)

- Ne dodiruj me!

DNEVNIK

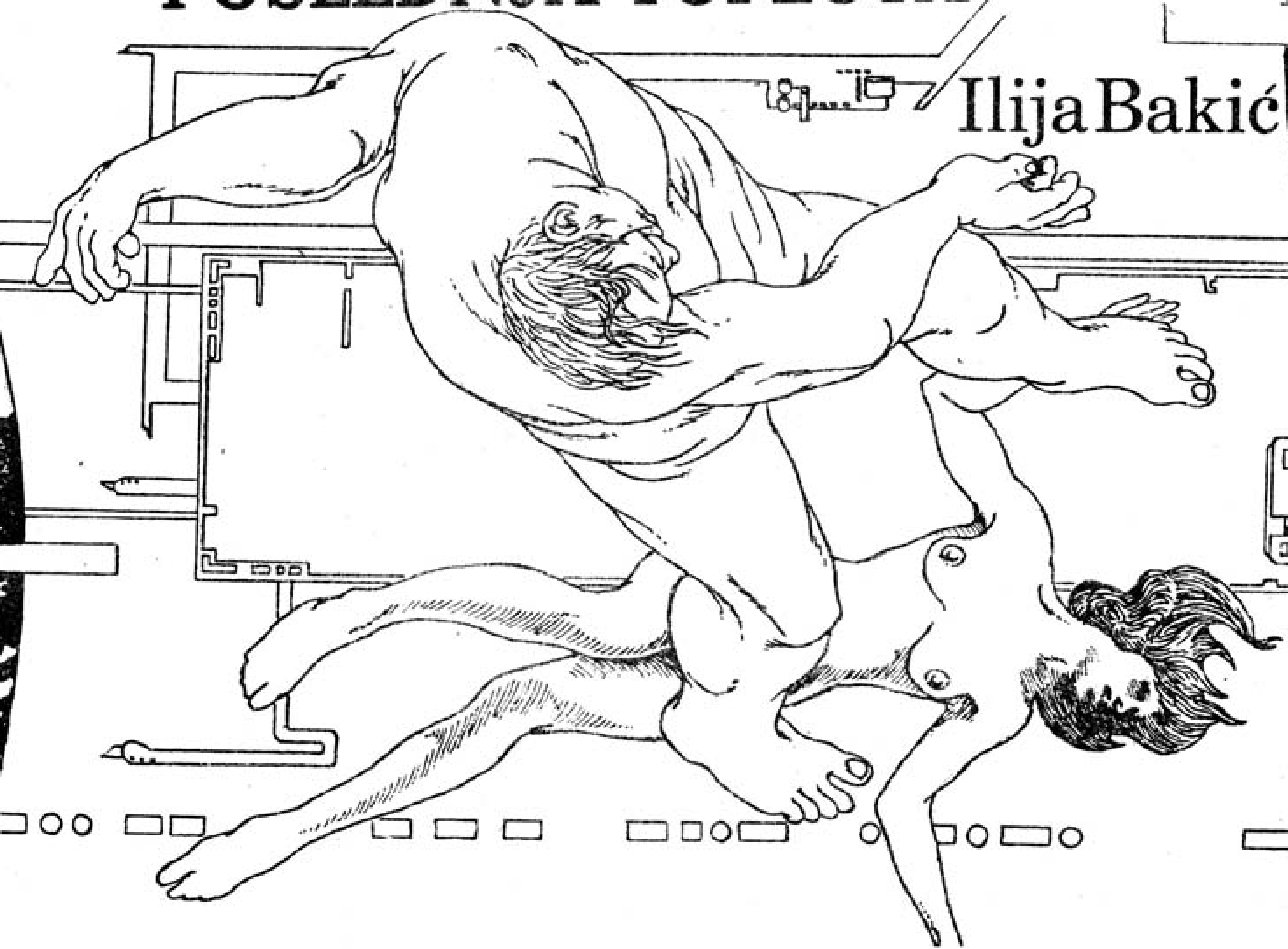
23. mart – Ali ja ne mogu sebe da sprečim u tome, moram neprestano da pravim pokrete kao da ću pomilovati ljude koje volim. Neprekidno želim da spustim ruke na ramena svojih prijatelja.

PRESUDA

30. mart - Sudija je bio milostiv. Odseći će mi ruke. Milovanje nikad nije bilo i nikad neće biti društveno prihvatljiv čin.

Lionel Evrard
SAMOUK

U školi su me uvek poučavali o stvarima. Nikada o ljudima. Bez sumnje se stoga danas osećam među sebi sličnima u potpuno nepoznatom svetu, kao da nisam jedan od njih. Mogao sam da istražujem sam tu prostranu ljudsku oblast. Ali sve u svoje vreme. Ja nisam od onih površnih i naivnih koji prihvataju onakav privid stvari kakav im je nametnut. Iskoristio sam svaki trenutak svog vremena da produbim lekcije svojih učitelja. Dostigao sam takvo poznavanje predmeta da oni za mene nemaju nikakvih tajni. Sada sam jedan od njih. Spadam među njih. Samo sam radoznaliji. I preduzimljiviji. Kamenje na pločniku pomaže mi da izazovem pad onog na kome ću obaviti svoje novo istraživanje. Mračna i hladna slepa ulica, zidovi ispunjeni radoznalošću okupljaju se oko nas. Kiša spušta blagoslov na ovu scenu. Pun mesec čuva stražu. Hvatam zamorče ispod pazuha i predajem ga u snažne metalne ruke ulične svetiljke. Pogled skalpela blista od zdravog osećanja radosti pod avetinjskim električnim osvetljenjem. Moj svet stvari koji me okružuje steže svoj obruč. Čelično sečivo polako raseca telo, od pupka do pleksusa. Tako započinje naš dugoočekivani čas o ljudima.

POSLEDNJA TOPLOTA
Ilija Bakić

Komandna soba bila je prazna i kapetan odahnu. Pre no što je ušao, zastao je pred vratima spreman da se vrati ako bi čuo glasove. No, biće da niko više nije dolazio ovamo, barem on nikoga nije sreo kada je svraćao. Svi su ostajali u svojim brlozima. Samo je on hodočastio željan čuda.

Polako je zatvorio vrata i, naslonjen na njih, utonuo u ustajali, pregrejani vaz-duh. Soba je bila u mraku. Prišavši, po navici, radnom pultu pronađe dugmad jednog monitora i uključi ga. Ekran blesnu, bez slike, samo blistava pozadina muka.

Uključio je redom sve monitore sa istim rezultatom. Spoljnih kamera nije bilo. Samo jedna je preživela prvi udar ali ne zadugo: obrisao ju je sledeći talas. Ipak, ono što su videli pre njenog nestanka nisu mogli odagnati. Moglo se samo ne verovati.

Hotimice ne gledajući u ekrane, da ga ne bi opet posednula belina koja upija, tražio je po sobi.

Našao je tražene slušalice ispod druge stolice — biće da ih je tamo, besan, ba-cio prošli put — priključio ih na radio, pa pogasio monitore. Zatim je seo, stavio slu-šalice i uključio radio. Kada ga zapljusnu šum, nesvesno zatvori oči.

Divovske snage su se borile. Eksplozije i urlici, nestanak i povratak elektricite-ta. Ničega ljudskog.

Drhtavim dodirima je menjao talasna područja i klizio niz njih. Ništa. Iza grčevito stisnutih kapaka video je šta se dešava tamo gore, to već viđeno.

Oči su mu ovlažile. Zašto i antene nisu otišle sa kamerama? Pile su mu snagu. Nije želeo da veruje. Ne želi da veruje. A znao je: nije bilo neba, vazduh je stenjao ce-pan munjama, pritisnut uzvitlanom zemljom. Noć bez novog dana. Potpuna, sveop-šta hladnoća. Sve sile puštene na pir razaranja.

Skinuo je slušalice dok mu je utroba drhtala. Oteturao je do vrata, zamahom ih otvorio i izleteo.

Verovatno niko od šesnaest članova posade nije verovao da će jednom morati na svoju dužnost. Utonuli u svakodnevicu, proživeli su svojih mesec dana dužnosti ne-gde između radnih smena, redarstva i spavanja, slobodno vreme provodeći u karta-nju, svađama, praćenju TV-programa, skrivenom cuganju i fiksanju. Cilj i svrha ba-ze kojoj su služili bili su im nepotrebni. Uostalom, godinama unazad biti vojnik zna-čilo je tek imati uniformu i drugačije radno vreme. Vojna snaga bila je adut političa-ra u njihovim ravnotežama, pretnjama i popuštanjima. Za posadu baze, deset meta-ra ispod zemlje, u ljušturi od metar debelih betonskih zidova, važna je bila rutina održavanja i planiranje lude zabave posle dužnosti. Tek bi poneka pretnja terorista ili trenutna zategnutost na površini unosila ton važnosti i ozbiljnosti u smene rada i odmora.

I uzbuna je bila samo stvar vežbe...

...izađe u hodnik. Vrata za njim lupiše i zatvoriše se.

Za trenutak bio je zaslepljen mrakom oko sebe i svetlaci mu zaigraše pred oči-ma. No, nastavio je da korača dodirujući rukom skliski zid hodnika. Zakačio bi i od-gurnuo nogom ponešto meko i navala smrada sunula bi odozdo na njega. Otpadaka je bilo svuda. Lagano su trulili. Niko ih nije sakupljao niti je kome do toga stalo. A narediti, čak ubeđivati, ko je mogao imati to pravo?

Postepeno je počeo da razaznaje okolinu i zaobilazio je gomile na podu. Čitav hodnik osvetljavala je jedna sijalica. Njeno crveno kućište bilo je razbijeno još kad su prvi put provalili. Ostatak rasvete, sem tog nužnog minimuma, bio je isključen, u ime štednje, dužeg trajanja akumulatora. U neko ime isključeni su i rashladni ure-đaji. Ventilacioni sistem nije trebalo dirati. Neki od gornjih filtera odmah su prestali sa radom, uništeni ili zatrpani.

Na raskršću je zastao. Kao da je lakše disao. Vazduh je bio manje težak. Otro je vlažne ruke o krute nogavice.

Levo od njega hodnik je vodio u skladište. Njegovo nekadašnje carstvo. Mogao bi da ode i uzme čistu uniformu, čarape. Samo zašto? Ništa ne bi promenila kao ni ova koju ima, prljava i skorela. Lako je sada odlučivati, oslobođen.

Kad bi prošao kroz skladište, mogao je da dođe do ulaza u tunel koji vodi do pomoćnog izlaza. Tamo je ušao komandant sa dvojicom pre nekog vremena. Biće da je to bilo pre sedam ili osam dana, što i nije važno. Nisu se vratili.

Desno je hodnik ulazio u, kako se to zvalo, stambeni deo sa sanitarijama, spavaonama, menzom, ambulantom, njegovom sobom.

Stajao je na raskršću lagano podigavši glavu. Iznad njega bio je ventilacioni otvor. Pokušavao je da oseti struju nadolazećeg vazduha. Trebalo bi da bude hladna. Izdigao se na prste, otvorio usta i isplazio jezik. Ne, nema je. Tu gde bi trebalo da je on miriše samo kiseli znoj, isparenja upotrebljenog vazduha. Spustio se na pete. Pod zubima je krunio zrna prašine.

Nastavio je da korača postajući svestan..,

... ratne igre koja ima svoj raspored, vreme kada bi počinjala i završavala.

Za sve one koji bi se zatekli na dužnosti bila je to loša sreća, izbacivanje iz kolotečine zbog koje se mogla, ako se ne snađu, dobiti slabija ocena i tako se usporiti napredovanje. No, ratovati u bazi nije bilo preteško, trebalo je samo poštovati pravila: četiri smene po dva vojnika u komandnoj sobi, obezbeđenje u pripravnosti, doktor i intendant spremni, komandant budan i trezan. Timski rad i zalaganje. Prati svaki izveštaj Glavnog štaba, osmatraj okolinu baze. I postupaj po naređenjima! U slučaju crvene uzbune, komandant potvrđuje naređenje, otvara sef, uzima ključeve i, istovremeno, na tri metra razdaljine dva vojnika ubacuju ključeve u mehanizam i okreću prekidače.

Ono što bi dalje trebalo da sledi, niko zasigurno ne zna. Uvek bi trenutak pre no što se prekidači uključe, opasnost bila opozvana. Začula bi se himna a zatim bi svima bilo zahvaljeno na ispravnom držanju zbog koga je vežba uspela i kojim je potvrđena potpuna spremnost za protivudar.

Devet megatonskih interkontinentalnih nuklearnih bojevih glava ostajalo je da leži u svojim silosima pod zemljom.

Niko ne bi pomislio na njih do...

...zadah klozeta.

I pored svih mirisa u kojima je živeo ipak je, prilazeći vratima, pokušao da što duže izbegne nadolazeći oštri zadah mokraće i izmeta. Zato je disao plitko, isprekidano, nikako punim plućima.

Morao je da uđe i obavi nuždu.

Vrata su bila izvaljena. Na podu su se, u svim pravcima, sa centrom na pragu, širili otisci čizama. A unutra se već gazilo po tankom sloju vode po kome su plivali opušci i gužve upotrebljenog toaletnog papira. Kugla sijalice bleskala je talasajući.

I vrata kabina, sleva, bila su izvaljena. Skrenuo je pogled sa njihovih unutrašnjosti obuzdavajući gađenje i prišao pisoarima. Bili su prekriveni žutim kamencem. Voda nije tekla u njih jer se smela koristiti samo za piće.

Dok je otkopčavao šlic on začu tiho stenjanje iza sebe. Pogledao je preko ramena, uplašen.

U poslednjoj kabini stajala je, u raskoraku, prilika sa licem u senci. Pantalone su bile spuštene do kolena a ud u erekciji. Čovek je onanisao.

Za tren je bio sleđen a onda, prskajući okolo, istrča. Za njim je, saplićući ga, jurio glas:

— Nemoj da se stidiš. Možemo mi i udvoje da se zabavljamo! Onda se onaj zasmejao, duboko i muklo, da bi se na kraju smeh pretvorio u iskidan kašalj. Gotovo je pao čuvši.

Zadihan, naslonio se na zid. Prokletnici. Nikako ne može da bude sam. Svuda ih

ima. Leđa i lice su mu bili mokri. Da li od vlage koja se cedila niz zidove i kapala sa tavanice ili od znoja ili od one vode kroz koju je bežao?

Otresao je glavom. Prokletnici. Nikad ih nije toliko sretao. Pre su uvek dolazili njemu, potpisivali i nosili sledovanje. Nije morao da govori ni sa kim. Vojnici, oficiri, ćutali su i odlazili. A sada... Otresao je glavom ali nije pomoglo. Sve je ostajalo. Osećao je kako mu se unutra nešto zateže, pući će ako ne uzme tablete.

Odgurnuo se od zida stisnutih zuba. Samo da prođe...

...nove uzbune za koju se nije pretpostavljalo da može biti prava.

Tišina je sekla dah. Dlanovi su mu bili mokri. Ljudi iza njega su ćutali, poneko bi premestio težinu s noge na nogu.

Predsednikov govor kao da je tekao satima. Reči koje bi čuo nisu bile one koje je izgovorio. Kasnile su.

—...dužnost mi je da, u skladu sa Ustavom, iznesem pred vas trenutnu situaciju koja zahteva preduzimanje hitnih mera kako bi se zaštitili i sačuvali naši interesi u svetu a samim tim i naša bezbednost.

Na ekranu predsednik je zaćutao a reči su mu još pristizale.

— Pre dva sata potvrđen je izveštaj o napadu na našu Zonu A...

Okrenuo se da pogleda druge. Da li oni imaju isti doživljaj. Nije mogao da vidi ničije lice.

—...desno krilo naše odbrane može biti odsečeno, zato je pretnja protivudarom jedina...

Nije mogao da otvori usta.

—...branimo naš pravedni, Bogom dani demokratski poredak. Ne možemo dozvoliti da naši vitalni interesi i životni prostor budu ugroženi.... Nije osećao da ima telo. Glava mu je lebdela.

Za treptaj oka sirena ga je raspolutila. Izgubio je sva čula...

...pored spavaona.

Vrata su bila pritvorena. Srećom. Istina, sijalica pred spavaonom bila je razbijena ali, ako bi neko otvorio vrata, unutrašnje svetio bi ispuzalo, otkrilo ga i zgrabilo. Zadržavao je dah pokušavajući da izbegne gomile na podu. Sigurno spavaju.

Bože kako ih se plašio. Pijani, smrdljivi, ludi.

Osetivši kako jara zadaha bije kroz otvor on, mahinalno, pogleda unutra. Samo se jedno oznojeno, golo stopalo belasalo u mraku. Čuo ih je kako hrču. Kašljali su i kreveti su škripali pod njima.

Stoka.

Sada su već pili čisti alkohol. Kada su potrošili sve zalihe pića, provalili su, besni, divlji, u skladište, apoteku, kod njega i uzeli sav alkohol i pilule koje su našli. Ali, kad i toga nestane niko neće biti na pomoći. Prevmuće i porazbijati sve, kao i prvi put, samo da pronađu i poslednju kap. Ubiće ako treba. A kad ništa ne ostane...

I opet će tražiti one koji moraju da umru prvi. Krivce.

Provaliće blistavih očiju, zapenjeni. Gnev dolazi u talasima. Prvi put je klečao pred njima. Pljuvali su i pišali po njemu. Ipak, niko nije zgrčio kažiprst. Bilo im je dovoljno ponižavanje. Mogli su se još nadati. Komandant je obećao i sa dva dobrovoljca otišao kroz tunel.

Ali sada... Sve je razbijeno, nema nikoga, nema laži. Jasno je sve. Ništa se ne može odložiti.

Prošao je. Ali morao je da se osvrće. Mogli bi da ga zaskoče, s leđa, uvuku unutra. Nekome može da se prohte da ga opet tuku, ritaju.

Otresao je glavom.

Zašto da ne? On nije sa njima. Mrze ga. Mogu mu se osvetiti kad god im se hoće.

I on je, i pored sve zbrke u glavi, znao da to dolazi.

Zastao je, ruke su mu se trzale. Kao da se mišići zategnu a onda naglo opuste.

Polako je i čitavo telo prihvatilo taj ritam. Grčio se, srce je počelo da ga guši, nije mogao da udahne. Usta su zjapila u nemom kriku. Osećao je da će mu oči iskočiti. Onda je sve, u trzaju, prošlo. Naslonio je čelo na zid i disao otvorenih usta. U grudima mu je šištalo. Gospode, umreće.

Beton je bio hladan i vlažan. Naslonio je i obraz. Voda mu je ulazila u oko i usta. Bila je gorka.

Gledao je razroko u kapi koje su klizile niz zid. Onda uoči pokret u hodniku. Neko je izašao iz spavaone i odlazio u klozet. Pogurena prilika, slabo osvetljena, češala se i posrtala.

Trzajem se odlepio. Mora da nađe zaštitu. Da se pridruži.

Osećajući još uvek hladnoću zida na obrazu on ode do ambulante...

...sem vida, jedine veze sa postojanjem.

Ljudi su plesali.

Dvojica su zauzela stolice, komandant između njih. Publika je pratila njihove kretnje. Sve su oči bile vezane za njegove ruke. Stajao je, slušao, ispružio ruku, otvorio sef, govorio. Druge ruke su ubacile ključeve, bile na prekidačima.

Komandant je podigao ruku, lagano, lako. Sve su oči bile u njoj.

Visila je.

Treba samo da je spusti, da pusti da padne.

On čeka.

Himnu.

Svi čekaju.

Hvala.

Zatvorio je oči. Ne. Potonuo u strah, hvatao vazduh.

U sledećem trenutku potres ga je bacio...

...i zakuca.

Niko se ne odazva. Pokušao je ponovo, bez uspeha. Oni su tamo, ali neće da se jave.

Pokuca pa prisloni usta na vrata i tiho pozva:

— Otvorite, ja sam. Molim vas!

Niko nije odgovarao. On se uspravi. Onda se začu neko mrmljanje. Neko je ustao i sklonio naslagane stvari. Vrata se odškrinuše. Osvrnuo se na hodnik pa postrance kliznuo u sobu. Za njim se zatvoriše vrata i na njih naguraše ormar.

Kad je skinuta krpa sa sijalice iznad vrata, on obrisa oči. Lekar ga zaobiđe i leže na krevet. Na fotelji je dremao oficir bezbednosti. Glava mu je visila na grudima. U krilu mu je ležala povređena ruka.

Lekar dohvati bocu sa ploče pisaćeg stola, potegnu iz nje pa mu je pokaza. Odmahnuo je. Lekar slegnu ramenima, vrati bocu i zavali se.

— Sedi negde — reče.

Soba je bila mala i pretrpana. Ogledao se oko sebe. Nigde nije bilo mesta.

— Skloni te gluposti sa stola pa sedi.

Pokupio je papire sa stola gledajući gde da ih stavi.

— Ma baci ih negde. — Lekar se podiže. — Baci to.

On otvori fioku i složi papire u nju. Onda je seo. Sto je podupirao vrata koja su bila cela. Kad su provalili, pucali su u bravu.

Ćutali su.

Lekar je ponovo legao. Izvadio je pilule iz džepa i progutao ih. Nije mu ih nudio. Ponovo je potegnuo iz boce pa njome gurnuo bezbednjaka. Ovaj podiže glavu. Otvorio je oči i čkiljio malo. Otpio je dug gutljaj zatvorenih očiju. Glava mu je pala na grudi.

Smiren, on je gledao u svoje sklopljene ruke. Naslonio se... na pod.

Kad se osvestio, osetio je slanu krv u ustima. Lagano, zvuci su ulazili u glavu: sirena, kašljanje, sirena, varnice, sirena.

Otvorio je oči, zakašljao se. Ljuti dim izgorele izolacije i pisak sirene potopili su sobu. Osvetljena crvenom svetlošću tela su se pridizala, sa mukom savlađujući dim i zvuk. Preturio se na leđa. Sve u njemu se kovitlalo, pritisnuto. Zaustio je da krikne, ali neko je isključio sirenu, skinuo teret, i on se oslobođen pridiže. Tlo je podrhtavalo.

Svetla se vratiše. Varničenje prestade. Neko je otvorio vrata i dim se iskrade u hodnik.

Svi su ćutali.

Komandant sede za pult. Utišao je radio i uključio monitore. Nikakve slike nije bilo na prva četiri. Samo blistava, neodoljiva belina. Bez reakcija na komande. Kamera jednostavno nije bilo.

Peti monitor bio je živ. Prvo su videli samo mrak koji je bledeo. Onda je blesnuo. Svi začkiljiše. I opet mrak. Svetlo.

Jedna ruka se izdvoji, spusti niz komandantovo rame, skloni njegovu ruku i zaigra po tastaturi. Mrak postade potpun, svetio je i dalje bilo prejako. Komandant ustade i čovek sede na njegovo mesto. Svi su gledali u njega. Prsti su mu leteli.

— To je leva bočna kamera. Motor je crk'o i okreće se oko sebe. Ne može se zaustaviti. Ali svetio... Probaću da spustim filter.

Pritisnuo je dugme i oni videše.

Kad je podigao ruku, svetio opet buknu. Opet je pritisnuo i gledali su.

Horizont je goreo pod crnim oblacima. Vetar je kovitlao stabla, automobile, stubove, sve na dvadeset ili trideset metara od zemlje. Na stotine kilometara unaokolo nije bilo gradova i šuma. Ponekad bi se pokrov oblaka pocepao, ali iznad njega bio je novi. Ono crno u svakom okretu bila je zemlja, brdo zemlje na njihovoj bazi, na izlazu. Mesto udara bilo je blizu.

Onda na horizontu blesnu novo sunce i usisa sve u sebe. I sliku.

I dalje su gledali. Utišani radio je pucketao. Osećao je da mu je nepce obloženo ledom. Belina ekrana ga je gurala, puzala ka njemu.

Posle je komandant govorio. Sve će biti u redu, spasiće nas, rekao je. Odredio je straže kraj radija, racionalizaciju vode, hrane, struje, svega. Izdržaćemo, rekao je.

A on je nestajao, posednut, obavijen nitima mukle beline.

Razilazili su se. Nečija senka raskinu veze. Oslobođenom, činilo mu se da lebdi.

Tako su potonuli...

… i zadremao.

Ljudi su lebdeli. Kao u bestežinskom stanju. Raširenih udova, okretali su se, odbijali od zidova. Pokušao je da dođe do nekog od njih, ali samo se obrtao, kao bubanj, i oni su mu bežali. Niko nije čuo njegove pozive. Možda su se pretvarali da ga ne čuju. Znojio se. Kad mu je glava ponovo bila gore, video je kako su svi odleteli uvis. Zvao ih je a papiri su padali po njemu, klizili niz njegov znoj i oticali. Pogledao je dole. Ispod njegovih nogu nalazio se slivnik. Voda je oticala u vrtlogu i on oseti kako ga zahvata i vuče nadole. Otimao se mahao rukama i nogama. Bezuspešno.

Udario je nogom u sto. Probudio se. Nije znao koliko je vremena spavao.

— Šta je, šta lupaš?

On pogleda. Bezbednjak je podigao glavu i čkiljio u njega. Oči su mu bile krvave i upale.

— Šta je bilo? — Iz usta mu je zaudaralo. Pijan. Krvavi zavoj na levoj ruci bio je prljav i skoreo. — Prpa, a? — Podbuo, neobrijan, masne kose, ni po čemu bolji od onih od kojih je bežao. — Indendant se uplašio.

Zaustio je da odgovori, ali otupelost u njemu bila je jača. Nešto ga je vuklo nazad, u san. Trebalo je da se nečega seti. Lepljive bale su mu se vukle po ustima.

— Vode, hoću vode. — Izusti, kidajući skorele, slepljene usne.

— Nema vode. Ima samo cuge. I tabletica. — Bezbednjak se zasmeja. Zagrcnuo se

i otpljunuo. U grudima mu je krkljalo.

Lekar podiže glavu. Tablete još nisu delovale, ali bio je na putu da zadrema.

— Čutite. Zar vam nije dosta. Idioti. Svi idioti. — Mašio se za flašu ali je nije bilo na stolu. Pridigao se i seo. Bio je bos i mrdao prstima. Noge su mu bile prljave. Češao se po grudima.

Gledali su ga. On upre prstom u njih.

— Pojma nemate.

Pronašao je bocu kraj stolice, bacio se preko kreveta i dohvatio je. Bio je jako žedan. Znoj mu je curio niz lice. Zadihan, odložio je bocu i rukama protrljao lice a onda provukao prste kroz kosu, pa im ih pokazao. Dlanovi su bili puni dlaka. — Pojma nemate. — Izvalio se unazad. Bezbednjak se zasmeja.

On ih je gledao osećajući da je nešto zaboravio. Nešto važnije od ovoga ovde. Iskliznulo mu je. Osvrtao se nemoćno.

— Da smo bili brži da im pošaljemo naše bebice. Prokletnici, brži su. — Bezbednjak skoči. U ruci mu se klatio pištolj. — Ali neka dođu. Samo neka dođu. — Onda ga je pogledao. — Ti si najgori Opet si bio da slušaš. Ti si govno. Stalno tražiš nešto, sliniš, paziš. Zašto si došao? Pizdo. Idi. — Mahao je pištoljem prema vratima.

Sišao je sa stola, pomerio ormar i izašao. Bezbednjak prosikta za njim. — Umri govno — i zatvori vrata.

Stojao je na hodniku, drhteći. Samo još malo...

... u nemost. Nepostojanje.

Izbegavali su se, nisu govorili. Svako je gledao samo ispred sebe. Komandant i bezbednjak su bili kraj radija, lekar u ambulanti. On je ustajao pre svih i odlazio u menzu. Podgrevao je konzerve i održavao ih toplim. Kuvao je čaj. Nekad bi neko došao da jede. Sam i ćutke. Bacao je otpatke u sanduke koje je vukao u skladište. Stalno je bio zaposlen. Pio je sve češće.

U oficirsku sobu je dolazio kasno, kad je verovao da su svi legli. Spavao je ispod lekara. Nije se svlačio, samo bi izuo čizme. Niko mu se nije obraćao. Čuo ih je noću kako se bude i izlaze. Govorili su u snu. Činilo mu se da se došaptavaju misleći da je zaspao. Kreveti su škripali.

Jednom ih je zatekao u pijanci. Tada su već svi bili glasni. Dolazili su da jedu pijani, prosipali i povraćali svuda. Spavaona je odjekivala od pesme. Nikoga nije bilo kraj radija, niko nije radio redarstva. Postajalo je zagušljivo. Zidovi su bivali vlažni. Kapalo je odozgo.

Pili su i nisu ga ni pozdravili. Zatekao ih je. Musavi, neobrijani, smrdljivi. Kao i on. Ali nisu ga pozvali. Video im je po licima da ga nisu hteli. Bili su zagrljeni. Oni se plaše vojnika, to je znao. Njega ne. I ne primaju ga. Nije njihov.

Doživeo je to kao potpunu nepravdu. Istina je da je ranije bio izdvojen, ali bilo je to zbog njegovog položaja. Svi bi želeli da ga iskoriste i preko njega unesu ono zabranjeno. Bežao je, uplašen za svoj posao. Bio je stariji, imao ženu, decu.

Mogao bi ponešto i uneti kroz skladište, kao što je radio za sebe, no niko se ne bi zaustavio na malom. Tražili bi još. A kada bi ga otkrili, ne bi se založili za njega.

Ipak, verovao je da je sada, zbog svega, drugačije, da će biti njihov. A oni su ga mrzeli, otvoreno, jasno. Nikakve trpeljivosti više. Njegovo piće su primili i popili, ali on je ostao izvan, tuđ.

Pokupio je svoje madrace i prešao da spava u menzi, iza pećnica. To je bilo desetog dana. Posle dvesta četrdeset sati, svega.

Imao je sve: nepodeljenu zalihu pića, svoje tablete. Za putovanja. Takve stvari e radio sam, tiho, samo za sebe, nikome ni reči.

Osećao je kako njihova mržnja, svih njih, naleže na zidove, kaplje ispod vrata.

Dvanaestog dana su provalili. Nestalo im je cuge. Izleteli su iz spavaonice. Porazbijali crvena svetla za uzbunu. I sirenu. Tukli su ga. Ušli su i počeli da udaraju. Pao

je na pod. — Gde si sakrio — vikali su, — ti imaš svega. — Onda su pronašli deo zaliha. To ih je odobrovoljilo. Pili su i ritali ga a onda ga popišali. Silovali bi ga da nije bio tako mokar. To su mu obećali za sledeći put.

Izašli su i provalili u oficirsku sobu s druge strane hodnika. Bila je prazna.

Pucali su u vrata ambulante. On je virio iza njihovih leđa. Lekara nisu dirali Uzeli su alkohol i pilule. Razbili sve u oficirskoj sobi. Dotrčali su komandant i bezbednjak, naoružani. Bili su u klozetu, valjda. Komandant je govorio, obećavao. Na kraju je sa dvojicom dobrovoljaca otišao u tunel pomoćnog izlaza. Hteli su da se probiju napolje.

Pred polazak, komandant je gledao bezbednjaka. Ovaj nije hteo da pođe s njim.

Sutradan je neko prebio bezbednjaka u klozetu. Zato se on, sa lekarem, zabarikadirao u ambulanti.

Niko više nije dolazio da jede. On bi, ponekad, kad je mislio da svi spavaju, odlazio da sluša radio. Nije mogao da ne misli na to. Posle bi uvek putovao. Teško bi se budio.

Izbegavao je svakoga. Njušio. U pećnici je držao poslednji fiks. Znao je da će mu zatrebati uskoro.

Samo još malo..

...samo još malo.

Nekakav hladan znoj curio mu je niz leđa. Dodirujući prstima levi zid, vukao se ka menzi. Noga pred nogu. Tako umoran. Malaksao. Nešto mu je kralo snagu. Kad bi mogao da se seti.

Ruka mu izgubi oslonac i on zamalo pade. S naporom okrenu glavu. Oficirska soba. Đubre.

Nastavio je. Još koji korak i stiže. Prelazio je hodnik, ka desnom zidu. Ispružio ruku.

Ispred njega grunu. Eksplozija. Prvo se čuo čist zvuk, pa tišina, a onda dođoše talasi jeke. Gotovo su ga oborili. Stiskali su i opuštali.

Počelo je.

Oči mu iskočiše iz duplji. Hvatao je dah razjapljenih usta. Mlatarao rukama prema vratima menze. Čitavom težinom naleteo je na njih, i pao unutra. Usna mu puče i krv napuni usta. Morao je da se skloni. Koliko im treba da stignu? Neće ga ovog puta... Ne.

Ustao je i zatvorio vrata.Gurao je stolove na njih. Da ne provale pre vremena. Nabacio je i stolice na gomilu. Neka nova snaga ga je ispunila...

U hodniku je bila tišina.

Kad je završio, ode do pećnice i izvadi poslednju bočicu tableta.

Lagano ju je okretao, osećajući težinu. Puna. Prejako za jedan put. Ali ne za izuzetan. Poslednji.

Skinuo je poklopac i istresao polovinu tablete na dlan. Mala crvena dugmad sreće. Mira. Obamrlosti. Progutao ih je.

Napolju jeknu novi pucanj, odgovoriše mu krici. Zadrhtao je. Polako, samo polako. Ne sme da povrati. Među naslaganim sudovima iskopao je čuturu sa razblaženim alkoholom. Grlo je gorelo posle gutanja. Ispraznio je bočicu i odbacio je. Zakotrljala se prazno odjekujući. Progutao je sve preostale tablete. Otpio iz čuture. On je kukavica, ali sada nema čega da se plaši. Ispio je ostatak alkohola.

Toplota mu udari u lice. Sa njom prestaje grč. Unutra je, topi se.

Otvorio je vrata velike pećnice. Ovde ga neće naći. Ušao je. Zatvoriće vrata kad bude čuo da lupaju. Možda se kolju među sobom. Ne, prvo će pobiti krive. Malo se iživljavati. Tek posle će sami doći na red.

Ništa se nije čulo.

Bivao je sve tromiji. Lagano je plutao uljuljkan otkucajima bila. Spremaju se. Oštre kandže. Samo neće dobiti sve. Ne njega. Mogu uzeti meso, ako stignu na vreme. Ali ne mogu imati strah, poniženje.

Samo meso. Da ga izvlače, kidaju... Ali ne. Ni živo meso neće dati.

Ideja ga ozari. Tekla je kroz njega kao lava. On se naceri mraku oko sebe. Dobio je

sve. Mir. Osvetu.

Za tren zaboravi na to. Nije više imao tela. Svest je bila daleko. Lim oko njega nije bio tuđ. Urastao je u kožu. Širio se.

A onda se ipak setio. Onoga što je zaboravio. Nijednom nije pomislio na ženu, decu. Roditelje. Ceo svet. Ceo usrani svet koji je ispario, iscepan, spaljen, prožderan. Suze mu kliznuše na nekom licu.

I to je bilo sve. Za tren je bio prazan, obuzet drhtanjem. Besmisleno. Misliti o onima kojih nema, nestalim u vrisku.

On je zaostatak. Trzaj. Poslednja toplota.

Čuo ih je kako trče niz hodnik.

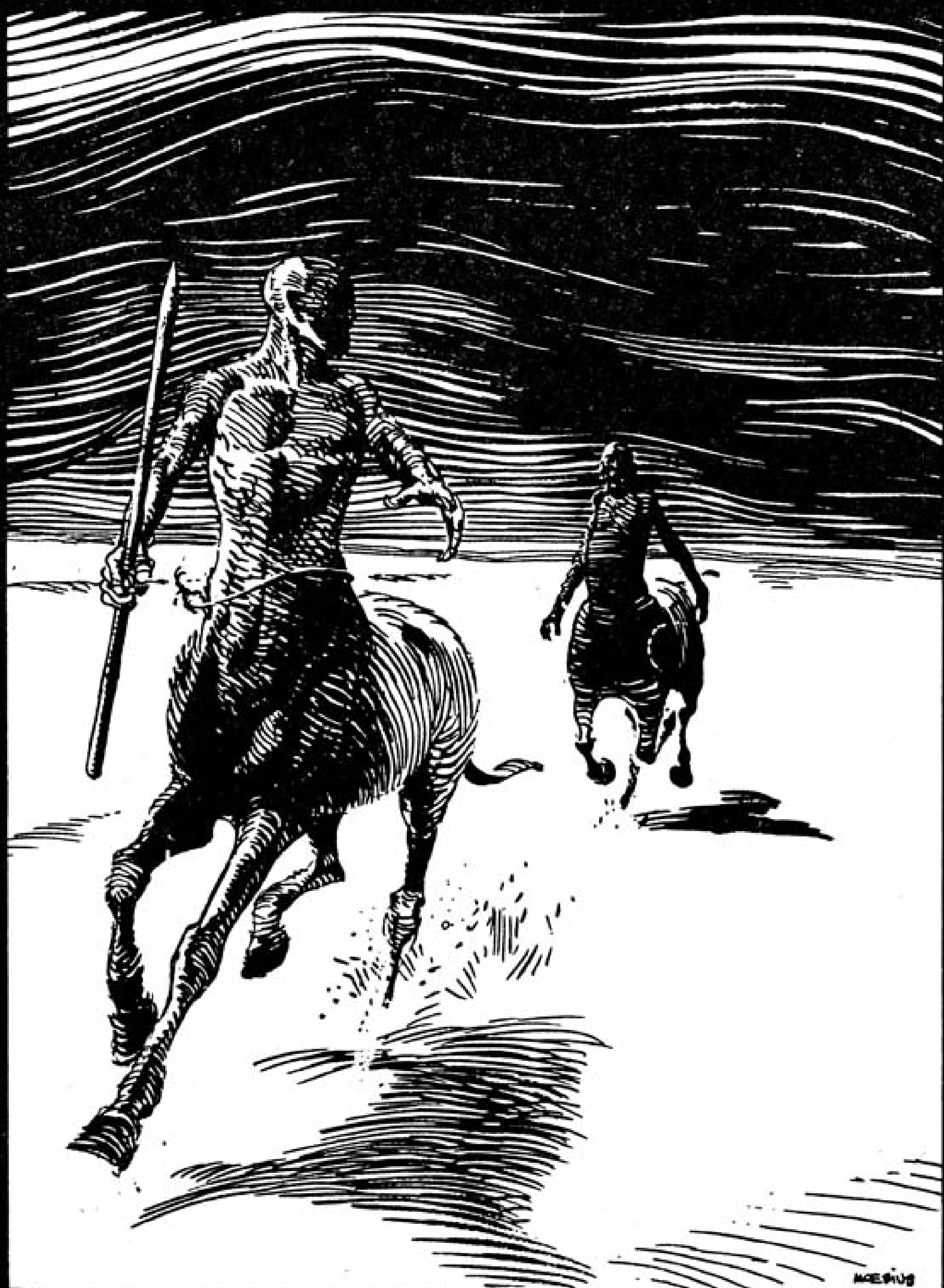
Mora biti kraja. Trudio se da se sakupi. Pridigao se u čeličnom laktu i izvirio. Gledao je kako leva ruka lebdi i, pipajući, uključuje prekidače.

Ako hoće meso, dobiće ga.

U povratku, prsti zatvoriše vrata.

Ako žele crknuti siti, neka im. Samo moraju požuriti da ne zagori.

MOEBIUS

Norman Spinrad
POLITIČKI SF

Iz perspektive istoričara XXI veka, najzanimljiviji aspekat Reganovog doba možda neće biti učetvorostručeni državni dugovi, niti kaponizacija američkog radničkog pokreta, niti rasturanje porodičnog gazdinstva, te gigantsko naoružavanje i preobražaj Sjedinjenih Država u zaduženu zemlju, kao ni militarizacija kosmičkog programa, već užasna politička ravnodušnost koja pozdravlja sve te drastične transformacije.

Uopšteno govoreći, od politike zavisi da li će ljudi hvaliti postignuto ili ne. Regan je stupio na scenu kao desničar, rugajući se Karterovim budžetnim deficitima (skoro trideset milijardi dolara godišnje prema službenim podacima). Obećavao je ravnotežu budžeta, izgradnju nacinalne odbrane i smanjenje poreza.

Za tih osam godina Reganova vlada je podigla godišnji budžetni deficit na pozamašan iznos, preobratila najvećeg svetskog kreditora u najvećeg svetskog dužnika, slomila američki radnički pokret, dobrano skresala poreze bogatašima, a američke farmerske porodice dovela do bankrotstva, vodila glavnu reč prilikom destrukcije svemirskog progra-ma...

...I otišla.

Mislim da o tome treba razmisliti. Lindon Džonson je najuren zbog jedne zaista velike greške - rata u Vijetnamu. Ričard Nikson je bio primoran da da ostavku zbog jednog zaista prljavog skandala. Predsedništvo Džimija Kartera je propalo zbog nesrećnog manipulisanja taocima za vreme iranske krize.

Možete li da zamislite šta bi se desilo da je neko od njih pokušao da izvede nešto približno tako radikalno kao što je takozvana Reganova revolucija? Da li se sećate nereda i demonstracija iz šezdesetih? A političkih strasti iz sedamdesetih? Svi ti problemi nisu bili tako drastični kao koncesijski radni ugovori, gigantski vojni budžeti, konglomeracija američke poljoprivrede, rat drogama, bankrotstvo Amerike, propast građanskog svemirskog programa.

Ipak je zemlja većinu toga progutala uz jedva primetan protest.

Bitan uspeh Reganove vlade je u tome što je nekako uspela da ponovo sastavi američki konsenzus, da ga ozvaniči, da ga javno proglasi i to tako uspešno kao da depolitizuje i samu politiku.

Kakve veze depolitizacija američke politike ima sa naučnom fantastikom?

Više nego što mislite.

Kompletno prozno stvaralaštvo je do izvesnog stepena ogledalo vremena u kome je napisano i bar malo oštrije nego samo vreme. Čudno, ali istinito. Neosporno je da se naučna fantastika rodila zajedno sa utopijskim romanima u doba racionalizma početkom XIX veka, odrastala sa tehnokratskim logičkim pozitivizmom početkom XX veka i dostigla puni procvat sa zlatnim dobom američkog svemirskog programa. Tokom pedesetih, bila je jedno od nekoliko područja gde je bio moguć Mek Kartijem kriticizam. Takođe je izražavala u potpunosti antikomunističku paranoju tog doba, kao i strah od nuklearnog pustošenja, šezdesetih i ranih sedamdesetih, uspon i pad alternativne kulture se ogledao u Novom talasu, bilo je mnogo romana sa političkim i socijalnim temama koje je nametnuo rat u Vijetnamu.

Od početka do sredine osamdesetih, naučna fantastika je pretrpela, ako je to prava reč, neku vrstu depolitizacije koja odražava depolitizaciju američke politike i koja je, ko zna, mogla da ima udela u toj depolitizaciji.

Ovo nije mesto za razmatranje političkih tema, niti za razmišljanje kako je došlo do toga, ali je možda i vreme i mesto za razmatranje političkih aspekata naučne fantastike, sad kad je Reganovo doba okončano, kad se nagoveštava renesansa političke naučne fantastike.

Piscima, a naročito autorima naučne fantastike, dugo je savetovano da koriste telegram za slanje poruka i ostanu verni temama poput one o Džoovim parama za pivo. Svakako da je tačno da priča treba da bude centralna, da je propaganda umiranje umetnosti i da je politički roman uvek u opasnosti da zaluta u učenjaštvo.

S druge strane, prokleto je teško pisati

pravu naučnu fantastiku koja je istinski apolitična.

Šta podrazumevam pod “pravom naučnom fantastikom“?

Šta mislim kad kažem “istinski apolitična”?

Prava naučna fantastika je ona koja ličnosti smešta u uverljivu i sveobuhvatnu realnost.

Istinski apolitična naučna fantastika je ona koja je apsolutno lišena tvrdnji i pretpostavki o odnosu pojedinca i političkog tela.

Da li počinjete da uviđate protivurečnost?

Kako se uopšte ličnosti mogu smestiti u sveobuhvatnu realnost a da se ne pomene odnos jedinke i kolektiva? Čak i ako se piše o pojedincu u totalnoj izolaciji - redak primer je *Kradljivac Martin* Vilijema Goldinga - biće nekih nagoveštaja u sećanjima glavnog junaka. Čak i Tarzan među majmunima odrasta u socijalnom kontekstu. Zapravo, i sam jezik sadrži pretpostavke o odnosu individualca i celine - zapitajte bilo koju feministkinju.

Ali, iako je realno nemoguće pisati istinski apolitičnu naučnu fantastiku u ovom smislu, to svakako ne znači da je prava politička naučna fantastika bila tako loša, naročito u poslednjih deset godina.

Reganova vlada, recimo, teško da bi se mogla nazvati apolitičnom, što se odnosi i na službenu realnost koju je uspešno obnarodovala bez političkih pretpostavki, ne razmotrivši ih potpuno, mpžda lišena svesti o tome da su one samo pretpostavke, i bila je na neki način prilično uspešna u otklanjanju političkih pretpostavki kao centralnih činilaca američkog političkog govora, a to je ono što smatram “depolitizacijom politike”.

Ima mnogo naučne fantastike, naročito one pisane i objašnjavane u tom vremenskom razdoblju. Zaista je nemoguće pisati pravu naučnu fantastiku bez političkih nagoveštaja, mada je tako lako zaboraviti da su to samo nagoveštaji, bezvremene istine, i završiti sa pisanjem naučne fantastike koja nije apolitična, ali nije ni tendenciozno politička.

Baš kao što pravi politički govor ili debata iznose konfliktne teorije i filozofije sopstvenog uticaja na odnos između pojedinca i političkog tela, tako se istinska politička naučna fantastika uglavnom bavi istim temama, i to namerno. Gotovo celokupna naučna fantastika ima značajne političke pretpostavke koje pokazuju da nema neutralne naučne fantastike, ali samo politička naučna fantastika prvenstveno tretira političke pretpostavke, te je stoga potpuno politički angažovana.

Uzmimo kao primer naučnu fantastiku koja se bavi temom opstanka, koja je postala značajna podgrupa poslednjih godina. Na tu temu se može dobro ili loše pisati, može biti didaktička ili, na prvi pogled, apolitična, ali je gotovo ćela bazirana na nizu političkih pretpostavki.

Navedena pretpostavka je, naravno, da se desilo nešto, obično nuklearni rat koji će uništiti strukturu moderne civilizacije, i priča tada prerasta u borbu junaka za preživljavanjem propasti. Ono što nije navedeno je pretpostavka da će se civilizacija neumitno raspasti pod naletom velike katastrofe i da će se oni koji prežive očajnički i divlje boriti oko onoga što je preostalo.

To je svakako legitimno političko stanovište kad se ovako predstavi, ali teško da jeste, jer literatura retko dozvoljava, tj. razmatra suprotnu mogućnost - da katastrofa, recimo, upozori preživele na opasnosti šovinizma i surovog individualizma i da ih navede na izgradnju novog društva zasnovanog na većem stepenu kolektivne svesti.

Večiti povratak Ursule Legvin je samosvesni politički roman koji se približno bavi ovim gledištem, dok *Poštar* Dejvida Brina iznosi suštinu, kao i moje delo *Pesme sa zvezda*, i na neki način ekstremni roman Filipa Hozea Farmera *Jezici meseca*, u kojem se sukobljavaju dobri i loši komunisti. Ali, za većinu je Hajnlajnovo delo *Farnamovo vlasništvo* primer za sve to, po kome naučna fantastika deluje kao da je duboko zagazila u neispitano područje političkog konsenzusa. Iz ovog sledi da je u okviru literature, politika opstanka, sa svojim opšteprihvaćenim nizom nepotvrđenih pretpostavki, dobrim

delom depolitizovana.

Kako je došlo do svođenja kontraverznih političkih tema na depolitizovane pretpostavke? Napokon, takav proces ne bi trebalo da bude primeren naučnoj fantastici ako se ima u vidu njeno tradicionalno viđenje ljudskog društva očima “Marsovca”, kako je prikazao i sam Hajnlajn književnim postupkom u *Strancu u stranoj zemlji*.

Nije lako dati odgovor, jer, da bi se potpuno shvatio takav proces trebalo bi prvo shvatiti kako je Reganova vlada dobrim delom ostvarila to isto u stvarnom svetu pomoću nekih kontraverznih političkih tema kao što su: sloboda promene mišljenja, raspodela poreza, konglomeracija poljoprivrede, nemešanje u unutrašnje poslove drugih suverenih zemalja.

Nije lako odgovoriti. Ponekad je odgovor bombastično politički, što se može videti u nemogućnosti objavljivanja proze koja iznosi i najmanju pozitivnu misao o drogama koje menjaju svest; postoji nezvanična zabrana u američkoj naučnoj fantastici da se kaže išta pozitivno o komunizmu. Ponekad je odgovor lukavo komercijalan, što se vidi u otežanom plasmanu naučne fantastike koja se bavi homoseksualizmom.

Ponekad je odgovor suvoparan i oskudan, što se vidi u opštem izvrgavanju ruglu Malzbergovog odličnog romana *Posle Apola* u kojem se kaže da su ljudska bića psihološki nesposobna za kosmička putovanja. Često je odgovor makro kulturalan, jer je svaki pisac naučne fantastike proizvod sopstvene kulture, a svaka kultura izbegava izvesne koncepte kao literarno nepojmljive čak i našim sklonostima.

Ponekad, dovoljno ironično, radi se o lukavim pritiscima lukavih političara koji smeraju da depolitizuju političke teme, kao što je slučaj sa *Černobilom* Frederika Pola, autora koji nema običaj da se služi primitivnim političkom kampanjom.

Černobil je neka vrsta dokumenta o nuklearnoj katastrofi koju je Pol, svakako politički upućen, napisao uvodeći naučnu fantastiku u prošlost, i čovek bi pomislio, ili se bar ponadao da će uvesti i politikom otežan i složen materijal.

Gde je greška u sovjetskom sistemu odgovornom za debakle? Je li nuklearna snaga sama po sebi nesigurna? Da li je Sovjetski Savez imao moralnu obavezu da nadoknadi štetu onim zemljama u koje je vetar odneo radioaktivne čestice? Zašto je Zapad u početku tako grubo preuveličavao broj žrtava - je ti to posledica zatvorene politike sovjetskog društva ili namerne pakosti? I tako dalje. Sve ovo moglo bi da bude bogat materijal za politički roman, a neko bi mogao da pomisli da je Pol jedini došao na tu ideju.

Ali nije. Sarađivao je sa sovjetskom vladom, što je bez sumnje mnogo pomoglo njegovim istraživanjima, ali je on zbog toga možda bio suviše obziran usled razumljive želje da ne ispadne nezahvalan. Znači, ono što imamo u *Černobilu* jeste dobar roman koji u mnogome podseća na Rejev roman *Nervi* (nastao u vreme kada je ova tema bila još uvek čvrsto vezana za naučnu fantastiku) koji okrivljuje sitnu korupciju i tehničku skučenost, ali bez zajedljivih opaski na račun politike. Umesto toga, ovde imamo inženjere idealiste koji se sami snalaze, radnike heroje i metiljavce, imamo priču o nesreći u Černobilu kakvu je mogao da napiše i član sovjetskog književnog udruženja iz doba pre Gorbačova potajno se nadajući da će biti objavljena.

Ovo ne znači da je roman loš; mnogi romani su bili napisani pod presijom, ali to takođe ne znači da roman koji može i treba da bude uzbudljiv splet opasnosti, nesreće, političkih analiza i snažnih ličnosti, bude sveden na neku vrstu savremene naučne fantastike u službi sistema.

Čudno je, kad se uzme u obzir Polovo istraživanje i njegovo opšte poznavanje Sovjetskog Saveza - ili možda i nije tako čudno, što su ličnosti neubedljive, kao i mesta zbivanja i akcije.

Neka opšta pouka u svemu tome je možda to da je politika onoliko realan i živ i važan deo ljudskog života koliko i ljubav, seks, novac, hrana, umetnost, i kada iz bilo kog razloga pisac zanemari politiku u priči koja vapi za političkim specifičnostima, izlaže se opasnosti da

ostale elemente priče liši smisla. To je možda ono što uništava onaj opšti stepen duha *Černobila*, to je i razlog što je zvanično-odobrena sovjetska proza pre Gorbačova dala tako malo remek-dela, i ko zna razlog stoje američka naučna fantastika Reganovog doba, iako je postigla nečuveni komercijalni uspeh, po mišljenju mnogih izgubila dušu.

Uzmimo, na primer, centralnu političku temu američke naučne fantastike koja je najbliža njenom zajedničkom srcu – američki svemirski program sa ljudskom posadom. Pre Apola, pre Sputnjika, američki svemirski program sa ljudskom posadom, bilo kakav program te vrste,- postojao je samo kao naučna fantastika. Let u svemir sa ljudskom posadom bio je politička tema u smislu daje bila potrebna politička akcija da se to izvede, ali je to bila vruća politička tema samo unutar naučne fantastike, i većina pisaca se predano bacila na ovu temu u ulozi advokata.

Pozitivni prototip ove vrste naučne fantastike je roman Roberta A. Hajnlajna *Čovek koji je prodao Mesec*, i nije važno što je potpuno zastranio u predviđanju , jer pokazuje da politički angažovana odbrambena proza može imati literarni uspeh. Kampanja Delosa D. Harimana da razvije svemirski turizam je dobra priča, a njegova smrt na Mesecu, već kao starca kada je san ostvaren, zaista je dirljiva. Hajnlajn je svoje strasno političko ubeđenje saopštio kroz strasno političko ubeđenje glavnog junaka, što *Čoveka koji je prodao Mesec* štiti od izvrtanja u beživotnu propagandu.

Negativni prototip za ovu vrstu svemirske proze je film *Odredište Mesec,* delom rađen po knjizi *Čovek koji je prodao Mesec*. Ovde Delos D. Hariman i njegova strasna politička ubeđenja nestaju, a ono što ostaje je jedna zaista beživotna propaganda, trice i kučine o prvoj raketi za Mesec, krcatoj neustrašivim astronautima; tu je i komična pomoć momka iz Bruklina, gomila meteora u lunarnom prostoru, jedan tehnički problem kao zaplet i plemenito samožrtvovanje kao rasplet.

Ovde imamo skoro laboratorijski prikaz onoga što depolitizacija može da uradi s pričom. *Čovek koji je prodao mesec* je vatreno politički angažovana i zadivljujuće uspešna i kao politički odabrana i kao emotivno dirljiva proza, i još uvek se čita, premda je istorija pokazala da nije istinita, *Odredište Mesec*, depolitizovana, propagandna verzija je emocionalno ništavna poput prošlonedeljne tortilje i danas se više ne prikazuje.

Na nesreću, većina naučnofantastičnih dela ove podvrste radije sledi notu filma *Odredište Mesec* nego njegovu punokrvniju inspiraciju, a “projekat Apolo” pojačava činjenicu da bi naučna fantastika mogla i morala da ima didaktičku i propagandnu ulogu u inspirisanju dalje ekspanzije ljudi po svemiru, nego da se koncentriše na literarno istraživanje zamršenih tema.

To je razlog što se podigla onolika prašina kad je roman *Posle Apola* osvojio Kembelovu nagradu kao najbolji film, jer se uhvatio u koštac sa nezvaničnim tvrdnjama, kao samom suštinom ovog žanra. To je ujedno i razlog što se, kad je jednom osvojen Mesec, pojavilo mnogo L-5 odbrambene proze i što je posle toga proza uzimala u odbranu Inicijativu strateške odbrane kao pravi put u svemir.

Zatim se desila nesreća sa **Čelindžerom** i reakcija NASE na sve to, te se doba nedužnosti završilo. Došlo je do ponovne pompezne politizacije literature.

I ponovo ista tema. Niko od onih koje ja znam nije posle tog događaja objavio roman tematski vezan za Malcbergovu ideju da su ljudska bića psihološki nepodesna za svemirska putovanja, ni jedan američki roman ne iznosi polemiku na temu da li bi bilo bolje svemirska istraživanja prepustiti Sovjetima ili Amerikancima, ali NASA se više ne smatra monolitnom organizacijom koja nosi barjak. Političke teme, politička dvosmislenost, prodrle su čak i u prostor odbrambenog žanra, što obećava povećanje literarne vrednosti ove materije u procesu pozajmljivanja mudrosti njenom opisu svemirskog istraživanja kao kratkoročnog i srednjoročnog.

Neko vreme je postojala slaba struja politički mudrije odbrambene proze. Gregori Benford je povremeno prekidao

ovaj tok, kao i Džeri Purnel, a i Ben Bovin *Kinsmen* se bavio politički mudrim ljudima uključenim u lukavu unutrašnju politiku NASE koja se obično bavi pitanjima karijere.

Ali sada, posle Čelindžera, pisci poput, recimo, Pola Presa iznalaze sopstvene teme. Ima mnogo sličnosti između Presa i Bena Bove, mada je Bova stariji i plodniji pisac. Obojica imaju tehničko predznanje, obojica su se uverljivo bavila unutrašnjom mikropolitikom stvaranja nauke i tehnologije, obojica liče na pasionirane svemirske branioce, mada je Bova dugo bio zagovornik svemirske zajednice a Pres nije.

Zvezdana vatru Presov poslednji roman, jasno, mogao je da napiše Bova, premda sumnjam da bi iko od njih napisao takvu knjigu pre katastrofe Čelindžera i ponovnog ispitivanja NASE.

Zvezdana vatra je priča o svemirskoj misiji, letu novog eksperimentalnog broda na asteroid blizu Sunca. Ova realistička svemirska avantura bliske budućnosti sa svojom uzbudljivom objavom odbrane svemira zauzima samo polovinu knjige. Prva polovina se bavi ličnostima, NASOM, vojskom i makropolitikom kao pozadinom razvoja i konstrukcije romana, Izbor ljudi za tu misiju i sastav posade su u vezi sa politikom, ličnim ambicijama, neurotičnim potrebama, čak i seksualnim spletkama.

Travis, glavni junak, je astronaut kao i Bovin Kinsmen. U želji da se zaštiti od prekomerne radijacije sunčeve svetlosti on ponovo ulazi u Zemljinu atmosferu u neispitanoj čauri, suprotno NASINIM naredbama, te postaje i neka vrsta heroja i upisuje se na internu crnu listu agencije. Suprotno Kinsmanu, Travis vodi borbu sa sopstvenim neurotičnim potrebama dok kuje plan povratka u svemir, i suprotno Kinsmanu, njegova porodica ima čvrste, poštene političke veze.

On uspeva da se ukrca na *Zvezdanu vatru* izigravši NASU putem medija tako što je potegao političke veze jer je izuzetan stručnjak, jer se kapetan posade upustio u nedozvoljene poslove sa čovekom koga će morati da eliminiše.

Sa *Zvezdanom vatrom* je Pol Pres roman o odbrani kosmosa doveo do sofisticirane zrelosti. Tu ima strasti za ljudskim istraživanjem svemira, svi detalji su ubedljivi, a i druga polovina romana sadrži vaoma uzbudljivu naučnofantastičnu avanturu sa herojskim požrtvovanjem na vrhuncu. *Zvezdana vatra* ima još mnogo toga. *Zvezdana vatra* je pravi roman jer je Pol Pres potpun pisac čije vreme tek dolazi.

On poseduje sav alat potreban piscu “teške” naučne fantastike, poput Bove i Benforda. Za razliku od njegovog prethodnog romana *Slomljene simetrije*, gde se čini da je geografski opis Havaja malo prenaglašen pisac svesno pokušava da bude “glavni”. *Zvezdana vatra* pokazuje pravi osećaj za prirodu, uspešno povezivanje opisa pejzaža sa psihom ličnosti kojima ta zemlje mnogo znači. Presovi junaci su zaista realistički opisani. Njihovi privatni životi, neurotična stanja, ambicije u karijeri, idealizovani psihički ciljevi službene stvarnosti ili naučni ciljevi čiste nauke.

I ovo je politička naučna fantastika na neki način, ali ne politika kandidata i rasprava koju Francuzi zovu **politique politicien,** već politika suočavanja individualne i kolektivne politike, pojedinačnih potreba i javnog ponašanja, pravog idealizma i karijerizma iz interesa, istraživanja svemira i pojedinačnih putovanja istraživača.

Pol Pres ne piše političku naučnu fantastiku na nivou Lusijusa Šeparda u *Životu za vreme rata* ili Kima Stenlija Robinsona u *Zlatnoj obali* ili *Divljoj obali*. *Zvezdana vatra* ne bi bio kompletan i pošten roman bez Presovog poznavanja, ali ne i ciničnog tretiranja odnosa političke i psihološke stvarnosti. *Zvezdana vatra* možda i nije baš politički roman, ali nije ni apolitičan. Poput većeg dela odbrambene proze, krajnji ciljevi mogu ostati neispitani politički nagoveštaji, ali politika aktuelne situacije je prikazana analitički i psihološki krajnje realno.

Nije ni *Odgovor* Kena Grimvuda pravi politički roman u smislu da političke teme nisu glavne, ali su više zastupljene nego u *Zvezdanoj vatri*, mada na potpuno drugačiji način. To je roman koji nigde drugde ne bi uspeo kao što je uspeo ovde, mada ne bi mogao uopšte da uspe

daje politička stvarnost Reganovog doba prihvaćena takva kakva jeste.

A kako je i mogla? *Odgovor* je priča o Džefu Vinstonu koji umire 1988 a zatim se budi, svestan, sa svim sećanjima iz budućnosti, u svom koledžu daleke 1963. Ostvaruje pun pogodak na Kentaki Derbiju, postaje neverovatno uspešan kockar, basnoslovno bogat investitor, živi potpuno drugačiji život. I ponovo umire te, nekako promenjene 1988. I otkriva da ponovo živi svoj život od 1960. do 1988.I opet tako. I opet.

U početku, u prvih nekoliko života, misli da je on jedini kome se to događa, da bi najzad sreo još nekog, Pamelu, i oni prolaze kroz živote čas zajedno, čas odvojeno. Ta ponavljanja se sažimaju, postaju sve kraća, ali je to jedno te isto vreme, godine između 1963. i 1988. ili njihovi delovi koji se iznova oživljavaju uz nataložena sećanja prethodnih ponavlajnja koja su ostala u svesti Džefa i Pamele.

To je prvenstveno psihološki i metafizički roman, i to izvanredan, a podseća i na podrugljiv roman Alfreda Bestera sa sličnom temom *5 217 009* i jedan Filipa K. Dika iz doba kad je bio na vrhuncu uspeha; Grimvud piše snažno, s katoličkim poimanjem stvari i svetskim obrazovanjem. Osnovna crta *Odgovora* nije nova, ali ono što Grimvud čini s njom svakako jeste.

A to je odrastanje sa gledišta glavnog junaka, počev od mladosti do zrelosti, i to ne jednom, ne dva puta, već nebrojeno mnogo puta, i to ne kao serija različitih životnih tokova, već kao sled životnih tokova koji se taložе jedan na drugi. Džef Vinston odrasta, dostiže zrelost, greši, pokušava da ispravi greške iz života u život; to je na neki način parabola indijskog preseljenja duše putem reinkarnacije preko zrelosti u stanje nirvane, ali uz dve velike i važne razlike.

Ovde duše ostaju potpuno svesne ranijih života, sećaju se izgubljenih i pronađenih ljubavi, brakova i dece, dok se u drugom slučaju nikad ne vraćaju u živote provedene u skupljanju bogatstva, u raspusne živote, u živote provedene u težnji za promenom sveta i sleda događaja, u živote provedene u težnji da se menja svet i stvara nesreća, u, ako hoćete, živote dobre karme i živote loše karme.

I umesto da dozive reinkarnaciju tokom godina, Džef i Pamela žive druge živote, nekad neznatno drugačije, a nekad drastično promenjene sopstvenim akcijama - u istom vremenskom periodu.

A to je period surovo obeležen ubistvom Kenedija i krajem Reganove vlade.

Džef Vinston živi u tom periodu promenljive istorije opet i opet na drugačiji način, stiče nove stavove i poglede svakim novim životom, a kad najzad sretne Pamelu kojoj se to isto dešava, nastavljaju zajedno. Štaviše, počinje kao običan čovek i lični neuspeh iz prvog života nadograđuje, ponekad nestrpljivo, saznanjima i mudrijim ponašanjem.

Kao što rekoh, nije to politički roman, ali je izneta struktura i priroda istorijskog perioda koji Vinston, čitalac i Grimvud zajedno više puta preživljavaju iz različitih perspektiva iz kojih se teško shvata kako je takav roman mogao da izbegne politiku.

Politika izbija na scenu samo jednom, i to pri kraju knjige, kada se Džef i Pamela pokušavaju u politici u jednom od ponovljenih života, i to neuspešno.

U želji da otkriju zašto im se sve to događa i u težnji da pronađu i druge sapatnike, javno iznose svoja uzbudljiva predviđanja, a američka vlada ih hvata i odvodi kao važno tajno oružje. Neke od katastrofa savremene istorije su sprečene političkom i vojnom upotrebom njihovog znanja od strane američke vlade u težnji da ostvari svoje ciljeve. Ali ta težnja dovodi do stvaranja još većih nereda, i najzad do sveta u kojem Sjedinjene Države postaju vojna, industrijska i fašistička diktatura na ivici nuklearnog rata 1988. kada Vinston umire.

To je jedini deo gde se ispoljava Grinvudova politička strast, ali kad se osvrnemo na prošlost, osvetljava se ono na čemu Grinvud nastoji sve vreme. U stvari, on nam daje neobično viđenje zbivanja u svetu, prvenstveno u Americi između ranih šezdesetih i kasnih osamdesetih kroz različite aspekte Vinstonovih života - seks, porodicu, ljubav, drogu,

umetnost, ekonomiju i na samom kraju politiku. Tako roman pri kraju postaje razmišljanje o vlastitoj ravnoteži, ili njenom ponestajanju, među vitalnim aspektima višestrukih života, a ako proširimo, u pojedinačnim životima svakog od nas.

U *Odgovoru* politika nije dominantna, ali nije da se ne razmatra, i sve pretpostavke mogu biti dovedene u pitanje. To je, u pravom smislu, naučnofantastični roman o istoriji i specifičnom istorijskom periodu jer se prepliće sa onima koji su u nju živote utkali i onima koji je tog trenutka stvaraju.

Ono što ovaj roman čini izuzetnim na književnom nivou jeste da je sve to pre pozadina za nekoliko ljubavnih priča i za duhovnu i me-tafizičku nadgradnju romana, nego za politički govor ili metafizičku igru uma. Ono što *Odgovor* takođe čini izvrsnim primerom za pravi psihološki i metafizički naučnofantastični roman onoliko koliko on može da bude, jeste ugrađivanje političke dimenzije u literarnu veštinu.

To sigurno ne znači da predstojeća politička naučna fantastika u kojoj politika jeste centralna tema a autor jeste manje ili više otvoreno i srčano obuzet njom, ne može da uspe i kao književno delo. Pravi primer je bezmalo odlična knjiga Lusijusa Šeparda *Život za vreme rata* koja je najbolja kada je Šepard nepravedan u pogledu politike, a najslabija kad se čini da nervozno beži od nje.

Život za vreme rata je priča o budućem ratu u centralnoj Americi, koji se rada iz prošlih i sadašnjih događaja, bar tako izgleda u prvoj polovini knjige. Centralna Amerika je poput Vijetnama, a sve je, avaj! toliko uverljivo kad Šepard opiše, čak možda neizbežno. Sadašnja situacija, u kojoj se američke štićeničke trupe bore sa pobunjenom levičarskom gerilom u El Salvadoru a američka desničarska gerila sa levičarskom vladom Nikaragve, pogoršala se i dovela do centralno američkog rata i do borbe Amerike sa Kubom. Šepard koji je proveo dosta vremena u centralnoj Americi, napisao je mnogo lepih kraćih sastava u tom ambijentu; on ne poznaje samo zemlju i ljude, već je očigledno da ih i voli, i da ga vređa način na koji Amerika postupa s njima sada, i u budućem prikazu šireg i prljavijeg rata uz direktno mešanje američke vojske.

Pošto je opisao sve patnje, Šepard je bio dovoljno mudar da ispriča svoju priču kroz lik Mingole, manje-više običnog Amerikanca koji veći deo vremena provodi u pozadini i nema pozitivno mišljenje o ratu i politici. Priča, kako sam naslov kaže, govori o ratu, mada se prvestveno bavi Mingolinim životom za vreme rata nego samim ratom. Tako, mada su Šepardovi politički stavovi sasvim jasni, nema pridikovanja, niti strategijskog viđenja, niti jasne političke poruke. Šepard nagoveštava svoja politička gledišta opisujući šta je rat uradio Mingoli, ostalim Amerikancima i ključnim likovima iz centralne Amerike. “Pokaži, ne pričaj,” a Šepard to radi zadivljujuće dobro.

Kroz skoro celu prvu polovinu knjige, Mingola je običan vojnik, prolazi kroz obuku, a zatim ga šalju na front kao neku vrstu vidovitog agenta.

Život za vreme rata je centralna Amerika prikazana kao Vijetnam, s tim što američka vojska sada drogu ne posmatra kao deo problema već kao rešenje.

Postoji kompletan spisak legalnih vojnih droga koje koriste Amerikanci, uključujući standardnu emisiju droga koje izazivaju ludilo i staf kojim su kljukali Mingolu da bi imao čudesnu vidovitost. Mingolu, još uvek cinično lojalnog Amerikanca, sreće vođa gerile, Debora, sa kojom je nekada imao kratku vezu i, možete zamisliti šta se dalje zbiva.

Da, to je to. Kako lojalnost i lične želje retko idu zajedno, lične želje postaju jače i Mingola dezertira da bi se priključio Debori i ostalima. Izbegava vojne gonioce kroz džunglu i grabi prema neutralnoj Panami u apolitičnu sigurnost.

Sve ovo je izvanredno napisano, u svakom pogledu. Droga, borbe, magično realističan pejzaž, čudni psihodelični izleti u sasvim izmenjenu buduću Ameriku, ljubavna priča... sve je savršeno ukomponovano u sve dublje putovanje u srce psihologije rata i realnost izvan njega, te Panama postaje neka vrsta literarnog i simboličnog poslednjeg utočišta, cilj putovanja, mesto gde se krajnja stvarnost

otkriva.

Na žalost, ta krajnja stvarnost je odbijanje angažovanja. Šepard cinično i mudro koristi Mingolinu evoluciju od običnog vojnika preko dezertera vidovnjaka do neke vrste Kastanedinog Savršenog ratnika kako bi nas poveo od onoga što započinje kao hrabra transformacija Vijetnama u centralnu Ameriku, a zatim u neku vrstu američkog magičnog realizma koji nas sve dublje i dublje vodi u psihološku i kulturnu strukturu političkog i vojnog nivoa borbe između dva različita poimanja sveta.

Ali suština realnosti koja se otkriva u Panami jeste daje rat u stvari generacijama duga osveta dve Latinoameričke porodice - Madradonasa i Sotomajorsa, koje su dugo koristile drogu za jačanje psihičkih moči.

Osvrnemo li se unazad, videćemo da je večina onoga što se dešava Mingoli, pa i sami koreni rata, i zaista veliki komad svetske politike, upravo u kandžama luđaka i skorojevića, pripadnika feudalnih porodica.

U stvari, prikazivanjem Paname kao simbola za odustajanje od rata, Šepard nas sve vreme opominje, jer ono što se dešava u Panami jeste ono što Šepard uzima iz ovozemaljske politike koju je temeljno razrađivao u želji da istakne apolitični rasplet. Šepard je dovoljno dobar pisac, te je uspeo da napravi delo na zavidnom nivou zapleta i ličnosti, ali tematski nedosiedno.

Šta se to desilo? Zastoje tako dobar pisac kao što je Lusijus Šepard napisao oko dve trećine romana u sjajnom političkom duhu, a zatim ga pokvario smandrljavši potpuno apolitičan kraj? Knjiga je napisana tako da izgleda kao da je pisac postao prilično nervozan zbog razvoja političke situacije, kao da će ga istraživanja odvesti u opasnu zonu, kao daje on ili njegov izdavač u određenom trenutku počeo da brine za sudbinu knjige koja bi se mogla okarakterisati kao antiamerička.

Možda sam preterao što se tiče kritičkog čitanja misli, ali zaista, ako je i bilo nekih pritisaka na *Život za vreme rata*, kako je onda Kim Stenli Robinson uspeo da ih izbegne u *Zlatnoj obali*?

Zlatna obala je specifično-radikalno-kritički naučnofantastični roman o bliskoj budućnosti Amerike od vremena... pa, od vremena mog romana *Stenica Džek Baron* iz 1969. Videti takav roman ponovo izdat posle tolikih godina, čiji je autor čovek koji nikada ranije nije tako nešto napisao, pravo je osveženje.

Zlatna obala je zaista divan roman. Robinson koji nikada nije posvećivao pažnju drogi, piše o budućoj vojnoj strukturi s takvom sigurnošću i ubeđenjem da bi mu Purnel i Bova pozavideli, i bavi se niskostima i gadostima radi odbrane politike uz gnušanje učesnika lišenih iluzija. Autentično nam prikazuje svet Orindž Kauntija koji se bavi drogom, kao i lik Filipa K Dika kog opisuje brižljivo i blagonaklono. Daje nam i istoriju Orindž Kauntija koju stvara simbolično srce Amerike i njena ranjena duša, te na prethodni roman *Pusta obala* baca sasvim novu svetlost.

I zbivanja u *Pustoj obali* vezana su za Orindž Kaunti u kojem je Amerika desetkovana eksplozijama hiljada neutronskih bombi prokrijumčarenih boga pitaj odakle, i redukovana na mala razbacana sela zaboravljena od civilizacije. Iz ovog se zaključuje da se Amerika nikada neće oporaviti. To je pre svega tužan i klaustrofobičan roman u kojem junak ne stiče pravo poimanje sveta i koji većinu čitalaca ostavlja u žalosti za izgubljenom veličinom Amerike.

Zlatna obala nam pruža drugačiju viziju dvadeset prvog veka. U njemu je Amerika opisana kao zemlja koja nikada neće propasti. Ovde su Amerikanci uključeni u beskonačne imperijalističke ratove Trećeg sveta, a pod zaštitom nepotpunog strategijskog odbrambenog sistema.

Denis Mekferson je aero-inženjer čija karijera sve dublje tone u toj samotnoj zemlji odbrambene industrijske politike pod uticajem šefa Stjuarta Lemona. Takva politika dominira Vašingtonom pošto Pentagon dominira građanskom vladom. Denisov sin Džim, nesuđeni pesnik i čudak, obleće oko svog dugogodišnjeg ortaka Sandija, dobavljača i rasturača droge. Zajedno sa još dvojicom, Tašijem i

Ebom, oni stvaraju neku vrstu sopstvene priče u drugom delu knjige, priče koncentrisane na rasturanje droge i sumnjive veze sa antidefanzivnim teroristima.

Da, *Zlatna obala* govori o defanzivnoj industriji i rasturanju droge, o dva srca Orindž Kauntija, tj. njegovom duhu i trgovini, a Robinson ne samo da opisuje oba sveta sasvim ubedljivo, već povlači političke, ekonomske i kulturne paralele između njih, stavljajući jasno do znanja da je glavna razlika u tome što ima mnogo više poštenja među dilerima nego među trgovcima oružjem.

To je veoma verovatna budućnost, kao da kaže Robinson, tamo mi idemo bez ponovne ruralizacije kakvu imamo u *Pustoj obali*. Kao da je Orindž Kaunti iz *Zlatne obale* privlačniji.

Orindž Kaunti iz *Zlatne obale*, brdovit i pokriven "kondomundosima", pun beskrajnih trošnih puteva i stambenih blokova, prljavih i bednih straćara, ekonomski zavisan od korumpirane defanzivne industrije, i od prljavih sitnih ratova u Trećem svetu, ublažava pastoralnu verziju. Tu su i isečci o istoriji Orindž Kauntija koju piše Džim. On piše o uništavanju plantaža pomorandži po kojima je kraj i dobio ime, o uništenju pređašnjeg "američkog mediteranskog" raja ekspanzijom vojne aeroindustrije za vreme Drugog svetskog rata.

Da nije ovakvo viđenje Amerike opravdano? Da nije alternativna Amerika iz *Zlatne obale* bolja ne samo za ceo svet, već na neki način i za samu Ameriku? Svakako da jeste i za zemlju i za njen duh, koji, začudo, Robinson potpunije opisuje u *Zlatnoj obali* nego u *Pustoj obali*.

Ipak, ovde ništa nije sasvim crno niti sasvim belo. Robinson je rodom iz Orindž Kauntija i čini se kao da nastoji da nađe ponešto što će se svideti u oba romana. Obale su još uvek tamo, i surfovi za jedrenje i nekoliko šumovitih kanjona i pustih planina. Iako su Džim i njegovi drugovi na neki način, zbog svojih mladih godina, u zamci ovog krajolika dok se voze ulicama i stazama, i nakratko odlaze u Evropu, oni su ipak u osnovi dobri ljudi.

Sandi, dobavljač i rasturač droge, častan je čovek koji ima stabilnu vezu sa svojom "saveznicom" Anđelom. Eb je član ulične bande, muče ga iskustva, a do ortaka Ksavijera mu je zaista stalo. Taši je čovek koji svesno prihvata siromaštvo. Džim odrasta i postaje zreo. Njegov otac, inženjer, ne mesa se u politiku, bavi se samo svojim poslom. Čak i njegov neprijatni šef, Stjuart Lemon, ima neke pozitivne osobine.

I začudo, Robinson uvodi istinit i odmeren stav u pogledu droge koju Sandi rastura. Da, ljudi zaista prave neprilike oko toga, a neki su u tom poslu beskrupulozni. Međutim, ta droga nije ni heroin ni krek, ona pospešuje potencijalna pozitivna psihička stanja, povećava snagu, sprečava očajanje ili olakšava izlaz iz beznađa, mada prekomerna ili prečesta upotreba može dovesti do tragičnih posledica. Ljudi koji koriste drogu, pripadnici te nove kulture, postaju pažljiviji, pošteniji, sa više ideala, osećajniji od ljudi Pentagona.

Kada ste poslednji put pročitali neki naučnofantastični roman koji se toliko razilazi od političke stvarnosti Reganovog doba? Ovde Robinson grize tvrd orah korena i posledica američkog ekonomskog militarizma, za šta Šepard nije imao smelosti u *Životu za vreme rata*, i takođe se usuđuje da preispita kompletan problem droge na američkom tržištu. I donosi potpunije i istinitije zaključke nego Ronald i Nensi Regan ili Džesi Džekson, zaključke koji se potpuno razlikuju od američkog zvaničnog mišljenja o toj žestokoj političkoj temi.

U jednom intervjuu Kim Stenli Robinson izjavljuje da su *Pusta obala* i *Zlatna obala* delovi trilogije o Orindž Kauntiju i da će treći deo biti utopija. Biće zanimljivo videti hoće li uspeti da izbegne pridikovanje, tj. dosadu.

Ko zna, Robinson to može. *Zlatna obala* je veliki korak napred za Kima Stenlija Robinsona - to je jedan celovit roman, lep, osećajan naučnofantastični roman sa realističnim likovima, sa velikom željom da u Americi vlada mir, a koja je sve reda ovih dana.

Može li ovo da bude samo neznatan odgovor koji će odneti vetar? Mogu li se vremena najzad menjati?

Ljubomir Damnjanović
SVEMIRSKI BROD NAD BEOGRADOM

Svemirski brod osvanuo je tog jutra nad Beogradom i... Na žalost, male su šanse da saznamo šta je bilo dalje, a da ne govorimo o tome da neka priča slučajno počne sa: "Rat je i dalje harao ulicama grada. Beograđanka je dostojanstveno dogorevala dok su Maja i Goran..." Malo je stvari koje povezuju naše pisce naučne fantastike ali izbegavanje domaćeg miljea za priče je svakako jedna od tih niti koje se provlače kroz njihova dela.

Tu i tamo bi neko prekršio pravilo i odvažio bi se da se nešto dešava ovde sa likovima koji nose, o užasa, naša imena. Ali i tada se paze da slučajno ne napišu nešto opasno i uverljivo o svetu u kome žive. Gomile metafora pokušavaju da sakriju moguću jeres i to tako dobro da na kraju i samim piscima nije jasno o čemu je reč. Takvo delo bi obično došlo do ruku urednika koji isto tako ima strah od nešto i krug bi se zatvorio.

Da ne pominjemo one urednike koji se užasavaju imena pisca koje ne vuče na drugu stranu kanala ili okeana. Gomile pseudonima koje su godinama harale časopisima su najcrnja mora onih koji pokušavaju da naprave kakvu-takvu bibliografiju. Uzgred, dragi urednici su znali da imena menjaju i stranim piscima da bi autorskim agencijama zavarali tragove, tako da su jednom prilikom ne samo Amerikancu nadenuli rusko ime nego su i likovima u romanu promenili imena da bi bili u skladu sa imenom autora. Naši pisci su ubeđivani da ih ne bi čitali kada bi znali da su domaće zverke i krug bi se zatvorio još jednom. Čitaoci nemaju pojma da je ono Što Čitaju delo domaćih ruku i izvlače zaključak da naših pisaca nema jer ne znaju da pišu, a kada se nešto i pojavi sa našim imenom i prezimenom to lagano i elegantno preskoče, te sa uživanjem pročitaju S. Tirklija a od knjige S. Ćurčića zbrišu rekordnom brzinom iako je reč o istoj osobi

Ali sve to je samo deo obruča koji steže domaći SF: mali tiraži, besparica, monotonija pojedinih izdavača, autori koje kupuju samo zbog imena... Suviše je toga što juriša na naš SF i pokušava da ga baci u zaborav ali naše teme i likovi ipak se uspevaju nekako probiti do stranica i uverljivo postojati u delima naših i stranih pisaca, s tom razlikom što su u delima stranaca ubedljiviji i otvoreniji.

Užičanin jezdi kroz Evropu opustošenu ratom u kome su oružje narkotici, Panonsko more je ponovo zavladalo a na obalama ljudi saznaju pravu istinu o Titu, Dubrovnik potresa jeka građanskog rata koji besni oko njega, dva androida vode bespoštednu borbu u Istri, Mostar u paralelnom svetu pokušava da odoli najezdi Turaka, kralj Vukašin saznaje kakva budućnost nestaje, ljudi se spajaju u dva jedinstvena bića na jugu Srbije koja vode bitku i bregovima, svetovi naseljeni našim ljudima... Sve to su bile teme pisaca koji su tek malo zagrebali po državi o kojoj su pisali. Najuporniji je Brajan Oldis koji je iz par poseta našoj zemlji izvukao maksimum. Najlepše je to da je za romane i priče koje se dotiču nas dobio hrpe pohvala. Imali smo priliku pročitati tek priču *Dan osuđenog kralja* (Alef 8) u kojoj kralj Vukašin ranjen beži posle Maričke bitke i na putu u jednom manastiru, monah mu nudi dve vizije budućnosti, jednu u kojoj Srbija odoleva Turcima i gradi civilizaciju mira i blagostanja i drugu u kojoj je Srbija zgažena u tužnom i svirepom okruženju. Vukašin umire i scena je postavljena za mračnu budućnost.

Uzgred, u tom istom broju Alefa objavljene su čak dve priče domaćih autora. Jedna je o dalekoj budućnosti gde nema ni traga od nas i ako joj možemo oprostiti nedostatak nečeg našeg u drugoj jednostavno nema nikakavih razloga da se ne dešava na našim planinama. Ali autor nije smogao snage da kraj naše civilizacije u nuklearnom ratu posmatra kroz vizuru starca na nekoj našoj planini. *Dan osuđenog kralja* napisan je šezdesetih godina a tek pre par godina Vladimir Lazović se dotakao drugačijeg toka događaja od onog koji nam se desio. Ali alternativna istorija je ostala neistraženo područje za naše pisce i lisam uspeo primetiti još neki sličan pokušaj.

Ako je Oldis u pomenutoj priči pokušao dati nagoveštaj neke druge srećnije budućnosti koja je izmakla za dah umirućeg

kralja, u romanu *Malakijska tapiserija* daje nam alternativnu prošlost u kojoj je Malakija u stvari Mostar koji je ono što je za nas bio Dubrovnik, grad-država pod opsadom Turaka u kome vlada svemoguća oligarhija. Junaci romana pokušavaju da opstanu u takvom okruženju. Oldis nam predstavlja taj grad u svoj njegovoj raznolikosti u kojoj se mešaju srednjevekovlje savremenost i dosadni SF čistunci uporno vrište da to nije čisti SF, a oni koji vole da su im knjižare uredno složene po žanrovima nisu imali gde da je stave. Roman je divno demonstrirao svu glupost žanriranja fantastike. Malakia je zaradila komentar da je naučnofantasična fantazmagorična bajka sa primesama storijskog romana i uspela i to da preživi.

Bosonogi u glavi dešava se širom Evrope, ili onoga što je ostalo od nje posle **humanog** rata halucinogenim drogama. Ljudi preživljavaju ali se svaka društvena struktura ruši, ljudi se preko noći menjaju i promene se nastavljaju. Sećanje je nesigurna kategorija kao i međusobne veze. Mladi Užičanin jezdi rakvom Evropom proganjan sećanjima na surovi obračun meštana sa njegovim ocem koji ie ostao bez zaštite partije. Anarhija i rasulo dotakli su i Užice i izrodili novu vrstu viteza koji pokušava da opstane u novom liku stvarnosti ali i da mu da novi smisao. Roman je nastao krajem šezdesetih i prepun je eksperimenata ali je smireniji od Oldisovih sličnih romana te nije ostao udavljen eksperimentom.

Osamnaestominutni sat je za nas i najinteresantniji roman, treći svetski rat je gotov, Zapad i Istok su ujedinjeni, van pakta su disidentske nacije sa Jugoslavijom i Japanom na čelu. Mesec je uništen, Britanija potopljena a Đerdap blokiran. Panonsko more se obnavlja, vreme se otima logici i delovi Balkana žive u devetnaestom veku, prošlost sve više prodire, a u Slavonskom Brodu sprema se ekspedicija u nadi da obuzda promene. U Petrovaradinu nalaze Đilasov spis u kome iznosi pravu istinu o Titu - pravi Tito je nastradao u Španiji i njegovo mesto zauzeo je engleski agent sa zadatkom da se infiltrira u Kominternu, ali on postaje žrtva uloge i od mirnog i tihog Engleza postaje vođa jedne revolucije. Tek s vremena na vreme davao je sebi oduška i tada bi setno prebirao po klaviru i prepuštao se kolekciji engleskih romana.

Roman je napisan 1974-e i mislim da je sasvim jasno zašto je takav motiv izazivao štucavicu kod domaćih pisaca kojima bi pala na pamet takva ideja. A i da ju je realizovao i ponudio nekom nesretnom uredniku, jadnik bi zaradio nekoliko neprijatnih iskustava. Vreme je prolazilo, tabui su se rušili ali i dalje se SF pisci libe takvih izleta.

Koliko primećujem, diranje u sjajnu prošlost, divnu sadašnjost i svetlu budućnost je i dalje izuzetno nepopularno među našim vrlim piscima. Čast im u dobroj meri spašava Dragan Filipović sa romanom *Zlatna knjiga* i nekim pričama. Ali i njegov prvi roman dešava se na dalekom svetu u dalekoj budućnosti. Na svu sreću, okrenuo se domaćim temama i živom stilu pisanja punom lokalnog kolorita. Valjda će istrajati.

Oldis je još jednom posegnuo za našim miljeom u romanu *Život na zapadu* koji nije SF ali se dešava u Dubrovniku. Isto mesto radnje ima i roman *Zemlja njenih snova* Dženis Eliot, ali radnja je daleko košmarnija. Engleskinja dolazi na odmor u na izgled miran i tih Dubrovnik, prekasno primećuje da u gradu vlada neka napetost. Dolazi do nekoliko incidenata i u gradu izbijaju neredi. Nije joj jasno oko čega se sukobljavaju grupe i koja je razlika između sukobljenih strana. Blokirana u gradu pokušava da opstane dok grad postaje poprište sukoba koji ga razara. Mračna knjiga košmarne atmosfere koja je na žalost postala jako bliska onima koji su pokušavali da se kolima probiju sa Primorja ovog leta. Stvarnost je po ko zna koji put pretekla naše pisce.

Zadar i okolina su poprište i Hari Harisonove *Moći opservacije*, gde se sukobljavaju andridi. Harison je tumarao Dalmacijom šezdesetih godina i od tada mu je naš jezik jedno od oružja u davanju atmosfere zabavnoj i ponekad urnebesnoj seriji romana o Džeku de Grizu, Čeličnom pacovu, tajnom agentu i avanturisti. Dužnost ga često dovodi do čudnih i smešnih svetova gde vam za razumevanje lokalnog jezika nije potreban engleski rečnik.

Na žalost i ta alternativa da postoje svetovi naseljeni našim ljudima nije dotakla domaće pisce. A da se u našoj zemlji slučajno sukobe neke strane sile je još uvek tema od koje se beži glavom bez

obzira iako smo neizbežno poglavlje bilo kom piscu koji piše o Trećem svetskom ratu koji se razlikuju uglavnom po tome što je izvor sukoba Kosovo ili sever zemlje. Istina, u romanu Vojinovića *Atomokalipsa* junaka romana atomski rat zatiče u Postojinskoj jami, ali i on brzo radnju seli na sever Evrope.

Pravde radi, ipak postoje svemirski putnici koji su svoja putovanja završavali u našim krajevima ali kako je reč o piscima i edicijama van utabanog SF kruga male su im šanse da ih čitaoci isuviše skloni besmislenoj getoizaciji žanra jednostavno ne registruju. *Atomokalipsa* je jedan od takvih knjiga ali daleko od toga da je i jedina. U zbirci priča *Ateisti grade crkvu* Dragana Biskupovića vezivno tkivo koje objedinjuje zbirku je SF - putnik sa drugog sveta ima taj peh da zaglavi u Jugoslaviji i tu pokuša da shvati domoroce. Prisutan je i pokušaj političkog SF-a, *Anestezija* počinje pre rata gde profesor pokušava da zaštiti omiljenog studenta od progona vlasti tako što za hiberniše i probudi iz sna u ova naša vremena. Ali student je zadržao svoje ideale i strada. Životom plaća za ideale za koje bi pre rata zaradio samo par godina robije.

Slavko Janevski se takode oprobao u SF-u ali je ostao neprimećen od strane ljubitelja SF-a koje je teško ubediti da je tako ugledan pisac završio svoj veliki ciklus romana stvaran više decenija naučnofantastičnim romanom *Rulet sa sedam brojki.* Sindrom geta je i dalje jak i ako bi mi i poverovali daje reč o SF romanu, poznanici bi me ipak na kraju upitali *a šta je izašlo od Asimova*?

Sa romanom Vladete Lukića *Hodnici svijetloga praha* nisam ni pokušao, bilo bi i suviše glasova koji be se u startu zgrozili jer je reč, o užasa, o fantastici... a tek Džemaludinalićev *Demijurg*. 1938. godine u malom bosanskom gradiću neko uspostavlja kontrolu nad njegovim stanovnicima. Oni su deo eksperimenta Demijurga u njegovoj borbi protiv puta kojim je krenula Evropa tih godina. Radivoje Lola Đukić je još jedno iznenađenje i uvreda ljubiteljima geta. Usudio se da napiše SF roman o političarima. I da pokupi SFerinu nagradu za roman. *Ovca na bulevaru Oktobarske revolucije* pripoveda o političaru koji u brdima nalazi čudnog momka iznenađujućih mogućnosti. Pravi od njega pisca briljantnih govora uz čiju pomoć nezadrživo napreduje. Toliko je samouveren da i ne čita napisane govore pre sednica već ih prvi put pogleda tek kada izađe na govornicu. Ali mu stranac napiše govor koji napravi haos i nestane. Vanzemaljac se poigrao sa našom piramidom vlasti i nestao.

A oni koji se smatraju piscima SF-a i dalje teraju po svome, ne pomaže mnogo ni urednik koji im se gotovo isplače na ramenu sa bolnim vapajem: **Zašto se ovo ne dešava kod nas?** Tu i tamo bi mu se neko ismilovao i udelio neku priču sa domaćom atmosferom i time nam ulepšao po koji retki trenutak. U međuvremenu i dalje vladaju neutralne budućnosti i neutralni likovi uz one najgore tipa Profesor, Lekar, Žena... svedeni na bezimene predstavnike nekih kategorija i tipova. Toga nije pošteđen ni roman napisan u emigraciji *Ljudi krtice* Rajića koji se dešava u u bezimenom gradu sa bezimenim likovima, a nije daleko ni Rodanovićev *Novi Klini*.

Takav manir doveden do apsurda prisutan je i u u u treba snage da se prisetim takve knjige).... (šta je tu je, moram joj napisati naziv)... u *Kosmotvorcu* Dragoša Kalajića, verovatno najsmušenijem i najpretencioznijem romanu u domaćem SF-u.

Raspisan je još jedan konkurs za domaću SF priču i ostaje mi nada da će pisci stati i pogledati svet oko sebe i da će naći i previše motiva za svoja dela. Mnogi tabui su srušeni i malo je razloga da se ne pozabave našom budućnošću i da nam ne pruže uverljive zaplete sa likovima koji su tu oko njih. Jer, teško mije verovati da bolje poznaju neku zaturenu američku provinciju no neki naš gradić. Ako želim šerifa iz Rouzvila radije ću ga potražiti u nekoj Kingovoj priči, ali sumnjam da King bolje poznaje Pančevo od nekog našeg pisca. Na žalost, za sada su me stranci demantovali, Oldis koji je bio par puta u Jugoslaviji napisao je daleko više romana o njoj nego svi naši SF pisci zajedno.

ČAROBNICA IZ SVETA VEŠTICA
Intervju ANDRE NORTON

Koliko vas je otkrilo da se radi o naučnoj fantastici kada ste uzeli neku knjigu Andre Norton sa police u biblioteci?

Postavila sam ovo pitanje na skupu ljubitelja naučne fantastike i skoro osamdeset posto ruku se podiglo. Knjige kao što su *Svet veštica*, *Zvezdane lutalice* i *Osvit zore 2250*. već su decenijama klasici ovog žanra. Duga karijera ove spisateljice obuhvata pedeset godina rada i mnogo literarnih polja: naučnu fantastiku, naravno, ali i špijunske zaplete, istorijske poduhvate, romantične neizvesnosti, čak i misteriozna ubistva.

Dobila je brojne nagrade za životna dostignuća na tom polju: Greja Mausera, Lensmonovu nagradu, Barloga, Gandalfa i Nebulu. Nekoliko puta se desilo da je bila prva žena dobitnik nagrade.

Kako je pisala i o Drugom svetskom ratu, gospođa Norton je dobila odlikovanje holandske vlade za *Ratne priče* u kojima opisuje herojske podvige i prevare holandskog pokreta otpora.

Andre Norton je rođena kao Alis Meri Norton u Klivlendu, Ohajo, 1912. godine. Još kao mala je volela priče, te je vrlo rano počela da čita. *Ujak Vigli* i knjige o Ozu su joj bile omiljene, otuda ljubav prema maštanju i naučnoj fantastici. Odrastala je uz ljubav i brigu prema životinjama, što svako ko je čitao njene knjige može da potvrdi. Gospođa Norton je počela da piše priče *samo radi sopstvene zabave* kada je imala osam godina.

Po završetku srednje škole u Klivlendu, odlazi na studije koje sticajem okolnosti kratko traju. Primorana je da sama zarađuje za život. Narednih osamnaest godina radi kao bibliotekar u dečjoj biblioteci i uzgred piše.

Od 1950. godine nadalje, Andre Norton postaje dominantan autor naučne fantastike i proze uopšte, sa više od 120 izdatih naslova i milionima prodatih knjiga.

Gospođa Norton svoj dom na Floridi zove **Avalon** a kopiju mača Ekskalibura nosi na ogrtaču. To je ljupka i izuzetna kuća u kojoj pored gospođe Norton stanuje i sva sila mačaka. Ima ih na slikama, keramici, u vidu skulptura - i pravih.

A.C.Krispin (voditelj ovog intervjua) napisala je dve priče za *Svet veštica* i radila je sa gospođom Norton na romanu *Grifonovo gnezdo*. One trenutno rade na još jednom, *Songsmit*. Gospoda Krispin je autor dva romana: *Sin jučerašnjice* i *Vreme za juče*. *Zvezdani most*, prvi roman istoimene serije, treba da se pojavi u septembru.

STARLOG: Jeste li bili iznenađeni kada vas je magazin *Life* proglasio prvom damom naučne fantastike?

ANDRE NORTON: (Smeje se.) Naravno! Bila mi je čast! Njihov fotograf je za tu priliku hteo da napravi neobičnu fotografiju, tako da sam dugo morala savršeno mirno da sedim pred ogledalom, pri svetlosti sveće, držeći jednu od svojih mačaka u naručju. Sedela sam u biblioteci, okružena knjigama. Ideja je bila da izgledam misteriozno i tajanstveno.

Da li ste znali da vas je "Starlog" proglasio jednom od 100 najvažnijih ličnosti naučne fantastike?

Da, Starlog mi je poslao jedan primerak tog izdanja. Bilo mi je drago i bila sam polaskana kad sam pronašla svoje ime među imenima kao što su H.DŽ. Vels i Žil Vern.

Koliko ste ukupno knjiga izdali?

Prebrajala sam ih, jer svi to pitaju. Imam 106 romana, 12 antologija i još 12 knjiga napisanih u saradnji sa drugim autorima - 124 ukupno.

I još više na putu?

O, da. U pripremi su. Imam najmanje 7-8 projekata što samostalnih, što u saradnji. Imam i još nekoliko dovršenih knjiga koje još nisu izdate.

To je zaista ogroman posao. Kad ste počeli da pišete? Koja je vaša prva knjiga?

Svoju prvu knjigu, *Sreća*, napisala sam još u srednjoj školi, ali je to u stvari druga koju sam unovčila. Prvi objavljen roman bio je *Princ naređuje*, avanturistička priča po uzoru na roman Entonija Houpa *Zarobljenik Zende*. Radi se o mladiću koji putuje po maloj, nepostojećoj zemlji u Evropi, upada u avanturu pomažući pravom prestolonasledniku da se domogne trona. Roman je objavljen 1934, kada su ovakve priče bile veoma popularne. Nedavno je ponovo štampan.

Jeste li oduvek želeli da budete pisac?

Ne, u počrtku sam želela da budem nastavnik istorije. Nisam ni pomišljala da ću moći da se izdržavam od pisanja, tako da sam u početku izdavala po jednu knjigu u par godina. Bilo je tako sve dok se nisam razbolela i prestala da radim u biblioteci. Prionula sam na posao da vidim hoću li moći da izdržavam sebe - i stare roditelje - kao pisac... Pre nego što su me okolnosti naterale na to, nisam verovala da se od pisanja može pristojno živeti. Nekad, kad sam počinjala, pisci su malo zarađivali, ali je dolar više vredeo! Avans je iznosio samo par stotina dolara. *(Smeje se.)* Sećam se da sam jedne godine zaradila ukupno 37 centi!

Zašto koristite pseudonim "Andre"?

Zato što sam već na početku karijere znala da će moja publika većinom biti dečaci i zato što sam verovala da ću koristeći *muško* ime zapasti za oko publici kojoj sam htela da se dodvorim. Mnoge druge spisateljice došle su do istog zaključka - Li Breket i K.L. Mur. Tako su ljudi godinama mislili da sam muško. Danas izgleda nije važno kog si pola, već kako umeš da pišeš, kao i treba da bude. Tako ja volim da mislim o sebi... kao pripovedač.

Da li ste tih prvih godina pisali naučnofantastične romane?

Uopšte nisam pisala romane. Pisala sam kratke priče koje sam prodavala časopisima, kao i zbirke kratkih priča. Znate, pre 1950. godine, stvarno nije postojala potražnja za tim žanrom.

Šta ste tada pisali?

Pisala sam ono što se tada nazivalo *avanturističkim pričama*. Te knjige govore o različitim mestima i različitim vremenima, na primer, knjige o mačevima (*Na oštrici mača*, *Mač je nacrtan*, *Mač u koricama*; svi su nedavno ponovo štampani) bile su na temu špijunaže i prevara u Holandiji i njenim delovima Indije za vreme i neposredno posle Drugog svetskog rata. Ostale knjige govore o Građanskom ratu (*Jaši ponosno, buntovniče*! i *Buntovne mamuze*). *Sledi bubanj* je avanturističko-romantičan roman čija se radnja odvija u Engleskoj i u kolonijama Amerike tokom XVII veka. Sve u svemu, napisala sam preko deset avanturističkih romana. Napisala sam i triler *Ubistva na prodaju*.

Vi ste ipak bili zainteresovani za pisanje naučne fantastike. Kako ste napokon uspeli?

Da, volela sam i da čitam i da pišem o fantastičnim stvarima, i 1949. godine pozvali su me da uređujem jednu antologiju naučne fantastike. Zvala se *Bulard iz svemirske patrole* i tokom sledećih godina za istu izdavačku kuću uradila sam još tri antologije (*Svemirski pioniri*, *Svemirski servis* i *Svemirska policija*). Toliko sam uživala u uređivanju prve knjige da mi je urednica Lilijen Zevin, žena vlasnika *World Publishing*, predložila da samostalno pokušam da napišem naučnofantastični roman. I napisala sam; *Sin zvezdanog čoveka* pod nazivom *Osvit zore, 2250. leta gospodnjeg* objavljen je 1952. Još jedna knjiga objavljena negde u to vreme, bila je u stvari prikaz bajke *Huon iz roga*. *Osvit zore* se veoma dobro prodavao (štampano je preko milion primeraka pre deset godina), što je izdavače jako iznenadilo. Hteli su još naučne fantastike.

Danas sigurno ne morate da brinete hoćete li naći izdavača!

Ne, danas pretežno pišem običnu prozu koja mi je oduvek bila draža. Čak i u naučnoj fantastici vodim računa da zadržim svoje junake dalje od *gvožđurije* koliko god mogu - da ih što pre smestim na neku planetu, dalje od svemirskog broda.

Taj način je vrlo uspešan. Ali zbog čega averzija prema "gvožđuriji"?

Ja nisam zaljubljenik u mašine, svako ko

čita moje knjige može to da potvrdi. Ne volim tehnologiju, mislim da je ona ovom svetu na-nela više zla nego dobra. Ne pišem na kompjuteru. Uključim ponekad električnu mašinu i to kad mi se od obične ukoče prsti. I, iskreno govoreći, ne znam mnogo o tehničkim aspektima nauke, tako da sam se uvek plašila da ću napraviti neku grešku koju ja možda neću primetiti, ali čitaoci sigurno hoće. Tako sam stekla naviku da svoje junake smestim na neku planetu pa tek onda upletem u neku avanturu. Volim da stvaram čudne svetove.

Svetove poput vašeg čuvenog "Sveta veštica"? Koliko knjiga pripada ovom ciklusu?

Trenutno ih ima 18, a uskoro će ih biti još, kada Tor objavi *Hronike Lormta*. Za sada, možete da kažete, *Hronike* su moj omiljeni projekat. Izuzetno sam uzbuđena zbog priča koje će izaći u tri toma - sve su to izvrsne priče koje Svet veštica prikazuju kao mesto koje se razvija i povećava.

Kako ste došli na ideju za prvobitni Svet veštica?

Priča se razvila iz nekog materijala o najezdi Normana koji sam nekad pročitala - govori o vitezovima koji se nisu vratili u Englesku, već su ostali u Palestini i osnovali svoja carstva. Isto kao i moj junak iz *Sveta veštica*, Simon Tegart, koji je iskoristio Opasnu opsadu da ga odvede u Svet veštica kako bi pobegao od ljudi koji pokušavaju da ga ubiju.

Znači, "Svet veštica" delimično proizilazi iz srednjevekovne istorije?

Da, i iz legende. Došla sam na ideju da Opasnu opsadu iskoristim kao sredstvo transporta svog glavnog junaka, pošto sam pročitala o tome u knjizi o kralju Arturu. Izgleda da je Opasna opsada bila stena na koju su seli neki od Arturovih vitezova i odmah nestali. Govorilo se da ona poseduje moć da proceni ljude i da ih pošalje u svet kojem stvarno pripadaju. Samo je Galand mogao bezbrižno da sedi na njoj. Prvi deo *Sveta veštica* je u stvari početak *Opasnosti Verlen*; radi se o razbojnicima i o devojci Loris koja treba da se uda za čoveka kog nikad nije videla. Tu priču sam spojila sa pričom o Sirnonu; eto kako je to nastalo... Možda će biti zanimljivo da vam kažem da je lik Korisa od Gorma zasnovan na čoveku koji je zaista živeo za vreme stogodišnjeg rata.

Kada ste napisali prvi roman, da li ste predviđali seriju koja će se iz njega razviti?

Ne, nisam zaista. Uvek sam volela da pišem nastavke knjiga, zato što svaka priča koju napišem sadrži samo nekoliko važnih događaja iz života junaka, a za mene te ličnosti imaju i budućnost. To znači da ima još priča vezanih za konkretnu ličnost, a ja uživam u ponovnoj poseti junacima koje sam već stvorila...

U vreme dok sam pisala *Svet veštica* nisam ni slutila da će ljudi tražiti još priča iz tog sveta, niti da će se ovaj roman razviti u seriju.

Da li vam pisanje nastavaka još uvek pričinjava zadovoljstvo?

Da, mada sam sve starija i pisanje je sve teže. Taško je sedeti na jednom mestu tako dugo. I lakše mi je kad znam da će se *Svet veštica* i dalje pisati, čak i kad ja više ne budem mogla, jer ima još pisaca koji pišu priče. U *Pričama iz sveta veštica* (tomovi 1-4), dozvolila sam drugim piscima naučne fantastike da opisuju sopstvena viđenja Sveta veštica. Izuzetno je zabavno saznati šta drugi ljudi imaju da kažu o svetu koji sam ja stvorila - ljudi kao što su Džudit Tar, Ardat Majar, Elizabet Skarborou, Polin Grifin, Robert Bloh i K.DŽ. Čeri.

Da li su te priče preuzete ili predstavljaju nastavak vašeg "Sveta veštica"?

Dosta priča pokriva teritoriju koju ja nika-da nisam istraživala, recimo Salkare ili Falkonere, a neke priče otkrivaju jako zanimljive stvari o njima. Falkoneri su izgleda inspirativni za moje pisce! Biće nekoliko odličnih priča o njima u *Hronikama Lormta*. To su knjige koje pišem sa još četiri pisca. To su Polin Grifin, Patriša Metjuz, Šaša Miler i Meri Šaub. Izaći će tri knjige od kojih će svaka imati po dva kompletna romana, plus priču *hroničara* po imenu Duratan... U prvoj knjizi je moja priča *Luka mrtvih brodova* koja opet govori o Simonu Tegartu, njegovoj porodici i njihovom istraživanju jedne vrlo čudne pojave na

Estkarp morima, fenomena koji samo Simon shvata jer potiče sa Zemlje. Druga priča je *Morska tamnica* Polin Grifin, o Falkonerima koji pokušavaju da ponovo izgrade svoj život pošto su veštice sa Estkarpa dovukle planine na svoje granice da odbiju nadolazeću vojsku. Pošto su domovi Falkonera bili u tim planinama, potpuno su uništeni, mada ima je na vreme javljeno da se evakuišu... U drugoj knjizi *Hronika* će biti *Izgnanstvo* Meri Saub i nastavak *Morske tamnice – Falkonova vlada*. Merina priča govori o ženi koja traži pomoć za svoju tetku, jednu od veštica, šizofreničarku koja je sagorela kanališući Snagu da pomeri planine i uništi napadače sa Karstena. Nolar odlazi na Lormt i nalazi stari pergament koji joj otkriva postojanje tajanstvenog lekovitog kamena koji može da spasi njenu tetku, ali, i demonske sile bi htele da ga imaju... Treća knjiga *Hronika* će imati delo *Mi, žene* Pet Metjuz i *Dete Falkonera* Saše Miler. Obe govore o Falkonerima, iako su sasvim različite. Petina priča govori o selu u kojem žive žene Falkoneri, i o svemu što se događa jednoj od tih žena pošto se oslobodila svog gospodara Falkonera. Priča Saše Miler je nastavak prethodne njene priče iz *Sveta veštica* pod naslovom *Izgraditi prebivalište* o Falkoneru koji kidnapuje jednu devojku a zatim se u nju zaljubljuje. Bila je to odlična priča, a nastavak je još bolji.

Zašto ste ovim knjigama dali naslov "Hronike Lormta"?

Čitaoci *Sveta veštica* će prepoznati Lormt kao staro mesto u Estkarpu na kojem se Stara Rasa setila - i odmah zaboravila - znanje i mudrost svog naroda. Ja sam izmislila Hroničara Duratana, čoveka Stare Rase koji treba da otkrije istoriju svog naroda sve do tog vremena pišući priče od Vremena Prekretnice pa nadalje. Duratan je bivši vojnik otpušten iz rata kao bogalj. On se vraća u Lormt i počinje da istražuje stare uspomene... Duratanova priča će se protezati kroz sve tri knjige i sama će predstavljati hroniku. Znači, sve sam rekla, biće sedam priča u tri knjige.

Kada će ljubitelji "Sveta Veštica" moći da potraže "Hronike Lormta" po policama knjižara?

Prva će se pojaviti početkom 1990, nadam se, a za druge se još ne zna. Sve knjige su napisane i predate izdavaču Toru.

Vi ste izabrani za počasnog gosta Svetskog skupa naučne fantastike 1989, koji se održava u Bostonu.

Da. Ne odlazim često na skupove zbog narušenog zdravlja. U poslednje vreme sam bila na par njih, i, ako mi zdravlje dozvoli, otići ću u Noriskon Tri. I tamo se događa nešto zanimljivo. Ove godine, na Svetskom skupu naučne fantastike biće štampano specijalno izdanje priča svih velikih majstora. Bila je to moja ideja. Naslov će biti *U velikom stilu*, a svaki majstor pera će sam izabrati priču koja će ga predstavljati u knjizi.

Šta ste vi izabrali?

Izabrala sam *Ulizice iz Grimerdejla*, priču koja se pojavila u mojoj zbirci kratkih priča *Lora iz sveta veštica*.

Koji su vam veći planovi?

Tor će izdati *Damu carstva* koju sam napisala sa Suzan Švarc baš pred taj skup. Imam još neke planove, recimo da učestvujem u nekoliko autografija, tako da ću se sresti sa svojim čitaocima i potpisati im knjige. Zaista se radujem!

Da li dok pišete imate u glavi celu priču od početka do kraja? Da li sledite neki plan?

Na oba pitanja odgovor je: ne. Pokušavala sam da radim planski, ali me je to sputavalo i odvraćalo mi misli. Više volim da stvaram priču razvijajući likove koji diktiraju zaplet i razrešenje.

Da li biste dali neki savet drugim piscima?

Savetujem im da čitaju što je moguće više, o svemu i svačemu jer se tako dobija materijal za priče. I mogla bih da dodam da nikad ni od čega ne odustaju, ma koliko da su obeshrabreni.

"Da nikad ni od čega ne odustanu"? Zašto?

Zato što sam u vreme dok sam mislila da neću moći da nađem tržište za svoje radove, uništila nekoliko rukopisa prilikom selidbe iz Klivlenda na Floridu. Sada bih volela da ih imam, ali su otišli u nepovrat.

Mislite li na rukopise knjiga?

Da, napisala sam četvrtu iz serije knjiga o mačevima, Nastavak *Operacije traženja vremena* i dva nastavka dela *Princ komanduje*.

Zaista je velika šteta što tih knjiga više nema.

Jeste, ali sam iz toga naučila da nikad ne možeš predvideti sled događaja na polju izdavaštva.

Koje knjige treba očekivati u bliskoj budućnosti?

Prvo će se pojaviti *Dama carstva* koju sam napisala zajedno sa Suzan Švarc. Izaći će u septembru... *Dama carstva* je fantastično prepričavanje legende o gospođi Čo koja je zaista živela u vreme dinastije Han u Kini. Priča o njoj je poznata Kinezima, ali ne i nama, ako se izuzmu studenti. U priču sam, naravno, unela fantastične elemente koji će se čitaocima, nadam se, svideti. Tu su recimo vile koje mogu da se pretvaraju u lisice sa čudesnom, magičnom snagom!

A posle toga?

Sledeća knjiga će biti nastavak knjige *Let u Jiktor* pod naslovom *Odvažiti se na lov*. Planirana je za decembar.

Da li je i ova knjiga pisana u saradnji sa nekim?

Ne, to je samostalni projekat, mada u poslednje vreme radim puno knjiga u kooperaciji.

Zašto?

Ne mogu više da sedim dugo za svojim radnim stolom, kao kad sam bila mlađa. Ovako se brže piše. A uz to mi se dopada zamisao da pisci udružuju svoje snage i ideje kako bi stvorili nešto što nijedan od njih ne bi uspeo sam.

Sa kim još, trenutno, pišete knjige?

Zajedno sa Merion Cimer Bredli i Džulijan Mej pišem roman *Crni ljiljan*. Knjiga ima tri junakinje, sve tri princeze, i svaka od nas piše priču o jednoj princezi prikazujući borbu za očuvanjem kraljevstva. Moju princezu posećuje gost koji je odvodi u čudan svet močvara gde se ona susreće sa rasom vodenih ljudi. Knjigu će, u tvrdom povezu objaviti Bantam/Spektra sledeće godine. Pišem knjigu i sa Robertom Blohom koji je uradio jednu od priča u *Pričama iz sveta veštica*, knjiga I.

Andre Norton i Robert Bloh zajedno pišu knjigu - to mora da je zanimljivo. Možete li, u par rečenica, da nam kažete o čemu se radi?

Plašim se da ne mogu mnogo da vam kažem. Ova knjiga će, bar za mene, biti sasvim drugačija. To je priča iz viktorijanskog doba i mislim da se može nazvati mračnom fantastikom - i nije magična, u onom smislu kakve su knjige *Sveta veštica*. I meni i Robertu se dopada to doba, naravno, najzad napisao je toliko knjiga o Džeku Trboseku. Ali ne govori se o Džeku Trboseku, ne. Ta knjiga je neobična... to je nešto sasvim, sasvim drugačije. Mislim da će čitaoci biti iznenađeni.

U vreme kad ste vi počeli da se bavite naučnom fantastikom, u takozvano "Zlatno doba", skoro sve što pripada ovom žanru je bilo pisano. Danas, međutim, sve više ljudi počinje da otkriva naučnu fantastiku kroz filmove. Šta vi mislite o ovom trendu?

Dobro je što gledaju filmove, ali većina filmova ne spada u prvu klasu, naime nisu svi kvaliteta *Ratova zvezda* ili *Zvezdanih staza*. Veliki broj filmova ima jednostavne, već poznate zaplete. Ima i dobrih, čak izvanrednih filmova, ali većina nije takva, nažalost.

Zdravlje vas sprečava da odlazite u bioskop, ali imate puno video kaseta u svojoj radnoj sobi. Koji vam se filmovi dopadaju?

Videla sam *Metropolis* Frica Langa, zatim tri filma serije *Ratovi zvezda* koji su prilično dobri i *Sokodama* koji mi se zaista dopao. Svideo mi se i *Tamni kristal* A videla sam i *Konana*. Grozan je... Mislim da su po originalnosti epizode *Zvezdanih staza* neprevaziđene. To su moji favoriti za sva vremena. Poslednjih godina ne mogu mnogo da gledam televiziju zbog očiju, a i teško mi je da duže vreme sedim na jednom mestu.

Mnogi čitaoci "Starloga" su videu filmsku verziju "Gospodara životinja". Šta vi mislite o tom filmu?

Mislim da je grozan. Odvratan. Insistirala

sam da se moje ime ne dovodi u vezu sa njim od trenutka kada sam pročitala scenario i videla da uopšte nema sličnosti sa mojom knjigom: Moja priča je naučno-fantastična, smeštena u budućnost, a ovo je nešto puno oružja, vradžbina, kao *Konan*. Sve same borbe sabljama i žrtvovanja nevinih devojaka. Jedini element uzet iz moje knjige jeste ideja o mladiću koji ostvaruje telepatski kontakt sa životinjama. A da li znate da je siroti tigar iz filma uginuo, zato što su morali da mu daju sredstva za umirenje da bi ga obojili u crno a on je bio alergičan na drogu? Bila sa potištena kad sam to čula!... Vidite, moj agent je prodao filmska prava, ali nije bilo dokaza. Znači, napravili su film koji nema nikakve veze sa mojom knjigom.

Da li ima zainteresovanih za pravljenje filmova prema vašim knjigama?

Bilo je govora o tome, ali neću da se išta dogodi pre pismenog ugovora koji se nerado daje autoru. Producenti se i dalje interesuju za moje knjige, tako da će se možda nešto i dogoditi.

Za koje knjige?

Za *Izdajice vremena*, recimo. I za *Svet veštica*, naravno. Takođe i za knjigu o ženi koja je upala u svet sličan antičkoj Nubiji, pod naslovom *Utvare vremena*. Nedavno su se zainteresovali za jedan od mojih romana iz mladosti, *Kuća brojnih senki* koji sam napisala u saradnji sa Filis Miler. To je priča o deci koja su nabasala na neku istorijsku misteriju. Ron Hauard je tražio to da pročita. On je poznati režiser, ali ja nisam gledala ni jedan od njegovih filmova.

On jeste poznat.

Da, ti holivudski režiseri i producenti pročitaju ono što ih zanima, čak i dobiju filmska prava - što ovde nije slučaj - pa to opet nije garancija da će film ikada biti snimljen.

Koja je knjiga vama lično najdraža?

Teško je odlučiti se za jednu kad ih toliko ima! Ne mogu da izaberem... Pa, možda je to *Godina jednoroga*, moja verzija bajke *Lepotica i zver*.

Vi ste osoba koja je uvela nekoliko novina u naučnu fantastiku - recimo, glavni lik iz "Božjeg suda u tuđini".

Da, to je prva naučnofantastična knjiga koja uvodi ženu kao glavnog protagonistu, Karis Nerdholm. Moji izdavači su bili iznenađeni dobrom prodajom. Bili su sigurni da ljubitelji naučne fantastike neće hteti da čitaju knjigu koja ima glavnu junakinju.

To je bio nastavak knjige "Oluja nad Vorlokom" koja je takođe uvela novinu - crnca kao glavnog junaka.

Da, Šan Lanti je crnac. Ja to nisam naglašavala ali se videlo iz opisa. Neki čitaoci su to shvatili, neki nisu. Od tada je bilo nekoliko crnih protagonista - Andras u *Androidu u rukama* Tokesi u *Utvarama vremena*. Bilo je mnogo junaka sa Orijenta, kao i Indijanaca.

Sve u svemu, o kakvim likovima i temema najradije pišete ?

Mnogi od mojih junaka i junakinja su ljudi koji imaju zadatak da savladaju ogromne prepreke jer imaju urođene ili stečene telesne nedostatke. Na primer, Nik Kolherm u *Noći pod maskama* imao je tako ružan ožiljak da ljudi nisu mogli da podnesu da ga gledaju - i on postaje begunac. Mnogi od junaka u mojim pričama su begunci, ljudi koji su odvojeni od svojih normalnih života brutalnim spletom okolnosti, a zatim primorani da se nose sa situacijama opasnim po život. Mislim da su sa ovakvim junacima priče zanimljivije... Ne mora da se pročita mnogo mojih knjiga da bi se shvatilo da je jedna od mojih omiljenih tema ona o ljudima koji se mešaju sa životinjama - ili o inteligentnim životinjama koje se među-sobno sparuju. Mačke, naročito!... Često se u mojim pričama pojavljuju dragocenosti ili kristali kao predmeti koji sakupljaju natprirodne snage. To me fascinira. *Nulti kamen* je takva knjiga, i, naravno, veštice iz Estkarpa koriste tamne kristale za fokusiranje svoje Snage... Psihometrija me takođe fascinira. To je sposobnost da se dodirom nekog objekta spozna nešto iz njegove istorije. Prisustvovala sam takvim demonstracijama. Bile su impresivne ali zbunjujuće. Ne mogu da ih objasnim, ali sam videla da su uspešne. U *Vesniku pohoda* sam primenila tu ideju... Moji junaci su često mladi ljudi – tinejdžeri i oni koji su tek prešli dvadesetu, ljudi koji se sukobljavaju sa životom po

prvi put. I pustinja me oduševljava, te često izmišljam pustinjske predele kao mesta radnje. Na primer, dosta knjiga iz mog *Sveta veštica* za mesto zbivanja ima pustinju zapadno od Haj Halaka, zapadnog kontinenta. Opisala sam i jednu vrlo neobičnu pustinju u *Vesniku pohoda*.

Koji su pisci uticali na vas?

Ima ih mnogo. Radjard Kipling, Don Ford Jejts, A.Merit, H.Rajder Hagard, Edgar Rajs Barof, Talbot Mandi, Edgar Valas i, naravno, H.G. Vels i Žil Vern. Direktan uticaj na moju knjigu *Noć pod maskama* imao je Vilijem Houp svojom *Zemljom noći*.

Koji su vaši omiljeni autori iz oblasti naučne fantastike?

Bim Pajper, autor knjige *Mali kovrdžavi*, Sterling Lanijer, C.L. Mur, Robin Mek Kinli, Elizabet En Skarborou, Ardat Mejhar, Pol Anderson - navela sam samo nekoliko!

Po veličini vaše biblioteke lako je zaključiti da ste veliki čitalac. Knjige su svuda unaokolo! Šta volite da čitate osim naučne fantastike?

Moja biblioteka broji više od deset hiljada knjiga. A što se tiče čitanja... pa, volim da čitam stare dnevnike i zbirke pisama. Tako dobijam ideje za svoje knjige. Volim i misterije. Moj omiljeni pisac ovog žanra je Barbara Majkls/Elizabet Piters. Njena dela prožima fina nota humora, naročito ona dela o Ameliji Pibodi Emerson, viktorijanskom arheologu i detektivu.

Kako vi objašnjavate veliku popularnost "Sveta veštica" kod publike?

Kao većina mojih knjiga, i *Svet veštica* prvenstveno govori o ljudima. Čitaoci tako mogu da se poistovete sa problemima i situacijama individualaca jer ja ne govorim o ogromnim narodima ili čak svetovima. Dobila sam mnogo pisama u kojima čitaoci kažu da im se *Svet veštica* dopada zbog toga što junaci deluju stvarno. Moji protagonisti se suočavaju sa problemima koje čitaoci potpuno shvataju. Ti problemi su gubitak doma za vreme rata, otmica brata ili sestre, razni okršaji... Čitaoci se tako uključuju u sve ono što junaci rade, misle i osećaju. U *Svetu veštica* sam pokazala da se i ljudi i njihov svet stalno menjaju. I istočni i zapadni kontinenti sveta veštica su u prelaznom periodu za vreme i posle Kolder rata. Verujem da čitaoci to mogu da shvate jer je i naš svet nedavno prebrodio rat i njegove posledice. Takođe verujem da čitaoci umeju da prepoznaju i cene moju pažljivu upotrebu magije u *Svetu veštica*. Sve magične moći i čini zasnivam na tradicionalnim zakonima magije, koje sam pažljivo proučavala svih ovih godina. U skoro svim slučajevima opisujem *"belu"* magiju u kojoj je potrebno poznavati boje, drago kamenje, životinje, biljke - i kad uvodim neke čini i čarolije, baziram ih na tradicionalnom ritualu, samo menjam reči koje ga prate. Svakom ko se razume u magije, sama ceremonija je prepoznatljiva, mada su reči izmenjene.

Trenutno ste zauzeti prodajom autorskih prava na predmete inspirisane "Svetom veštica".

Da, po mojim uputstvima se rade mape tog sveta, skulpture, audio snimci prvog romana iz serije. Tu je i ograničena serija knjižica sa originalnim radovima Meri Henson Roberts, kao i moja priča *Zmijski zubi*. Biće u prodaji i igra inspirisana Svetom veštica koju je uradila Saša Miler u okviru firme Stiv Džekson Gejms.

Kojim se svojim delom najviše ponosite?

Naravno da se ponosim *Svetom veštica*, jer je postao vrlo popularan. Ponosim se i *Senovitim jastrebom* - mojim prvim delom inspirisanim drevnom istorijom. Mislim da sam čitaocima uspela da dočaram ljude drevnog Egipta - ljude koji su nam vrlo slični. Ovu knjigu sam vrlo pažljivo radila. Isti sistem sam primenila i u knjizi *Svi na sedla* u kojoj se govori o konjici za vreme Apačkog rata iz 1859. Mislim da sam dobro opisala taj period.

Dala sam sve od sebe i u knjizi *Stani, ruke u vis*, koja je čak 30 godina morala da čeka na izdavača (Tor, 1984).

Moji uspesi su moje knjige. Svakom od njih se ponosim na različite načine.

ALEF - SCIENCE FICTION MAGAZIN • Izdavač: NIŠP »Dnevnik«, Izdavačka delatnost, 21000 Novi Sad, Bulevar 23. oktobra 31 • Direktor NIŠP »Dnevnik«: MIODRAG KARADŽIĆ • Rukovodilac Izdavačke delatnost: ILIJA VOJNOVIĆ • Sekretar Redakcije: ZDENKA KARABASIL • Lektor: JOVANKA STOJIĆEVIĆ •Štampa: NIŠP »Dnevnik«

supernova

Treće kolo

M. Džon Harison
PASTELNI GRAD

Džek Vans
GOSPODARI ZMAJEVA

Vladimir Korčagin
ASTIJSKI RUNOLIST

Robert Silverberg
SIN ČOVEČIJI

Lindzi Gateridž
HLADNI RAT
U SEOSKOJ BAŠTI

Pol Anderosn
TAU ZERO

